

*Eugenius, seu Mariae Virginis
per Eugenium trophaea*

Franciscus Maria Caesar

S. VI
TS

Caesar
NVZI

FRANCISCI MARIÆ
CÆSARIS

EUGENIUS.

S E U

MARIÆ VIRGINIS
PER EUGENIUM TROPHÆA.

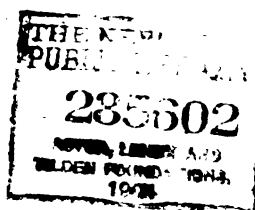
Nuper de innumeris Turcarum relata
copiis fœda clade profligatis, atque
ex Dacia Mœsiaque ejectis.

Cum Argumentis AGNELLI DE AMATO

NEAPOLI . MD. CD. CC. XXIV.
Ex Officinâ Dominici Roselli.

Superiorum facultate.

WROY WARD
OLIVER
VERA

RVARD LIB. #4.25

THE
[illegible]
[illegible]

AUGUSTISSIMO
CÆSARI
P. O. E. T. A.

ON modo antiqua, ut quas
tuis meritis enata, sed perti-
nax eque, Augustissime Ca-
role, invasit me jamdiu cu-
pido aliquo donario meę er-
ga Te Camœneę obsequium

profitendi: cui ego ex animo indulgens
omnia tua excurri facinora, selecturus
a 2 quod

Quod meis par viribus aggrederer canendum : sed omnia exterruere audentem, omnia perculerunt. Siluit inde, non deservuit meus scribendi ardor, quin rebellavit identidem in vetitum eluctatus: provocante nedum tuo merito, sed ipsa difficultate, & negatâ dicendî copiâ desiderium acuate: nusquam tamen quicquam evicit, & irrito semper conatu, utut insolens & indocile obmutuit meum scribendi studium. Fateor non ingenue modo, at ex genio (si enim id assequi potuisset, non adeo excelsus, & qui omnem captum superas, Tu esses) jacuit meæ virtus Camœnæ; licet alias prompta & effectû, quoties Britanniam suas classes, Oceanum undas imperio cedentem tuo canere institui; nam stupidæ occurrit menti, quod tanto Vectore adeo obstupuit quandoque Oceanus, ut vices suas dedicisse visus fuerit: & quandoque adeo intumuit tanto Hospite, fastusque vento inflatus, ut in fluctus

aus elatum se extulerit, tempestatesque
excitarit: nec idcirco vel Te exterruit, aut
iter moratus est: sed procellarum vi ada-
ctas naves concitavit velocius, redemptu-
rus moras classi factas: idque eâ fortassis
causâ evenit, ut certo pateret, quam felices
Te successus manerent, & proinde consta-
ret, non tam comitari, quam præcessisse
Te, & præstolari victoriam. mirum id fer-
me: sed minus miraculum visum a servien-
te pelago fidem tuis navibus factam, quam
inermem jam Britanniam suas naves fidei
tuæ credidisse, quibus ipsa posset esse ob-
noxia. Quam porro per illius, per tuum
summum decus egeris classes, quo carmi-
ne delibassem citra perditæ stultitiæ no-
tam? Exorsus es non labores, sed trium-
phos illic, unde Hercules plus ultra vade-
re desperans, regressus est: quo facto tuo-
rum facinorum initia novissimis illius au-
sis ut fidem adstruxerunt, sic miraculum
detraxere; dum tu citra fabellarum pig-
men-

menta fabulosam virtutem & excedis æque, & credibilem facis. Sic ab Oceano in Mediterraneum mare delatus primo appulsu subigis Barcinonem: inde egressus, non majori celeritate Hispanias exercitu trajectas recepisti, quam classibus fueras prætervectus: instar Lunæ incrementum gloriæ tuæ ex itinere assequutus. Cumque quid amplius ageres, non suppeteret, pati voluisti: & quæ alii Reges vel procul ob metum, vel juxta ad ludibrium intuentur, tuo periculo obsidionis discrimina experiri Te placuit. Secedis Barcinonem, dimissi exercitus & classis nihil indigus: cum tua virtus referret utrumque. Diverberatur Urbis murus tormentis bellicis, dehiscit ingenti strage, jacent animis populares non tam metuentes sibi, quam de Te solliciti: triumphum hostes jam canunt: & Tu invictus plusquam adamas, ut hic attritu ferri, sic a periculorum incur-su lucem mutuaris: & cum nihil usquam,
quod

quod patereris, reliquum esse vidisses, securus victoriæ rursus agere decrevisti. Erumpis e murorum hiatu, quem tuo pectore tectum claudebas, affligis hostes, & ab integro trophæis Hispanias metiris. Hæc ego primum audita tantum absuit, ut metris niterer absolvere: ut potius admiratione defixus, mei impos evasissem; nisi miraculo retusam, copiâ rerum obrutam avertissem alio cogitationem. Sed finge me potuisse: non licebat profecto victorias a Christiano nomine relatas citra mei dedecus gradus, citra piorum stomachum celebrare. Nec Tu optime Cæsar facili aure excepisses victorias, ob quas tua pietas indoluit, vel dum retulisti: qua sola in re (ignoscas oro, si testatissimum id fecero) tuum consilium eventu frustratum est; nam dum oblivionem victoriæ mavis, quam gloriam: major hoc ipso nomine tibi gloriæ accessit: & dum solitis festis fraudatos dissimulas triumphos, duplices mereris:

reris: alterum ab hoste victo, alterum a victoria modeste accepta, & insigniori titulo conscientia triumphat tua, dum triumphos ipsos vincendo neglexit. An sperassem Te ab Hispania reducem in Germaniam cantu apposite profequi? ubi Augusto Germano tuo in Cœlum evocato, quâ intestini, quâ peregrini timoris undis Germania trunca, & velut clavo excusso fluctuaret: imminente ejus cervicibus armatâ Galliâ, & indigenarum Principum ambitionem sollicitante, non tam armis, quam augusti spe paludamenti. Has inter procellas ad Te, ut suam Cynosuram direxit illa preces, direxit oculos: diutius si quidem pertęsa ab Alpium speculis Te opperiri, suorum Procerum lumina præmisit, ut hi Te intuerentur proprius, citius evocarent. Ne quęso hic erubescas modestissime Carole, ubi ego ad tui recordationem meriti expalleo: vadis, an raperis ad imperium accitus, exoratus, coactus: eorum

rum porro consensu Principum, qui imperium assequi potuissent, nisi tibi deferendum esset. Quid enim mirum, si olim milites seu donis, seu spe corrupti alios ad imperium evexerint, quod ipsi desperarent adepturos? mirum profecto Te ad imperium precibus adscitum ab iis, qui imperio apti erant. Doluit olim terrarum orbis, experta deinde Germania est, quanto suorum sanguine Imperatoris purpura steterit: unis illa Austriacis tuis præsentibus, uni tibi absenti innoxia delata est. Credidissent posteri, an fabellis adstruxissent, si tanta ingenii mei fuisset vena, ut literis demandasset, quæ Tu invictissime Cæsar tunc temporis assequutus es? iter tuum Pannoniæ, adventus Germaniæ, mora Europæ asseruit pacem. Mira sane omnia, & quæ longe meas excedant Musas: quod vero & fidem excedit est Pannoniis a te absente precaria pax concessa, iis, a quibus nec Augusti Patris tui auctoritas, nec Fratris tui præsentium virtus,
b nec

nec iteratæ ab utroque illatæ strages extor-
sere. Hæc una res, quam adventus tui
fama confecit vel omnium poetarum re-
tudisset ingenium, vel ætatem omnium
occupasset. Sed potuerint: quis porro spe-
rasset versibus tangere, quanto gloriæ tuæ
cumulo perfidia Turcarum turbavit a te
compositam Europæ pacem? Quicquid
ingenii inest, quicquid vocis, non impende-
re modo, sed absumere deberent poetæ
omnes, si hæc prosequi vellent: & sibi op-
tare innumeros, quos Tu mereris annos, &
quos Tibi, proindeque nostris emolumen-
tis optamus. Invadit Tyrannus, unoque
impetu Græciam devorat subactam, &
interea innatæ immemor superbiæ, nec
victoriis tumidus prolatari a Te inducias
exorat. Satis erat magnanimitati tuæ vi-
disse supplicem: nisi fides Venetis obliga-
ta a Patre tuo obtrectasset. Metuit & id
Tyrannus, ingentique comparato exerci-
tu finibus Pannoniæ assedit: tum exolutus
pene Veneto bello vires omnes in Te, quem
ti-

timuit vindicem futurum , collegit . Poterat ea Turcarum diluvies omnem alium præter Te exterrere: Cum Tu consulto distulisses bellum, an ultionem dicam? dignatus Turcas Veneto distentos bello invadere: omnes in te coactas vires maluisti, ut majori tuâ gloriâ, minori labore profligares uno prælio accisas . Nec quicquam Te movit pacis emolumentum , incerta belli alea, immensa Turcarum & insolens victoriis potentia: nec movit infirmus Italiæ status , & novis rebus intenti hostes. Placet omne discrimen subire: dum maneat promissis, religionem tuearis, illatum Venetis damnum refarcias . Hoc animo bellum decernis indicisque, o pium animum, o inconcussum ! liceat vaticinari nec abs re, si vatem cantu agere Tecum non licet. Cum Tu piissime Carole bellum in Turcas decrevisti, tunc internecina afflixisti clade, tunc Temesia recepta, tunc subactum Taurunum . Fidelis est Deus, & qui benemerendo superari non patitur,

b a

acce-

accepit ille libenter animi tui propositum,
quo omnia tua periculis belli certum tibi
erat obijcere, ut illius vindicares honorem,
& eodem puncto de Turcis tibi decrevit
triumphos. o felicem, & auspicatam pugna-
di rationem: religioso animo debellare im-
manissimum hostem, victorias mereri sedē-
do! Igitur Turcarum strages, Urbium dedi-
tio tui propositi appendix fuit: et Eugenius
tibi adscriptas, a te meritas palmas collegit
in campo. Quis ingenii vigor tam sublimis,
quæ vis tam robusta hæc audeat commenta-
ri, aut carminibus delibare? Id ego licet jam
compererim, incescit me tamen contumax
cupido: invasit, & etiamnum vellicat stu-
dium hæc, & alia his majora recensendi: ha-
betatum vero & fractum aspectu singula-
rum rerum, nedum attrectatu tantæ molis
filere coactum est. Sed quid tum? silvit pro-
fecto semper exterritum meum studium, at
nusquam subsedit, aut excussum est, & (ut
plerumq;) desperato exitus solatio flagran-
tior evasit amor, instar flammæ in angustiis
clu-

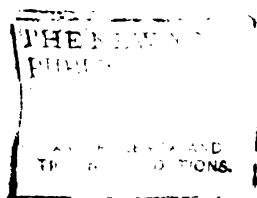
eluctantis. Sit tuæ virtuti maxime Cæsar
laus hæc peculiaris: ut qua ex acuis luce ar-
dorem canendi, hac ipsa retundas: & veluti
Sol intento oculo non sinas videri, festinan-
ti oculo ut videaris, provoces: nec mirum
quod virtus id obtineat, si tuorum majestas
oculorum id præstat, & audacioris cujusque
obtutum percellit. Sed obsecro Te obtestor-
que; remitte pervicaci meo furori, plusquam
poëtico, si qua te contempletur tandem, ex-
cudit viam, si qua te canat, commentus est
rationem: repercussos Solis radios in specu-
lo intuemur oculo non conniventi: reper-
cussum tuæ virtutis lumen in Eugenio in-
tueri licet, licet canere. Id ego qua potui
contentione aggressus sum, & pro virili,
si minus pro merito adnexus: exultans in-
terim præ lætitia, dum vidi & meo mordi-
cus prurienti genio factum fatis, & gloriæ
tuæ minoribus laudibus non detractum:
quo etiam argumento mihi gaudeo, tibi
gratulor. quod factorum tuorum sublimi-
tas laudes non admittat, & meæ angustia
Ca;

Camœnæ reponendi facultatem non ha-
beat. Gratulor, quod tua victoris major laus
sit omnem laudem excedere. Mihi gaudeo
quod nedum vires, sed & spem & ambitionem
superes meam : gaudeo demum illud mihi
pollicitus, quod dum Te in Eugenio canam,
æternitatem meis carminibus , quam hæc
solent præstare, foenerabis: ea me spes adeo
erexit, accenditque, ut me ipso major ad
tanta audacter affectaverim, & eadem for-
tasse absolvi auspiciis suffultus tuis; quin
imo hæc ipse recitans, miror me potuisse,
& diffiderem ab integro posse: abnuo mihi
deberi copiam illam, qua usus sum: obstu-
pesco me expertem laboris ea concinnasse,
quæ concinnare non sensi : & inficior me
æstro raptum meo; sed tuis auspiciis ge-
stantibus otiosæ dexteræ ministerium com-
modasse (veniâ tuâ id dictum velim Beata
Virgo, cui inprimis post Deum omnia con-
fiteor, referre accepta). Accipe ergo maxi-
me Cæsar munus, quod si tuum meritum
non æquat, meum saltem testabitur obse-
quium

quum : accipe munus cui Tu incentivum,
ad quod Tu vires suffecisti:compenset ani-
mi tui indulgentia , quam majestati inju-
riam meæ audacia Camœnæ irrogavit,dum
tibi impar præconii munus ausa est devo-
vere; nec id mihi culpæ vertas, sed meritis
imputes tuis, quæ eo me adegerunt; ut non
potuerim temperare, quin id auderem , &
obsequii necessitas temeritatis causam di-
cat: expleatur quæso tui animi magnitu-
do non his , quæ mereris , sed his quæ pos-
tui dare: nec donum , sed meum donantis
& dicantis animum æstimet:dum ego Eu-
genio gratias habeo , si minus possum re-
ferre: quod dum palmarum fascēs tuarum
collegit, mihi segetem dedit , qua officii
mei munus offerrem Tibi , & qua mei ge-
nii ardori consultum foret gaudenti jam;
si minus voti compoti , quod si te carmini-
bus prosequi non licuit , licuit plane car-
mina dicare . Quod muneris tibi spero ac-
ceptum fore, non modo quia id tua polli-
cetur humanitas , cui licet a nullo digna
pos-

possint rependi præconia, omnium tamen
Musas factis excitas, foves patrociniis, obli-
gas muneribus: cui quid aliud precer, nisi
ut obliges foveasque: sed etiam quia, si Te
tuis non potui nimia luce habetatus, Fu-
genii tui saltem pingere potui coloribus:
Quicquid enim de Eugenio dixi, de te di-
ctum velim, & credam in tuas rediturum
laudes: quando ille fortiter operâ suâ na-
vatâ, cæterum tuo exercitu, tuo sumtu,
auspiciis tuis Turcas debellavit: quo no-
mine acceptum Tibi futurum spero hoc
munusculum, quod & demisse rogo, reve-
renterque. Quin & hoc nomine Eugenio
tuo, quod me poëtam fecerit, gratias ago
(quamquam in eo munere exercendo ve-
niam potius possim sperare, quam glo-
riam): ago porro non linguâ elo-
quutus, sed interno animi sensu: dum
tam præsignis beneficii intellectus mi-
hi est: cujus cumulo obruor; ne loquar:
nec idcirco ingratus beneficiis, sed oppres-
sus habear necessum est.

SE-

SERENISSIMO
P R I N C I P I
E U G E N I O
A U C T O R.

Confenuisse jam hoc opus, Princeps
Serenissime, Germano meo visum
est : maturuisse vero plerisque
scientissimis viris, quorum ingenium in
numerato est, & apprime Musarum
Palladisque initiatum sacris. Horum
ego trutinæ non refragarer modo, sed
quam libentissime subscriberem, nisi ex-
terreres eminentissimis tuis gestis. Enim-
vero non fuit meo carmine efferenda aut
Achillis aut Æneæ virtus, quibus trium-
phalis gloria ab illata morte deserto He-
c
clori,

etori, vel inermi Turno emendicata est. Se^d
tua virtus delibanda, quæ decies propemo-
dum centena Turcarum millia vel disje-
cta perculit, vel trucidavit: Id tam meæ
existimantis insedit menti, ut ineptum,
& sonantiori excipiendum risu quicquid
octenos supra annos elucubravi, & trans-
verso ungue diffecandum duxerim: non
quia rude adeo, impolitumque habuerim;
sed quia omnino impar, ut Te nomina-
ret pro dignitate, credidi. Quid tum vero?
cessandumne erat mihi, quia non poteram:
aut in spongiam incumbendum huic operi,
unâque obliterandum liturâ, quod tua me-
rita carmine non æquarit? At si ita tecum
agendum est: nullus profecto erit, qui tua
facinora in literas promere attrectave-
rit, cum nullus omnino id assequuturum
se speret: reformidarint porro alii: aggressa
est id facinus audacia mea, & nihil
ferme est, ut isto nomine cuiquam
contrabam frontem; majus quippe mo-
mentum

mentum visum in eo, ut testatum facerem;
etsi pro male feriat ingenii mei viribus,
quantum tibi debeat universa Europa, &
in primis mea Neapolis, quando tu illam
a Turcarum formidine veluti præsens
vindicasti, ubi bos in Pannonia afflictos
expulisti itidem Corcyra, unde aptissimus
ad nostras oras trajectus. Quamobrem
tantum absuit, ut rerum magnitudine di-
moverer a proposito canendi tua de Tur-
cis relata trophæa: ut potius id ipsum
incentivo fuerit, quo hæc prosequeretur,
compertum siquidem mihi erat, me licet
sciolum rudemque, tamen in primorum
vatum decuriam adscribendum, si tuos
trumpbos tam multijugos tam illustres
simplici enarrassem stylo: sit sterile mihi
ingenium, inculta ars, & in canendis
tuis gestis abruatur multitudo, bebescat
luce: præsignis ferme, & culta evadet
lumine a tuis actis fœnerato, & dum tua
referet, tum sibi quæsita sentiet præconia.

Ac.

*Accipias demisse precor observanterque.
Princeps clementissime, munusculum hoc,
qua soles frontis erugatione, animique
benignitate: quo facto luculentior meis
libellis accedet splendor, plaususque cu-
mulatior: quippe ideo in pretio babentur
multa, non quia ea sint, sed quia a templis,
quibus dicata sunt, mutuentur decus. Id
si pro tua humanitate præstiteris, non
modo infularum loco mihi erit, verum &
efficax præsidium in omnes Aristarchi
vargas, & Theonini dentis virulentiam.*

JACO.

IACOBVS SALERNVS

PATRITIVS SALERNITANVS , BARO LVCINIANI

Regius Sanctæ Claræ Consiliarius

Lectori .

INter laboriosissimas muneris nostri curas cogitantibus nobis mentem aliquo otio , & aures forensium causarum strepitu veluti obtusas recreare , nihil melius succurrit , quam Mathematicæ exercitationes vel Carmina Poetarum . Quapropter inciderant in manus nostras pauca quædam hujus Poematis dum in lucem proferebatur ; atque mens nostra novi operis curiositate allecta , mirata est quod verborum elegantia & præstanti quadam stili sublimitate redundaret . Præterea maxima animi voluptate consideranda occurrit Carminis nobilissima æque ac jucundissima materies , quanto magis nova , tanto Auctore nostro dignior ; cumque illa magnitudine laboraret sua , verebamus ne illius ingenium ex intervallo succumberet , mirati sumus ipsum quo animi ardore egregium opus occæperat , & quo contentissimo studio profecutus est , eodem & sine ulla importuna varietate confecisse . Quæ autem nos ipsi de hujus operis pretio senserimus legentibus oportet aperiamus , ut justitiæ partes nos præsertim exerceamus , quorum proprium munus nomenque est eam tueri atque æquissima lance male vel bene merentibus dispensare . fas etenim æquumque est , ut literatorum hominum nomen inclarescat , virtus augeat semper exemplo honoris alieni , & ignavissimi quique ad Reipublicæ bonum a vetrico suo ad virtutis lucem & solem excitentur . Itaque ut Poeta noster Augustissimo Imperatori obsequendi ardorem
d atque

atque antiquam inclytæ familiæ suæ fidem universo orbi nova
 significatione testatissimam faceret, præstantiorem materiam de-
 ligere vix potuisset, quam ejusdem Imperatoris gloriosissimi lau-
 des, & bellicosissimi Principis Eugenii præclara contra deter-
 rimam illam Turcarum colluvionem gesta non inelegantibus
 carminibus decantare: noverat enim vero Auctor in magno-
 rum Principum animis a natura impressum nobile illud deside-
 rium, ut propria quæque facinora ad exemplum posterorum at-
 que admirationem posteris demandentur, neque tantum pro-
 sæ solutæque orationis majestate, quantum ut Poeticis lumi-
 nibus illustrentur, & quadam venustate obliantur; sic etenim
 jucundius & interius in legentium animos insinuantur & hæ-
 rent. Ambiverat olim id unum invictissimus Macedo, & ad
 Achillis bustum lacrymabundus constiterat non tantum ob-
 gratam veteris illius Herois memoriam, quam quod inviderat
 laudatorem Homerum. Et Magnus ille Pompejus Theopha-
 nem Poetam aluerat & a latere suo nunquam dimoverat, ut
 bella quæ immenso labore steterant, traderentur immorta-
 litati. Igitur cum optaret ingeniosus Auctor Augustissimo
 Carolo obsequii sui quoddam specimen dare, id profecto dele-
 git, quod non poterat non esse tam magnanimæ Imperatori
 gratissimum. In hac etiam obsequendi voluntate licet non supe-
 rasse visus sit, tamen Vir literatissimus æmulatus est Atavorum
 suorum virtutes, qui se munificentissimæ Domus Austriacæ servi-
 tio plus quam unius seculi decursu manciparunt. Quos inter
 Octavianus Cæsar literis & prudentia singulari enituit; cum-
 que egregie de Philippo II. Hispaniarum Rege meruisset, hujus
 florentissimi Regni Cōsiliarius omnium bonorum plausu creatus
 est et cum idem sapientissimus Rex Octaviani Patris virtutem
 ac merita in Franciscum Filium feliciter transfusa suspexisset,
 hunc etiam Advocati Fiscalis R. C. munere decoravit; quem
 Ioannes Baptista de Toro singulari præconio *Virum meritiissi-
 mum* appellat. Allaboravit etiam Auctor noster, ut si minus in
 periculis & exercitatione bellandi, saltem exquisita militarium

erum peritia Proavos suos imitaretur, qui hanc familiam tota
 ac literis clarissimam armorum quoque splendore magis ac
 magis illustrarunt, uti Camillus & Scipio Cælares, alter enim
 Tribuni partes pro virili implevit, alter vero in vario bellorum
 discrimine sub Imperatore Carolo V. Ducis exercens munus
 egregia confecit stipendia. De quibus aliisque hujus familiae
 claris Viris apud Josephum Campanilem, Toppium, Costum,
 ceterosque Regni nostri Scriptores sæpius me legisse com-
 mini. Ut autem Augustum Carolum, & Eugenium totius Im-
 perii columen carmine tantorum Principum dignissimo cele-
 braret summa ope laboravit, ita ut tropæa, victoriarum
 seriem, bellorum causas, strepitus armorum, Christianorum
 Ducum virtutem, Turcarum quasi perpetuas fœdasque cla-
 des non tam legere credas, quam nescio qua animi jucundi-
 tate propriis oculis contuearis: præsertim Eugenium nunc cum-
 stabunda prudentia maxima quæque secum machinantem,
 nunc affectata fuga, & nobili quodam dolo hostium credulitati
 illudentem, ceterasque machinationes optime parantem & me-
 lius exequentem. Quæ quidem præclara Principum facinora
 describi admirati sumus nullis fabularum officiis, quibus Poe-
 tarum artes abundant satis: Principum enim virtutem, quæ ge-
 nuina nitet luce, scimus omnes obscurari fabularum nidore ac
 fumo. Propterea si intuemur Eugenium tanquam perfectam
 Herois imaginem bellica quæque munia felicissime obeuntis, &
 Virginis auxilio de innumerabili Turcarum multitudine sæ-
 pe triumphantis, testis terrarum orbis, tanti Viri laudes non
 solitis Poetarum artificibus emendicatas, sed ab ipsis hostibus
 quibus ad Eugenii nomen, nedum ad arma nescio quid
 terroris incutitur, & ab illa camporum planitie, quæ re-
 centi Turcarum sanguine calet & fumat adhuc. Præterea alias
 etiam Poematis hujus dotes inspeximus, nitorem illum latine
 linguæ ac majestatem unde quaque diffusam, numeros volu-
 tatem simul ac cultum referentes, quem novimus Augusti tem-
 poribus floruisse, sublimitatem opportunam pro rerum dice-
 d 2 darum

darum dignitate; denique rerum militarium scientiam singu-
 larem. Et quamvis Poeta noster se nunquam armis immiscue-
 rit, cum longe vitæ suæ ratio abhorreat, & Sacerdotale mini-
 sterium illum sanctioribus curis addixerit, tamen veluti miles
 veteranus callet abstrusâ quæque bellantium stratagemata, tot
 armorum nomina, varias castrametandi rationes, innumerabi-
 les exercitus partes, atque tot lustrandi dirigendique modos:
 Quæ fere omnia quamquam veteribus Latinis ignota (ut pote
 nupera bellorum, & militarium instrumentorum ratio longe ab
 ea ætate dissentiat) tamen ipse fotasse omnium primus tam bene
 ornateque latinum sermonem ad præsentem bellorum conditio-
 nem digessit ac detorsit, ut æmulatus sit in re nova veterum
 Scriptorum gloriam. Sed quod maxima laus est inter pugnan-
 tium strepitum, furentium Turcarum cædem, & certaminis hor-
 rorem Christianorum militum, & præsertim invictissimi Ducis
 pietas sepe in castris & in conflictu luculentius elucet, quã vir-
 tus ipsa bellandi, quæ quidem virtus tanquam ancilla pietati
 inservit, & pietas veluti domina in totius Poematis decursu
 potentiori imperio omnia moderatur. Hæc autem pauca ope-
 ris florētissimi ornamenta, quæ nos Lectorum oculis consideran-
 da subjecimus, maxima voluptate collegimus; plurima præter-
 mittere coacti sumus, cum nostrarum curarum pondus divellat
 a Poetarum amœnitate, & nos ad dura iudiciorum munia cōver-
 tat. Ceterum speramus Literatos omnes Auctori felicitatē inge-
 nii gratulatu-ros, Principes illos quorū laudes ex intervallo per-
 cententur hilari animo acceptatu-ros, gloriosissimum Eugenium,
 cujus nomine inscriptus Liber novo fastu superbit, & invictissi-
 mum Imperatorem, cujus etiam Augustæ Majestatis luce reni-
 det, si nulla alia re procul dubio sua ipsorum gratia de Auctore
 benemeritu-ros.

OCTA:

OCTAVIANUS CÆSAR

FRANCISCI FRATER

Ad bonarum artium Studiosos .

Bi me diutius frustratum , & demum exci-
disse propemodum spe intellexi , nec evi-
&urum unquam , ut expugnata amatissimi
Fratris obsequeretur scrupulositas : tum in-
geisit se mihi altius propositum Ulyssis uti,
artibus , & hoc novum veluti Palladium,
Fratris inquam hos libellos avertere : nec
id ex voto cecidisset , nisi & Diomedem ex-
hibuisssem (ne a parœmiæ pomœriis latum
culmum discedam) reverenda scilicet vi
adhibita , quæ mihi ingenita est utpote

majori natu : id porro aggressus sum , simul exploratum per transen-
nas habui , opus jam exactum ; etsi non expoliturum eruditumque ,
ut ipse causatur ; nam identidem illum deprecatus ut formis cufos
publicam materiam libellos hosce facere liceret : mirum quam belle
obstinavit animum , mirum quoties commentus recoquendos , red-
dendos incudi , colophonem addendum : ita ut Penelopes telam re-
texere profecto videretur . Sed non potuit diutius lupum auribus te-
nere : elusi , aut abscidi Gordium hunc nodum , & subreptos libellos in
litteras depromsi . Infederat Fratris menti luculentiori obsequio
demereri bonarum literarum candidatos : Ego contra eo spectabam ,
& saniore forte consilio , ut ille meo indulgeret genio , mihiq; ar-
rideret : cui perspectum erat , quod & septimo notum bovi , nequic-
quam sapere , qui sibi non sapit , & longe majoris emolumenti futurum
servire temporis , quam Lectori : præcipue cum ipsi non esset , aut polliceri ,
aut veluti per dioptram prospicere , quid ferat hora sequens : siquidem
veritus sum potissimum , ne dum ad coronidem usque perducere poema
vellet , & rudem emereri , victus morbo , a quo laborat , rudis & minus
laureatus vates , & similis Apollinis trunco remaneret : & quarta demum
luna nasceretur instar Herculis labore sibi neutiquam frugifero insu-
dantis semper . Idque ego maturius exequi decrevi , quia non adeo
lolio me infartum , & cucurbitis saburratum senseram , ut perinde ae-
lemis Saturniis implicitus cœcutirem , & minus intellectus esset di-

gnos

nos hos libellos, qui & Aristarchi obelum, & Theonis genuinum
 cluderent, & Momo ipsi facerent satis. Cum præsertim mihi sit pro-
 be compertum, quod poeta oleum habeat in auricula, nec sibi in-
 dulgeat adeo, ut stilum vertere piaculi habeat loco: sed quod potius,
 suis aures mordaci subinde deterferit aceto, & si qua impolitæ la-
 becula irrepserrat, intervallata perpensione excussam transverso un-
 que obliterarit: quinimo tantum abest, ut sui sit amator perditus,
 ut potius rivalis acerrimus, non quicquid bucca excidit, continuo
 velut ex fronte perspicuum, & ex gustu cognitum lac Veneris, &
 nectaris florem existimat, & proinde sanctum pronuntiat. Sanctos
 hos ego ratiocinatus sum libellos futuros, non eo solum nomine, quod
 Fratrem ingenii acris adminiculo, & luculenta supelle&ile noverim
 instructum; sed quia huic operi a Virgine & incentiva, & manum ad-
 ditam antiquæ pietatis reor esse, si crediderim; & per eandem Beatam
 Virginem steruisse, ut operi vires suppetere. Idque ego pia conse-
 cutione sic evenisse conjectem potissimum, qui scio Fratrem demisse,
 enixeque a Virgine opem rogasse, & antequam se diurno labori man-
 ciparet, & inter laborandum subinde. An inficiabitur quisquam ro-
 gatam sæpe Virginem ei benigne opem tulisse, qui desudaret in canen-
 dis victoriis Christiano nomini ab eadem Virgine impetratis: nusquam
 ego, nusquam pius quicumque est, in ea heresi fuerit: quin testatissi-
 mum velit cum Augustino, germanum Virgini esse supplicum votis
 occurrere, preces audire, impensius orantibus indulgere. Excit
 nunc inauspicatus, nescio, quis Rhinoceros, aut infestivus Gracu-
 lus, & instar Galli e sterquilinio suo surrigat cristas, & cicadis plenus
 Sybariticas ferat ampullas, & versus hos convellat, quos Frater Vir-
 ginis ope cudit: quibus præterea concinnandis germanus meus non
 plagiarium, sed apud classicorum auctorum omnes flores, veneres om-
 nes non transplantavit, sed decerpit, & nullo artis opere commi-
 sit. In male feriatos hæc velim contorta; nam scientissimi solemnè
 habent fescenninis abstinere dictariis, & nati quod genium habeat,
 ex templo phaleris & pictæ linguæ obstrepunt testoribus: contra si
 quid minus integra constans fide offendunt, il parcunt proscindere,
 & traductum auctorem digito monstrare: memores ipsi & Homines
 esse, & eidem lapidi insistere, & eadem navi vectari: ac proinde ob-
 noxios & casibus, & naufragiis dum scribunt. Quo argumento scioli
 omnes, cum neutiquam se intra teli iactum permittant, nec quic-
 quam commententur, delicata gaudent doctrina, quæ est e Naupa-
 cto clavi regendi rationem edicere, & si quid pecces friatis super-
 ciliis, & caperata fronte immitius, quam par est carpere: ad hoc
 cum tirunculis hisce semper ingerat sese insanabile cachoëtes scri-
 bendi obelisco digna, ut sapientum octavi habeantur conscientia quod

- 111 -

nihil omnino edituri sint, nisi hypenemios partus, idcirco collectum inde bilem alio derivant, & quam a mente non possunt, precariam poetica a fanna gloriam accupantur: cum eam potiori vel consilio, vel successu assequerentur, si aurum in cæno, non cænum in auro timarentur, hac via citra livoris labem sui ingenii specimen exhibitori: quod a Virgilio factitatum legimus, asserente se in Ennii stercore aurum seligere, quod & de Plinio extra omnem ingenii aleam posito in epist. ad Marcum Plinius alter adstruit verbis illis. *Qui dicere solebat, nullam esse librum tam malum, ut non aliqua ex parte praeferret.* Nam quale illud est, quod Vulturibus istis suboleant, plusquam cadaverum nidors, quæ aut squarosæ, aut exauctoratæ sint obviæ dictiones: si quid vero masculæ eruditionis, & plena unguenti alabastrus occurrat, veluti puteat, non prætereunt modo, sed & averfantur Vatiniano odio. & plusquam colubri cedrum. Sed velitemur in hos paulisper, & quæ sunt fortassis objecturi, refellamus, *miscentes antispasmodicum priusquam virus effundant*, ut inquit Hieronymus in Rufinum, quod & scitasse legimus Matridatem. Effutient credo: prolixior Iliado Musæi oratio est, qua Caroli Augustissimi laudes efferruntur. At fugit illos Concilium a Turcarum Repe habitum super bello Austriaco ad quinas horas tenuisse, & Mustium bello abstinendum mordicus contendisse: an per id tempus a Musæio Germanas gerras, & Persolas nugæ enarratas autumandum est: aut de his, quæ apud inferos aguntur, disservisse? an potius hostis laudes cumulate ad Cælum extulisse, quo partium studia prona ad bellum retunderet? Age porro, licuit Ulyssæ per Homerum tres integros libros occupare, ut suos errores, qui alioqui nihil ad rem, ediffereret. Licuit etiam Ænæ per Virgilium duos libros sibi vindicare: quamvis aliter a proposito prolocutus fuerit illis verbis.

Jam nocte tenebrosa Cælo

Præcipitat, suadentque cadentia sydera somnos,

Et breviter Trojæ supremum audire laborem.

Quamquam animus meminisse horret, luctuque refugit.

Si ergo datum est illi; licet sydera suaderent somnos, licet pollicitus brevi Trojæ labores tangere, licet animus refugeret, tam prolixæ de umbra Asini querere; non dabitur meo Fratri de salute Reipublicæ? & nullius oratio vel compagio Maximini, vel clematidi Ægypti propior habebitur. Verum bene sentienti nulla laus longa, quæ de tanto Heroe est, credetur, præsertim cum eam tempus exprefferit: alioquin longæ qua Demostenis, qua Tullii Philippicæ ducendæ, quo quid insulsius. Mihi contra exactiori trutina Augustissimi nostri Cæsaris merita excutienti videtur, quod poeta tribus bolis ea attigerit, & angustiori circumscriptiorem pomæcio. Quin ut vero propius dicam, detrahit

trahit potius, quam laudavit, ubi supervacuo impendio laborans, metri lenocinio, & Rhetorum pigmentis Solem facibus adjuvare enixus est. quod Flacci verbis effera concinne lib. 1. ser. Saigr. 3.

Virtutes ipsas invertimus, atque

Syncerum cupimus vas incrustare.

Inde hoc nomine non semel ego Fratrem brevitatis insimulavi, & identidem succensens illud Martialis revocavi in mentem.

Non sunt longa, quibus nihil est, quod demere possis.

Sed rebellabit refractaria lingua, inferetque: Esto, attento Caroli merito curta oratio non respondeat, at quid ingentem Ducum catalogum adstruere necessum erat, aut quis veterum poetarum adeo spatiatus est hac parte? Fateor & id ipse, nec meus Frater ibit inficias: unum tamen admonitus velim attendas: quis veterum poetarum praesentium Legatorum lustrationem prosequutus est, aut quis sibi illos voluit demeritos? Nec porro exemplo caret res, nec rara avis, poetarum Proceres potius habuisse Principum inire gratiam, quam vadimonium deferere. Virgilius lib. 5. Aeneid. Mnestem, Sergentum & Cloantum effinxit, ut ad horum genus Romanas aliquot domos referret, & idem Virgilius lib. 6. Aeneid. non brevem syllabum Heroum Rom. appingit & lib. 8. in Aeneae clypeo coelat Romanorum & Augusti facinora, ut delinitam illorum benevolentiam obligaret sibi. Luculentius porro Tullius mei Fratris causam dicit defenditque; dum lib. 5. epist. ad Lucium & suae ambitionis, & nostri obsequii peccatum purgat: ibi *Se naviter Cicero impudentem esse oportere dicit: ut sua facta a Lucio ornari postules vehementer, eisi tantopere ornanda non videantur: & rogat, ut rerum suarum quasi fabula concinnetur, & in eo leges historiae negligantur: quis haec in historicis non criminaretur, quae tantus auctor in sui gratiam plane etiam, atque etiam fieri rogat?* Nec erit Torquato nec stre, qua causa suum dilvat peccatum illustriora belli facta in Rinaldum derivanti, quae ex solemniori poetices praescripto Gothifredo Imperatori erant appingenda: idque sibi Tassus prospectum causatur fecisse, ut Italorum rogantium genio indulgeret, quod totum habes in Epistolis illius. Ex his igitur, & aliis talibus, quae brevitati consulturi preterimus, liquet: quotumcumque fuisse in vatis, qui Climacidas non exhibuit, & fides non sit pucupatus bene ominando. Verum longe diversiore argumento adducti nos sumus in eo indice Ducum attexendo: tanta liquidem illorum in hoc bello enituit virtus, tanti emolumenti Christiano Orbi fuit: ut temperare sibi non potuerit meus Frater, quin eorum tangeret praeconia, & plerosque me suadente adjiceret: postea vero cum prolixior catalogus videretur, voluit aliquot expungere: at illorum virtute exterrente sanioris consilii fuit res visa, longum, quam injurium

rium esse: Proinde omnino diversus nobis accidit, ac Campanis, qui
 cum Senatores subrogare vellent, in optione quem eligerent subij-
 ciendum nemo unus ob humilitatem compertus est, itaque priori-
 bus suffragati, inceptis destiterunt Liv. de bel. Pun. lib. 3. eodem prope
 pacto ubi Fratri meo, quem excluderet, nullus dignus visus est, pro-
 positum intermisit, omnibus relictis. Conniveas ergo hac parte
 quæso amice Lector, & hoc erratum tot Heroum remittas meritis;
 quod si etiamnum obtrectas: ex arbitrio frangas genuinum; nam
 velis, nolis consultum nobis potius studuimus, quam tibi; &
 legendis potius Ducibus, quam lectoribus arridere. Amabo præfecto
 candidate mi bonarum artium, si parseris poetæ culpæ vertere,
 quod laudes e Ducum laudibus ferit: nam melius habitum illi est,
 & meo instinctu ferere, quam dilutos lapides irrita cura elixare: sin
 in ea hæresi figas pedem, transilias quæso priores quatuor libellos,
 atque ita tu a stomacho, poeta a tua redimetur lingua. Cæterum
 ne credas in reliquis libellis hisce trycas fabellarum, & apinas amo-
 rum offendere: quid? poteratne germanus meus, quas corporis vi-
 res, quam ingenij aciem, si ulla est, B. Virgini debere profite-
 tur, nugis hujuscemodi impedere? Valuit ad illum plus divini cultus
 observantia, cui bis mancipatus obstrictusq; est, quam Aristotelis præ-
 cepta. Ad hoc auderes tu Eugenium, & Duces reliquos amoris, furoris-
 que lymphatos flammis, erroneas, & officio erga Religionem, &
 Cæsarem extorres circumducere per ganeas, & lustra haccantibus
 propiores? proinde ne Fratri meo incules, si hisce abstinuit delira-
 mentis, quibus & tu non temperare piaculi numero haberes. Ago
 porro, ecqua fides constaret eminentissimis Eugenij factis, si ea
 fabularum involucris essent convestita? an non ex eadem cera pro-
 disse posteri eodem cubito dimensi crederent? Quamquam hac par-
 te omnium calculis si refragarer ab impura fabularum aspergine
 poemata detergens, non continuo ad Tenediam bipennem dam-
 nandus forem: cum præsertim mihi videar ire, non ferri peda-
 rium laturus suffragium, & utique si veritas adstipuletur nunquam
 multitudini cessura; quando bene queritur Plinius in epist. plerum-
 que numerari sententias, non expendi: & Livius: meliorem partem
 a majori vinci. Igitur sic argumentor. Divina insania poësis est:
 (Quamquam huic ego dicto non subscripserim, sed inordicus semper
 refragabor, ut quod parum veræ Religioni consonum est divini in-
 terpres sunt poetæ, divino instincti furore, ut Plato lib. 3. Legum
 finivit. Et in Phædro asserit, non Hominum esse inventa poemata,
 sed Cælestia munera. Vnde factum, ut idem sapientiæ
 Antistes Plato moriens poetam Sophrona subiectum capiti vo-
 luerit, tanti ab eodem æstimatus hic fuit! Id ipsum Socra-

tes innuit, dum in Jone poetam non arte fieri, sed afflatu diviniore contendit: & in Lyfide tantum poetis tribuit, ut eos Sapientiæ Patres nuncupet & duces divinos. Argumento præterea apud illos est abstractio quædam animæ, secessusque a corpore, accedente utique ignoro aliquo furore & ingruente concitatione ferventiori; qui ergo Aristoteles poetis præscripsit, ut poemata pullata fabularum stola obnubant convestiantque: debemus nempe & hoc Aristoteli, qui non satis sibi duxit naturæ suis Formis compedes injicere, nisi & poeticæ divinitati affixisset: ni velis dicere & Aristotelem furore correptum, ubi hæc comminisceretur, in ipsum regerens quod idem *lib: Probi*: inquit; *Philosophos etiam quodammodo insanire*: nam quid ita factum est, ut methodus, quam Homerus, aut prior illo qui extitit, tenere, continuo in præceptum evaserit auctore Aristotele? nempe si aliam Homerus inisset viam, alia omnino ille præcepta effinxisset: abeat in malam furcam, qui sic nobis imposuit: & firma stent, quæ nos e sapientissimorum penu Græcorum depromimus: quodque ab ipso subsistenti vero cæteroqui mutuari possumus, idque hoc sit. Poësis loquens pictura est, eo potissimum sine excusa, ut lectorum animos lectione quæsitissimorum factorum, tamquam exemplo proposito excitet ad virtutem, & imprimis ad pietatem, peritiam & bellicam virtutem. Exeat nunc aut Homeri Achilles, aut Virgilio Æneas, & committat se certetque Eugenio; sed misso lymphatico illo: conferat quas a fabulis arrogatæ sunt Æneæ virtutes (dissimulata interim pietate, quæ vel nulla, vel manca tunc temporis fuit) ecqua enim illius virtus? dum confecto Polyphemo, cæco Homine, & uno classem universam convertere non erubuit, nec puduit confiteri

Incidere funem

Præcipientes metus acer agit, quocumque rudentes

Excutere.

Quæ peritia, summam rerum puero committere? quod & Juno sugillavit in Venerem invehens: quæ generositas deinde non abstinere a Turno inermi, dum protenderet

Ille humilis, supplexque oculos, dextramque precantem?

Quid tale in Eugenio averfatus incus? quid in illo nō heroicum, non divinum prope redolens? Unde ergo opus erat meo Fratri a fabellis vindicatum nitorem Eugenio asserere? ut inde formatus lector ad virtutem exaceretur. Equi igitur, bonique consulas Candidate mi, nec laceres, quæ tu velles posse concinnare; & potens, hoc ferme pacto concinnares.

AD SS. D. N. BENEDICTUM XIII.

Pontificem, Maximum.

M Agne Pater, Summæ Matris qui
cura, Deique es,
Virginis auspiciis parta tropæa canā.
Dum porro hæc recolam, recolam simul
ipse triumphos,
Austriaci precibus quos meruere tuis.
Tu siquidem jussus Carolum Legatus
adire,
Rebus ut afflictis ille tulisset opem.
Quod præsens poteras, votis hoc efficit
absens,
Et Carolus ferro vicit, & ipse prece.
Ergo triumphales ne dedignare libellos,
Siquidei offendent, deleat æqua manus.
Queis palmis oculi lacrymas, suspiria
pectus,
His operam impendat vel tua dextra
precor.

Rev. D. Jacobus Martorelli vident ; & in scriptis referat.

ONVPHRIUS EPISCOPUS CASTELL. VIC.GEN.

D.Petrus Marcus Giptius Canonicus Dep.

PRINCEPS EMINENTISSIME.

SI Principum virtutes , atque magnorum virorum præclara gesta sine fuco ac poeticis artificiis carminibus vulgarentur , ut non tam aliena quam propria niterent luce, utpote solius veritatis lumine illustrata , vi quadam potentiori in ceterorum hominum animos insinuarentur , & ad eorumdem exemplar facilius componerentur mores . Ea propter cum Poematis hujus Auctor invictissimum Principem Eugenium laudandum suscepit tanta arte confecit , ut non sine gloria fabulis & poetica illa comminiscendi licentia omnino rejectis , dederit normam qua dignissime Heroum Christianorum laudes celebrentur . Et tantum abest ut aliquid hic invenerim quod vel fidem vel pietatem lædat , ut huic uni Auctor consultum voluisse videatur , qua propter si novum hoc opus in lucem (quaerit tua benignitas) proferri jusseris , noverint omnes posse optime copulari cum temperantia Christiana poeticam jucunditatem.

Neap. A.d.xiv.Kal.Martias. 1724.

Additis. Observantiss;
Jacobus Martorelli.

Stante supradicta relatione imprimatur.

ONUPHRIUS EPISCOPUS CASTELL. VIC.GEN.

D.Petrus Marcus Giptius Canonicus Dep.
EMI.

EMINENTISSIMO , E REVERENDISSIMO

S I G N O R E.

DOmenico Roselli publico Stampatore umilmente supplicando espone a V. Em., come desidera stampare un Libro intitolato *Eugenius , seu Maria Virginis per Eugenium Trophæa* composto dal Reverendo Signor D. Francesco Cesare Prete Secolare Napolitano . Per tanto supplica V. Em. per le solite licenze , ed a com netterne la revisione a chiunque li parerà , e l'aurà a grazia , ut Deus.

Reverendus Pater Botti videat , & in scriptis referat.

ALVAREZ Reg. JOVENE Reg. PISACANE Reg.

Provisum per S.E.Neap.1. 1723.

Mastellonus.

EME

EMINENTISSIME ; AC REVERENDISSIME

P R I N C E P S

Perlegi librum, qui inscribitur *Francisci Mariae Caesaris Eugenius, seu Mariae Virginis per Eugenium Trophaea*. Et meâ quidem sententiâ uberem in eo ingenii venam: jucundam rerum varietatem: accuratum latinè scribendi stylum, atque absolutam Christianæ Poëseos imaginem exhibet Auctor egregius. Quadere non solum typis, sed immortalitate censeo donandum; eoque magis, quoddam Cæsaream Regiamque Jurisdictionem non modo quicquam non lædit, sed juvat plurimum, cum Augustissimi Caroli Pietatem, Fortitudinem, cæterasque virtutes, quâcumque datur ansa, suspiciendas, colendasque singulari studio & conatu proponit; propositasque tum floribus, tum Eloquii nervis prosequitur. Ita censeo.

E Collegio Maximo Neapolitano Nostræ Societatis
Idibus Febr. Ann. rep. salut. 1724.

Em.V.

Humill., Addit. atque Obseq. Fam.
Joan: Baptista Botti Soc. Jesu.

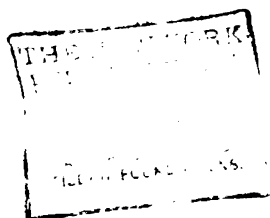
Visa relatione imprimatur, & in publicatione servetur Reg. Prag.

MAZZACCARA Reg. ALVAREZ Reg.
JOVENE Reg. SOLAREZ Reg.

Provisum per S.E. Neap. 1. Januarii 1724.

Mastellonus.

FRAN:

Obrequitur ¹ Domū, et CAROLI prægona tangit
² Miffius, ³ Thracum rileat qūo bellicus ardor.

Ant. Baldi In.
 Ballard fecit.

FRANCISCI MARIÆ CÆSARIS
EUGENIUS
SEU
MARIÆ VIRGINIS
PER EUGENIUM TROPHÆA.

Acceſſerunt argumenta AGNELLI DE AMATO
tum ſoluta, tum ligata oratione.

L I B E R I.

- N.1. **P**ropoſitio. N.2. *Eugenii,*
N.3. *Et SS. Virginis invocatio.*
N.4. *Viſirius libidine belli ſibi proſecturi diſtriſtus clam*
ſeditionem excitat, ut voti compos fiat.
N.5. *Turcarum Rex Concilium vocat, & Muſtiam quid*
de bello ſentiat ſciſcitatur; ſignificans illi uni, quâ po-
teſt arte, ſe a bello Auſtriaco abhorrere.
N.6. *Id ſubolet Muſtio, & ab eo bello temperandum edicit;*
quia & fides inita pacis, cujus tempus non exierat, &
Turcicum ſegnities, & Germanorum virtus id ſuadeat.
N.7. *Adiut a Caroli virtute, et Eugenii fortuna abſtinendû;*
N.8. *Caroli dotes ut ſaſius exequatur, proloquitur.*
N.9. *Tribus argumentis deterret Turcas, ea ſunt Carolum*
magnum Militem, Dacem, & magnum Regem eſſe.
N.10. *His dotibus a magno Magiſtro Leopoldo Patre imbu-*
tam aſſerit Carolum, & ab hoc non præcepta modo, ſed
ſpem, & vota Patris ſuperata.

N.11.

- N.11. *Et plus Carolam profecisse in arena Martis, quam sub Patris disciplina, ibique egregij militis partes absolvisse.*
- N.12. *Id comparationibus variis exprimit.*
- N.13. *Infert Carolo ruenti frustra objici vallos, & alia; iisque objicibus irritari, non retundi ejusdem virtutem.*
- N.14. *Subjicit Carolum sic agentem & ab hoste, & a suis triumphum agere; & affectare majestatem, ut sic melius instruat; dum socius in periculis adjuvat, testis explorat, & judex pro merito compensat facta.*
- N.15. *Attegit a Carolo equante se suis veram & regiam initam viam augenda majestatis.*
- N.16. *Queritur Mustius non egregium modo militem Carolum esse, sed et Ducem.*
- N.17. *Commendat illum a peritia instruendi exercitum; ducendi, & cæt.*
- N.18. *Laudat a morum candore, & contemptu majestatis, & quod ea ratione Carolus suorum amorem exigit.*
- N.19. *Addit quod cum hac ratione coactus pene amor exigitur, proinde impensius illum amare, ut sincerus militis amor respondeat, quod pro votis evenit.*
- N.20. *Infert, quod nequeat cessare miles, ubi Carolus adeo dilectus init pericula, & quod miles non expectet imperium, sed ideo præveniat, quia Carolus eo non utatur.*
- N.21. *Tum, quam hic Caroli amor sit potens conficit ex periculis, in quæ Barcinonensis se populus projecit.*
- N.22. *Turtarum Rex orationem trahi jubet, & quare.*

ALIUD EJUSDEM ARGUMENTUM.

Proloquitur dicenda: prius Ducis, inde precatur Divæ Matris opem. Thracum dux bella tumultu Cudit; ut hæc vitet, Caroli quâ militis iras, Quâ Ducis invicti Mustius concinit artes.

EUGENIUS

LIBER I.

- N.1. **E**U-ropæ GENIUS, foedis qui cladibus hostem
Perculit Ismarium : & Dacos, Mæsoſq; receptos
Primū ope VIRGINEA fretus, tum CÆSARIS armis
Afferuit : dum carmen erit mihi : vana faceſſant
Nomina Muſarum, cedat commentus Apollo.
Quandoquidē qui carmen, erit quoq; carminis auctor,
Et qui materiem, vires, ut dicere poſſim,
Sufficiet : qui dux belli, dux bella canentis.
Idem Phœbus erit demum, vatiſque Camæna:
Qui fuit in fractos Mavors, Bellonaque Turcas.
- N.2. Ergo age Palladiæ Antiſtes, Martique paleſtræ
Huc ades, & noſtris præſens adlabere votis
Inclyte DUX : dicam tecum bella horrida, bella
Mæonio vati, vel formidanda Maroni.
Non ego Danubium metuam transmittere cymba
Te Duce, ſeu tenui lituo turbata fugare
Agmina; non hoſtes inter, non ire per enſes,
Ut linguâ referam, dextrâ quos ipſe triumphos:
Omnia ſi vero numeris abſolvere nitar,
Seculum erit : accingor curſim libare canendo
Quæ magis arident, quæ prætermittere credam
Eſſe neſas : procul a noſtris ſit fabula metris,
* Quæ nata eſt inopi rerum ſervire Camænæ.
Pauca mihi e multis nimio relegenda labore;
Queis ut vera fides, credent commenta nepotes.

A

3 Tu-

N. 3. Tuque o, quæ miro prorsus cum federe **Virgo** es,
 Et Mater: cuius sacris invita, volensque
 Utraque Luna subest pedibus; seu tempora Thracium
 Quæ tegit, aut aperit vario quæ menstrua vultu
 Tempora; tu felix adsis, tu consule: lumen
 Ceu tu reddis hebes, Geticique infecta clientis
 Sanguine, & invitæ frangis ceu cornua Lunæ:
 Sic etiam radiis, Lunæ sic Diva volentis
 Usa ministerio tenebras nunc discute vati.
 Nunc ubi defectus geminos, quos barbara passa
 Luna dolet, sæclis nitar mandare futuris,
 Sanguine non piceo, quem sæpia fundit, at illo
 Quem Thraci expressit Carolus, virtusque Sabaudi.
 Mystica quæ turris (clypei mille unde, virumque
 Arma invicta sonant) scuto tegis, instruis ense
 Eugenium: vati sedes sis deprecor illa,
 In nostrum fluit unde Dei sapientia pectus.
 Si duce te quicquid votis concepit, id omne
 Obtinuit factis, atque ultra vota Sabaudus;
 Auspice te vati liceat cecinisse trophæa,
 Quæ licet excedant vires, si vota secundes,
 Certa fides, strepitum litui sonus æquat avenæ.
 Sed nec vana fides, aderis quod Diva vocanti;
 In tua nam recidunt præconia dicta Sabaudo,
 * Et tibi tam laudis studium est; quod vita perennis
 * Cedet in obsequii donum tua facta canenti,
 * Enixoque tuæ lucem super addere luci,
 Quæ terris, pelagoque, & lumen fenerat astris:
 Inde ego defunctus curis studiique labore,
 Acceptos referam dictos tibi Diva triumphos:

Ut

Turris Davidica.
 Mille clypei
 pendent ab ea,
 omnis armatu-
 ra sortium.
 Sedes sapien-
 tiæ.

Qui elucidant
 me, vitam æ-
 ternam habe-
 bunt.

Ut tibi jam retulit ductos de Thrace Sabaudus.
 Nam tuus Eugenius solum sibi vertit honori;
 Quod se formarit talem, qui vincere posset
 Te Duce Strymonios, vel quo tu milite velles
 Strymonios vinci, Caroli cum viribus, hostes.
 N.4 Jam geminis dudum flammis districta libido
 Odrysi sub mente ducis nova bella coquebat.
 Ventilat hos ignes geminis ceu foliibus ictos.
 Hinc passim edendi strages, lateque cruorem
 Fundendi sitis: inde fames jejuna parandi
 Divitias: * quarum segetem Mars obicit ultro
 * Ad ducis arbitrium, quo iudice cuncta geruntur;
 * Is sua prætexens usus sub nomine furta,
 * Et Regem, & socios juxta populatur, & hostes.
 At conclamatam belli Visirius ansam
 Cum vidit: pacem postquam sanxere Latini:
 Qui quondam obtulerant Turcis jam semina belli:
 Sive quod attriti rixis civilibus ipsi
 Sive quod adsciscunt belli in commercia Thraces:
 * Queis post alternas clades, vacuosque triumphos
 * Et merces operum cedit, fructusque trophæi.
 His animadversis animos adjecit ad astus
 Dux Thracum: & populi promptas, & militis iras
 Ad bellum exacuit, Regemque incusat inettē,
 Sermonesque ferit, queis pacem aversus inanem
 Carpit, & a bello scateant quæ commoda jactat:
 Subiicit his furta, & prædas impune reductas:
 Clam vero id cautus præstat, bellicque minister
 Ut fieri affectat, sic abnuat auctor haberi.
 Consilium arridet; studiis & militis æque,

A 2

Et

Et populi acceptum : cæcis hinc motibus orta
 Seditio exarsit; Regisque ad tecta frequentes
 Et plebs , & miles cœunt, velut agmine facto.
 Regemque insimulant segnem , bellumque precantur.
 Consensus juvenum, vulgique frequentia movit.

N. 5. Haud mora: Rex Ciconum metuens sibi, cogit in aula
 Militiæ proceres, & plebis ab ordine primos:
 Et quamquam aversus (gentis sed ut ira senescat
 Obsequii specie) belli confessus amorem est.
 Si tamen expediat, princeps si rite Sacerdos
 Subscribat : cujus dictis gens consona pendet ,
 Et stulti capitis voces, oracula Coeli ,
 Magonisque putat falso resonantis ab ore .
 Hic ergo accitus Regis cum venit in aulam;
 Sic illum alloquitur dubia cum voce Tyrannus.
 O facer interpres Coeli, Magonis & heres
 Quam mentem inspirant Superi, quæque indita certo
 Colloquio Magonis inest sententia verbis
 Haud dubiis aperi, bellum , pacemve sequemur?
 Aude animis: bellum te iudice, paxque placebit.
 Si belli studium est: Urbes placet ire receptum .
 Quas prædo Austriacæ gentis mihi nuper ademit?
 An remex Venetus furiis erit hostia nostris?
 Sarmaticusne meis armis succumbet agas?
 (Sic decus Europæ Regem, populosque verendos,
 Et bello insignes, tumido vocat ore , Tyrannus)
 Quem velit edicas, ut Coeli iussa sequamur.
 Te tamen admonitum vellem; quod miles, & omnis
 Gens Thracum Austriaci me bellis alligat hostis.
 Quo victo, reliquæ casum vel spontè sequentur:

Aut

Aut saltem facili cedent mihi marte triumphum.
 N.6. Hæc ait, hæc vero cum verba novissima primis
 Subjecit, tumidos animos, vocemque remittit
 Perculso similis: verba interrupta subinde,
 Dum loquitur, pendent: ille intermissa retentat,
 Custoditque, sui sensus ne forte timoris
 Confessus reliquis pateat; vult quippe Sacerdos
 Hunc solus teneat: quo bellum avertere tendat
 Austriacum; elidit voces timor Austrius cre:
 Exprimit elisas miles, Procerumque corona.
 Denique ceu vocum sensus nullum abnuat hostem,
 Sic quoque defectus vocis, sic pallor & oris
 Arguit Austriadæ se nolle indicere bellum.
 Sermonum indicio, vultuque interprete mentem
 Collectam assequitur, Regisque Antistes adepto
 Indulgens genio, & certus subscribere votis
 Incipit; intenti Proceres, Rexque auribus adstant
 Dum loquitur, belli incumbit cui summa movendi.
 Mustium patrio dicunt hunc nomine Turcæ.
 Cui vigor ingenii præstans, visque aurea fandi;
 Sanguine nam Grajus, Grajas edoctus & artes,
 Florida dum primis ætas adolesceret annis.
 Bella idem aversus, cum falsa in gente Sacerdos
 Sæpe gradu cadat; adversi quando alea Martis.
 Demisit tunc ille prius caput: inde ita fatur.
 Rex Regum, piceique Maris dominator, & albi:
 Umbra Dei, Solis fulgor, lux addita Lunæ.
 Simeæ religio, pietas si dicere jussit
 Me tua: non equidem claris nunc parcere verbis
 Abstineam: bellicque reum mens conscia nusquam
 Arguet, & fuso culpabit sanguine linguam,
 Aut

Aut sensus animi, aut Coeli secreta regentem.
 Jurata non pacis honor, non talia poscit
 Bella sibi hoc tempus: jamdudum insueta triumphis,
 Et toties belli eventus experta malignos
 Thracia descivit, priscaque a laude remisit.
 At Germanorum castris exercita pubes,
 Cui gradus ad bellum, belli quæ meta diremti.
 Prodiga gens vitæ est, eadem formidinis expers:
 Certa mori potius, quam tergum vertere: nescit
 Excessisse loco, flammis tonat, & rotat enses
 Vulnificum: illatæ clades, palmæque receptæ
 Cladis amor, gentique novi certa arrha trophæi est.
 Irrumpet fidens animi, & secura triumphi,
 Et multa incumbet turmas convertat ut hostis;
 Si secus est: vel obire studens, vel dedere morti,
 Jacturæque sui renuens superesse decoris:
 Impete tam valido, stipatoque ordine perget
 In plures ut abisse unum, pluresque coisse
 Credideris (concors adeo est incursus) in unum,
 Tam bene confertos, tantoque in prælia nisu
 Audentes poterunt impune laceessere Thraces?
 Qui timidi in rixas, queis dextera segnis ad arma:
 Quorum pugna, fuga est: quorum victoria, clades.
 Et quorum numerus, quamvis sit plurimus: idem
 Se nusquam in numerum, belli quem jura reposcunt,
 Digeret: effusus sine lege, sine ordine curret,
 Quo rabies, quo terror aget, furtique cupido,
 Seque sibi involvet: numerus tam maximus ergo,
 Ne segetem obiciat, vereor, quam demetat ensis
 Teutonicus, reddat majori aut sanguine palmas
 Irriguas: nostris ut possint crescere damnis.

No-

Nomina nos: illi censent animasque, manusque.

N.7. Sint levia hæc: animo insedit, graviorque recurrit
Terror ab integro, dirimit qui sæpe quietem.
Hunc trepido incussit Caroli mavortia virtus,
Fortuna Eugenii: Caroli mens provida: dextra
Eugenii pugnax; jubet ille, hic jussa faceffit.
Mens prior imperii est, atque alter dextra Latini.
Heu par invisum, diris heu nomina digna.
Nomina sat gestis, & nomine cognita gesta.
Eugenium sensit, vellem ne rursus utrumque
Sentiat infelix geminato Thracia luctu.

* Sed si jus belli est, victi laudetur ut ore
* Victor, & inviso virtus recolatur in hoste:
Quâ potero amborum recolam præconia dictis.
Horum forsân honos nobis tutela futura est:
Morsque aliis illata, salus tua Thracia fiet.
Dum refero his laudes aliorum cladibuseintas;
Ne recolant alii nostro cum sanguine pactas
Efficiam, tu summe Pater, tuque alter ab illo,
Et columnen nostri Magon mihi verba ministres,
Et pondus dictis, faciles & Thracibus aures.
Ne Carolum, Carolique Ducem, pubemque laceffant.

N.8. Quam mea, quam gaudens vellet mens cōscia laudes
Austriacas texisse sinu, quam tollere Cœlo
Thracas (at ut constet menti concordia linguæ)
Obtreſtat mihi cana fides, meque illa negantem
Huc adigit, quod vel gentis, Regisque, meique
Proditor, aut hostis fiam laudator oportet.

* Ast vero ast utinam liceat componere laudes;

* Has qui concinnat, meritum sæpe exehit ultra,

* Quem

- * Quem celebrat Procerem, & laudum venatur honores
 * Eloquentio primum proprio, cultæque Minervæ,
 * Cum male mentitur præconia texere factis.
 Sed mihi jejuno, & nudo sermone canenda est
 Austriadæ virtus, meque ingens copia rerum
 Non inopem, at cultum faciet; dotisque fideli
 Dum lingua expediam, tunc affectare videbor
 Eloquii flores, numerosæque artis honores.
 Verum ego te Procerum, nobis veneranda, corona;
 Teque prius monitum, Regum Rex maxime, vellem;
 Quod dum de Carolo dicam, sincera loquenti,
 Illimisque fides constat; quippe exprimit ore
 Religio voces, tantique oracula Regis;
 Et mihi fingendo tempus non suppetit ullum.
 Hoc etiam in patriam studio vellem ipse remissum.
 Si vocem intendam: si lumina nostra, manusque;
 Et si se gestus dictis accomodat omnis:
 Ne mihi vertatur culpæ; quippe insita virtus
 Hos agit injussos, & pacis cura tuendæ
 Consulto jussos verborum hos sensibus aptat.
 Neve ea mens nobis, nec tanta insania menti
 Ut Caroli studeam titulis servire: perosum
 Execror, invidi nomen: mea cura, laborque
 Spectat ad hoc, ut quem metuo, timeatur & idem
 Thracibus: hoc studium, & votorum summa meorum.
- N. 9. Credite Bistonidæ cunctis in Regibus unus,
 Quique vel à cunctis debet plus rite timeri
 Is tantum est Carolus; Siquidem non sanguinis ille
 Jure, nec Austriaco quoniam de germine cretus;
 Imperio adscitus, virtus sed martia virtus,

Et

Et vigor insomnis mentis, spectataque dextra
 Imperio aptavit, cum moles plurima belli
 Incubuit Rheno, & Germania trunca jaceret.
 Teutonici hunc populi, & Procerum consensus in unū
 Collatis pariter votis revocavit Iberis
 A terris: fama quas ille impleverat ante:
 Post vero adveniēns major compertus ibidem est.
 Utque suos adiit fines, Regisque corona,
 Et clamyde augusta Carolum Germania donat:
 Atque ubi donavit, facta est obnoxia dono,
 Obtulerat quod sponte, sciens non posse tueri,
 Ni Carolo offerret regnum: nam mente tenebat
 (Ecquas fugit enim, quorum non impulit aures
 Didita per terras omnes ea fama?) quod ille
 Nudus, & instructus propriæ virtutis ab armis,
 Atque inconcussi clypeo protectus amoris:
 Non pede, sed palmis tantum telluris obivit,
 Tot maria Europæ vastos radentia fines.
 Tempore quo fortis crines adnexuit ensis
 Ad capulum, quâ lemnisci fluitare solebant:
 Horridus ipse ensis clavum exhibet: orbita sortis
 Unde suo confixa axi est, jam nescia volvi.
 Natus & Austriadæ valida de cuspide fulgor,
 Quod reliquis esset ducibus damnavit ad umbras.
 Lumen; & ut stellas Phœbi lux orta, tenebris
 Involvit; reliquis ducibus documenta fuere
 Primitiæ ingentes, & libamenta laborum:
 Et plusquam invidiæ stimulos peperere stuporem.
 Sed stupeant alii laudes, hos ipse triumphos
 Non est cur nimium mirer; quippe Austrius heros
 A pueris Miles fortis, Dux inclytus, ingens

B

Rex

Rex fuit : ut Carolum faceret Germania Regem
 His titulis allecta tribus : tribus anxius ipse
 Terreor : his nitar vobis inferre timorem
 Thraces, ut a tali vester mars temperet hoste.

- N. 10. Sic ille eximius miles, Dux martius ille,
 Sic vere Rex ille suum Leopoldus ab annis
 Instituit natum teneris, tamque indolis altæ
 Ingenio, docilisque Puer, Patrisque palæstra
 Profecit, suus inde Parens ut discere posset,
 Cum jam maturus bello se martis arenæ
 Credidit Austriacus, nitidisque exarsit in armis.
 Hic non exemplis tantum, monitisque Parentis
 Respondit Carolus, sed vota excessit & ipsa.
 At qualis, quantusque fuit Leopoldus : ut inde
 Metiri liceat natum, subtexere vanum est.
 Centum illæ subversæ Urbes, totidemque receptæ
 A manibus vestris, totque agmina strata docebunt:
 Hic Pater, hic inquam, sibi vix promittere tanta
 De nato audebat, nec jam blandita docentem
 Spes desideriiis aluit tam grandibus usquam;
 Hinc quantum acceptus dum versaretur in aula,
 Hoc amor exarsit major, cum cernere coram
 Non erat : * evadit cordis flagrantior ardor,
 * Cum solita aspectus oculi solatia perdunt :
 Quod vero amissum est oculis, hoc annuit auris
 Solamen cordi : gaudet, nec gaudia pectus
 Jam capit : accipiens Genitor quod fortis Alumnus
 Non solum exprimeret dotes, sed vinceret omnes
 Jam Patris : & monitis non tantum concolor esset,
 Exemplisque suis, sed longe major, ubi illi

Se

Se fors obtulerat : Carolus , mihi credite Thraces,
Cum sese invexit campo bellator ibero
Emicuit major , quam magni exempla Parentis
Reddiderant : illic, animum quibus imbuit , artes
Non solum explevit , numeros absolvit & omnes:
Ast operâ , & dextrâ promptus majora peregit,
Quam fuerant documenta : Patrisque adjecit ad artes
Marte suo : quid enim juvenem didicisse jvaret
Militiæ leges , si dextera segnis ad usum
Mox foret ? * hic usus quicquid mens conscia novit

- * Exhibet explorans : idemque hic obtinet usus ,
- * Miles ut evadat dextrâ , qui pectore tiro est.
- * Ille duces , horumque gradus de milite format,
- * Et disciplina est, & belli certa palestra.
- * Nam tirocinium docti præcepta magistri
- * Vix primum instituent : præcium quod comparat artes
- * Bellandi , est sudor multo cum sanguine fusus,
- * Et rerum eventus prudens , fidusque magister :
- * Areæque ad bellum felicior , alea belli est.

N. II. Cum primum Hispanas adiit Rex Austrius oras
Has artes iniit, gradibusque exorsus ab iniis
Ad Ducis invicti raptim fastigia venit.
Et campum ingressus sceptro, sacraque corona
Rex erat , officio miles : mentisque vigore,
Pugnacique animo, vel promptæ robore dextræ
A reliquis tantum cistans, & cætera comors.
Quippe nec elatus titulo, clamydisque decore,
Cum res nata foret , belli cum posceret usus,
Inter primanos egit Rex Austrius, egit:
Non modo quæ tarda nequeam percurrere lingua,
Sed

Sed quæ vix speret, vix quisque audacior optet.
 Quis vallo inVectus violentior, aut prior hosti
 Acrius incubuit? quis morti audentior ivit
 Obvius? illa sibi metuens a fulmine Regis
 Huc illuc fugit, itque, reditque, & semper eodem
 Momento occurrit juveni, quem evadere tentat;
 Præpete quod vero cursu maturet abire
 Mors procul, in causa est, vel adacti a fulminis ictu
 Palluit: occursum ne falcem in frustra redactam
 Frangeret Austriades: sive abnuat obvia ferri,
 Cui se cessuram norat de more triumphos.
 Idque parum; verita est ardentem offendere Regem,
 Quem neque terrifico teli cum turbine posset
 Infestoque supercilio, vultusque minaci
 Aspectu terrere; fugit si territus ipse
 (Ut comes is morti solitus, vel prævius ire)
 Terror, & injussis raptim incussisse timorem
 Sensibus haud potuit: * quem sæpe, ut fospite corde,
 * Concipiunt subitis improvida pectora monstris.
 Mitto ego quas acies, quæ vicerit oppida mitto,
 Quæ neque raucifono Mars prædicet ore tuborum.
 N. 12. Dumque ruis, dumq; arma rotas, dumq; ejicis hostes.
 Queis ego te, juvenis juvenum fortissime, rebus;
 Ne tibi collatæ fileant, committere possim.
 Saxum ingens, quod vi pluviarum abs rupe revulsum
 In præceps ruit, & rapido atterit omnia lapsu:
 Oceani excursus, & inundans æquor in agros,
 Cum Batavi aggeribus ruptis furit agmen aquarum,
 Et nemora, & tecta evertit revolutus aquæ mons
 Spumeus, injectis montes, atque obvia saxa

Cum

Cum sternunt, pyrio natas de pulvere flammæ
 Aufriaco conferre leve est in bella ruenti,
 Quærentique viam medios aperire per hostes.
 Hunc furor insanus; neque enim Mavortius ardor
 Hunc contra impellit pubes te Thraßia: furentis
 Audebis, poterisne fugam sufferre? prementem
 Aspicere incursum, non inquam avertere, speras?
 Magne Tonans: tuque o Magon dilecte Tonanti
 Aut mentem adde tuis, Carolo vel subtrahe vires:
 Hoc si fata ferunt, & ineluctabile bellum est.
 Ast equidem spero, quod nobis pacis amorem
 Injicies, Carolo nusquam reddamur ut hostes.
 Hostibus hoc equidem nostris vix imprecer ipse
 O Pater: in certam mortis prolapsa ruinam
 Ne modo tot manuum pereant opera alta tuarum.

N. 13. Si quis at est adeo mentis vel lumine captus,
 Aut adeo insanum concepit corde furorem;
 Ut sibi, quâ Carolum convertere speret, inesse
 Menti artem, virtutem animo, viresque lacertis
 Crediderit, septis frustra se credet, & armis.
 Ne nimium; quamvis vires placuere, catervis,
 Ne nimium quamvis laudes munimina, fidæ
 Quisquis es: allicitur, non hisce retunditur ardor
 Obiicibus, virtusque viri: frustra agmina, frustra
 Contrahis, ut tentes infausa pericula martis.
 Ille viam ingressus rapidi se fulminis instar
 Expediet casus inter: nec consita vastis
 Fluminibus regio, nec passim angusta locorum
 Profuerint, spissæ quibus assidere phalanges.
 Semita quâ nulla est, quâque altis invia fossis

Est

Est via, quæ nimio quærenda est sanguine, quæret
 Victor, inoffensus; turmasque intrudet ovantes.
 Jungere nam fossas, vallos evertere, montes
 Excisis superare jugis, transire fluentia;
 Hoste vel afflicto, pedibus vel credere jussu
 Est iter Austriaci majora in bella ruentis.
 Certa fides dum bella parat, bella ardua patrat:
 Et majora petens, vult agmina dissita cogi,
 Ad speciem neglecta sibi, quibus undique junctis
 Grandius exertet robur, quo grandior hostis.
 Ut Boreas, quando gelidâ bacchatus ab Ursâ
 Incubuit campis violentior, ille myricas
 Præterit, & tenues vix flamine stringit aristas:
 Cum vero in quercus, annosasque incidit ornos,
 Has contra nixu infesto obluçatur, & urget
 Acrior, has ima ab radice evellere tendit,
 Impellitque, adigitque solo, totusque lacescit.
 Sic ubi jam campo Carolus totum agmen adeptus,
 Crede mihi, puncto invadet, vel sternet eodem.
 Direxisse aciem, directam impingere in hostem,
 Hostem armis affligere, erit pene impetus unus.
 Segnius augustam in puppim cadet ira furentis
 Turbinis, invadet levius, scindetque rudentes
 Mitius, arreptamque baratro involvet hianti:
 Austriaci Regis, quam proterat impetus hostes.
 Casibus in cunctis princeps operâque, manuque
 In primis aderit: cernet conterritus hostis,
 Et plures Carolos unum finxisse putabit:
 Sive quod in plures Carolus discesserit unus,
 Queis eadem virtus, omni discrimine major,

At-

Atque omnes casus, quæ confidentia spernat.
 Austrius hæc audens, non solum ex hoste triumphos
 Afflicto; ast etiam torpente a milite ducit
 Teutonico: si forte aliquis cessarit in arma.
 Et qua Rex opera perculsos disjicit hostes,
 Hac agit, hac animos acuit, revocatque suorum
 Exempli imperiis jussos, actosque pudore:
 Otia dum sociis proprio fecisse periclo
 Affectat, dum stare loco negat impiger, & dum
 Militis intrepidi dextrâ detrectat abuti.
 Nam licet excellat meritis, & Regis honore
 Emincat, sociis sese de millibus unum
 Esse putat, talemque gerit, quo nomine major
 Assurgit; quando melior sese omnibus æquat,
 Mortalesque regens mortali ex ordine gentis
 Se meminit: felix miles, si nomine quemque
 Compellat memori, & cujus virtusque, fidesque
 Fræta sibi tantum est, nec egens interpretis ore,
 Qui pretio indigno vendat suffragia dignis,
 Et Regi emeritos referat; quando adfuit ipse
 Et comes & testis Carolus: felicior inquam
 Omnes! cujus studium, bellicæ laborem
 Et tamquam exactor Rex ipse intendit, & idem
 Rex tamquam socius relevat: judexque probatum
 Luminibus facinus propriis dein munere donat.
 N. 15. Ter quoque Rex felix, felix industria Regis,
 Qui non incumbens servili sarcina tergo
 Ire Hominum super ora studet; verum ille Latinos
 Se reliquos supra Proceres famæ evehit alis.
 Gaude age, & hūc effere (reliquos quippe eminent ultra)
 Au-

Austrie Rex, seque hoc titulo modo gloria jactet.
 Quod tua majestas, supra quam regia, pactum
 Excudit, rectamque viam, qua tendere possit
 Altius; augendi siquidem cui nulla decoris
 Est ratio, ut primi fastigia tollat honoris
 Submittit se sponte, gregi vel militis æquat,
 Jam secura sui, jam nullo obnoxia damno.

- * Hinc eadem quanto semet subjecerit ultro,
- * Hoc magis erigitur, seque ipsa excelsior extat
 Militis, & plausu, & studiis excepta faventis.
 Hic titulus, quamvis Parii non indice saxi
 Redditus, & quamvis pretium non augeat auro,
 Æternum vivet monumento incisus honoris.
- * Fallitur ah nimium, quisquis sibi quærere credit
- * A fictis laudem titulis; cum gloria vera
- * Judicio ex Hominum, tacitaque a mente petatur.
- * Quid tituli evincunt, si quisquis legerit illos,
- * Corripit hinc ansam, regeritque in dedecus olim,
- * Afferuit quæ quisque sibi mendacia laudum.
 Se reges alii jactent, & nomina centum
 Regnorum appingant titulis: * aliena putanda est
- * Laus ea, vel fallax, dum sorti accepta refertur,
- * Non meritis: merito Carolus se nomine jactet
 Militis, hoc uno incedat lætatus honore.

N. 16. Atque utinam his tantum contentus laudibus iret,
 Et Ducis aut exors meriti foret ille, vel artis
 Inscius, haud omnes nunc ipse intendere nervos
 Niterer: ut vestris fiat communis, & hospes
 Pectoribus terror Thraces, quo torqueor ipse.
 Scilicet insigni cinno simul implicat ille

Mi-

Militis ardorem, cauti Ductoris & artem.
 Et magis explicitas partes tunc explet utraque,
 Cum magis implicuit: forti si praelia dextra
 Miles init, nutu Ductor si digerit agmen:
 Militis haud Consul, nec miles Consulis obstat
 Officio: Dux ille suis, ut vincere norint
 Consiliis usi: Milesque, ut vincere possint,
 Vastatorem enses, stratumque iter ense sequuti.
 Neve his distentus curis jam pendet; eodem
 Sed puncto Carolus mandat facienda, facitque.
 Non hic expediam partes obeuntis utrasque
 Quam bene virtuti Caroli fors consona semper
 Respondit, vexilla Ducis quam fausta sequatur.
 Non minus ad bellum virtus se comparat ante,
 Quam post arridens patrat fors prospera bellum.
 Quicquid inaccessum, vel ineluctabile dici
 Usque adeo potuit, tam pulcri nominis omen
 Exiit aut ultro (quando sibi duxit honori
 Vix bene conspectæ Caroli succumbere dextræ)
 Aut expugnatum est, ducis intractabilis impar
 Virtuti: seu forte virum vis strenua, sive
 Ardua sit muri moles adamante ridentis.
 Mente quod intendit magnâ, dextrâ ille fideli
 Obtinet: ut jures & velle, & posse quod usquam est
 Ejus in arbitrio sociali foedere junctum.
 Et nisi conditio Regis, cui nulla libido est
 In vetitum, genio nulla indulgere voluptas,
 Quod licet id vellet, solus dominetur in orbe.
 Jam dudum occiduis populos junxisset Eoos
 Imperio adjectos, si jus posuisset in armis:

C

Ni

Ni recti imperio juris compesceret ausus;
 Quippe potest, quodcumque viri vult incluta virtus.
 Omnia quod possit non est cur mirer, at ultro
 Invideo, meritis quæsitæ potentia cessit.

Quæ nempe invictum, vincentemque omnia præstent
 Austriacum dotes, proprio vel Marte redemit,
 Aut est sortitus; quando indulgentia Cœli,
 Quas reliquis partita fuit, concessit in uno.

N. 17. Quis Thracû speret, quamvis veteramus in armis,
 Austriaco melior fraudes novisse, dolosque?
 Ut struere, ut structo possit se liber ab astu
 Explicuisse, dolosque suum convertere in hostem?
 Cui magis effectus, & signis perspectior usus
 Agmina ducendi, seu quantum destinet agri
 Agminibus spatium, capiat quot terra maniplos?
 Quod munimenti possit prætereendere campis,
 Quâ condensandus, conspissandusque sit agger?
 Hunc male sacramenti ne proluat unda ligatum,
 Si paulo editior plures assurgat in ulnas.
 Hunc porro Austriades adeo concirnat ad unguem,
 Obtineat quod pene vicem muniminis, omnes
 Hostis ad assultus, largosque invictus ad imbres.
 Novit & ingenio Carolus, compertus & usu est,
 A latere, a tergo, rectaque a fronte; soluto
 Si campo incurram hostes, quid debet inire
 Consilii: possint acies incondita? possit
 Ordinibus digesta suis se offerre periculo
 Prægressa? an vero excedat mentita timorem,
 Ut sortem arripiat melius post terga morantem?
 Quæ via, quæ species cuneo? quadratus, an idem

Ex-

Extenuans cornu melius contendat in hostem?
 Sarcina quâ tute sedeat: quâve agmen inermes
 Rejiciat? qualis, quanta & custodia danda?
 Unde opportune quærantur pabula, & unde
 Copia lignandi, vel aquandi tuta facultas?
 Hinc nil ille timet factis præstare, quod olim
 Se bene facturum novit; mens conscia fortem
 Audentemque facit, nec ab ausis dissona dextra est.
 N. 18. Hæc mentis dotes: animi quis dicere possit
 Pro meritis? nil ille suo, genioque suorum
 Indulget: * virtus ingens hæc Principis ingens
 * Hortamen juvenum est, aliis prohibere, quod ante
 * Dux sibi jam vetuit. Carolus tunc ergo præesse
 Se rite imperio, quando prodesse putavit
 Exemplo: nec solum animis, sed militis ille
 Luminibus servit, morum fiducia tanta est.
 Et sibi persuasum est, tunc illi militis usum
 Permissum, mentem cum militis imbuit arte.
 Hinc ut contingant meliora exempla docentis,
 Imperio gaudet, vel majestate jubentis.
 Isque honor in pretio, reliquis qui profit, habetur.
 Dumque oculis vomit ille, habitu dum fulgur ab oris,
 Inclyta Majestas Regis qua luce lacescit,
 Et quo spectantes acies splendore retundit,
 Hoc juvat, hoc revocat perculsam a crimine mentem,
 Hoc agit effusas, quoquo velit ire, catervas.
 Sic etiam obrutus hebetat quo lumine Phoebus,
 Consultit hoc ipso nobis, aperitque pericla,
 Mortalesque operi reddit, solitoque labori.
 Id porro in causa est, Carolum ne largior usquam

- Vis rerum in luxum effundat, nec plena facultas
 In venerem: vix nempe sibi permittere gaudet,
 Quod deceat, non quod liceat: gaudetque licere
 Plura sibi, quo plura neget: quem copia ditern
 Reddidit, hunc ipsum parcus facit usus egentum.
- * Rarus honos, rara est virtus; ubi copia rerum
 * Affluit, immunem vitæ jactare tenorem,
 * Nec turpi scelerum mores offundere labe.
- Sic decori vertes luci, quod eburnea semper,
 Semper & illimis limo versetur in ipso,
 Frigida quod flammæ inter Salamandra moretur.
 Hæc animi integritas artus exundat in ipsos,
 Nec sinit effluere, & solido dat robore vires,
 Et firmat nervos, servatque ad bella cruorem.
 I age, quid cessas? belli cui cæca libido
 Bella move, lecto cedens in Martis arenam
 Descendas ferus, e gremio digressus amicæ
 Multijugæ occurras Carolo: dextramque potentem
 E Veneris rixis vadens ad prælia Martis
 Viribus exhaustum, corpusque exangue lacesas.
 Quin tenor is morum, & nivei candoris imago,
 Quam pius Austriades teneris ostentat ab annis
 Magnum nescio quid præfert: quave obligat arte
 Militis obsequium castis reverentia nata
 Moribus, aut qua vi cogens mereatur amari.
- N. 19. Nec tantum exemplis, quantum vel amore suorum
 Pellicit obsequium: * vitæ vis magna pudicæ est,
 * Officium ut redimat; verum cum pene coactus
 Ille sit affectus, secum indignatur, & inde
 Non sese intendit; quoniam vult liber haberi.

Hoc

Hoc studium erecti cordis, quo quilibet optat
 Afferere a vinclis sensus, enervat amorem.

* (Si sincerus amor, qui non & liber habendus)
 Qui quoniam impatiens Domini est, ubi forte coactus
 Vel tenui imperio: tum degener indole fiet.

* Ast amor impensus secta sublimior alta est:

* Quo minus affectat regnum, præstantius ille

* Obtinet, & qua vult idem ratione remissas,

* Hac melius ratione vices, hac exigit arte.

Quam bene consilio Caroli quærentis amorem

Militis intactum, & robusta compede vinctum

Res iit: hanc, quando verax & regia visa est,

Hanc iniit Dux ille viam: vincere liceret

Talis ut officiû vinclis cor militis: unde

Hostis, & hostiles nixus vincuntur, & artes.

* Lubrica spes, sumtus lusi, præposterus ordo,

* Ni merito obstringas socios, inhiare trophæis.

Hinc bene successus respondit, & omine fausto

Obtinuit votum Carolus, cui militis ante est

Promeritus sincerus amor, cui miles ad unum,

Haud secus ac iussus, veluti mens omnibus una

Jura daret manibus, sive uni obnoxia menti

Dextera pareret quævis: in vectus in hostem

Impete præcipiti tendens, atque ordine denso,

Nec semel, at quoties est pugnae copia facta:

Hostis ut aspiciens, ac primum lumina falsus,

Non plures acies, mortalem at duxerit unum

Conflatum agminibus: ni protinus error apertus

Innumeris plagis, & multa cæde fuisset,

Consensu unanimi conspiravisse cohortes

In

In clades, unamque viri retulisse figuram.
 Sic ubi præcipitis rota turbine volvitur axis,
 Assere perpetuo sylvam jurabis euntem,
 Non jam discretam radiis; fuga scilicet ipsa
 Nectere distinctam, secumque aptare videtur.
 Ut vero tanto irarum certamine nitens
 Concita corripit pubes iter Austria jussum,
 Propositum menti studium ducis arma sequendi
 Efficit: inque pedes cedens e pectore, plumas
 Addit amor, furiasque ducis partitur in agmen.
 Quippe aliter conferre gradus, æquare ruentem
 Quis potis? Austriadæ quis demum aspiret ad iras?
 Exhibita a Carolo (pugnas ubi contrahit ille)
 Horrida, vel visu dicam spectacula grata?
 Nam sunt grata magis, quanto plus horrida visu;
 Is siquidem timidum quoties in hostem
 Non ruit, at Zephyris volat ocior: isque volatus
 Quocumque incubuit, quoque divertit, ibidem
 Virtutis monumenta sua, stragisque reliquit
 Hostilis: laceris erumpens nubibus ignis
 Sic fugit, & fugiens flammæ vestigia scribit.
 Dum ferit Austriades porro tali impete pugnam,
 Et nixu certatim uno ruit Austria pubes:
 Quam seges armorum terret prospecta tuentes,
 Hoc armatorum concors conatus, & ardor
 Delectat: dicas illos certare viritum
 Non jam communi causa concurrere: summam
 Quæ cunctis, soli sibi quisque incumbere credit,
 Omnibus unius, quique omnibus ardor & uni est.
 Omnes unus amor Caroli rapit: ejus amore

Usque adeo exardet succensus pectora miles,
 Ut potius fideat quodvis discrimen obire
 Austriaden juxta, quam belli evadere casus
 Secessa, & potius studeat reperire sepulcrum
 Adversus post terga velit, quam sacra Sibyllæ
 Sortiri averfus; voto pietatis inhæret
 Nam lateri Regis, ficto non ille timoris
 Obsequio: quando vultu, qui regia sedes
 Est charitum, irretit socios, irritat & una
 Ad pugnam Austriades: vultu qui candidus index
 Est animi: * folium metatur corporis aptum
 * Pro meritis animi sollers natura, licetque
 * Colligere a facie, quis spiritus advena corpus
 * Infidet, & titulis implet coelestibus artus.
 Spiritus hic porro, qui prominet inclytus ore
 Austriaco, solemque refert in nubibus: ille
 Ille animos agit, ille rapit quoquo innuit usus
 Hic vultus propria specie, quam lurida præfert
 Mors faciem, immutat, pulcræque evadere cogit,
 Incutiat ne torva metum; quin vividus ipse
 Vultus, ubi ad mortem socii inconsultus, & ultro
 Deprendi patiens male cauti signa doloris
 Exhibet, & casum lacrymis humentibus urget:
 Tunc pretium ille facit morti, quam reddidit ante
 Formosam, plagasque fovet, mulcetque dolorem:
 Militibus sic gliscit amor, similisque furori est.
 Impetus hinc illis venienti occumbere ferro:
 Atque adeo merito tendunt vel vincere Regi,
 Vel cecidisse pio, fletus mereantur ut imbrem.
 Felices lacrymæ, scatebræ quæ roboris extant,

Et

Et fons lætitiæ ; nam quamvis Austria pubes
 Esse nefas ducat Domino gaudere dolente:
 Comperto sed enim, quod moeror is ortus amore,
 Factorumque vicem reddi exigat : inde furentes
 Lætitia præstant quod quæritur : ite Geloni
 Si studium est belli , tales incessite turmas.

Ite alacres , juvenum numero vos credite læti.

Quandoquidem haud numerat, sed vires æstimat ille,

Concordes juvenum vires : exercitus hosti

Hic placet Austriaco : pubes cumalata Getarum

Colluvies numero , turmæ vel inermis habetur.

Cui locus, aut animus , gladii vel deficit usus.

Et quam vel linguæ, aut animi discordia turbans

Implicat , ordinibusque suis involvit inertem.

At Caroli ex paucis quis prominet ordine miles,

Promovitve pedem, paulumve excedere visus?

Quis se subtraxit pugnae , vallique labori?

N.20. An cesset miles ; si dux quâ plurimus instat

Aut labor , aut ingens deceat discrimen obire ?

Impendit communem operam, commune periculum

Primus init , sociusque studet , non testis adesse,

Cum ducis officium coluit ; sive exigit usus,

Ut pedes incedat purus, vel tendat in hostem

Loricatus eques : vadit , nec militis ullo

Se negat officio, & dextræ facundior actis,

Quam linguæ dictis , vix raris vocibus aures

Sollicitat , spissis contra sed lumina factis.

* Ah male , qui tantum segnis jubet , ille jubebit;

* Quæ linguâ injunget siquidem facienda , negabit

* Actibus , ut fiant : dum vero fervidus implet

Mi-

Militis Auftriades partes, hac obtinet arte,
 Ut ducis & munus miles contendat obire.
 Quoque argumento dux exercere recusat
 Imperium, causa miles plectus eadem
 Prævenit imperium, properatque injussus, & illi est
 Ambitio, ut taciti nutum ducis occupet, utque
 Præcocius præstet factis, quæ vellet agenda,
 Quæ dux mente coquit: * constat tum bellica constat
 * Disciplina; sibi Ductor cum quærit amati
 * Militis obsequium, cum miles reddit amato.
 Vos quoque, vos inquam proceres gaudete Geloni,
 Tam bene qui nostis memores fecisse merendo
 Subiectas acies: soliti nam parcere vobis
 Militis atteritis vires; molesque laborum,
 Macerat elumbes vobis cogentibus: inde
 Muneris est instar merces fraudata, ducumque
 Addicta in luxus, eademque exacta querelis
 Vel scuticas, vel iniqua refert convicia linguæ.
 O amor impensus, o militis aptus amorem
 Exigere! at procerum flectent exempla? quis ibit
 Inficias? regerunt casum dum scilicet omnem
 Threicii proceres, an præstat dicere testes?
 In caput immeritum, lassos & militis artus.
 Atque ipsi interea gaudent secedere pugna,
 Et procul inspiciunt, alieno & sanguine certant.
 Quid mirum, si bella volunt, quorum alea nusquam,
 Semper at in proceres recidunt compendia nostros.
 Ut vero adversas Carolus virtute phalanges,
 Et proprias acies cumulo sic vincit amoris.
 Non tantum hac causa, quod eidem plena facultas
 Obliget ut turmas, & amandi pignora reddat;

D

Sed

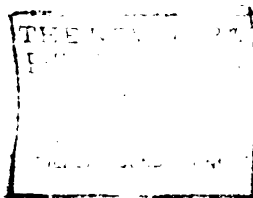
Sed quia majoris flammās intendit amoris,
 Quēis minor est ignis juvenum collectus in unum.
 Quam porro hic habilis, vel quantum polleat ignis,
 Cum semel insedit subiectæ in pectore gentis,
 Urbs ea sit testis, cujus mens invida nomen
 Perdidit, haud famam; Fratris quam morte coactus
 Deservit Carolus lacrymans, accitus habenas
 Imperii regere, & Germanica regna tueri.
 Ast Urbs trunca licet, quamquam viduata Britanna
 Classe, vel Austriacis esset nudata catervis;
 Et quamquam auxilii miseræ spes nulla subesset,
 Non tamen idcirco jacuit popularis, amoris
 Erectus, fretusque armis: neve excidit usquam
 Ex animo, ut Carolus caris concesserit oris;
 Et pene innuerit muris admitteret hostem
 Urbs demum, tantis ne divellatur ab armis.
 Arma armis, turmæ turmis, flamma addita flammis
 Ingruit insultans, & fulminis æmula moles,
 Bombardisque excussa bolis diverberat Urbem.
 Obstinat Urbs animos, semperque invicta repugnat,
 Et spes hostiles in plures distulit annos.
 Ac nisi fors aliter fuerat, nusquam illa recepta
 Jam foret, aut eadem cognatæ facta Sagunto
 Æmula, dilectos mox confedisset in ignes.
 Nam cecidit tandem cecidit: felicior esset
 Si belli eventus pariter felicior ibat:
 Et nunc ni felix, est saltem clarior ausis;
 Quippe ubi succubuit sorti; non victa, nec ultro
 Succubuit, sensusque suos aliena tuetur:
 Nec sua jam infelix, dici tamen Austria mavult.
Nam

Nam Caroli conceptus amor licet omnia possit,
Non tamen evicit, casus miseratus amatæ
Gentis, ut hæc Domini dediscere vellet amores.
Pro Carolo id miles, Carolus quid militis ergo,
Si referam, sermo prolixior occupat annum.
Haud tamen haud dūrem, quin pauca attē xere nitar.

N.22. Hæc ubi Mustius: sic excipit inde Tyrannus
Threicius. Pergas omnes percurrere dotes
Austriaci juvenis; neque enim est cur parcere debes.
Anne fatigatas tantis a laudibus aures
Rere meas? demens ubi tecum talia volvas:
Si Carolus tenuis nostræ virtutis imago est:
Si quota pars illi titulorum expressa meorum,
Exequere: in nostram redeunt præconia laudem,
Cui cumulus dotum, & meritorum copia major.
* Conditio sua cuique placet, compertaque virtus
* In vita alterius, fortique est gratia fortis.
Hoc causæ est, ut sæpe (etenim scis ipse) revolvam
Pellæi juvenis, Pænique insignia facta.
Quorum ego quâ meriti, quâ regni excelsior heres.
Parce, quid obloqueris? quem te mentire, typumque
Esse virum, & Caroli meritis prævertere jactas?
Tempus erit, cum bis croceum contusus ad Istrum
Subsidet furor iste tuus, pacemque rogabis
Supplicis in morem, proprioque fatebere damno.
Quam supra emineat Caroli te maxima virtus.

D ■

FRAN-

1. Quor' hostes superet, 2 fluvium, 3 arcem, 4 septa 5 lacunas
 6. EVGENIUS, timido 7 Mustius subjicit ore.

FRANCISCI MARIÆ CÆSARIS³¹

EUGENIUS

SEU

MARIÆ VIRGINIS

PER EUGENIUM TROPHÆA.

Accesserunt argumenta AGNELLI DE AMATO
tum soluta, tum ligata oratione.

LIBER II.

N. 1. **T**urcarum Regi obsequitur Mustius, & reliquas
Caroli dotes prosequitur : amorem prouum in
militis commoda, parsimoniam, venatorias artes, curam
erga implicitos morbo milites.

N. 2. Arguit deinde amorem militis solo amore ducis, non
jam formidine exigi, & armis arma irritari. Infert Ca-
rolum non timere, & non timeri. Addit ejusdem amori
vicem referri a militibus intentis, ut ejus vitæ & ho-
nori consulant : ut vero id præstent non solum Regi stu-
dere, sed sibi metipsis, ne tam bonum Ducem amittant.

N. 3. Justitiam Caroli Ducis expendit, & eam clementem:
fidem habitam, ut militis obliget fidem : mox Carolum
flammis comparat.

N. 4. Caroli Ducis astus, futuri prudentiam, & sollicitiam
exequitur. N. 5. De-

- N.5. *Deducit crescere in milite animum ex prudentia Caroli Ducis comperta, et in Carolo ex virtute militis explorata.*
- N.6. *Laudat Carolum ex membrorum duritie, ex robore, ex patientia.*
- N.7. *Arguit Mustius nequicquam obijci Austriacis mascula virtutis turmis Tarcicas, aut raptas a vomere, aut a ganeis recentes.*
- N.8. *Addit frustra a Turcis sperari Pannoniorum (qui vulgo Hungari) auxiliares copias: tum quia plerumque cesserint victoriam Austriacis: tum quia illi virtutis fama adii venientem in Germaniam Carolum omni amplexi sint obsequio.*
- N.9. *Varia obsequii argumenta ab Hungaris Carolo exhibita.*
- N.10. *Adstruit, quod compertum Carolum melioris notae, quam fama prae dixerat, juraverint Hungari, si juris essent sui, electuros eum Regem: ut ut Rex non foret: deinde monet Carolum, ut gratuletur sibi si tam bene sua gloria cessit Hunnorum defectio: ea gloria crevit a regno in melius redacta, nec jam timore, sed exemplis.*
- N.11. *Deducit frustra credi Hungaris, quos pene omnes una Romana Religio Turcarum mores solemniter invidia exosa retinet; quia si quis ab ea aberret, & hanc a munificentia Caroli auratis munerum vinculis inbibere, ne ad Turcas deficiat. Addit artem Caroli donantis, qua efficit, ut semper debitor videatur suis.*
- N.12. *Quaerit unde suppetant tot opes Carolo, subjicit a parco earum usu, ab industria, qua suis commercium Tyrreni maris, et Oceani afferat: Infert demum fieri non posse, ut Hunni tot beneficiorum a Carolo, tot malorum*

lorum a Tureis acceptorum obliti, pro istis contra illum sent.

N.13. Veretur, ne a Pannoniis majus damnum inferatur Tureis, unde hi sibi pollicentur subsidium; et veretur ne vere mendax fuerit pauca pro merito dicendo: dum falso creditus mendax est plura jactando: fatetur debuisse a se laudari Carolum vel in suis ducibus, maxime in Eugenio: id enim esse Caroli meritum inenarrabile, quod sit ipse magnus, et suos sibi similes faciat, ut magnes.

N.14. Rex Turcarum imperat Mustio, ut celebriorem ab Eugenio confertam pugnam referat, et qua de causa.

N.15. Audiens dicto Mustius Vindelici Ducis virtutem proloquitur, ut pugnam cum Eugenio contractam adnectat.

N.16. Deinde pugna causam refert, quae hujusmodi fuit. Vindelicus Dux sperans parvas Eugenii acies a majoribus submotas occupare, movit. Praesensit id Eugenius, et majores ad se advocat: imprudens facti Vindelicus confert castra: intelligens porro duplicatas vires, ne atque quam consternatur, si non facilem, gloriosam saltem sibi pollicitus victoriam: ea igitur spe erectus munit castra: iis muniendis aliae probabiles rationes.

N.17. Ex castra ob appesitas lacunas tutiora aggreditur Eugenius: Ducis aspectu alacritas Caesareis refunditur.

N.18. Post transmissas lacunas ter a Vindelicis repulsi Teutones majori nisu invaduntur: nihil interim audentes qua parte Dux Noricus ingenti belli mole intumberet, qui quoniam omnem aggeris ambitum tueri non poterat, allo Teutones sese inferant.

N.19. Furens Eugenius oculis subjicitur, cujus opera expugnantur, quae remota erant à Vindelico septa. Flos

mi-

militiæ duodena millia virorum dedunt se.

N.20. *Ad hanc aciem se dedentem Mustii apostrophe admonentis, ut si minus velit exempla Vindelici Ducis imitari, illum saltem sequatur: futura incolumis cum eo hostes affligente.*

N.21. *Virtus Vindelici Ducis commendatur a comparationibus.*

N.22. *Subtextit Mustius nonnullas Eugenii laudes: ea sunt, quod non meruit modo sub Lotharingo Duce, sed factis excelluit: quod eidem juveni summam rerum credidit Leopoldus, & cumulationem hunc gradum Caroli vasto mens reddiderit eidem.*

N.23. *Addit mortales hos Eugenii titulos parvi momenti ducendos, quos præterea illum summum adstruit, quod Eugenio Virgo Jesseia militet, à qua omnis triumphus: monet Turcas, ut recurrentibus Virginis festis fuggiant.*

N.24. *Visirius quâ potest Mustii orationem refellere conatur, asserens Turcas Mustii culpis victos. Eugenium sæpe vulneratum, jactat tot provincias Germanis extortas a Turcis: arguit non bene inferri victos semel Turcas, semper vincendos, erumpit in minas: deducit demum, quod etsi Turcæ segnes sint, non alendam tamen, sed excutiendam bellis eorum segnitiem: id exemplis conficit. Visirio ad stipulatur Turcicorum equitum Magister.*

ALIUD EJUSDEM ARGUMENTUM.

Pannonicæ spem damnat opis: præconia subdit,
Quæ Carolo mens vasta parat, virtusque Sabaudi.
Eugenii attexit pugnam, meritosque triumphos.
Dilucere hæc tentat rabido Visirius ore.

N.1. **H**Æc ubi Rex : contra sic subjicit ore Sacerdos.
 Odrysiæ manes , nuper quos Marte caducos
 Elysijs oris proprio gens sancta cruore
 Afferuit, frustisque pio de pectore sectis :
 Hæc frustra in Cœlum madidis infixæ sagittis
 Altius intorsit Thracum pia turba , deditque
 Vobis rite dapes , culpisque piacula vestris,
 Si bene apud memores ergo stat gratia facti,
 Huc oro Elysiæ manes tellure remissi
 Solvite vos Regi grates : cui cura nepotum
 Tam pia , cui studium nostro parvisse cruori:
 Vos animo fensus , linguæ vos addite vires:
 Obsequar ut jussis ; neque enim tam læva, mihi que
 Mens adeo obtusa est : nec me Rex inclyte fallit,
 Quod facta Heroum gratas admittis in aures,
 Qui norma Heroum es : me vero exterruit ira
 Ex aliquot Procerum vultu collecta maligno ;
 Sed tibi si rident , hostis præconia rursus
 Expediam , tumidosque animos ea dicta refellent.
 Haud sterilis Carolo est , latebra nec pectoris arctus,
 Ast operosus amor, comitumque ad commoda pronus;
 Namque ubi sors læva , & rerum penuria adegit,
 (Ut sæpe in bello , seu desolata negabit
 Victum terra viris , gravior seu negligat usus)
 Ille sitim tolerat , cyathos ut lixa Lyæi
 Vertat hians : idem passus jejunia duxit,
 Ut calo comedat : menti si forte libido est,
 Conjicite hinc Thraces , quam parvus consul in armis
 Extiterit Carolus : si quando exuberat annus

E

Nunc

Nunc omnis Regi, & rerum vis affluit omnis,
 Castrenses epulas, cyathosque a sorte petitos,
 Obvius utcumque est, offert, miscetque minister.
 Non illi in pretio, quæ parta est sumtibus esca;
 Nec vitæ instaurat vires, discrimina vitæ,
 Quæ sapit humanæ, quæque explorata sapore est.
 Nil idem affectat volucrum miracula, neve
 Arridet genio piscis peregrina libido:
 Non inhiat nivibus, calidi quæ syderis æstus,
 Quique nives hyemis flores vicere rebelles.
 His spretis, sæpe ipse suo sudore redemptas
 Comparat, & dapibus gestit depastus inemptis.
 Expertis dextræ vires, & fulminis artem
 Sylva feris, aer avibus tractabilis escas
 Dat juveni; nulla est volucrum tam concita pennis,
 Tam cauta ingenio, quæ sclopum evadat, & astus.
 Quæ fera, vel cursu, vel robore freta, vel arte;
 Quin pede, quin dextra Carolus, vel mentis adeptam
 Præsidio vicit? sic ille ad prælia vires
 Fervidus exercet, validos obdurat & artus;
 Sic operam, sic & munus, curasque remittit
 Militis, intentique Ducis, Regisque: laborum
 Solamen Carolo est, alium subiisse laborem,
 Qui quamvis gravior, levius gravat: orta voluptas
 Dejectæ de morte feræ, cæcæque volucris
 Consulit, & vires reficit, quas cursus ademit.
 An vero hæc adeo species mansueta laborum est,
 Cruribus enervis, fractisque obeunda lacertis?
 Aut digna ut Regum vires exercet, & artus
 Aptet, & in pecudes Hominum jus proferat auctum:
 Di-

Dignum opus Heroum est, & nŕus Regius iste:
 Excutere a tesquis Urŕos, prævertere cursa,
 Sternere pugnaces; si vero bellua montis
 In dorsum evadat, tutaque ab rupe minetur:
 Adniti in scopulos, in adesam obrepere caudem:
 Dejicere hinc monstrum, & geminos jactare trifi phos.
 Qui monstra obtruncat, Thracum cervina timebit
 Corda, & spectandas telis, & casside damas?
 Sed nimis Austriaden inter deserta sequutus,
 Et nimis a bello sermo digressus: eodem
 Nunc redeat: ne jam fiat diuturnior erro,
 Quam Carolus, curis gaudens adhibere levamen.
 E cujus sociis, si quis vel saucius ictu,
 Vel morbo implicitus non dedignatur adire,
 Defectumque fovet, dextrâque obsonia tendit,
 Agmina qua stravit, victas concussit & arces.
 Affectus sumens epulas, oblataque dona
 Miratur trepidans, trepidat miratus, & hŕscit.
 Hoc ergo imperium potiusne, an nobile credas
 Servitium: si quo major, se projicit ultro
 Majestas Ducis? * anne sibi dum vertit honori
 * Militibus servire, decus regale meretur,
 * Majoremque refert spernens pro tempore fastum?
 Sic quoque multifidam nivea si fronde coronam
 Lilia demittunt, terræque acclinia fundunt,
 Communi obsequium ceu confessura Parenti,
 Augescunt solitum terræ commissa colorem.
 Sic etiam pomis quondam siqua arbor onusta
 Succumbat, divesque sequentia brachia pondus
 Dejiciat; tantum species deformis honori,

E 2

Quan-

Quantum oneri est : an plus ramis onus addit honoris?
 N.2. * Nempe & confessa est, eademque ars una merendo
 * Obsequio, se subjectis æquare : magister
 * Infidus timor est : animos non obligat ille;
 * Sed qua servitium reddi formidine poscit,
 * Hac odium exacuit : miles nil acrius usquam
 * Invidet, ac operam : quam protinus ille negaret,
 * Si foret arbitrii : quam sic impendere debet,
 * Haud secus ac placitam, & proprii jam juris obiret.
 Quam bene custodit Carolus, ne forte laboret
 Ex odio : non ille timet, nec terret : * ab armis
 * Arma irritantur : felix qui tectus amoris
 * Excubiis ierit : tuti muniminis instar
 * Est modo, si nullus fuerit muniminis usus.
 Nil Carolum, at Carolo miles timet omnis ad unum,
 Ejus & ad casus stat quisque intentus, & arcet
 Pro se nil cautus : vitæ quin prodigus idem
 Projecisse animas in aperta pericula gaudet.
 Quæque duci impendunt oblatis sponte periculis
 In proprium caput avertunt : ea cura salutis
 Ut sit consultum, quæ nec vulgaris, honori
 Ut studeant : nulli parcunt, renuuntque laborem,
 Quo pensum accurrent alacres, alacresque jubenti
 Porrexisse student æque dextramque, fidemque;
 Mercarique Duci, proprio cum sanguine, palmas.
 Verum pro Caroli vitâ quam cura laborat
 Militis intenti; tantum sua commoda quisque
 Respicit, haud alium credens succedere posse,
 Qui genio indulgens adeo, vel prodigus erga
 Emeritos subeat, qui lance exactior æqua

Vir-

Virtutem excutiens, dignis sua munera reddat.

N.3. Justitiæ tam quippe tenax est Austrius heros;
Ut reliquos præter, si quisquam acceptior illi est,
Non tamen hunc præfert aliis; queis copia major
Est meriti: an nullos idem dignatur amore,

Quos non commendat virtus, & martius ardor?

Non adeo verum Caroli clementia pollet,

Quin illam, tardo quamvis pede, poena sequatur.

* Quippe aliter belli prorsus corrupta labaret

* Disciplina penes juvenes, queis rustica mens est,

* Et queis haud animus studiis arrectus amoris.

* Segnitiam male cautus alit, qui parcit inertibus:

* Nec fortes vult esse, negat qui præmia forti.

* Si male consultis, si magna audentibus æque

* Dux favet, a culpis illos non avocat usquam;

* Hos contra a studiis exterret semper honoris.

Hinc si quis vanâ jaceat formidine, si quis

Pigritiæ cedat; nec tanti adductus amor

Nec Ducis exemplis sibi se commendat inertibus,

Prævertitque fugâ bellum, tum justus amor

In Duce succedit tandem furor: unde luendæ

Ille viam ingressus culpæ de crimine poenas

Exigit, at longe plures formidine mortis,

Quam morte emendat; quod si non obtinet horror:

Tunc sese ad poenas adigi dolet ille; priorque

Secum animo patitur, quam poenam infligere debet:

Et pius est, quando & justus: nec noxius ipse

Obloquitur; facti siquidem vel solvere seras,

Aut infra meritum poenas videt; utque dolorem

Vindictis edentem digno pro funere quæstus

At-

Attendit, gemitus imo de pectore ducit;
 Non quod supplicia hauſturus, ſed cauſa dolendi
 In Duce quod fuerit: culpas ſic mulctat apertas
 Auſtriades: ſed quod reliquum, quod majus habendū:
 Omnia ſcit, plura inſimulat, nece pauca coerces:
 Conſilio aut fidit cunctis, vel fidere fingit.

- * Vult credi ſibi quiſque: fides eſt pignus habendæ,
 - * Cum ſemel eſt habita, & quando fiducia major
 - * Eſt ducis; obſequium tum militis obligat illa.
- Si bonus es Miles: melior ſi Conſul in armis,
 Te quibus Auſtriade poſſim componere rebus?
 An flammiſ conferre licet? ferus obvia quæque
 Sternit agens, igniſque ruit; tu mente, manuque
 Cuncta domas: ignis rutilat, tua maxima virtus
 Clarior exemplis radiat; fovet ille calore,
 Tu donis; idem audaci, lædique volenti
 Noxiuſ, & ſentit te noxia turba tonantem.

N - Quid demum fraudes, quid belli proſequar aſtuſ?
 Dum metuunt, metuenda parat; dum deſipit idem
 Ad ſpeciem, ſtruit arte dolos, & pellicit hoſtem
 Deluſum inſidiis; cum duxeris eſſe ſolutum,
 Tunc aut cuſtodit, ne fraudi obnoxioſ extet:
 Aut improviſuſ cervicibus imminet hoſtiſ,
 Vaſa movens tacitiſ ſignis, ut clade rependat,
 Quas illi maculas ſpecies erroris inuſſit,
 Quasque ignominiaſ prudens incuria naſta eſt.
 Omnibuſ eſt turmiſ error capitaliſ, & arrha
 Excidii; ſi quid peccat dux noſter in hoſtem
 Auſtriacuſ: vigilat culpaſ intentuſ ad omneſ,
 Imminet in caſuſ omneſ: oblataque furtim

Faſta

Facta in consilium vertens: inde ilicet astus
Cudit, & errores errantis funere plectit.
Quam pro re natâ est varius, tam copia fortis
Cum fuit, arreptâ tendit constantior uti.
Denique nil casu peragit, jussuque timoris;
Omnia consilio; cavet omnia, & omnia mente
Præcipit, e speculâ veluti conspecta: nec ulli,
Qui Carolum fallant, astus; tempusque, modumque
In conjecturis positum cum lumine mentis
Assequitur, penitusque aperit; neve excidit ore
Aufriadæ vox illa levis: Nil tale putabam.
Quid mirum, si pro votis mox quælibet illi
Procedunt: nec, cum dubiis mars sævit in armis,
Res nova succurrit, quin natæ occurrere possit.
Sed nova mentitur, quo captum irretiat hostem,
Hinc alios iniens cursus, aliosque recursus
Digressus, progressus iter, subitoque regressus
Intendit: variâque viâ palatus, apertum
Ex improvise veniens irrumpit in hostem.
Dumque movet, nil ille animi suspensus: ituque,
Et reditu ancipiti non solum membra fatigat,
Hostis at elusi mentem; quo tutior uti
Sorte queat, quam non cautus vel detulit hostis,
Vel sua dexteritas rapuit; sic navita portum
Dum petere intendit, rapitur quo ventus adegit;
Semper at in portum collimans dirigit alnum.
Sic is semper idem spectat, non semper idipsum
Aggreditur, sortemque suam, si prospera ridet,
Arripit: adversæ dubius pro tempore cedit.
Mature properat, propere maturat, & idem
Cun-

- Cuncta timet, quo nil timeat mox hostis ab astu.
 N. 5. Hinc ubi jam cavit, quo pacto vincere possit,
 Quo non vincatur: tum vincere coepit, & audax
 Quæ bene facturum novit, facit omnia: quidquod
 Militibus spectata ducis, spectata ducique
 Militis est æque virtus? accedit utrisque
 Inde animus; pariterque animis audacia crescit.
 Confidit miles; dum volvit mente futurum,
 Ne mens læva Ducem, aut mentem fors altera fallat.
 Dux fidit; juvenum virtus quod cognita nusquam est
 Spes frustrata suas: adde his, quod sæpe triumphus,
 Qui jam præcessit palmæ certa arrha futuræ est.
 Quot decora enumerat, tot adauctos sentit uterque,
 Et Dux, & miles stimulos præcordia subter.
 Hi quemque irritant partos ne perdat honores:
 Quos licet innumeros simplex corrumpere damnum
 Posset, & illorum tenebras offundere luci.
- N. 6. Quis porro Herculeas vires, molemque lacertorum
 Immanem expediat, Caroli vel ferrea membra?
 Hæc ita vel nata, aut belli durata per usum,
 Venatusque malis callum obduxere labori.
 Ut casus obeat, virtus erectior illi;
 Ut sese expediat, quamquam satis artis, & usus,
 Roboris est nimium: princeps certamen inire,
 Ultimus extracto solitus decedere bello.
 Frigoris, atque æstus eadem patientia membris;
 Nec Carolum flammis deterruit Auster Iberus,
 Neve hyeme armatus Boreas Germanus aquosa,
 Quin Soles toleret, niveam quin pectore molem
 Indomito tradat, glaciem perrumpat & amnis.
- Quæ

Quæ rebus superest actis datur hora sopori
 Suspenso : ast idem non arcessitus ab umbris
 Noctis, & a stratis : sternit patientia lectum.
 Quid mirum est porro, si tota Europa trophæis
 Obstrepit Austriadæ, & toto jactatur in orbe?
 Clarus ab aggressis per tot discrimina bellis,
 Clarior effectu : constans & semper eidem
 Sors fuit, æquales semper cessere triumphi.
 Hic tuus est hostis, si speras Thracia, certa.
 An verò tuus unus erit Rex Austrius hostis?
 Quot juvenes, Proceresque merent, validiq; Tribuni;
 Te contra totidem Carolos incurrere credas.

Tam bene Rex illos belli formavit ad usum.

N.7. Usque adeo speras? si tanta audacia cordi est,
 Austriacis turmis, quas ille exercuit olim
 Assiduus bellis, omni quas imbuat arte
 Objicias Asiæ, raptas a vomere, gentes,
 Quasque dat a lustris, ganeisque Europa recentes.
 Ut possint curare, duces oppone trimestres,
 Quæis si luxum adimas, tumidosque a pectore sensus,
 Omnia sustuleris, truncoque effeceris æquos.

N.8. Ast horum tenui mentem : jactantia sperat
 Nostrorum Procerum, primis nudanda periclis,
 Vel Thrassæ numero, vel robore vincere gentis
 Pannonicæ : numero Leo gaudet. At affluet, inquis,
 Venalis pubes, ferrum procudet & auro
 Thracis : & Austriacas præsens prosternere, turmas
 Prosternet : dicesabilem, quam sæpe rebellem
 Vel Deus afflixit, vel mens sibi conscia culpæ.
 Ut Deus evicit, dextræ ne serviat ensis,

F

Sic

Sic quoque mens, animi furias ne dextra sequatur.
 Quæ sibi dum pugnant, libertatique parandæ
 Pannonicæ gentes Caroli cessere catervis:
 Has tibi dum certant, tum vincere Thracia speras?
 Credula spes, amens quicumque hac fretus ad arma
 Te miseram impellit. Verum intractabile bello
 Sit genus, & Caroli possit vicisse maniplos.
 Quid tibi præsidii est? nescis an Thracia nescis?
 Quod prius Austriacas Carolus quam venit ad oras,
 Jam jam venturus, pubes tum Pannonis ultro,
 Virtutisne metus, rumorne coegit amoris,
 In dubio; aversos animos, gladiosque rebelles
 Exiit, invidiæ studium successit, & una est
 Ambitio jam signa sequi, jam castra tueri,
 Quæ contra nuper steterant: incessit & ardor
 Majori obsequio culpas abolere priores.

N.9. Quæque ope Germanæ victa est virtutis, & armis
 Quæ gens succubuit: pugnae nunc ordine verso,
 In Carolum officiis, non armis vincere tentat
 Teutonicum genus, & meritis præstare cupido est.
 Quid plura? ut Carolo mereant examine magno
 Se sponte offundunt Hunni: queis maxima merces
 Austriacos dici: nec gentis copia major
 Quærenti afflueret delectum indicere Regi,
 Quam cum delectu parcit: Si Thracia quæris,
 Quid velit hoc studium, cur contrahat agmina pubes
 Pannonis? immeritum regnis spoliare paternis
 Quæ nixa est Patrem; Nato nova quærere regna
 Mox studet, offensas inhians sarcire priores:
 Hæc una ambitio genti est, ea cura reinordet.

Nec

Nec satis esse putant ad priscae obliviae culpæ,
 Quod Regem amplexus Procerum consensus, & ore
 Quod pleno cecinit conferta frequentia vulgi;
 In sua nam recidens id doni commoda sentit,
 Non Caroli: regnique statum pessum ire veretur,
 Austriades rerum si dedignetur habenas.
 Imputat inde sibi, gens & debere fatetur,
 Quod dono obtulerit Carolo regnumque, fidemque:
 Tam magna ambitio populi, tam servit honori!
 Tam multa est Carolo reverentia debita Regi!

N. 10. Mox ubi Pannonicis idem Rex accidit, utque.

Compertus melior, quam nuntia fama canebat,
 (Prodiga quæ reliquis, Caroli detraxit honori,
 Dum jactat) populi jurant pro pace recepta
 Pro Marte expulso Regis se jura daturos
 Consensu electi, ni sanguinis ille vocatus
 Jure foret: jurant quod si formare futuram,
 Fingere vel Regem fuerit permissa facultas,
 Non illi similem legerent suffragia gentis,
 Sed neque conciperent voto; licet optio detur
 Non modo in externis, verum popularibus ipsis,
 Quos erga aut cæcus, studiis vel promior ardor.
 Res ita si cecidit, tanto si foenore laudum
 Evenit: recum potius gratare, tuisque
 Rex Carole excelsis tuisque, meritoque superbus
 Gaudia concipias; non indignere, monemus,
 A Patris, & magni Fratris quod Pæones olim
 Descivere fide; quando servivit honori
 Culpa tuo, gentis bello conflata rebellis.
 Nam tibi ni melius, titulo meliore receptum est.

Jam regnum: quod respectu non sanguinis ullo,
 Sed merito partum est, & nomine cessit amoris.
 Quam porro accedit cumulus numerosus honoris
 Pro regno oblato, tam major gloria crevit
 Austriaco; quoniam tali sub rege redactum est
 In melius: populus regnum dedit: ille receptum
 Restituit danti, dum belli a clade, malisque
 Afferuit: genti leges, legique pudorem
 Dum fecit constare: suisque id moribus actum,
 Exemplisque fuit tantum: reverentia vitæ
 Censuræ effectus habuit, pietasque, fidesque
 E postliminio patrias revocatur ad oras.
 Neve opus imperio est, proprios gens exigit omnis
 Ad Regis mores: meliorque ea gloria legum est,
 Quod minus acceptos redditus retulere timori.

N. I. Regnat amor, dominatur amor: culpasque, metumque;
 Expulit extorres terris amor, omnibus una
 Religio arridet populis, ritusque Latini.
 I nunc, & socias acies tibi Thracia spera
 Juncturos Hunnos: similis quos federa ritus
 Solemni invidiâ mores exosa Gelonos
 Adnectunt; Latio a ritu sed si quis abhorret,
 Plurima & hunc pietas, & virtus inclyta Regis
 Multijugis retinet vinclis, & prodiga dextra
 Alligat auratis manicis, ne possit ad hostes
 Desertor venisse suos; quis Principis aulam
 Successit, quin dives opum, quin lætus honorum
 Jam cumulo sua vota super remearit ad oras
 Natales? qualis porro est industria dantis,
 Consilii que tenor cautus, quam Regis ab arte

Et

Et pretium donis, & honos accedit honori?
 Ille licet quoddam (verso rerum ordine) pendat
 Vestigal populis; & quamvis regia sedes
 (Quò solet assiduo gazæ vis tendere lapsu)
 Fundat opes, nulli raptas, nullique dolendas:
 Dum præstat Carolus, præstat se reddere fassus
 Non dono oblatas, meriti sed jure petitas
 Divitias: idque ut peragat, tali utitur arte.
 Scilicet in majus meritum vel supplicis effert;
 Aut grata accipiens, quamvis ignobile, mente
 Foenerat oranti meritum, commentus inesse.
 Si quisquam exiguum censu de paupere munus,
 Aut concinnatas inculto carmine laudes
 Obtulerit: non ore tenus data munera jactat,
 Ast dextra, ast opibus: queis cum dimisit onustum,
 Gratia tam multa est, dandi tam grata voluptas,
 Ut dubium, fecit satis ille, an debeat usque,
 Solvere testatur quidquid debebat, & inde
 Ubere quod largo solvit, debere fatetur:
 Ipse suâ quamquam metitur munera dextrâ,
 Non jam, quæ recipit, palmâ; solamque parandi
 Spem sibi vult reliquam, & tacitis præcurrere donis
 Vota studet: munus geminans, mercede ruborem
 Dum minus exegit: creditque id perdere solum,
 Quod non effudit: sic lumine sydera gaudent
 Accepto, ut regerant inopis telluris in usum.
 Sic pelagus lætatur aquis, quas imber & amnis
 Invehit: ut nubi rursus, fluviiisque refundat.
 N. 12. Quis det ineshauſtas gazas theſaurus, opesque,
 Quæritis Austriaco? gazæ dat parciôr uſus:

Quod

Quod sibi subtraxit, populis partitur abunde.
 Sed fons est alius, quo longe copia major
 Non unum in Regem, sed derivatur in omnes
 Subjectos populos: Carolique industria nuper
 Hunc fontem excudit; quid fontis nomine dixi?
 Dicam equidem fluvium, fluvii sed nomen & impar.
 Non modo Tyrrenum Carolo mare servit, at ipse
 Oceanus, pater Oceanus: quasque educat imo
 Ille sinu, quas ducit opes ad littora dorso,
 Educat, & Carolo ducit; fluit inde per omnes
 Non modo Germanas, verum dilapsa per Urbes
 Copia Pannonicas; & quamquam haud hospita ponto
 Utraque sit regio, dives tamen aequor utrique est
 Imperio parens Caroli; quippe ille Liburnum
 Spectantem ad littus vastam, navisque capacem
 Instituit foveam: cujus caput amne receptum
 Pannonicis infert terris, quas evehit usquam
 Adriacum pelagus merces: quodque educat omne
 Tyrreni maris ora ferax, exundat ibidem.
 Hoc mare præterea Caroli novus advena regnis
 Oceanus factus, merces adscitus in Urbes
 Austriacas inferre; prius sub flumine Rheni,
 Mox ope Danubii; Belgis quippe Austrius heros
 Oceani regnum (cujus jus ante negatum)
 Non modo permisit, sed classe paravit, & armis.
 Arripuit sortem cautæ sollertia gentis
 Servitio maris usa: plagisque excepta remotis
 Distantes junxit sua per commercia terras.
 Et quas longinquis merces populatur in oris,
 Austriacis illas regnis partita remittit.

Atque

Atque ita Pannonicis Perues exuberat aurum,
 Quæque in Erithræo canent conchilia ponto.
 Sic mediterraneis sollers prudentia Regis
 Vel mare, vel potius merces maris intulit oris:
 Submotaque procul terras contraxit, & acri
 Ingenio admovit subjectæ ad commoda gentis.
 Hæc tibi servitum veniet gens ergo, tuisque
 Thracia sub signis discrimina martis obibit?
 Et tibi contemtrix mortis, tibi prodiga vitæ
 In Carolum ruet, in Carolum sua diriget arma?
 Nec memor incedet, quod nulla ingloria Regi
 Clausa dies usquam, sterilis sibi condita nulla?
 Nec menti occurret, quæ tecum innata simultas?
 Quæ damna intuleris, bello quæ funera? votum,
 Hoc equidem votum est: verum mens conscia contra
 Augurat (augurium Magon frustrare loquentis)
 13. Pæonis hæc pubes, sociam quam rere futuram,
 Qua tibi pollicita es Caroli subvertere vires:
 Pæonis hæc pubes infestior irruct olim,
 Et memores clades, structosque a Thrace tumultus
 In Carolum, Thracis tendet reparare ruinâ,
 Sanguineo & fluvio culpas abolere priores.
 Hoc, quod de Carolo linguæ mens conscia dicitur,
 Hæc, quæ de bello menti sententia nostræ est.
 Si porro videor mendax, hostique studere,
 Si bellum arridet vobis, indicite: bellum
 Non vestri arbitrii est; adigunt mea crimina Turcas
 Tam mihi dilectos in aperta pericula martis.
 Culpæ opus est nostræ, ne bellum evadere detur.
 Ast o quam vereor mendax ne credita lingua

No-

Nostra ; quod effuse meritum supra extulit hostem,
 Credatur mendax , quoniam detraxit honori,
 Nec plura adjecit , fierent ut laudibus apta.
 Qui Carolum expendi propria virtute canendum,
 Debueram a Ducibus quantum eminet ille, suoque
 Qualis in Eugenio factis ingentibus æquo.

- * Ut sit opis nostræ , verum labor improbus ille est,
- * Se sibi submissum , & genii compescere flammæ,
- * Securosque sui nîsus intendere , ut hostes
- * Succumbant ; sed majus opus , magis ardua res est
- * (Quandoquidem arbitrio non illa obnoxia nostro)
- * Possè sibi similes dotes formare suorum.

Hoc decus , hoc meritum non enarrabile Regis
 Austriaci est : facit ille duces , sibi jactat & æquos ;
 Fœnerat & fociis , quos sensus induit ipse.
 Sic quoque magnetis virtuti cedit honori,
 Quod simul atque sibi ferrum commercia nactum est,
 Indat , nescio quos illi sensusque , manusque ;
 Amplexuque animet , vivis & viribus armet.
 Cumque suam ferro naturam infuderit ; idem
 Viribus est magnes , & virtus integra constat:
 Sed potui demens Carolo committere saxum ?
 Ut Solis titulos inter , quibus eminet ille ,
 Clarius hic unus , terræ quod viscera flammis
 Dum subit , haud illic segnis versetur : at idem
 In partus facilis , sese pene exprimat ; aurum
 Dum gignit , referens cum lumine Syderis ignem:
 Quodque percussus simili fulgore Sororem
 Vestiat , illiusque operâ micet , unde recessit.
 Nec jam luce sua niteat redivivus in orbe.

Hoc

Hoc etiam titulo Caroli se gloria tollit,
 Quod Dux ipse duces reddat sibi dotibus æquos,
 Virtutisque suæ duplici cum fœnore laudes
 Sic referat : seu quas innatas exhibet ipse,
 Seu quas in Ducibus natas excelsior effert.
 Utque oculi gaudent communi luminis usu,
 Haud secus Austriadæ pertentat pectora sensus
 Lætitiæ , similes quoniam formavit alumnos,
 Quæ decus egregium , & plausus non invidet æquos,
 Sed sibi communes reddit lætatus honores.

Unus at Eugenius proceres insignior inter,
 Sic Caroli dotes , virtutesque exprimit armis;
 Cujus ego adstruerem laudes per bella petitas;
 Sed video. obloquitur vestrum patientia dictis
 Usque fatigata , atque hostis pene obruta laude.

N. 14. Hæc ubi: Rex Thracum quassat caput, atq; ita fatur.

Perge , fatigentur reliqui , non ipse fatigor:
 Hoc satis ; haud omnes porro , sed subijce pugnam
 Eugenii : quæ sit reliquas memorabilis inter,
 Quâ sua plus nituit , virtusque obnixa sit hostis.
 Nec cursim relegas , momenta at singula pendas:
 Et quo plus istos subeunt fastidia lixas ,
 Hoc magis effusus sermo spatietur , & aures
 Verberet . Eugenio discent fortasse Magistro,
 Qui stupidi ad normam , vel nostra exempla morantur.
 Sic Rex . Antistes contra sic Thracius orsus.
 Ut quota pars Procerum mecum indignetur , & iras
 Explicet inscriptas oculis , fateatur & ore
 Torva tuens : Rex alte tibi tamen obsequar audax.
 Hæc una ambitio menti est , mens conscia linguæ

G

Hoc

Hoc unum edicit, vel belli avertere curam:
 Vel si cura tenax, ad bella aptare Gelonum:
 Dum strictim expediam, qualem sibi destinat hostem,
 Et quantum exhibuit se crudâ is martis arenâ.
 N. 15. Quis tunc est hostis, studium si Thracia nosse,
 Accipe: ~~ne~~ vero jaceas formidine, neve
 Desertor vultus fluat ad præcordia sanguis;
 Nunc ubi terrificum refram, nomenque verendam,
 Et formidatum, & Geticis immane catervis;
 Vindelicus tunc hostis: ubi est furor ille? retusus
 Cur ardor siluit? belli quid cura faceffit
 Thracia? quid riguit circa præcordia sanguis?
 Haud equidem indignor, verum formidine tentor,
 Defectusque animos tecum, tecum execror hostem,
 Dum timido occurrit cordi, quis Noricus Heros;
 Quantum acie mentis, rapidi tam pollet & ensis;
 Quantum habilis vasto subniti ad grandia corde,
 Tam validâ præsens dextrâ superare quod audet.
 Quid plura? expediam paucis compendia laudum.
 Ille ille est, fractos toties qui Bistonas armis
 Contudit; ille, inquam, est, validi qui fulminis instar
 Urbibus innumeris vos exiit: ille subegit
 Taurunum, attritis Thracum tot millibus ante
 Septa inter, murosque. sile mea lingua; loquatur
 Cum lachrymis oculi, vel si dolor elicit ore,
 Quas pudor elidit voces: exposce minantes
 Bistonas; an taciti testis conscientia cordis
 Vindelicum speret Regem se vincere posse?
 Si timor, eventusque pudor male conscis ore
 Verba premit, jussæque negant erumpere voces;
 Sub-

Subjice ; nec vani teneant te lingua timores
 Crederis in Thracem , verum pro Thrace loqueris
 Subjice : Vindelicum junctas quas federe turmas
 Dux ageret , victas sensisse a sorte Sabaudi ;
 Quamquam illum nusquam fors altera cedere vidit,
 Non animis , non antiqua virtute , nec arte,
 Qua nulli , priscisque Ducum , vivisque secundus ;
 Cedere sed turmas quod vidit Noricus heros
 Quis culpæ infimulet ? quando sic fata fuere,
 Arbiter aut fati voluit sic Rector Olympi ?
 Si quippe excutias , Ductor quæ Noricus ausus
 Ante tubas , interque tubas , meruisse triumphos
 Quis neget ? ast aliter Numen res annuit ire.
 Neve est , cur illum pudeat , tantumque liceret
 (Si daret infractum pectus doluisse) dolere
 Vindelico : neque enim victum sese ille recepit,
 Neu profugum ; pessum quamvis exercitus iret ;
 Quodque fidem excedit , per amicæ dissita gentis
 Agmina , victores eluctatusque per hostes
 Ille , triumphanti propior sibi fulmine limen
 Stravit agens : nec cæde jacet perculsa suorum
 Ardua mens ; cumuloque virum , quorū ingruit unda,
 Territa : lætantur socii , timet hostis , & uni
 Teutonicum dimota gradu tot millia cedunt.
 Perque tot armorum strages , cumulosque virorum,
 Victorumque acies , undantiaque arva cruore
 Præterit intactus , juxtaque interritus ille :
 Grassantemque procul regeritque augetque pavorem.
 Sic quoque per nubes , tempestatemque frementis
 Grandinis exiliens timido ruit impete fulmen,

Occultumque umbris additque , aperitque timorem.
 Se jactent alii dejecto ex hoste triumphum
 Promeritos , partum melius si foenus honoris
 Vindelico accessit , quod victo ex agmine victor
 Cesserit : acceptum sociis commune trophæum
 Debuerat retulisse : acies quod trajicit unus,
 Est decus omne suum , & soli sibi debet honorem.

N. 16. Thraces noster amor , tuque o mihi causa timoris
 Thracum amor : * est hospes timor indivisus amoris;
 Quod videar timidus , nostrisque injurius armis,
 Vel nullus , vel si quis , erit levis error amoris.
 Quæ quondam reliquos omnes aggressus in hostes,
 Quæ quondam effectû patravit bella Sabaudus,
 Huic si componas fluxa , & ludicra putabis:
 Infamesque fuga potius , quam sanguine pugnas.
 At vero qualem , quantumque lacerissimus hostem
 Conjicite hac pugna , quam vobis ordine promana
 Hanc ego dum recolam , nulli peregrina sit auris:
 Et veluti compertam oculis tibi Thracia fingas.
 Dum loquor , evincat Magon in nostra secundus
 Vota , ut ab aspectu tanti certaminis ardor
 Concidat in bellum præceps , subsidat & ira.
 Hinc gradus ad pugnam . Norat jam Noricus Heros
 A Duce diversum metatum castra Britanno
 Eugenium : ratus ergo sibi jam tempus adesse,
 Occupet ut parvis vix tutum viribus hostem:
 Spe tali erectus mentem raptam agmina movit;
 Maturatque , additque gradum noctuque , diuque,
 At contra Eugenius , cujus jam sensus ad aures
 Consilii acciderat (quid enim fugisse Sabaudum

In

In bello poterat) petiit majora Britanni
Castra volans , aperitque hostis secreta relecti;
Edicitque diem , vires qua jungeret omnes.
Nec Marlebhurgus segnis (Dux iste Britanni)
Ducit ; & Eugenium , veluti convenerat , auxit.
Noricus interea jam sensim admoverat agmen,
Nec procul a castris aberat ; cum novit & arma,
Et geminos coisse Duces , fictique trophæi
Exivisse diem : doluitque a fraude regeſta
Fraudem interceptam , ſtructosque ex aſtibus aſtus.
At nil aſpecti percuſſus imagine caſus
Subſtitit arma tenens , facies nec aperta pericli
Transverſam abripuit mentem ; nec providus ardor
Hic ſtupet imprudens , affectative triumph
Spe cadit : invicto conſtat ſibi concolor : utque
Jam dolor inceſſit pectus , quod adempta trophæi
Anſa ſibi facilis : ſic ſeſe plurima menti
Lætitiâ ingeſſit ; multo quod palma paranda
Pulvere : & impenſos compenſet gloriæ niſus.
Conſultâ ſtetit ergo operâ , ſimiliſque volenti
Siſtit equum : juxtaque hoſtes ſeſe aggere ſepit.
Nam quâ ſe vertat Ductor tam providus ? aut quod
Conſilii capiat ? turmas permittere pugnæ
Tot paſſas Sôlis radios , iteriſque labores
Æquis in campis eſt alea plena pericli :
Si vero excedat , majus diſcrimen habetur.
Inſtat , & a tergo raptim cedentia carpit
Agmina Cæſareus : quin & regio ipſa viarum
Impedit , & dumis , & iniquis conſita rivis.
Quâ vix tranquillâ tali a formidine turmas

Ex

Expedias : ergo sanæ sententia mentis
 Visa duci , campos legisse ad castra fideles,
 Et munimentis lectos firmare , virisque.
 Id placet , id iussit ; nulla est mora , protinus actum.
 Porro ubi Vindelicus posuit sua castra Magister,
 Sic locus est natus : qui quamvis aggeris exors
 Invisi ratione situs vix obvius esset.
 Planities extenta , ingens se effundit in æquor
 Immensum : cui multa palus , dubiæque lacunæ,
 Quæque voraginibus , & inextricabilis imis
 Gurgitibus ; mediam torrens obit intersectam.
 Danubius lavâ , dextrâ sunt oppida multa,
 Oppida tormentis , & spisso milite tecta.
 Hos campos scrobibus , prætentoque aggere munit
 Vindelicus , nec septa metus properavit , at artis
 Præscriptum : culpæ nusquam Dux inclytus expers,
 Si contra adversas acies erat ille solutus:
 Cum minime fugeret , non posse diutius hostem
 Infesta in terra tantas pavisse catervas ,
 Quin adigat rerum penuria vasa movere.
 Tum sibi pollicitus cedentes carpere turmas,
 Atque uti , quam sæpe fugæ timor obtulit , ansâ.
 Consilio hoc propere vallum sibi Noricus Heros
 Instituit , densoque insedit milite labrum.
 Hic vero miles jamdudum exercitus armis,
 Et belli in variis casus spectatus , & usus,
 Ismariis clarus (tædet meminisse) trophæis,
 Eugenii & turmis paulo numerosior idem.
 Thracia jam numerum docui , jam militis ausum.
 Virtutem Ducis ipsa dolens experta tot annos
 Quan-

Quantum animis, quantum dextrâ, quam polleat arte.
 Præque tuis oculis posui jam castra, firumque,
 N.17. His rite expensis juras, jam credula juras
 Vindelicos tutos; numeri terrore Sabaudum
 Perculsum cessare, loci vel credis iniqui.
 Falleris ah toto, si credistalia, Coelo.
 Haud timor incussus, subeunt sed gaudia mentem
 Eugenii: quis enim vidit palttere Sabaudum?
 Cui nimium est artis, vegetum cui robur, & ardor,
 Ut sciat ad quodvis facinus, possitque, velitque
 Adniti: quem fortunæ præsaga suæ mens
 Projicit in casus, defunctum & casibus effert.
 En gaudet, quod jam liceat discrimen obire
 Par animo, vel quod detur contendere in hostem
 Experta virtute parem: quodque ardua res est,
 Hoc magis arridet, stimulosque in pectore condit.
 Ergo alacer campo sese ejicit: itque revulsis
 Maturans signis: species tam læta triumphi
 Est index, acuitque animos, viresque ministrat.
 Huc mecum intendas oculos, & Thracia cerne,
 Ut properent, addantque gradum festina Sabaudi,
 Ad spolia, ad prædas, non iræad prælia dicas
 Agmina: sic hilares oculi, sic lætior oris
 Est habitus, sic & facies erecta, trophæi
 Certa sui: nullus pugnæ est immunis amore.
 In Duce defigit miles sua lumina: quique
 Est vigor in vultu, lætæ quæ gaudia fronti,
 Et quæ vis oculis, tacitum est hortamen ad arma.
 Ecce volant, primos tendunt urgere secundi,
 Præripientque viam, nimium quæ longa videtur,
 Ut

Ut brevis: en instant rursus, rursusque fatigant:
 Neve iter ob callis solitos odere labores,
 At mora quod pugnae est: vellent jam castra tenere,
 Et desiderijs praevertunt praelia: sed jam
 Ad fluvium ventum est, importunasque lacunas.
 N. 18. Utraque res, nimio licet eluctanda labore,
 Nil prorsum invictas acies defigit: at ultro
 Ala equitum gaudens pronis sese objicit undis:
 Rumpitur exceptus sic impetus omnis aquarum;
 Agminibus fluvium sic transmittentibus infra
 Facta fides; tali domitum cum flumen ab arte,
 Pars peditum campos tenuit transgressa fluentum.
 Altera pars metuens, ineant ne bella cohortes
 Transmissae, exardet stimulis agitata: lacunasque
 Occupat, invaditque viam: nec caeca paludis
 Praelibat vada; sed raptim sese injicit undis.
 Hos sed ineshauustus gurgis, laticisque, lutique
 Instabilis pestis paulum subsistere cogit.
 Non animi, sed fluxa pedum vestigia nutant;
 Afflictusque gradu miles, dum lubrica fallit
 Terra pedem, vix a lapsu se sustinet ullus:
 Et veluti implicitus pedica obluctatur, & haeret.
 Vel cubito exceptus, nixus vel poplite corpus
 Adjuvet, auxiliis revolutus corruiat ipsis.
 Teutonidum ad casus gens Norica, tempore capto,
 Et septo indignans claudi, pugnae ordine verso
 Prosiluit, redimitque morae dispendia ductae,
 Nec jam propulsat, verum signa hostibus infert,
 Infirmosque gradu tuto mucrone trucidat.
 Num stupor incessit Thrace, dum talia cernis?
 Dum-

Dumque laborantes artus, non corda tueris.
 Parva sed hæc, penitusque levis ducenda labo ris.
 Hæc precor aspicias, quoquo se Noricus heros
 Intulit, incubuitque, ultro citroque recurrens
 Fert molem belli ingentem, qua territus hostis,
 Indocilisque pati vultum, gladiique furorem
 Terga dat; atque alio se conjicit: unde frem entem
 Vindelici nequeat faciem, fulmenque videre.
 Cumque alio impactas sese invexere phalanges,
 Si minor hic terror, clades tamen excipit æqua,
 Sed toleranda tamen, tanti terroris & expers;
 Et cui Teutonici non tantum occurrere possunt,
 Ast etiam gaudent hilares: en aspice Thrace
 Contiguus flammis, jactum jam miles & intra
 Assiduus telis cadit obvius: aspice quantæ
 Flammarumque acies, Vulcaniaque agmina turmis
 Incubuerunt: cadunt, nec morti occurrere tædet;
 Quod pereant impune, dolent: neu deserit ora
 Ille furor, vigor ille, ignis contemtor, & ensis;
 Exhibet at scriptos miles gelido ore furores.
 Huic damno occurrens infert sarmenta Sabaudus
 In dubias collecta vias, tabulataque nectit:
 Sic iter instratum, domitus sic gurgis aquarum est.
 Ast undis domitis, violentior ingruit ignis
 Noricus: hic vero quamvis passim arma, viro sive
 Obruat, affligatque: nihil tamen ira senescit,
 Ignis at occursum major sub pectore flamma
 Teutonidum fervet. Thraces spectatis, ut insent,
 Irrumpantque, aditumque incant, mortemque parati
 Aut temnant, aut occurrant: proh ferrea gentis

H

Pe-

Pectora ! per mortes, per flammam evadere possunt,
 Nec timor alterius, proprii nec cura pericli est.
 En subeunt vallum, & pergunt testudine facta
 Pectore, non clypeis: superari at posse negatis,
 Quæ scrobe subsidit, quæ tellus eruta late
 In tumulum assurgit, longaue crepidine dorsum
 Ducit: ita est: vallo submoti terque, quaterque
 Teutones excedunt; siquidem quâ Noricus Heros
 Ordine confertas, majorique impete turmas
 Aspicit adnixas, volat illicet, inque ruentes
 Incidit, evertitque acies, fusasque trucidat
 Armia rotans: unus valli texisse sed orbem
 Quî poterat, prope mille duces quamquâ unus in armis,
 Et quamquam exhibuit dotes adamantis: ad omnem
 Quî velut invictus, sic omnia conterit ictu.
 Ecce alibi Austriadum gens acrior obstinat iras,
 Septaque ab integro tentat; graviorque coorta
 Pugna recrudescent, vulnusque exulcerat iras,
 Et cruor accendit flammis: unoque tenore
 Quo magis obsistunt hostes, magis acrior instat
 Cæsareus: qui si retulit vestigia paulum
 Vindelici Ducis unde manum compertus abesse;
 (Hic ubi quippe ciet bellum, silet ira ruentum)
 Consilio revocat, non jam formidine gressus:
 Colligat ut spatium vires, abit: inde moranti
 Palmam indignatus crudelior incidit hosti.
 Haud aliter Taurus fulva congressus arena
 Regreditur sensim, ut majori in cornua nixu
 Assurgat, totoque incumbat pondere in hostem.
 Haud aliter quamvis scopulis allisa procella

Exi-

Exigitur ; vires secessu acquirit , & Austri
Impulſu , ac ſcopulos graviori mole laceſſit
Spumea , rupta ſinum , & rauco revoluta fragore.
Sic & Cæſarei peditis ſubmota procella

Majori irarum invehitur certamine in hoſtem.

N. 19. Et ſuus Austriaco eſt auctor , qui ſuggerat iras ,

Quique obnitentem ſeptis impingere poſſit.

Ille ille eſt : oculis furias qui ſpirat , & ignes

Torva tuens , immane minans: proh quantus in enſem

Arduus aſſurgit , quo fulmine vulnera torquet!

Dum loquitur , tonat ore , rotat dum caſpidis ictum

Fulminat : armorum ſtrages exorta , pudore

Decolor expallet ; tumiduſque a ſanguine rivus ,

Quâ furit ille , rubet : ſublatus & erigitur mons

Artubus e truncis . Spectas hunc Thracia ſpectas:

An timor averſis oculis te parcere juſſit?

Nec ſinit horricos vultus , gladiumque videre

Fulmineum ardentem ? poſſes ſi cernere , noſſes ,

A facie , a gladio , a furiis eſt ille Sabaudus.

Unde ſed in caſtris hoſtis timor ? unde tumultus

Incipit a primis , turmasque evadit ad omnes?

Æquatæne ſcrobis , & ineluctabilis ille

Dirutus eſt ? fallor ? non fallor , dirutus agger.

Vallus ubi eſt ? ubi foſſæ ? ingens exercitus ille

Nunc ubi ? conſilium ducibus jam deficit , & jam

Deſtituere viros vires : graſſatur ubique

Terror , ubique fuga eſt: quâ vero evadere mortem?

Quove loco poterunt hoſtem effugiſſe minacem?

Si profugis obſtruxit iter , qui clauſerat agger

Auſtriacis , ſuaque ipſa nocent munimina victis:

H 2

Da-

Danubiusque pater perdit, quos texerat undis.
 Ad fluviū pergunt miseri, nec credere corpus
 Audent vorticibus, summoque in margine fidunt
 Incerti quid agant: dubiis ecce imminet hostis,
 Et timor audaces reddit novus: insilit undis
 Terrore exanimis pubes: levis unda pericli,
 Eugenii furis si componatur, habenda est.

N. 20. Quid vero vult illa acies? cur projicit arma
 Flos juvenum, virtusque virum? quibus aurea cassis,
 Auratis lorica notis interlita fulget?
 Balteus e lumbis cadit aureus: aurea mordet
 Fibula sublapsum? mentem cur exuit hostis
 Supplicis in morem? fortes, & fortibus orti
 O Juvenes audete; nihil vos gloria gentis,
 Nil propriae virtutis honos impellit ad arma?
 Nec vigor innatus, nec, quod duodena virorum
 Millia vos estis numero, subit? ite feroces
 Ite alacres, mediosque armis irrumpite in hostes.
 * Nil desperandum, queis spes non ulla superstes.

N. 21. Si nihil hæc vincunt, neve ipsa exempla Magistri
 Vindelici tangunt: adigat sub pectora calcar
 Mascula vis, virtusque ferox; quicumque sequetur,
 Illa salutaris virtus huic rite futura est.
 Cernitis: ante alios omnes sese ardens idem,
 Atque alto inspicendus equo tela inter, & ignes
 Tutus agit; timet ipse hostis modo victor, & hiscet;
 Miranturque animos victricia pectora victos,
 Dissimile sibi: si quem tamen ignea si quem
 Multa cæde calens, atque ebria pene cruore
 Impulerit rabies: cadit illicet ictus ab ense

Vin.

Vindelico ; & furias vel hiantis vulneris ore
 Evomit , extinctas proprio vel sanguine sentit
 Multa gemens: sylvas olim sic ejicit inter
 Se Taurus: cedunt impulsu, aut fracta teruntur
 Arbusta , & acclini se vertice victa fatentur.
 Collecta in cuneum pubes se plurima gentis
 Vindelicum cogit , sequiturque intacta magistrum ;
 Quorum ergo , ut possit secum subducere morti,
 Excedit pugnâ Dux Noricus : hujus & ergo
 (Nam petat ut poenas rediturum in bella verentur)
 Teutonici parant cuneo . Sic foeta Leana
 It secura sui , & venantum evadit ab armis
 Multa fremens, nolletque eadem secedere pugnâ
 Nil sibi, sed catulis metuens , qui pone sequuntur:
 Ast amor impellit renuentem , irasque parantem
 Exertare suas: vadit suspensa , furoremque
 Innatum confessa premit: nunc inspicit hostem
 Dentibus infrendens , recreat nunc pignora voce:
 Et veluti Mater prolis formidine pallet,
 Sic proles timidâ matris virtute superbit.
 Ergo agite, & tanti protecti Herois ab armis
 Ite viri ; & patrii reduces ad liminis oras
 Præsidis emeritas ad Coelum tollite laudes,
 In conclamatis columen , certamque salutem
 Rebus in accisis , assertoremque canentes.
 Quæ vero abripuit nostram dementia mentem?
 Aut quos prolixis accendi ad prælia dictis?
 Vana loquor , jam se victos , captosque fatentur:
 Et spe damnatâ deponunt arma , minasque
 Composito: facti tum didita fama vagatur,

Nec

Nec commenta serens, nec eundo robur adepta;
 Ut de more solet: quid enim plus fingere posset?
 Murmure quo fractæ vires, & perditæ prorsus
 Norica res: passim tunc obtrinet omnia clades;
 Costernatæ acies, inclinatique manipuli.
 Reliquiæ non exiles ex agmine tanto
 Evadunt: inter medios quas Ductor & hostes,
 Inter & hostiles terras secum egit, ut essent
 Viventes tituli, & monumenta loquacia laudum.
 Tum debellatum est; deploratæque salute
 Exigua appendix belli res Norica fluxit.
 Et licet eventus pugnae responderit ausis
 Eugenii: expensis, quæ ductor Noricus egit;
 Pugna parum felix, sed non inhonora Magistro
 Vindelico evenit, cumulusque accessit honoris,
 Si minus accessit fructus: quippe inclytus Heros,
 Quas Ducis experti veterana peritia vellet,
 Et quas speraret virtus, & militis ardor,
 Has catus implevit partes, & sedulus omnes,
 Aut init, aut miscet bellum, ceditque patrato.
 Nec temere evenit, sancitum at lege Tonantis,
 Hoc par ne strictis secum concurreret armis.
 Si secus, assultu tellus nutasset, & ortis
 Ad ferri occursum flammis arsisset Olympus.
 Auribus accepta est, oculis subjectaque pene
 Jam pugna: ad mentem valuit timor inde coortus,
 Ut bello abstineas? an ferri insana libido
 Durat? Et Austriacas vesano pectore clades
 Gens Threïssa coquis? si cura capeßere bellum?
 Vasa move, cane signa, manus sere, prælia misce;
Plan-

Planta fugax, hebes ensis, iners manus, obruta virtus
 Austriacæ tum pubis erit, magnique Sabaudi;
 Vix ubi campestris, nosterque statarius ille
 Miles, & illa equitum nulli toleranda procella,
 Nil rudis ad fraudes, nullo tentanda pavore
 Austriadum incumbet turmis, abigetque Sabaudum.
 Id si persuasum est: ad bellum accingere, bellum
 Quid dixi? ad prædas dicam, certosque triumphos.
 At si tecum habitas, nec spes te credula fallit:
 Hos & pone animos, & rursus in foedera jura.
 Ne cum strage fides, ejuratæque luatur
 Pacis honos: equidem hoc vereor, nec vana timori
 Causa subest: Carolum vereor primum, inde Sabaudum.
 Vel nimis Austriadæ jactantem Thracia credis,
 Vel me commentum vanis præconia dictis,
 Ut tibi perculsæ possem finxisse timorem?
 Ast equidem ingenue fateor, vel rustica lingua
 Vix strinxit merita, aut cumulo detraxit honoris.

N. 22. Eugenii quæris dotes: si Norica pugna
 Haud satis expressit, breviter laudum accipe summam.
 Non Lotharingiaco meruit sub Principe tantum,
 Nec retulit tantum, at vicit decora alta Magistri.
 Parva sed hæc trutina est, neve explorare Sabaudi
 Est habilis dotes: si rectâ expendere præstat,
 Ad libræ revoca nutus, quâ providus olim
 Eugenium excussit primis Leopoldus in annis.
 At quamvis huic certa fides, exordia tanti
 Libravit tamen ille viri; sed pondere rerum
 Tam gravia, ut rerum summam permiserit illi
 Ismario in bello. bellum qua gesserit arte,

Non

Non ego, sed melius referent qui bella reposcunt,
 Qui pacem proprii damno pepigere decoris,
 Indecori paci qui subscribere cruore.
 Proh dolor! & bellum petimus, serimusque tumultus,
 Et sponte exitium majus levioze citamus.
 Nec subit Ismariis, qua mole assurgat in ensẽ
 Eugenius, rapidos quo turbine torqueat ictus.
 An tirocinium nobis fatale Sabaudi,
 Et Latiis Ducibus voti jam summa, stuporque
 Excidit? Eugenius trepidi cum frigore cordis
 Auditus, gelidique oculi formidine visus
 Nuper, & expertus foeda cum strage Gelonis,
 Ille, inquam, Eugenius nunc irritabitur ultro?
 Postque rudimenti specimen gens Thrassa Magistrum,
 Gens flos Heroum, gens bello invicta laceffit.
 Vade age? sed primum Leopoldi lance relicta,
 Quæ juvenem Eugenum librat; precor exige mecum
 Ad Caroli libram, virtus ut adulta Sabaudi
 Hinc melius pateat. Caroli mens æqua, saga xque
 Hunc unum imperii summæ præfecit, & aptum
 Credidit hunc unum, sibi qui succedere posset,
 Cui res Europæ, & rerum committere molem.
 Nondum nacta tenes certum sed Thracia pondus.
 N.23. Hæc hominis graphys est: hominis jã define dotes
 Concipere, & mentem rebus furare caducis.
 Erige te, superosque animo succede penates.
 E Cœlo siquidem vis conjurata Sabauda
 Militat, hæc porro vis est Iesseia Virgo.
 Hanc ope præsentem Magon, ipsique fatemur:
 Huic studet, hac fretus pugnas molitur, & astus
 Eu-

Eugenius ; Divæ siquidem cum festa recurrunt,
Excipit hæc pompâ , meritosque indicit honores;
Divulsumque aris Martis se sistit arenâ.

Et sive hinc oriens addit fiducia vires,
Sive potens juvisse , juvat Jæssa Virgo;
Pugnam init , & nullo penitus discrimine pugnae
Eugenii est elusa fides , semperque secundus
Pro desideriiis risit successus in armis.

Ergo unum vos o Thraces , præque omnibus unum
Obtestor , monitosque rogo , moneoque rogatos:

Austriadae quando magni , fortisque Sabaudi
Ingerere haud potui vestro sub corde timorem:

Gloria si Regis , vestrae si gratia vitæ,
Si decor imperii , patriæ si cura remordet:

Consona sic aliis respondeat alea bellis,

Sic bello acceptis spoliis redeatis onusti:

Festa dies Magnæ cum Virginis incidet , ite,

Ite , & inaccessos avibus vel scandite montes,

Aut ferro extructis tutos vos abdite muris,

Nec miseras animas campo committite aperto.

Nulla sit & fossæ , valli fiducia nulla ;

Irrumpet , plenusque animi , certusque trophæi

Eugenius , vallumque , & propugnacula scindet,

Perque expugnati strages , septique ruinas

Evadet , lateque undabit sanguine campos,

Efficietque fidem nostro , quam deprecor , ori.

N. 24. Dixerat : in medium tum se Visirius effert

Torva tuens , caput offensans : collectaque dudum

Ira oculos defigit humi , pectusque fatigat.

Tum formidandis sermonibus ora resolvit.

I

Ru-

Rugitur est similis rauco eructatus ab ore ,
 Non voci ; vel si qua refert consortia vocis ,
 Indistinctus , & informis fragor esse videtur .
 Ast ubi subsedit rabies , & copia fandi
 Cum data : luminibus Cœlum suspexit , & inquit
 Quod tibi Relligio , tibi quod Rex inclyte pignus
 Obsequii exhibui , flammæ inhibere furoris
 Dum potui , raucæque pari convicia linguæ :
 Nec documenta dedi nostræ virtutis , id ingens
 Obsequii est specimen , majus nec reddere possum .
 Has nisi Relligio leges , atque ipse tulisses :
 Illius e jugulo radicitus eruta lingua ,
 Et mea jamdudum virtus experta fuisset .
 O quam malueram tum centum obnoxius esse
 Austriadum gladiis , centumque in frustra secari ;
 Nec ferre invisæ dudum fastidia vocis .
 Quod vero id potui , nostras hinc argue vires ,
 Qui frustra obloqueris , frustra commenta serendo :
 Nos canis enerves animo , nos robore fractos .
 Hinc ergo edoctus , constet jam denique constet ;
 Quod cui diffidis : concurret Thracia , Thraces
 Concurrent , factisque suis tua dicta refellent .
 Quamquam adeo imbelles ; adeo , te Judice , segnes ,
 Projectæque animæ bello sumus , & tuus heros
 Austrius , invictus nuda sit cuspide Miles ,
 Consilio excellens Ductor , Rex inclytus arte .
 Sit tuus Eugenius caput intractabile bello .
 Alea sed martis plena est discriminis : esto .
 Vincimur , at vero nusquam vincemur inulti :
 Thracia si flebit , Thracum Germania fletus

Ex-

Excipiet lacrymais , nec dissimili ululatu,
 Et gemitu urgebit quæsitæ sanguine palmas;
 Sanguine nam palmas redimet tuus ille Sabaudus.
 Quod victi fuimus , si causam excusseris æquus,
 Culpa tua est : nam pelle tenus cum Thracius ipse,
 Cætera sis Latius ; nostris præfecimus aris
 Te tamen , & summum belli adlegavimus omen.
 Quod si vincemur , culpa hæc vel pertinet ad te;
 Cum temere laceres , nostrumque immunis honorem.
 Teutonas assuetos armis pleno adstruis ore:
 An vero imprudens belli gens nostra laborum est?
 Gens a stirpe ferox , gens matris ab ubere rapta,
 Ut bello indulgens teneris addiscat ab annis
 Fortia quæque pati , tentare & fortia quæque.
 Hæc si Dux jubeat , morti se devovet ultro
 Deciduâ vitâ sedes emtura beatas.
 Noxque die , noctique dies committitur illi
 Cursando exacta , aut pugnae simulacra ciendo,
 Sive ubi turmatim miscent , seu bella viritim.
 Consensu infami sic nempe obmutuit usus?
 Sic belli extincta est , sic disciplina recessit?
 An tua vox nostro commenta accomodat hosti?
 Nec tot præsentis Procures , Regemque vereris?
 Hæc dum missa facis , dum voce , & corpore toto
 Formator juvenum , nostri præceptor honoris
 Belligerum , invictum , felicem , Heroa , potentem
 Usque canas Carolum ? Carolo cum bella Sabaudi
 Subiicias , & pene diem tenor occupet idem?
 Addis & invictos hostes : ubi Mæsia vero,
 Aut ubi Pannoniæ fines , ubi Dacus , & Ister,

Heroum e manibus quos Thracum frigida bello
 Extorsit pubes? bello metiris ab uno
 Omne sequens, hostisque breves effusior edis,
 At contra æternos Thracum nil stringis honores.
 Obstruit os Hominis perfriçta fronte pudorem!
 Quod semel experta est adversum Thracia Martem,
 Consulis, æternum vetitis ut temperet armis.

- * Desidia armatis, armis sunt noxia bella,
- * Utque viros acuit, gladios sic pugna retundit.
 Dic, tua si fallant dubios vestigia gressus,
 Cur rursus incedis? victu cur utere rursus,
 Si semel offecit? cur spe delusus inani
 Nauta, colonus, aquas, campos, rate, vomere sulcat;
 Spemque suam infidis merces, & semina credit?
 Judice te, segnis secedet Thracia bello.
 Victa semel, desesque adversa morabitur arma?
 Ah cesset, potius cesset tuus ille Sabaudus,
 Si sapit: * ad Cœlum satius quem prospera vexit
- * Sors tandem affliget: metuat, qui sæpe secundâ
- * Utitur, adversam: vicibus fortuna ferendis,
- * Et stabilis levitate sua est: lucem excipit umbra,
- * Et veri succedit hyems, nimbi que sereno.
 Qui retulit vario raptos ex hoste triumphos,
 Victus erit: quod si Magon in nostra secundus.
 Vota sit: hac oro dextrâ sit meta trophæis
 Addita vel vitæ: si rite operatus ad aras.
 Ejus in obsequium, si fudi in bella cruorem.
 Ante tubus rauco jaceret quam turbine flammæ
 Fulmineas, heroes erant: nunc quilibet heros,
 Quælibet & virtus ignitæ obnoxia glandi

Mi-

Militis ignoti est: & nos intendimus ignem,
 Infigitque hosti vulnus meus ignis, & ensis.
 Nec semel, invictum quem tu mentire, Sabaudus
 Vidit, & e venis doluit fluxisse cruorem.
 O ego commoriar, ceu nostri in rupibus Hæmi,
 Ungue ferit, vel fixa Aquilæ perit ungue Cymindis.
 Utque solent Barrum amplexi cecidisse Dracones.
 Gravior hæc palmâ, quin vitâ acceptior ipsâ
 Mors mihi; nec tantum, nostri quod nominis hostis.
 Implacatus, & æternus procumberet; at quod
 Ille meis manibus fixus, verum ipse dolore
 Illius occideres; multum nam perfide, multum
 Eugenio, Caroloque studes, occultus & hostis
 Noster es: haud adeo verum; quin pectoris index
 Te lingua arguerit; quamquam commentus amicū es.
 Nam tua vox illa est, monitus tuus impius ille:
 Feriat a bello jamdudum, feriet olim:
 Desidiâ marcet, marcescat Thracia semper.
 Argue nunc: editur rubigine cuspis, edatur.
 Est equus impatiens belli, sonitusque tubarum,
 Usque sit impatiens: jam jam ruitura sequuntur
 Tecta, solo tua strata cadant: jam pene fatiscit
 Fluctibus in mediis navis comprehensa, fatiscat.
 O amor! o hospes timor indivisus amoris!
 Talis in Eugenum sit amor tuus: execror ipse
 Invisum caput, ipse odi cane pejus, & angue.
 Sed nec solum odi, quo tecum velitor, ore;
 Ast animo, ast dextra; duplici qua victor ab hoste
 Accipiam pœnas, si tu Rex bella capeffas
 Tam pia, si jubeas. Dicentem excepit equorum,
 Quem

Quem penes imperium est. Regū Rex major, an unus?
 Maſte animis, maſte ingenii pugnacis amore,
 Hæc mea dicta tene: ſi quidquam accedere honori,
 Fortunæque tuæ poterit, ſola illa videtur,
 Quæ victo Eugenio quondam tibi gloria cedit.
 Ille nec inficior virtute inſignis, & arte eſt:
 Atque adeo excellens; quod nullo victus ab hoſte
 Idcirco fuit ante: tibi nam tale reſervat
 Rex Divum, Magonque decus; nil ergo morare,
 Quo minus oblato victor potiariſ honore.
 Ipſe tuus Genitor, quas illi ſumere poenas
 A Superis vetitum eſt (quando nil Marte ſecundo
 Uſus in Eugenum eſt) ad te nunc rejicit, & te
 Deſtinat, ut patrii ſias aſſertor honoris,
 Utque ignominia vindex habearis inuſta,
 Parque pari reſeſas, & cladem clade rependas.

FRAN-

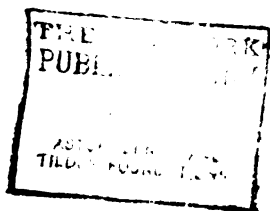

Fig. III.

1 Irraridum ² Regem ³ Pedes arcet ab ⁴ amne, Getarum
⁵ EVGENIUS ⁶ tria septa ruit, ⁷ Pediteque trucidat.

FRANCISCI MARIAE CÆSARIS

EUGENIUS.

SEU

MARIAE VIRGINIS

PER EUGENIUM TROPHÆA.

Accesserunt argumenta AGNELLI DE AMATO
tum soluta, tum ligata oratione.

LIBER III.

1. **T**urcarum Rex, ut sententiam ad bellum pro-
nam resellat: Acalnozem magna apud gen-
tem auctoritatis quid de Austriaco bello sentiat, scisci-
satur; ea tamen ratione, ut is facile colligat, velle se
ab eo bello abstinere.

2. Acalnor bello refragari se proficetur, & ex eo potissi-
mum capere: quod adhuc vivus in mente horror ulti-
ma cum Eugenio conferta pugna superfit, & plaga
vndum in corpore obducta.

3. Descendit ad pugna causam: ea autem hac fuit. Tur-
carum Rex Regnantis Pater captis aliquot Urbibus
Pannoniæ in magnam erectus spem, immisso equitatu ad-
versas regiones it populatum.

4. Eugenijs de populatione exacturus pœnas animadver-
sa

sa Turcarum castra equitatu nuda aggredi statuit: castrorum descriptio, & triplicis eorum aggeris, & militum.

N.5. *Addit deinde Acalnor militum desperationem conspecto fluvio à Germanis obseffo, ne Turcicus equitatus subsidium pediti ferre posset.*

N.6. *Incipit pugna ab incondito Turcarum, & a concordia Germanorum clamore, tum variis partibus expugnat ut agger: ubi verò integer est, illuc Eugenius advolat, signa infert, Turcas gradu dimovet, laborantes suorum acies restituit, confertas Turcarum disjicit, & desjectas suis sociis ad stragem adlegat.*

N.7. *Eugenii natum prævenit Germanus miles, & ubi majus periculum, illuc sese torrentis instar effundit.*

N.8. *Eo nixu in orbem agger superatur. Eugenii virtus undas sulcanti navi comparatur.*

N.9. *Fugientes Turcas obseffi fluvii aspectus deterret. dubios Visirius habitu truci oris, minis, precibus, & acriter oratione restituit pugna.*

N.10. *Omnis Turcarum manus in unum Eugenium fertur: unus omnes debellat: ejusdem Eugenii virtus pyrio pulveri comparatur, strages ab Eugenio illata.*

N.11. *Visirius aggressus Eugenium, dum illius gladium in suum caput venientem objecto ense tentat repellere: ensis Turcicus ab hostilis ferri violentia in Visirii incussus caput, medium transversâ plagâ, quod rectâ deinde Eugenii sequutus gladius dividit.*

N.12. *Tum vero ingens fuga, & nudus prorsum agger à Turcis relinquitur, & secundus, & tertius deinde agger expugnatur.*

N.13. *Ger-*

- N.13. *Germanorum furor, Turcarum multiplex cades.*
- N.14. *Acalnor, ut de conspecta strage Regem doceat, fugit: inter fugiendum Germano pediti occurrit: mira eorum dimicatio.*
- N.15. *Admonitus Turcarum Rex fugit, & pene solus Temesiam adit: metu omnis equitatus fasus dilabitur: timor porro adeo ad omnes valuit, ut post cladem omnes Visirii manus respuerint, quod & invitus Acalnor accepit.*
- N.16. *Hic idem tam felicem Austriaci exercitus victoriam ad Virginis opem refert.*
- N.17. *Id ut conficiat, subjicit: quod cum Praefectus Palaestinae esset, exploraturus an vera essent, quae referebantur de antro, in quo delituit Virgo fugiens Herodis scitiam, & quae de sacratissimo ejusdem lacte ibi in terram effuso. adiit id loci illudendi animo: sed inopinato metu correptus, diversus a se rediit. Deinde sic arguit. Si Virgo nudo antro tantum terroris incussit: quem non incusiet dum utetur Austriadum, & Eugenii virtute?*
- N.18. *Id ut magis obtineat, addit: quod idcirco binos dies ante contractam pugnam viderit in castris Austriacis coli festa Nativitatis Virginis, Turcis fatalia praedicta a transfuga, quod eventus fide compertum fecit: Inde infert ab Austriaco bello temperandum.*
- N.19. *Acalnore auctorem sequutus ultro Turcarum Rex, Venetis bellum inferendum iussit, eo successu patratum, ut uno pene impetu Gracia subacta sit tota.*
- N.20. *Poeta in Gracos invehitur tam cito se dedentes, hor-*
K
tatur.

*natur ut classem Venetam, & Lusitanam oppertantur:
classis utriusque descriptio.*

N.21. *Joannis Lusitania Regis laudes petita ab ejus miseratione exhibita erga Gracos, & Turcis oppressos: ea autem misratio exorta est a studio, quo literatos homines prosequitur; quorum se Patronum benignissimus Rex proficitur, & quos Regali vere benevolentia amplectitur.*

ALIUD EJUSDEM ARGUMENTUM.

Ne belli studium paci succedat, Acalnor
Imperio Regis pugnam, palmasque Sabaudi
Expedi: inde monet Germano parcere bello.
Classem Henerum cantat, Lusitanamque poëta.

L I B E R I I I.

N.1. **H**Æc ubi dicta: fremunt Turcæ, quæ cōsonus ar-
 Et quibus Austriacas Urbes placet ire receptū: (dor,
 Atque hilari vultus habitu, nutuque sequenti
 Assensere: dolet, tacitoque in pectore flammam
 Rex premit; ut vero studium, partisque refellat
 Belligeræ assensus, & crimen diluat otij,
 Patronum adscivit paci, cui nomen Acalnor;
 Cui tenor innocuus vitæ, cui plenior ætas
 In castris exacta, gradusque experta per omnes
 Adstruxisse fidem poterat: si forte Tyranni
 Is foret a studiis; animi maturior idem
 Quandoquidē a Ciconum primis, quā creditus ævi est.
 Hunc Rex compellat: iussitque, ut promeret: utra,
 Belline, an pacis sedeat sententia menti.
 Est ea sed vultus species, vocisque iubentis,
 Ut plane arguerit pacis studium esse Tyranno,
 Et velle Austriaci Regis se parcere bello.

N.2. Hic vero assurgens senio gravis auctor Acalnor
 Se tulit in medium, & submissa fronte salutat
 Et Regem & Proceres: aperit dein talibus ora.
 Pace tua Rex alte, tua Dux optime Thracum
 Sit venia, vestrâ dictum Threissa Juventus;
 Omnis ab hoc bello sensus, mens omnis abhorret.
 Sanguine punicei, canentes ossibus agri
 Usque adeo, infandi quæ pugna novissima belli
 Conserta est, fœdus nostro quæ funere sanxit.
 Horrida quæ menti species certaminis, & quæ
 Vulnera stant passim nostros obducta per artus

K 2

Sunt

Sunt argumento , talem vitemus ut hostem.
 Magnum nescio quid Muftius dicere visus,
 Dum Caroli excelsas dotes , palmasque recenset
 Eugenii ; ast illi rumor delatus ad aures
 Est auctor rerum ; nec visa , at dicta reportat;
 Me vero appellant contra mea lumina rerum
 Auctorem , meaue ipsa fides ; ego testis, & index.
 Sed nollem averfis animis ea dicere Thraces,
 Quæ vidi his oculis ; utinam o vidisse negatum,
 Atque utinam occiderim ; nostris sic nempe ruinis
 Morte parentassem , & merui periisse : nec ullus
 Vel me desidiæ insimulet, vanique timoris.
 Sortem omnem , casus omnes moriturus obivi.
 Si vero est quicquam , ne tum cecidisse queramur,
 Id certo, ut plusquam simpla vice Thracia supplex
 Te moneam, ad nostras cædes , nostrumque cruorem
 Ne temere irrites hostili a strage recentem
 Eugenium : desuntne alii, quos Marte lacessas?
 I pete Sauromatas , Moscosque, Henetosque rebelles:
 Quos penitus cunctos invito a semine cretos
 Religio ad pœnas merito Threïssa reposcit;
 Quin eadem edicit solum illa capeßere bella,
 Uberior fructus , levius fluet unde periculum.
 Noster ab Eugenio tantum sibi temperet ardor.
 In cædes alias aliis de cædibus ultro
 Ne recidas , dum tecum agitas delusa triumphos;
 Majoresque feras avidis a Cæsaris armis,
 Dum tibi pollicita es clades sarcire priores.
 N. 3. Si modo , si major poterit contingere strages,
 Quam tuus accepit Genitor, Genitoris an agmen;
 Dum

Dum procul a castris idem submotus agebat?
 Ille tuus (frustra est titulis appingere nomen)
 Id satius dixisse, tuus Pater inclytus ille,
 O Rex, qui rerum columen, qui gloria Regum es!
 Ille, inquam, secum lata jam mente coquebat
 Austriadum clades: aliquot sibi dedere jussis
 Urbibus: Eugenius seu frustra avertere nixus,
 Sive ut adescato sic Regi imponere vellet,
 Haud bene compertum est: hilaris tamen ille trophæis
 Ibat, & erectus mentem felicibus actis.

Et Ducis invicti sortem se denique nactum
 Jam ratus: *heu mentes Hominū, quā prendere palmas

* Credimus, hac opera clades excudimus ipsa.

Sic ille imprudens rerum, tumidusque Tibiscum
 Contemptim transit: mentemque adjecit ad ausum,

Quod prima specie poterat laudabile dici:
 Pannoniæ in fines equitum decurrere turmis.

Si successisset: Thracis decus inde receptum
 Credidit afflicti, quod sponte inferret in omnes

Austriadum fines bellum; quin inde putabat
 Thracas ab incusso sic demum posse timore
 Jam recipi, toties tam foeda clade reufos.

* Rebus in accisis siquidem fortissima quæque

* Consilia, hæc eadem vertunt tutissima sæpe.

Ast affectatis dispar successus ab ausis,
 Quam male respondit; proh quantum Thracia, quantū

Tempestate illa, proh quantum perdidit orbis!

Quippe eques effusus populavit Thracius agros

Austriacos, lateque incendia miscuit igne.

N.4. Ille sed (heu quantum nomen me promere tædet)

Bar-

Barbarus ille, inquam, prædæ sibi deinde futurum
 Quod peditum in castris reliquū ratus: applicat agmē,
 Ut pœnam exigeret: * propior tum credita pœna est
 * Auxilio; auxilii quando præcisa facultas,
 Quandoquidem in flammæ regio confederat omnis.
 Nec factæ æquales pœnas movet impius ille
 Exactum: at agit facinus sub pectore majus.
 Stat luere exitio offensam, fluviisque cruoris
 Isinarii immixtas agris extinguere flammæ.
 Neve opus hoc hostis prorsum intractabile ducit;
 Nam mora qui palmis esset, nodusque futurus
 Rex procul a castris, pariterque excesserat omnis
 Vis equitum; neque enim talis dementia menti
 Jam foret Eugenii Regem certamina contra
 Conferere; istius poterat præsentia sola,
 Non jam agger triplex nixus fregisse Latinos:
 Aggere nam triplici castra obvallata manebant.
 Interior quorum, vel qui successerat illi
 E terra erectus pressa: quin multa subinde
 Vis sarmentorum glebas infarta ligabat.
 Nec vero his aberant fossæ, vallique preusti
 Ignitæque pilas muralis machina librans.
 Tertius at agger, prorsus peregrinus, & instar
 Muri inconcussi, vel ineluctabilis arcis.
 Hunc onera, hunc currus, adjectaque sarcina plaustris
 Instituit: passim contus depactus ibidem est;
 Ut prorsum invictus, vel inextricabilis esset.
 I nunc: Vindelici sin. plum trino ordine nostris
 Aggeribus confer, numerum & committe virorum?
 Qui nobis adeo fuerat cumulatus, ut unus

Teu-

Teutonidum senos Thracum congressus haberet.
 Quis porro nostris animus, quæ mascula virtus,
 Ut recolam vanum est: satis est dixisse, quod ille
 Flos erat Edonum, proprio qui Marte ruinas,
 Quique tot inflicta valuit pervadere strages.

N. 5. His demum accedit; quod barbarus ille putarat
 Extingui non posse sitim, rabiemque cruoris,
 Qua nimium ardebat, si Thracum evaderet unus.

Idcirco obsedit spifso cum milite flumen,
 Et, qui pons fluvii ripas jungebat, ademit.

Ne peditum cladi præsto Rex protinus esset,
 Et ne subsidium tempestas ferret equestris.

Quin & in adversis tormenta curulia ripis
 Constituit passim, Geticos fixura maniplos,
 Seu vada tentantes, laceri seu fluminis alveum
 Trajicerent nantes, ut dextram jungere possent.
 Miles at Ismarius sese undique circumventum
 Hostibus, & fluvio, totamque in Marte salutis
 Spem fore cum vidit, primum stetit; inde timorem
 Discussit timor ipse: * furor revocatur ab arctis,

* A desperatis petitur spes plurima rebus.

Hinc placet infaustæ mortis, vel fausta triumph
 Alæa: sese acuunt, sese exhortantur ad arma.

Ipse ego conspiciens oculos, vultusque minaces;
 Ante licet fuerit metus integer, integra vel spes:
 Vicinus o Juvenes, exclamo, vicinus hostem.

Quæ fuit ad nostram prius intercepta salutem,
 Illa via ad palmas nunc est præcisa Sabaudi;
 Quem sua calliditas, prudentiaque ipsa fefellit.
 Sic ego: at infelix pugnae successus inanem

Red-

Reddidit auctorem; quamvis exordia nobis,
 Et curæ assumptæ, spes & sublata receptus,
 Et quamvis aliter triplex promiserat agger.
 Vertice de cuius fortiti munia belli
 Stant proceres statione sua, stat miles ad omnem
 Accinctus casum, curâque intendimus æque
 Exactâ; ut nulla de parte sit obuius agger;
 Neu loca militibus sint intermissa paratis.

N.6. His bene compositis: nil usquam territa castris,
 Nil Thracum numero pubes Germana ruebat.
 Clamor ad ardorem pugnæ numerosus ad auras
 Tollitur a nobis; clamor levis accidit illinc:
 At concors, plenusque spei, plenusque furoris.
 Qualis saxa inter fremitus procul æquoris aures
 Verberat, aut inter frondes admurmurat aura.
 Nescio quid ferale sonus portendere visus
 Ille sit: is nobis virtutem, & robur ademit
 Hostibus adjectum: qui protinus ordine denso
 Incumbunt, plenoque gradu tela inter, & ignem
 In septum incurrunt alacres: tali impete cæpta
 Res fortunam habuit; nimia nam mole parata
 Partibus e variis fossa expugnatur, & agger
 Momento: quâ Mars vero communis utrinque est,
 Inque vicem nunc invehitur, nunc pulsa recedit
 Teutonidum pubes, hic ilicer imminet ille
 Barbarus; impatiensque moræ, palmamque recusans,
 Quæ tarda est; volat ad primos, quâque irruiat ille
 Teutonidum movet omnem aciem, vel dimovet omnē
 Thraci aciem, suaq; arma ferens, nostra agmina pellit.
 Ut globus e nivibus si clivo evolvitur alto

Cre-

Crescit ab adsitis, majorque evadit cundo:
 Et quo se volvit, nivibusque involvit; eodem
 Avertit, ducitque nives: sic agmina secum
 Ille rapit, pellitque; suosque ad bella reducit
 Nos abigens: abit, inque fugam se projicit omnis
 Gens Thracum antiquâ quamvis virtute, fideque;
 Confeditque animis, gelidosque obtorpuuit artus
 Cominus Eugenii vultum, ferrumque tuendo.
 Ore metum, gladio mortes præferre videtur:
 Sic fugat aspectu, sic ictibus agmina sternit.
 Ille laborantes acies, qua parte dehiscunt,
 Aut qua parte sinum faciunt dictisque, manumque
 Restituit; turmasque novas ad prælia cogit,
 Quâ labat infirmus cuneus, vel diffusus ordo est
 Teutonidum: at nostras interlucere cohortes
 Quâ videt, excedit, faciles nec curat honores.
 Agmina tum contra, quâ confertissima cernit,
 Huc illum suus ardor agit; cumque impete fusa
 Nil bene jam constant acies, secumque coherent
 Digreditur: solum gaudens vicisse, suisque
 Ad stragem adlegat cuneos, quos ille resolvit.

N. 7. Nec vero segnis miles data jussa faceffit.

Præcipit at nutus, & nutus prævenit ultro:
 Et quâ quisque potest adnuitur, irrumpit, urget.
 Prævenisse parum est: juvenum vis affluit illuc,
 Major ubi labor est, focique hæsisse videntur:
 Quaque magis statio est flammis obnoxia, quaque
 Ingruit uberior flammarum injuria, currunt,
 Ergo alios alius supra sese arduus infert.
 Mira fides labor ipse vocat, studiumque pericli,

L

Et

Et mors in pretio est, & multo vultus honore.
 Obijce ceu torrens abruptus cogit eodem
 Elisas violentus aquas, laticesque sequentes
 Sepis in excidium: at faciles ubi semita calles
 Explicat; innocuus placidis delabitur undia.
 Haud aliter Germana acies, ubi nostra repugnat
 Acrior, infestis numerosior ingruit armis.

N.8. Hoc demum nisu prior expugnatur in orbem
 Agger, & admissus nobis cedentibus hostis.
 Nec vis, nec studium menti est, ut singula dictis
 Assequar, aut cædis species, aut funera Thracum:
 Quæ dum mens recolit, reficit se plaga, dolorque.
 Me miserum videor vel nunc spectare Sabaudum
 Grassantem in nostros, ultro citroque ruentem;
 Quo se cumque rapit, tumidos ibi sanguine rivos,
 Et stragem armorum, mutila & procul ire per auras,
 Infernique solum membris; patet horrida longe
 Semita, qua victor rapitur. ceu turgida navis
 Scindit aquas, spumâque vias describit in undis:
 Haud secus Eugenius stricta quâ cuspide fertur,
 Sternit iter, signatque sui vestigia cursus.
 Illa sed argento, calles hic sanguine fingit:
 Illa secat fluctus, fluctus creat iste cruore.
 Terga damus miseri, cursumque intendimus, alis
 Ceu geminis rapti: nos admonet inde pericli
 Deplorata salus, illinc truculentior hostis.

N.9. Obvius ast oculis fluviis, clausique receptus
 Deterrent; stat quisque, graduque immotus eodem
 Alter in alterius fixis obtutibus hærens
 Ora tenet, dubiusque viæ cunctatur: in ipso

Nos

Nos retum articulo, summoque in cardine casus
 Excipit, atque truci Visirius arguit ore
 Torva tuens, immane furens, ferroque minatus.
 Exauctorandos procures tum subicit omnes,
 Qui temere fugiant: desertorumque luendas
 Militibus poenas, si fortè evaserit ullus
 Teuthonico, ferroque suo delapsus & amne.
 Obtestans tum deinde preces descendit in istas.
 Quo fugis? aut quo tendis iter? fugis improbe miles
 Virque virum, similesque manus, paria arma rotantè?
 Quem si propositum est, poteris superare: sed amnis,
 Quo curium intendis, nulla tractabilis arte est.
 Me ferro cecidisse juvat: se destinet undis
 Qui fugit a ferro; pereatque inglorius amne.
 Dixit, & haud dictis manus abszona: seque pudore,
 Et rabie instinctum medios projecit in hostes:
 Et ferro metit, & centum obluatur in enses,
 Et sudore scatet, communi & sanguine sordet:
 Accessere animi victis, virtusque recepta est.
 Irruimus, sequimurque Ducem; tum dissita signa
 Cogimus; agglomerant, juvenes ad signa frequentes.
 N. 10. Utque ex composito, rursus justo agmine facto,
 Ipsum obversantem turmarum in fronte Sabaudum
 Inensi petimus: summaque ope tendimus omnes
 Circumfusus armis in frustra abscerpere nostris.
 Omnis quandoquidem Thracum victoria in illo
 Vertitur extincto: quisquis decus optat adempti
 Eugenii fecisse suum: furor omnibus idem
 Communes damni maculas abolere cruore,
 Unius: incubuere, manus pene omnis in unum

Collimat, telum onare; nihil sed territus unus
 Quo magis urgetur, tanto magis acrior urget,
 Exertatque magis vires, gladioque coruscat
 Arduus, invictus, supra quam credere possis:
 Et ferit, & fugat, & sexcentos excutit enses.
 Haud aliter Pyrius pulvis si clausus in antro
 Concipiat flammam, cavea nihil ille retusus
 Torpet ab angusta, sed vires colligit inde:
 Idem animus, vigor idem, idem color ore renidet
 Eugeni: ferrum rotat indefessus in orbem;
 Neve habet is pensi, quod plurimus ingruat hostis;
 Quippe vicem numeri tum cordis retrulit ignis,
 Tum dextrae exhibuit robur: * faciesque periculi
 * Tam magis arridet, quam pro discrimine palma
 * Est potior: numero, sedet illi, explere furorem:
 Semper hiulca si is nostri cui sanguinis ardet.
 Stat pes immotus, manus una rotatur in orbem,
 Cui pro strage sua numerus Thracum augeat honorem.
 Aut casum, aut punctum semper ferit; irritus ictus
 Nullus it, & ne dextra diu glomerata laboret,
 Alternis manibus strictum tenet, & rotat ensam.
 Fulminis in morem; vel fulminis ocior igne
 Itque, reditque ferens miseris, laturaque vulnus
 Feri facies; adeo celeri acta volumine gyri:
 Ut capita e trunco, & viduis dissecta lacertis
 Brachia conspiceres: medium & discedere pectus
 Ventre tenus; sed non oculis fuga cuspidis aequae
 Conspicua est; miseros quam praecipitanter in hostes
 Infligit, revocatque: cito quae lumina cursu
 Aut fugit, aut fallit; sed non & dextera fallit,
 Nec desiderio fraudat frustrata Sabaudum.

N. II. Is

N. 11. Is ferrum adglomerat, ferrique volubilis orbe
 Sors juxta adglomerat mortes: Visitius ipse
 Id sensit; nimii cui poena est pensa furoris.
 Quo feriat, propius sese ille audacior infert:
 Incidit in duram, sed nacta novacula cotem.
 Dum quippe exertat gladium, dum pendet in ictum
 Altius assurgens, ferro Dux Austrius hostem
 Occupat, & rapidum velocior incutit enssem.
 Hoc animadverso, aut retulit Dux Thracius ultro
 Consilium in melius, seu virtus insita membris,
 Venturi divina, manum prætendit ad ictum;
 Ut damno occurrat, cujus male sensus habetur,
 Et quod consulto vix evasisse liceret.
 Nec mora: tutelæ capitis, non amplius hostis
 Imminet exitio, & venienti in tempora ferro
 Opposuit gladium, gladio defendat ut ictum
 Eugenii intortum ferro; sed dextera plagas
 Debilior geminat, quas virtus provida cavit.
 Nam simul incutitur fronti romphæa Sabaudi,
 Fulminis in morem, saxique ab rupe ruentis,
 Ismarium offendit gladium; nec ab objice pulsa
 Dissilit hostili, sed eodem turbine rapta
 In caput impactum Domini prius incutit enssem:
 Hic ex transverso cedit caput, impete tali,
 Ut medium absciderit jugulo tenus, inde sequuta
 Romphæa Eugenii recto cum vulnere frontem
 Dividit: in partes pendens cadit ergo quaternas,
 Disceditque caput, quoruplex unius ab ictu
 Vulnus, & inflictæ quam multæ a vulnere cædes!
 Tanta & Eugenius torquet inolimine vulnus!

N. 12. Id

N. 12. Id monstri ut visum, torpet formidine sanguis
 Hæmoniis, animique jacent: perculsaque prorsus
 Protinus inclinare acies; par vulnus ab ense
 Quisque reformidat noto: timor inde coortus
 Tunc animo insedit cunctis, & plurima late
 Facta fuga est: non illa gradu correpta, nec ullo
 Ordine: disjecti fugiunt, quo terror adegit:
 * Nec modo militibus, Ducibus sed jura dat ipsis
 * Formido: nullusque gradus respectus, ubi illa
 * Possidet, imperium Procerum calonibus æquans.
 Ergo uni mortem peperit plaga illa, metumque
 Omnibus incussit: fulmen non secius igne
 Si quemquam ambussit: reliquos timor occupat ortus
 A crepitu horrifico, & flammis, radioque trifulco.
 Hic debellatum est, hic productissimus agger,
 Quâ patet, est prorsum nudus, palmasque Sabaudi
 Prædicat, & voces sunt ipsa silentia valli.
 Una omnes certatim abeunt, & in altera septa
 Impacti incurrunt: eadem sed victa repente.
 Tertius & vallus casum sortitus eundum est
 Tam subito; quod si liceat mihi, vera fatebor.
 (Ut dolor elidat vocem, lachrymæque) Sabaudus
 Adfuit, invasit, vicit; pene impetus idem
 Belli decrevit summam: vix improbus ille
 Prima init, extemplo cum tertia septa subegit;
 Inque omnem æquatur pernix victoria partem.
 Et quibus ad summum cecidit custodia vallum
 Militibus, credunt Cœlo venisse Sabaudum
 Præsidio alarum, & secum duxisse phalanges,
 Quas minime advertunt eniti in singula septa.

At

At fecundanti furvus jam sanguine natus
 Arguit, ostendens calles a cuspide stratos.
 Nec Coelo, sed membra super lacerata Getarum
 Haustum iter Eugenio; quando promiscua pubes
 Jam ferri fuit, & quando spes nulla salutis
 In telis, clypeusque oneri, gladiusque periclo est.
 N. 13. Seu fugit abjecto, stricto sive ense repugnat
 Sors eadem Thraci est, sortique infensus utrique
 Teutonicum furor, & calidi indulgentia ferri
 Grassatur juxta, & veluti jejuna libido
 Sanguinis in fluvio, fluvium sitit usque cruoris.
 Nil rabies prior illa, nihil prima ira remittit:
 Ceu foret usque anceps belli discrimen utrinque,
 Aut irritaret dubii certaminis ardor.
 Singultus, lacrymae, luctus, fuga, terror ubique,
 Sanguis ubique, & ubique ciens mors impia strages,
 Et suspirantium fremitus, gemitusque frementum.
 Heu dolor, heu pietas! summo sub vespere caepa
 Concubiam in noctem tenuit saevissima caedes.
 Quisquillae & Thracum pariter, proceresque necati,
 Redditaque infamis communi sanguine clades.
 Haud satis extinctos numero comprehendere certo est,
 Nec mihi fert animus terere inter funera tempus.
 Dux peditem, supraque Ducem pedes incubat ictus:
 Saucius integro, vivo defunctus inhaeret:
 Inque equitem revolutus equus: corpusque Gelonum
 Odrysio adjectum capiti: Phænissaeque sura
 Est Phario commissa pedi: Trallique lacerto,
 Et niveo cubito Mauri manus adjacet atra.
 Atque ea membrorum strages congesta per agros,
 Ut

Ut quis pugnaces jam non potuerit cohortes,
 Extinctæ impediunt cursum: sic copia multis
 Est data præsidio fluvii pervadere mortem.
 Fallor: an ad fluvium mortes plerique receptas
 Artubus in laceris secum duxere? relaxat
 Vis undæ intrusa & plagas dissolvit hiulcas,
 Et fugit effosso liber jam spiritus antro.

N. 14. Interea me non intactum vulnere, neve
 Sanguinis immunem curæ in diversa trahebant.
 Nuntius ad Regem ferrer? nostramque docerem
 Perniciem; an potius communi funere raptus
 Occiderem: ne vita mihi plus morte dolenda,
 Neu mihi segnities foret incusata, timorque?
 Sed vicit Regis respectus; & haud mora, calcar
 Cornipedi subdo: volat ille citatior Euro,
 Præcipitatque viam, & propero pede tendit ad amnē.
 In medio at spatii, nobis sese objicit ultro
 Austriacus juvenis: sclopum manus altera gestat
 Pulvere Lemniaco tantum, non glande timendum:
 Dextra gerit cultrum, quem sclopo adnectere mos est;
 Ad crudas ubi pugna manus jam venit, ubi atrox
 Mars sævit: sed cum sclopo non posset inermi
 Ille sequi: misso me telo affectat adeptum
 Sternere., quod magno irarum certamine librat;
 Et mea perstringens degustat cuspide crura;
 Hæsit, & in nostro cuspis defixa cothurno est.
 Tum vero excandens animus concessit in iras;
 Quod petat insanus me calo equitemque, ducemque;
 Tum vindicta fugæ, & Regis præfertur amor.
 In juvenem feror, & subductum a vulnere ferrum
 In-

Intorſi : lixæ coſtas ſubit enſis adactus
 Auſtriaci, rapit ille iterum, libratque cruentum
 Sanguine communi; ter miſſus, terque remiſſus
 Itque, reditque volans gladius laturus in hoſtem
 Vulnus, & ut ſumat lato de vulnere pœnas:
 Plaga ad vindictam ſtimulis exulcerat iram,
 Addit ab integro vindicta ſed excita plagam.
 Et ſemper nova cauſa ſubest utrique nocendi.
 Et forſan cecidiſſet uter, ni viſa repente
 Ala equitum: tum me rapui, pugnamque diremi.
 Ille ſed ereptum cernens fremit, & ſibi dentes
 Obtundens ſaxo, ſolitæ vice glandis ahenò
 Intrudit tubulo (tantum furor improbus auſus,
 Et potuit) tunc ignito cum pulvere dentes
 Explodens, triplici fodit mihi vulnere terga.

N. 15. Hic magis, atque magis fugio, tum verbere adactus
 Inſiluit fluvio ſonipes: & fluminis undis
 Tranſmiſſis adii Regem, retulique ſiniſtræ
 Eventus pugnæ: caſus miſeratus iniquos
 Ille dolet, nil percuſus formidine, & inquit:
 Maturemus iter: ſoſpes me ſoſpitem ſtabit
 Imperium, dixit; vocem ſenſusque iubentis
 Aſſequitur quadrupes: ſequè eripit alitis inſtar,
 Corripuitque viam, quam lata Themèſia muris
 Objectis dirimit, muros tum pauperis inſtar
 Rex iniit, Rex, inquam, orbis tutela, decuſque.
 Olli ſe quini comites ſine ſaſce, ſine armis
 Adjungunt: reliquus varios equitatus in agros
 Palatur: ſolum mirata Themèſia Regem
 Ingemuit, quodque ipſa videt, vix credere quivir.

M

Si

Si lubet, hinc poteris metiri Thracia cladem,
 Quanta fuit, quanto concussit corda timore.
 Cui daret imperium tum Rex, qui vellet obire
 Nemo unus fuit, & nemo Visirius esse
 Tempestate illa voluit: tandem ipse subivi
 Munus, & invitus potui præferre timori
 Imperii nomen, majestatemque jubentis.
 Hæc pugna, hi pugnae eventus: eventibus istis,
 Quisquis es, edoctus tibi juxta, & consule nobis.
 Et bene custodi: tantis de cladibus acta
 In clades alias recidat ne Thracia rursus.
 Neu quæso explores proprio discrimine vitæ,
 Quanta sit Eugenii virtus nunc major ab annis,
 Maxima quæ nobis spectata in flore juventæ;
 Maxima sed quamvis, tanti non illa putanda est,
 Ut sibi tam faciles posset promittere palmas.
 Nunc equidem recolo, mecum nunc prisca revolvo,
 Quæ bene Mustius Solyma de Virgine dixit.

N. 16. Credite, certa fides constat mihi, credite Thraces,
 Quæ voto melior, quæ spe maturior ipsa,
 Quæque cruenta parum victoria parta Sabauda,
 Non opis humanæ est fructus, penitusque referri
 Virginis ad tantæ minus decet: anne putandum,
 Quod triplex momento agger, flosque ille virorum
 Prostratus fuerit, fuerit deletus ab hoste
 Mortali? non hæc nostræ sententia menti.
 Quamquam alii exortem me religionis honore
 Insimulent; nunc & fateor, semperque fatebor:
 Non opis humanæ, sed Virginis ille triumphus,
 Contulit aut palmis, aut palmas attulit illa.

N. 17. Sit-

N. 17. Sitque argumenti, primo quod vidimus ævi
 Flore : Palæstinis agerem cum Præsul in oris,
 Accipite hæc Thraces . Solymis contermina regnis
 Est angusta specus ; sed totum angusta per orbem
 Prodigiiis : huc se Virgo peregrina recepit,
 Cum Pharios peteret fines Herodis ob iram.
 Hic ubi vult Nato lactis sua munera Mater
 Reddere, canentis guttæ fluxere cruoris
 In terram, liquidos tellus asperginis imbres
 Haussit hians, puduitque suos retinere colores.
 Nec mora : candentes humeris induxit amictus,
 Ceu foret a pleno lactis diluta fluento.
 Haud aliter Rhodopen nivibus canere videmus:
 Lactea per riguos vernant sic lilia campos.
 Ex illo, populi cunctis e finibus orbis
 (Quæ nimium pollent inter medicamina) glebas
 Lacteolas quærunt, nam præsentissima terra est,
 Quæ morbi emendet quodvis genus, unde laborat
 Implicitus vigor, unde jacet mortalis ; at una est,
 Quæ citet excussum pignus, dum nititur alvo .
 Id vice non una nostræ sensere parentes,
 Et nivæ acceptam glebæ retulere salutem :
 Quodque fidem est ultra ; defectus inscia terra est ;
 Quo magis inde petunt, tanto sese illa reponit:
 Haustus ineshaustram reddit, ditemque rapina.
 Hoc ex consensu famæ retulere prioris
 Indigenæ nobis : Hominum mendacia risi,
 Nec durare tamen potui quin indice dextra,
 Judice quin oculo præsens facerem ipse periculum.
 Accessi, & juvenum junxit se plurimus ordo,

Mens illis eadem est commentum illudere gentis.
 At secus evenit; siquidem simul antra subimus;
 Nescio, qua riguere comæ formidine, terror
 Ingruit, injussusque micat sub pectore pulmo.
 Cedit & obsequio fastus, neglectus honori.
 Sic quos contemptus duxit; cum dia, repensque
 Relligio incussa est, timidos humilesque reduxit.
 Si Virgo aspectu muti conterruit antri
 Stipatos telis juvenes, potuisse negamus
 Agminibus quando tantis, tali usâ Magistro est?
 N. 18. Neve hæc vana fides, linguæ aut cōmenta loquacis.
 Hoc fuit, Austriacis quod vidimus orgia castris
 Concentuque lyræ, tormentorumque fragore
 Rite coli, & noctis flammæ ardere per umbras,
 Binos ante dies, quam ferrea martis inivit
 Alea; communi proh nobilis alea damno!
 Sic porro retulit nostro, sic transfuga Regi
 Afferuit, tum solem illum, cum deinde sequentes
 Exitium Thracum genti protendere: donec
 Summus & octenus claustris exisset olympi.
 Hinc postquam croceos Aurora perendina currus
 Extulit, Eugenius confertum prælia movit.
 Lux ea Bistoniam picea caligine Lunam
 Involvit, nobisque anno volvente recurret
 Feræ: proh lux cæcis obscurior umbris,
 Impia lux! quando compertum est sanguine nostro,
 Quod nimium vere tum Regi transfuga dixit.
 Heus homicida fides, pietas heus impia gentis!
 Cum sacer illuxit natalis Virginis illi,
 Tunc opportunos morti nos esse putavit;

Et

Et tumulo pene Europes, Asiæque litavit
 Virginis ad cunas; huc se nunc efferat ergo,
 Quisquis it inficias Jessæam id posse Puellam;
 Cui belli est studium, & tali se crimine purget.
 Diluat is quicquid dixit Mustius, & ipse.
 Ipse ego, quid reliqui dicam, nil suppetit: unum
 Hoc precor, hoc moneo magnam reverere Parentem
 Thracia: tum propria Carolum virtute, ducumque;
 Quos præter reliquos, magni terrore Sabaudi
 Expalle: quippe ille suo quam marte timendus,
 Tam simul ac Matris redeunt jam festa, colendus.
 N. 19. Hæc ubi, conticuit, tum sic Rex Thracius inquit.
 Quidquid id est, nil me tangit, nec pectora nostra
 Quid sit, quid fuerit, mæstum novere timorem.
 Hoc est, quo moveor: si talis ad omnia menti
 Dexteritas Carolo, virtus tam strenua dextræ:
 Vivat, amicitiae nostræ lætatus honore.
 * Est decus Heroum, natiq; ad grandia cordis
 * Heroas colere, & similes virtute tueri.
 Non tamen idcirco cessandum, aut martius ardor,
 Qui Thracum invasit mentem marcescere debet,
 Ite viri, rapite arma; Heneto subducite Grajos
 Imperio assertos nostro, sic jura piumque est.
 Fert meus hoc animus, qui sancit jura piumque.
 Pernicies Venetum, deprædatæque puellæ
 Pabula dent nobis; queis duplex ardor alatur
 Tum Veneris, tum Martis, ait. Dant nomina classi,
 Quos Asia imbellis juvenes, quos strenua pascit
 Europe: queis structa acies contendit ad Isthmum;
 Quo simul ac venit; nullo devicta pudore,

Nil

Nil Coeli memor ; & priscorum oblita malorum
Græca fides ultro Geticos descivit ad hostes.

- N.20. Infelix nimium infelix , quis terror adegit,
Aut quæ desidies dextram protendere inermem?
Aude animis, stringe arma : * fides si nulla Gelonis;
* Quos timor incussus faciles , confessus iniquos,
* Obsequium infensos , mites jubet esse simultas.
Thracis in adventu quid ficto gaudia vultu
Componis delusa ? * habitus dum proditor oris
* Arguit internos sensus , & detegit iras:
* Frontis & in speculo reddit se mentis imago.
I crotalis , fidibusque Getas , hostisque triumphos
Excipe, quò possis Turcis imponere tali
Deceptis specie ; frustra commenta seruntur:
Quos tu mentiris plausu Thrax sentiet astus
Se ratus illusum ; falsoque a carmine flammæ
Concipiet ; vestris ergo sic nœnia testis
Occinitur : projecto animo , fictæque litabunt
Lætitiæ abstracti census , & rapta puellis
Zona pudicitæ Danais . neu vana timoris
Nomina prætexas , causasque a viribus hostis
Quæsitæ , quas sola negas avertere posse.
* Quod potes , hoc aude ; poteris sic nempe quod audes.
* Est decus adversæ sortis discrimina ferre:
* Qui renuit miser esse , miser tunc incipit esse.
Desidiæ in similes somnos an rere solutum,
Cui maris Adriaci regnum , cui cura , Leonem?
Eripe te paulum portis , ubi signa moraris
Thracia ; & oblatâ credis te clave redemptam:
A portis supera turres , pro clavibus arma

In-

Intenta, & Turcas abigas; si vincere curas,
Ne Venetis subeant Turcæ, Dominoque Tyrannus,
Servitium obsequio: muri de vertice spectas?
Incubuerè mari, & prætexunt Tethyda remis
Delatæ Venetum naves; a milite classis
Ipsa occulta latet, tectusque est miles ab armis:
Nec cadit, a velis Sol interceptus in undas.
Si minus his fidas, oculos intendè, marisque
Prospectum metita petas, qua Phœbus habenas
Laxat, & occiduum cedit devexus in æquor.
Aspice, cæruleas en Lusitana per undas
Sese aperit, dorsoque maris supereminet alta
Classis & æthereis infert sua brachia nimbis.
Aspice, ut æquatæ, lunatæque ordine frontis
Procedat metuenda phalanx; versumque laceessant
Æquor, & insultent adversis rostra procellis.
In latera illisus discedit pontus, & unda
Perpetuo canens sulco convulsa dehiscit.
Quæ monstrum hoc premit, & proprii vestigia fastus
Fluctibus inscribit; longos ubi tramite calles
Deferit, hæc eadem magno sub flore virorum
Classis onusta gemit: turrîtis puppibus extat
Vastâ mole cohors, animo quæ devorat hostes,
Plusque suis votis, quam velis corripit æquor:
In ventî obsequium nautæ explicuere secundum
Lintea, & excussos laxant sine lege rudentes,
Omniaque obversis intendunt brachia velis,
Excipiant omnes animas ut protinus alæ:
Quotquot habet pelagus, quot tellus adjicit auras
Excepere sinus; stridenti suppara cornu

In-

Intumuerè : jacet , nostro siqua hospita ponto
 Prægressa est navis , raptis & supplicat Austris ;
 Has ubi vix sequitur , quæ puppes impulit aura.
 Et latet , & tanta pelagus sub classe renidet.
 Fluctibus instantes immani mole carinas,
 Velorumque sinus , & carbasa passa per auras
 Non sua , & antennæ Coelo capita alta minantis
 Joniæ mirantur aquæ ; divulsaque credunt
 Et nemore , & solitis vestita Ceraunia nimbis
 Ire per æquoreos campos : tu lumine mentis,
 Atque oculis ceu capta tuum nil Græcia sentis,
 Præsidiumque vides ? timidos age collige sensus ;
 Hanc paulum opperiens , Venetis hæc addita classis
 Aut fusum aspectu , aut sola formidine victum
 Thracein abiget : major numero sit barbâra classis ;
 Exiget afflictam : terrâ cumulatiùs agmen ;
 Perculsum avertet : prorsum intractabilis agger ;
 Excisum evadet : virtus ea mascula virtus
 Est Venetæ genti , Lusitanæque juventæ :
 Atque opus exantlat solitum , dum flore virorum
 Exiguo immensum Turcarum disjicit agmen :
 Nec nisi myriadas pugnæ dignatur honore
 Condictæ : tenues acies evertere lusus.

* Martia vis numerum , vires industria pensat.

N.21. Hanc porro, occidui Solis quæ venit ab oris,
 Hanc tibi Joannes , cui Lusitania paret,
 Auxilio misit classẽ ; qui nomine , & armis
 Nô modo junxit Anam Nilo: verum Africa quotquot,
 Quotquot & Ammerice, & fluvios Brasilia fundit.
 Qui si non pedibus , laudum vestigia terris

Omni.

Omnibus impressit: visusque insignior illis
 In populis, unde ipse procul submotior extat.
 Ille idem major meriti fastigia propter,
 Quam vasti imperio regni: doctæque Minervæ,
 Gratus & armigeræ, Phœboque aut spicula tendat,
 Aut cytharæ aurato pellat cum pectine nervos;
 Et cui fons Pymplæ Martis non invidet ignem.
 Nam simul accepit Grajæ discrimina gentis,
 Quam Pallas, Phœbusque suâ primum imbuit arte,
 Et cui tot vates olim initiastis Athenæ
 Pieriis sacris; subitas concessit in iras
 Rex honor Aonidum, cultæ Rex cura Minervæ.
 Et satis ad Danaï columen, populique salutem
 Hos casus novisse fuit; quin nomina mille
 Ille licet laudum jactet, titulisque decus
 Millibus incedat, solum sibi vertit honori,
 Dum præsto est, Danaum damnis occurrat ut ultor.
 Nec jam lætatur, quod regni invexerit artes
 In solum, non rettulerit: vegetæque juventæ
 Quod rite accedat sollertia pene senilis;
 Utraque sed vitii exors utriusque, malisque.
 Sive quod astrorum dotes animo imbibit alto,
 Dum faciens aliis, expers vult esse quietis:
 Hinc in honore sibi est & classe & milite Grajum
 Adstruere impensis operis; inopesque tueri,
 Et simul infensos Danaïs percellere Turcas.
 Quo facto eniteat pietas, & bellica virtus;
 Dum miseros fovet illa, domans premit ista scelestos;
 Exigit & poenas; quis enim, quis Cæsare demto,
 Promptior auxilio miseræ servivit, & unâ

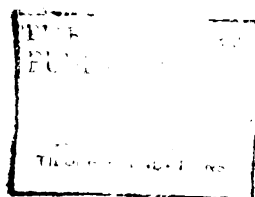
N

Suffe-

Sufficit gentis, quam Turcæ perdere vellent?
Quid loquimur, ventis quid ludimus irrita verba?
Ut parcant oculis, Lusitanasque carinas
Non videant Graii, Getico lux edita ferro
Evicit, visusque hebetes avertit: itemque
Ne monitum accipiant nostrum, quæ classica, quique
Obstrepuer^o procul litui fecere Geloni.
Jam se projecit, jamque intra claustra recepit
Territa gens hostes, palmasque in vincla tetendit.

FRAN-

FRANCISCI MARIÆ CÆSARIS
 EUGENIUS.
 SEU
 MARIÆ VIRGINIS
 PER EUGENIUM TROPHÆA.

Accesserunt argumenta AGNELLI DE AMATO
 tum soluta, tum ligata oratione.

LIBER IV.

N.1. **A**ugustissimus Carolus Cæsar accepta Venetorum;
 & Religionis jactura dolet, & furore pio ardet;
 tum renovat cum Venetis in Turcas sædus: qua vero
 nocte hoc sædus rursus sanxit, hac illi filius natus est.
 Ad natum Infantem auguria, & lacryma.

N.2. Mira Caroli constantia in morte Regii Infantis verti-
 ci Olympi comparatur. Ad futurum Infantem vatici-
 nium.

N.3. Carolus suas omnibus e regnis legiones revocat, & no-
 vas contrahit, ut in Viana campis collectus lustraret: ve-
 nusta Caroli majestas pro viribus exprimitur.

N.4. Effert se prima acies lustrando, ejusdem descriptio:
 jubnetitur Tribunus Carapha: hujus praconia, & si-
 gniferi Cajeta efferuntur.

N 3

N.5.

- N.5. *Saccedit acies Lusitana (il Reggimento Portogallo) cujus Dux Princeps Emanuel laudatur, quod patrias opes castrensi paupertati posthabuit: ejusdem prudentia commendatur.*
- N.6. *Subit legio Emanuelis Sabaudi: extollitur laudibus Dux, quod patruī Eugeniī dotes sic expresse-rit, ut ejusdem typus potius, quam exemplar dici possit.*
- N.7. *Sequitur acies Norica: (di Baviera) precox Caroli Bavari- ci Ducis virtus memoratur, a Turcarum falsis vaticiniis praedicta: exoratur Princeps Carolus, ut vera Turcarum reddat vaticinia.*
- N.8. *Excipit Mercia. Mercii Duc- toris consultus fervor canitur, igni & Leoni componitur.*
- N.9. *Infert campo se Vittembergica. Vittembergicorum Fratrum virtus celebratur supra Atridas, & Tyndaridas: robur balistis, & arietis praefertur.*
- N.10. *Palphiaca junior: Palphius Dux Patri, & Pater Filio committitur: Juvenis Palphii mors deploratur: vindicta Patris de Nati morte recolitur.*
- N.11. *Palphiaca senior: Genitoris Palphii studia, vivida senectus, & sollertia canitur; ejusdem desultores equites referuntur.*
- N.12. *Darmestattiaca: Dux fulmini, a cursu, a metu incasso, & ab excidio comparatur.*
- N.13. *Altbana (Reggimento d' Altban) paulo fusius variis comparationibus exprimitur. Duc- toris virtus nullius auxilii indiga, & ex se tuta celebratur.*
- N.14. *Subjiciuntur Michaelis Vuolphanchi Altbani, Neapolitani Proregis aliquot dotes, quae sunt: quod Tarcicus Tyrannus idcirco abstenuit Meli-
taro*

*tam invadere, quia norat a Michaele submissos com-
meatus & armu ad Melitæ subsidium, & quia timeret
majora mittenda si ipse Insulam invaderet. Præterea
adstruitur Michaelis legum peritia, honor purpura au-
ctus, ejusdem equanimitas, animi demissio, qua efficit
ut aliis adscriptam rerum gloriam velit, quas ipse solus
expedit suomarte.*

N.15. *Sconbronia (di Sconbron) Dux à vigore, & mentis
sollertia commendatur: at texantur nonnulli alii Du-
ces legionum, & laudibus efferuntur.*

ALIUD EJUSDEM ARGUMENTUM.

**Excidia ut Venetum referat graviora Gelonis
Aufriades jurat: Nato lætatur, ademtum
Nil queritur: revocat turmas, lustratque coactas.
Inde equites, equitumque duces canit ordine vates,**

N. 1. **U**T vero Caroli delatus rumor ad aures
 Accidit, imperio Veneti sibi foedere juncti
 Inachios, templa Inachiis, altaria templis
 Altari ereptos cultus, cultumque Tonanti,
 Et tibi quæ Virgo es pariter, Materque Tonantis:
 Tum primum lacrymas oculis concepit, & illas
 Tum primum expressit pietas, tum pervia fecit
 Pectora relligio, nusquam permissa dolori,
 Relligio Getici furias sat passa Tyranni.
 At postquam insolitos sensus, & vulnera Cæsar
 Expertus, sese collegit; & excita virtus
 Occupat, inseditque animo; lacrymisque coortis
 Suppeditat furor, & glutit vindicta querelas.
 Haud mora; cum Venetis rursus sese alligat ille
 Odryfio bello, juratque in foedera rursus,
 Seque sacramento cæptis absistere nusquam
 Obstringit: Venetum referat quin damna Gelonis.
 Multum noctis erat, sacrum cum foedus inivit
 Austriacus Cæsar: Cœlo nox illa Latino
 Purior argento, Solis fulgentior igne
 Omnibus illuxit terris, tractuque silentis
 Aeris, insolitis arserunt sydera flammis.
 Aurea nox! Thracum quando conflata ruina est.
 Aurea nox! Carolum proles cum nata Parentem
 Fecit, Avi proles referens & nomen & ora.
 Flos puerum, Europæ risus, charitumque venustas,
 O salve Leopolde puer! si gaudia ducis,
 Et risum impulsæ querulis vagitibus aulæ:

Jam

Jam rifu indulge, & læto blandire Parenti:
 Qui tibi ab Iſmariis armis noſtrum aſſeret orbem.
 O age, vagitu Matris ſolare dolores,
 Dum linguam in gemitus, Matris de pectore luſtus
 Tum ſolves, luſtus ſterilis quos attulit ætas.
 Et vos, o Pueri, quorum cuſtodia forti
 Accidit ad cunas, cunis inſternite flores
 Et lauro Infantis palmis prælude avita.
 Quot metet is palmas, quoties Thracum atteret arma!
 Si modo, ſi reliqui Getico de nomine quicquam
 Effugiet Caroli fulmen; nam funditus omne
 Si delet genus ille, Scythas Leopoldus adibit
 Sub juga compulſum, plenſ ubi firmior annis
 Jam bello maturus erit, patienſque laborum.
 Ibit, & Auſtriacas Aquilas Aſiæ inferet oris.
 Ibit & in Solymis Crucis alta inſignia figet,
 Ibit. at augurium mors eſt fruſtrata: caducus
 Non ibit puer: aſt abiit, aſt lumine caſſus
 Ecce obiit, patrii ſedes & adivit olympi,
 Naſtus ubi imperium, nullus quod terminet annus.
 SOLIS ab æterni radiis ubi lumen adeptus
 Jam potis eſt noſtro tenebras offundere. Soli.
 N.2. Tu Cælum Puer alme petis, tu gaudia Divum
 Concipis, & Superos inter lætaris ovantes.
 At nos projecti in luſtus tabeſcimus, atque heu
 Lætitia exortes triſtem, & ſine lumine vitam
 Ducemus: nos, non Genitor tuus, ille ſereno
 Pectore mœſtitiam ſupra eſt, nulloque dolori
 Obſtrictus; quo nempe ortus, quo lumine cunas,
 Imperiurbatus vidit mortem atque phœretrum. Qui-

Quique ad iacturas Venetum compescere fletus
Non potuit, nunc ecce potest ad funera Nati.
O super humanos humano in pectore sensus!
Dum pius utroque est animus, vel fortis utroque,
Prodigus aut fundit lacrymas, aut parcit avarus
Ad Veneti damnum, Puerique ad fata caduci.
Quid mirum? Imperii moli constantia cordis
Par data, Coelicum dono est; me iudice, Cæsar
Culmine ceu rerum, sic culmine mentis Olympo
Est similis: dorso montes hic eminent inter:
Ille inter Reges: nullis hic obuius Euris,
Nec tempestati, vicibus nec temporis ullis:
Casibus adversis animus non obuius illi est:
Hic caput: ille animum nubes super æthere condit.
Excute, si qua subest, si clandestina recurret,
Excute Rex curam, & certas spes concipe Cæsar
Cura Dei: constans animus dum pignus ademtum
Non urget lacrymis, superos in vota secundos
Promeritus, multo referet mox foenore natos.
Et quod, perpetuis postquam indulsere querelis,
Accipiunt alii; lacrymis quia parcis, habebis.
Auguror, augurium pietas spectata Tonantis
Ingerit, augurioque fidem: numerosa Parentem
Te proles faciet. fessis succurrere rebus
Solemne est Superis, ubi conclamata videtur
Jam domus Austriadum: nonos quæ visa per annos
Difficilis Mater, partus & segnis ad omnes,
Non fuit, hos annos rerum Natura creatrix
Haud temere impendit, puerum quo fingere posset
Ingenio Patri similem, specieque Parenti.

Non

Non semel experta est omnes sese illa per artes,
Ut tali gremium foetuurgeret Elisë;
At quoniam casso semper frustrata labore est:
Continuo aut foetum Matris subduxit ab alvo ,
(Hinc nostras spes , visa gravis ter Elîsa , fefellit)
Aut quia deterior non arrisisse Pronæ
Bis visus genio foetus , parsura labori
Tam longo , geminas hinc protulit illa Puellas.
Atque animæ corpus , titulisque ingentibus æquum
Quod non respondit , formantur Amazones inde?
Hæ modo discretæ sexu , sed cætera porro
Sunt pueri , & pulcro fallunt errore tuentes.
Et quarum facies , ac lactea copia fandi,
Ut redimunt nomen , puerique insigne rependunt,
Sic etiam invidiam faciunt , nam lumina levem
Dum vultum aspiciunt , dum voces accipit auris;
Protinus hæc oculis , oculus simul invidet auri.
Collectum at formis tantis , quibus illa labori
Prælusit , nostris lacrymis Natura remittet
Sortita ex genio Puerum : gaudete Latini,
Rursus io gaudete : diu velut ante rogastis,
Ut rata vota forent , Infansque exiret in auras:
Sic lacrymas iterate , diu sit sospes ut infans.
Est merces lacrymis, hæc gaudia nostra fovebunt;
Hæ pacem Europæ : qui desinet anxius esse
Per Puerum , incipiat Puero pro sospite rursus
Sollicitus fieri , & Numen per vota fatiget,
Ut puerum flori longos det Nestoris annos.
Fallor : an is puerum juxta , Regumque futurus
Prodigium est : illum precibus ceu pacta recepit:

O

Pro-

Prodigio enitens sic fundet Mater in auras.
 Quid mirum est igitur si nondum natus in Orbe
 Notus erit : referent augusta crepundia terris
 Bellorum tonitrus ; qui foederis arrha futuri
 Non jam terrifico crepitu , sed murmure fausto
 Lætitiâ Europæ tum festa per oppida spargent,
 Cum nondum Genitrix partus experta dolores.
 Et quamquam haud infans utero prodivit ; ab Urbe
 Discedet patria , & Bojos peregrinus adibit,
 Conceptus documenta fui tum certa daturus,
 Invehet & reliquis præsens cum gaudia regnis.
 Angustam credet sibi scilicet esse Vianam,
 Delitet exigua qui circumscriptus in alvo:
 Quique pedes queritur naturæ compede vinctos
 Plaudet inire viam , patriis digressus ab oris.
 Et qui nudus egens, clamydem, Regisque decoram
 Adjiciet pariter, sumetque a Matre coronam.
 Sic postquam a Bojis patriam concedet in Urbem,
 Gaudia non capiens, Puer redeunte, Viana ,
 Lætitiâque minor , quæ circumscribitur, altos
 Jam muros transgressa, feret sese obvia contra.
 Felix illa dies , redimet quæ tedia , quæque
 Ingeret æternum Lethæa obliviam menti:
 Luctus ut annorum, & sterilis tandem excidat ætas.
 Cum vero æthereas infans erumpet in auras,
 Ut typus Heroum est Genitor , sic Natus imago
 Viva typi fiet : Patris conspectus , abacto
 Verborum strepitu, Puerum visusque , vidensque
 Instituet ; visus menti sua grandia facta
 Objiciet ; Puer illa videns , relegensque Parentis

Ex-

Boemia.

Coronatio
 Elisabethæ
 in Reginam
 Boemiæ.

Exhibita in vultu, similes in iussu ad artes
 Se sensim erudiet; tacito nam pectore Natus
 Dum secum evolvit quicquid gessitque, geretque
 Armipotens Genitor, tam rara exempla sequendi
 Excellens inolefcet amor; quæ grandia quamvis
 Sint proprio merito, fient majora Parentis
 Ob studium, ut Nati possint intendere amorem.
 His porro ominibus proprio Sol adstruit igne,
 Alta Cleonæi tetigit qui signa Leonis,
 Dum gravis infantem gremio concepit Elisa.
 Imperio princeps, princeps virtute Leonem
 Ergo Puer referet, referet vel nomen avitum
 O felix Leopoldæ tuum; quin Patris, Avique,
 Quæ non historici possunt perstringere facta
 Ingeniis majora suis, hæc inclytus Infans
 Historia ut vivens referet non scripta, sed actis.
 Utque ope barbarica fretos, & viribus auctos
 Insolitis afflixit Avus jam Bistonas, utque
 Dia triumphanti jam risit adorea Patri:
 Post ubi bis fractos ingenti clade Gelonos
 Contudit; Ismarios Infans sic amulus hostes
 Sternit agens, robusta virum cum fecerit ætas.
 Et tantum in Ciconum pectus descendet adactus
 Austriadæ gladius, tantum specus atra cruoris
 Reddet; ut in pelagi morem refluetque, fluetque,
 Et patiens classes sanguis feret. Austrius heros
 Per mare velificans illud tum Seston adibit,
 Ordine mox cursus mutato, ut tendat Abidum;
 Hoc interstitium pelagi non ponte, sed armis,
 Et stratis junget clypeis, cælisque Gelonis.

Dum Sol
 in Leonis
 astro effec-
 tus conceptus
 est Puer,
 futurus
 est Leopoldus.

Corona
 triumphalis.

Ne vero aut ratibus desint sua vela, vel axi
 Orbita, dum tendit puppi spectandus ab alta,
 Dumque iter ingreditur curru sublimis eburno:
 Velum Aquila Austriadum, quæ latius explicat alas
 Sufficiet, submissa rotas Fortuna perennes.
 Sic puppi invectus per terras ille volabit:
 Per mare procedet, Solymas ut tendat ad oras.
 Nec labor elumbem reddet, fessumque gravabit
 Longum iter, infractis sed viribus integer ibit:
 Haud secus æterna volvit vertigine Coelum
 Vis sua, nec cursu teritur, sentitve laborem.
 Et Cœli ingenium est, miseris mortalibus ingens
 Quod labor, atque operum series cumulata putatur.
 Quin Juvenis gradus omnis erit victoria constans;
 Nam pennis Aquilæ motis tela incita mittet,
 Ut jam Symphalides quondam torsere volucres.
 Ergo ubi deveniet, Solymas tunc asseret arces,
 Austriacusque Leo voti damnatus, ad aras
 Et tumulum Isacii suspendet tela Leonis.

Leo de
 Tribulada
 Christus
 lectus.

N.3. Sed quid ego hæc: quando Caroli patientia miro
 Prodigio haud meret tumulo tam præcoce Nati,
 Nec tam dilatis cunis: miracula Regis
 Si minus assequimur, qua possumus arte, sequamur:
 Bella canam; siquidem Carolum modo cura remordet,
 Urgeat ut bellum, curas intendit & omnes:
 Quo bellum exornet, poenas sumpturus ob aras,
 Et templa a Ciconum manibus violata protervis.
 Nulla mora, edicit, coeant ad signa frequentes,
 Queis mea Parthenope turmis est hospita, quasque
 Eridanus pascit; pinqui quas fluminis alveo

Rhenus

Rhenus alit, validis tellus vel Belgica pagis
 Dividit, Ismariisque inhians Germania bellis.
 Adjecit mox ille, statâ sub luce Vianæ
 Arva petant, latis arva extentissima campis.
 Addit ad hoc: adeat varias Quæsitores ut oras,
 Perque suas, socias & supplementa per urbes
 Contrahat, antiquas mox expletura cohortes,
 Delectusque novos juvenum decernit habendos.
 Tessera quâ belli est, strepitu quâ buccina rauco
 Increpuit, præsto est juvenum fortissima pubes.
 Nomina dant alacres, nullusque cupidine belli est.
 Immunis: juvenum nec tantum copia, quantum
 Flos sese effundit, vel robora lecta virorum.
 Et sacramento passim denso agmine dicunt.
 Inde ubi collectus subit exercitus agros.
 Edictos: oculis legio se quælibet offert
 Austriacis lustranda. sedet Rex Austrius albo
 Vectus equo, clamys auratis interlita signis
 Ex humero cadit, & phaleras obnubit, & armos.
 Quadrupedis; sacro spirat Mavortius ore
 Terror nescio quis, speciesque admista timore.
 Hinc placet, & turbat; nam quantum parcere terrores
 Luminibus, tantum jubet indulgere venustas.
 Illigat in Regis vultu se terror amorque
 Tam bene, tam constat cum majestate decori.
 N. 4. O mihi si rauco robustior ære tubarum
 Lingua tonet: pectus lorica firmitus ærea
 Suppetat: insolito menti furor incidat æstro,
 Ut numerum, meritique quota pro parte phalanges,
 Ductoresque canam, fractis nec viribus hiscam.
 Ecce

Ecce infert prima ante alias sese ardua campo,
 Quæ legio Auftriacas acies antiquior inter,
 Martia vis, veterana cohors, & robur equestris
 Ordinis: ærata clausus sub casside vertex,
 Lorica obtegitur pectus, suræque cothurno.
 Hos terræ insultans pedibus, glomeransque superbos
 In numerum gressus, crurumque volumina jactans
 Excipit in validis, festisque statarius armis
 Portat equus; quales tellus Germanica firmos,
 Non quales vel Thressia agiles, vel pascit Ibera.
 Olli crus ingens, vasto pro corpore latum
 Pectus, & immensis respondent artubus armi:
 Argutum caput, atque breves capite erigit aures.
 Nec tantum cervice, jubas sed calcibus effert;
 Quas fundunt talo tenus internodia crurum,
 Atque ibi lemnisco similis conja grandior exit.
 Idem habilis venientem equitum cohibere procellâ,
 Aut obluctantes irrumperere multus in hostes.
 Nō itidem præfens cursu premere agmen adeptum:
 Cum jam disiectus pedibus sibi consulit hostis:
 Palanturque equites per inania rura viritim.
 His merito est turmis dictus Carapha Magister
 Judicio Caroli; nec tali milite Ductor
 Dignior; aut tali miles Ductore repertus.
 Ille animo est præstans: animus cum sanguine porro
 Transditus heroo; sed victis casibus idem (est
 Amplior evasit: * normæ nam sæpe periculum est,
 * Audeat ut virtus, & tendat ad ardua niti;
 * Formaturque animus functi discriminis usu.
 Dumque suis flammis, virtus quas mascula subdit,
 Ob-

Obsequitur Carapha ; suos dum temperat ignes
 Et vigor ingenii , & sollers prudentia rerum ;
 Vividus occurrit , cautusque pericula vincit.
 Nec modo majorem patrio se germine fecit ;
 Sed Proavum antiquo melius decus auxit honori ,
 Non heres tantum , at meritū cumulator aviti.
 Non ergo titulis tumet ebrius ille suorum ,
 Sed gladii mucrone , sibi qui tessera certa
 Vincendi est , idem titulus victoris , honorque :
 Utque honor hic semper maneat , tutela triumphi est.

* Extincta proavum jaçant virtute superbi

* Sese alii , & falsis carpant se laudibus ultro ;

* Nam simul ac recolunt atavum præconia dictis ,

* Se male degeneres linguâ testantur eadem.

Quod stricto Carapha micet , dum dimicat ense
 Gaudet , & adversos proceres quod morte superbos
 Reddat , ab invicto lætantes fulmine vinci.

Quin & ab externis si quicquam adsciscit honoris ,
 Hic illi est potior , laudis fastigia credens

Sub Duce quâ cauto , quâ contemptore malorum

Quod meret Eugenio : & sortem quod nactus eandem
 Audet agens , audens egit : nec discolor usquam
 Exitus aut ausis , aut grandior accidit actis.

Ille quater centum junctos ad mille regebat
 Invictos Equites : quorum par esset ut omnes

Assequeretur metro laudes , ni deferat annus
 Mæ prius , ac laudes : patriæ at communis honore
 Non durem , quod te missum Cajeta relinquam.

Quem pietatis amor , meriti quem digna cupido
 Ad bellum rapuit pro religione ferendum.

Ma-

Maturat celer ergo viam; secumque volutat
 Pro Thracum exitio Coeli decus ire redemptum.
 Alter ab hoc ardor titulos geminare suorum est.
 Quippe genus quamvis spectando a sanguine ducati;
 Curia cui multum, multum toga prima decoris
 Afferunt: non hoc uno contentus, ab armis,
 Et petere a sagule nomen iuvat: inde professus
 Militiam, haud simplex miles, sed in ordine dictus
 Signifer, ac quamvis nusquam stipendia fecit:
 Indolis erectæ titulis, animique capacis
 Præfidiis annos supra, quin gentis avitæ
 Jure cooptatus fuit inter signa ferentes.
 Magnus honor, si sit tantum respectus honoris;
 Ast infra meritum, si mentem attendere mavis
 Cajetæ ad meritum: dextrâ qui promptus, & æque
 Ingenio pollet: nec obesi corporis ingens
 Offecit pondus, quin belli ad munia dexter
 Quâ membris, quâ mente foret; verum ipsa lacertorû,
 Et moles membrorum ingens aptissima bellis,
 Sic celer ad motus, sic firma infligere vulnus.
 Macte animis, quem non Fratrum potuere querele,
 Aut expugnandæ fletus revocare Parentis.
 Ne Fratrum gemitus posses audire, tubarum
 Qui sonus obstrepuit tibi gratior, obstruit aures.
 Offecitque oculis, lacrymas ne cernere possent,
 Odrysius sanguis sumto spargendus ab ense.
 His ducibus, magnisque animis elata superbit,
 N. 5. Præceditque acies. Quondam Gronsfeldia dicta
 Turma subit; Princeps cui Lusitanus & omen
 Reddidit & nomen, postquam viduata Magistro

Illa

Illā fuit : validis omnes sunt viribus , omnes
Audentes , cataphraſti omnes , quos ſubdita Phœcæ
Cæruleæ pellis ſubter thoraca tuetur:
Ad ſclopi thorax , pellisque fidelis ad enſis
Vulnera ; nam cedens elidit cuſpidis iſtus.
Te penes imperium eſt Hiſpanæ gloria gentis
Emmanuel : poſt fara ducis tibi jura Tribuni
Addixit Carolus : nimium virtutis honori
Qui tribuens , generique tuo (nam ſanguine junctus
Auſtriaco es) validam permisit ducere turmam.
Cujus ego audentes animos , interque furendum
Compoſitos , mirerne prius ? non ſuppetit ; an quæ
Tum mage regalis mens eſt , cum temnere faſtus
Regales potuit ? felix , cui gentis avitæ
Gloria poſt illam eſt , quæ ſtriſto hic quæritur enſe:
Felix , cui tenues menſæ , breviorque ſupellex
Deliciis Regum , & tectis prælata paternis.
Quâ Puer illecebras , & luxus hauſerat omnes
Articulos : verum longe felicior idem,
Qui Getici faſtus Regis ſubvertet , opesque
Paupertate ſua ; nam quamvis inſtar egeni
Militis , a cenſu qui ſponte averſus avito eſt,
Haud quaquam eſt virtutis inops , ſed dives abunde
Dotibus eſt animi cunctis : quarum altior una
Excellit , meritumque gradus prudentiâ primi
Vindicat : Hiſpani potior laus nominis iſta
Præ reliquis : hujus ductu documenta priorum
Excutiens rerum , confert ſecum ; inque futuras
Pectore præcurrit , conjecturiſque ſequentes
Reſ tenet Emmanuel : tum quæ volvuntur in horas

P

Di-

Digerit hac norma, atque arguta lumine mentis
 Prævidet: hac casus sese componit ad omnes,
 Temporis & vicibus, dispar sibi, servit: an idem
 Usque manet? variisque unus se casibus aptat.

- * Naturæ stabiles discors concordia cursus
- * Sic agit, & rerum vicibus tenor unus in orbe est,
- * Sic eadem est semper: quamvis se dextra solutam
- * Explicet in palman, pugno vel contrahat arcto.
 Pauca sed adstruxi: quis laudibus efferat æquis
 Submissos animi sensus? quibus eminet auctus
 Regalis Juvenis: Juvenum si dicere fas est,
 Huic quando aut juvenem sese prudentia, sive
 Maturum exhibuit Juvenis se Regius illi.
 Hinc licet insignis meritis habeatur, & actis;
 In pretio nil ipse sibi est: tam simplice cultu
 Incedit, facilemque adeo se projicit: inde est
 Hoc mage dissimilis, similis quando omnibus esse
 Affectat: simili studio quam pectore claudit
 Virtutes, quibus ille nitet, tam detegit auctas
 Luce nova, duplici reddunt quam fœnore sensus
 Submissi: hos unos tenebris involvere nusquam
 Ille potest, reliquas dotes quibus abdere tentat.
 Hos matutino possis committere Soli,
 Qui nebulas trahit igne, suos obnubat ut axes:
 At nebulae augescunt Solem, dum cætera condunt.
 Sed pudor infecit vultus jam Principis, & jam
 In laudes (quoniam tali putat indice prodi)
 Detegeret, virtus innata sed abnuit, iras.
 Adjiciam hoc sed pace tua: quod viceris hostem
 Magnus es, at major quoniam te viceris ipsum.

N.6. Post

N.6. Post hunc alter adest nomen, pariterque vigorem
 Emmanuel nactus; patriâ, vel germine dispar,
 Non impar: validasque manus ad praelia ducat.
 Hunc patria Heroum foecunda Sabaudia misit,
 Qui consanguinei sic hausit pectore mores,
 Et sic Eugenii sese exploravit ad artes,
 Et normam: ut dubium moresne expressit, an idem
 Eugenii in mores sensum innigravit? imago,
 An typus? exemplarne, an tanta exempla secutis?
 Æmulus evasit siquidem, dum venit alumnus.
 Qui quantum est animis audax, audacia præceps
 Tam procul est animis: neve idem intetratus audet,
 Quod vitam aversus spernat, virtutis amore
 Sed ruit: in pretio prævitâ est gloria belli.
 Hoc sibi vult porro; quod casus ante nec audax,
 Neve est ille loquax; veluti plerosque videmus.
 Nec medios inter casus succumbit & hæret.
 Ac quantum validos audax irrumpit in hostes,
 Tam timidus; parvi maculam ne forte timoris
 Contrahat ad socios: nec cura est nosse, quot hostes,
 Ast ubi versantur (neque enim formidat, at iras
 A numero Lea sæva trahit) si fortè rogabis,
 Quot secum Emmanuel turmas ad praelia ducat?
 Excipiet: quot sat, dejecto exolvat ab hoste,
 Si ducis imperium, si dextræ exempla sequantur.
 Intrepida cum mente potens cui dextera constat.
 * Ramosa exerrat frustra nam cornua Cervus,
 * Cui jaceret ad rixas animus, quem deficit ira.
 * Centenos Scolopendra pedes duplici ordine frustra
 * Ad cursus adiget, cum justus est roboris expertus.

N. 7. Horum equitū infistit gradibus generosa **juventus**
 Vindelicū, sequē ante suos generosior affert
 Vindelicus Carolus: nostris o versibus esset.
 Aonius fervor bellacis Principis æquus
 Ignibus, aut linguae tam lactea copia fandi,
 Quanta subest animo juvenis candoris imago.
 Si numeras annos, leves si forte tueris,
 Impubesque genas, juvenem: si lumina mentis
 Insinuas spectatum animos, jam Nestora dices.
 Præcociæ ætatis flores hos duxeris esse,
 Quod jam maturis prævenit sensibus annos:
 Si vero eventus rerum, quas edidit ille
 In Thracem expendas: jam flores esse negabis.
 Maturique canes fructus Herois, & artes.
 Ecce tibi Princeps, quem dudum oracula gentis
 Odrysiæ fraudata fide, nunc denique vera
 Excidium Getici regni cecinere futurum.
 Spero equidem eveniet, perdas ut funditus **hostem**
 Dux bone, & assertor Solymæ jacteris ut Urbis.
 Nec vero eveniet, Thracum quia præcinat **error**
 Hanc cladem; at quoniam virtus tua prædicat **ingens**.
 Si timet auguriis vatum gens acta, timori
 Fallax causa subest, veræ formidinis horror
 Est ea lux, fulgorque tuo qui fulgure prodit:
 Eximiis Domini fulgur nam splendet ab actis,
 Atque ardet glomeratum animo, dextraque **furenti**.
 Hoc Thraci augurium verax, certusque cometes.
 Quippe ea præ reliquis potior te cura remordet:
 Inclyte Dux, Patris captas absolvere palmas.
 Hoc ubi contingat, titulos tunc abdicat omnes.

Mens

Mens tua, nec studium est peregrinum assumere fastū.
 Continget, tua dextra fidem, tua mascula virtus
 Commentis Ciconum faciet, verumque loquutos
 Mendaces olim vates cumulata docebit
 Bistonidum clades, fidei subscribet & amnis
 Sanguineus campo exundans: aude inclyte Ductor
 Quod tua promittit virtus, Thracesque verentur,
 Fallantesque animas, falsasque extrude sub Orci
 Errores, vanis narrent ut vatibus illic:
 Quod duce te commenta fides jam vera sequuta est.
 Ipse tuus Sonipes, ceu rerum conscius ardet
 Impatiens pacis; Domini nam martia virtus
 Bellacem ingenerat flammam; viden? ecce mimatur,
 Dum caput offensat: dum Coelum hinnitibus implet,
 Ad pugnas animata tuba est, quæ provocet: & dum
 Effodit alterno tertiam pede, comparat altas
 Pangendis foveas palmis, quas sanguine flumen
 Irriget, obtendant quævis sepès ossa Getarum.
 Aude age, qui propria, & magni es virtute Parentis
 Terribilis Princeps: durant vestigia durant
 Cladis adhuc, toties quam Thracibus intulit olim,
 Conferuit quoties bellum cum Thracibus heros:
 Ille, inquam, Ciconum ille timor, vis Martia, Martis
 Fulmen, ab humano non eluctabile nisi:
 Ille tuus Genitor, qui vindice tectus ab ense
 Semper inoffensus, semperque infensus in hostes
 Irruit, & Geticas Urbes Præsteris ad instar
 Perpetua flamma callem signantis adussit.
 Vade age, quæ meritis incendia miscent arvis.
 Jam Pater, indigentem rivis extingue cruoris:

Quæ-

Quæque rubet tellus diluta a sanguine Thracum,
 Fac cinerum cumulo, & ruptis incaneat olim
 Ossibus, hæc porro dextrâ pro fulmine stringas
 Ossa; tuâ telum nullum nam vile, minusque
 Vulnificum in dextra est: galeas his conterere Thracum
 Ossibus, his pugnae circumlaturus es omen:
 Et memor aspectu Ciconum gens dira jacebit
 Territa, cognatis fugiens velut ossibus ista:
 His Patri emeritos poteris numerare triumphos,
 Quos adeo innumeros retulit, cumulatus ut ipse
 Officiat famæ numerus, ne dicere possit;
 Dum late impexas miris ambagibus urbes
 Pervadi potuisse docet, cum fulminis instar
 Pervadit: dum victa fugat sæpe agmina Thræcis,
 Ne semel occiderent, cæsos ne vinceret hostes
 Ipse semel: graviorque labor spoliare caducos,
 Quam fuit obstantes armis superare Parenti;
 Dum segetem palmis potius, quam bella Gelonus
 Intulit. Hæc Patris teneas exempla, daturus
 Inclyte Dux, Geticum perdas ut funditus hostem;
 Nam potes; haud quicquam siquidem tu præcipis ore,
 Quia bene percipias animo, quin protinus actis
 (Miles ut id faciat) præstes exempla, manuque
 Inde facis: secum constant, ut Turcica frangas
 Arma, & consensu conspiravere fideli
 Pectoris os index, actus, exempla, manusque.
 N.8. Ardua Merciadæ succedunt agmina turmis
 Vindelicis: at quis se nobis obrulit Heros!
 Scilicet hic ille est: cujus discrimina menti
 Arrident tantum, quæ non vulgaria credit.

Ergo

Ergo ubi inaccessus pendet locus arte situque,
Quaque supercilio consurgunt oppida montis,
Acer ab ingenio se Mercius ejicit illuc.
Detrahitur merito tituli, si dicitur audax;
Quippe aut ille parens, aut ipsa audacia, seque
Indignum vita, vitæ nisi prodigus ultro est,
Credidit, & adscribit famæ, vertitque decori
In casus ruere, & pugnando arcessere fatum.
Quandoquidem hoc illi gravius discrimine quovis,
Si timor impulerit mortis vitare periculum.
Hunc simul edomuit, reliquas quascunque ruinas
Negligit occurrens; mortis neve ille timore
Admonitus cessat: virtusque erecta periclis
Acrior invehitur, seseque in cote furoris
Procidit: famæ non indulgentior alter:
Nam simul Heroi palmæ sors detulit ansam,
Projicit in casus vitam, sit ut integra fama.
Huic ubi consultum est: vires tum conferat hostis,
Claudat iter, ducat latis munimina fossis;
Objicibus virtus crescit sic Mercia, qualis
Ingestis alitur violentior ignis aristis.
Neve inconsultus stupor, aut audacia præceps
Depressi hæc animi est, novit documenta furoris
Ille sui, sese toties expertus & hostes
Inter, & adversos casus: ubi bellica virtus
Merciadæ sese explicuit defuncta periclis.
Hinc simul ac strictis bellum recrudit armis:
Est illi ab genio corpus nudare remissa
Lorica, retegique exutam casside frontem.
Utque Leo, solitis se tantum visibus armat,

It-

Inque ope virtutis propriæ, tutusque furore:
 Tunc alacer ferrum dextrâ capit: * unde petend
 * Præsidium putat ille viro: securus ab omni
 * Ut sese expediat, quemcumque offenderit host
 Seu sit amoris honos invicti Cæsaris ergo,
 Seu sit honoris amor, cui votum effundere vitan
 Ante dies audax, quam cautus inersque tueri;
 Et mavult offerre animam, quam tradere mor
 N.9. Vittembergiadae Fratres tum pone sequuntur
 Par juvenum felix, animi quam dotibus æqui
 Quam paribus laudum studiis rapiuntur utriq
 Disparibus tam nunc curis ad bella trahuntur.
 Est alter peditum, qui Maximilianus: & alter
 Est equitum ductor: gestis & nomine magno
 Æquus Alexandro, dispar si copia regni,
 Grandior at ferme quæis pollet viribus idem e
 Nam nullo attritas usu, vel ab igne recentes
 Quadrupedis frangit soleas, suspendit & aure
 Pendentem, ingentis quamquam sit molis, eph
 Cunctaturque diu, veriatque hinc inde cadente
 Nec dextra interea defluxo robore torpet.
 Hos si conspicias ducentes agmina Fratres,
 Dixeris Atridas, si vero in bella ruentes
 Alipedis dorso, & luctantia colla prementes,
 Tyndaridas jures fratres: duo fulmina belli
 Scipiadas, vero propius, mihi dicere cordi es
 Si satis est illis venisse, ut vincere possint;
 Nil adeo invictum quippe est, quod frangere
 Quod valeat cautos eludere pectoris astus.
 His geminas turmas turrita Melagia misit:

Una acies pedes , altera eques meret . ibat uterque
Ante equites , humeroque tenus supereminet agmen.
Sed non tam dorso reliquis, quam robore præstant,
Atque habitu vultus , qui majestate verendus
Adversam sortem specie flexisse decora
Est habilis , virtutis opem ni sentiat illa.
Quamquam adeo Heroum virtus mavortia pollet,
Sortis ut alterius ludo non cesserit usquam .
Tam bene respondet menti constantia dextra,
Sic vigor expertus sequitur quocumque jubentis
Impulerit fervor mentis, sive ardor honoris.
Quid mirum est ergo , si cum se cætera pubes
Jam revocat perculsa metu , certamina rursus
Restituant ? quique ante suis infederat , hosti
Incusso terrore fugæ se credere cogant
Vittembergiadae ? quorum violentia tanta est,
Bellantum ut furiis si forte occurrerit agger
Inviusa fovea , et contis instructus acutis:
Est gracili similis telæ , quam ducit Arachne,
Non volucrem , at tricis breviora insecta moranti.
Missilium in juvenes nimbium gravis ingerat arcus,
In tecta a ventis impactæ est grandinis instar,
Quæ minus imbricibus, verum sibi noxia casu est.
Tam chalybe invicto defendunt pectora , tamque
Vittembergiadum pectus robustius ære est.
Quis porro expediat contra , quam multus uterque
In gladium sublime elatum assurgat , & ictum
Quam male lethiferi vi fulminis arietet hostem.
Balistis levius contorta phalarica tendit,
Mitius adversos aries quatit impete muros.

Q

N. 10. Post

N. 10. Post hos agmen adest, juvenis quod Palphius egit.
 Hic quem te memorem juvenum flos inclyte? dicam
 Felicem? an potius miserum? juvenemne, senemne
 Puberibus malis? felix qui flore juventæ
 Aut animi, aut dextræ maturis frugibus effers
 Autumnum, sive alta struis, sive ardua tentas.
 Nec quicquam redoles (annos modo præter)acerbum.
 Sic rerum expertus, natis sic utere rebus,
 Sic tete exolvit functum mens illa senilis,
 Ut raptum implicuit juvenilis casibus ardor.
 Quod si mente senex incedis, & integer ævi es:
 Haud satis expediam quod quadret nominis omen.
 Cumque senem nequeam, juvenem nec dicere: dicam
 O similem Patris Natum, Natique Parentem!
 Firmus hic est vires, animi maturus: & ipse
 Es vegetus vires, animi maturus & æque:
 Dissimilis sed sorte: cades ineunte juvena
 Ah miser, an potius felix; qui millia Thracum
 Attrivit: qui dum cecidit, cecidisse putandus
 Sponte sua, quando majorem haud edere stragem
 Unus in innumeros poterat: nec & ipse placere
 Jam sibi de busto, & pompa meliore feretri,
 Quam quod Bistonidum viduo de corpore membra
 Palphiadæ subsecta manu, struxere sepulcrum.
 Nobilior Pariis saxi, fulgentior auro
 Est ea, quam ruptæ pharetræ, truncique galeri,
 Signaque Threicii maculis infecta cruoris
 Instituire pyram: flebit gens barbara flebit
 Fata hostis: quotque hic referet non pectore plagas,
 Sed laceris humeris (nam tergo infligere vulnus

Vix

Vix raptim poterat, quod circumfuderat hostis)
Ad risus totidem, totidem ad præconia solvet
Guttura, magnanimos dextræ dictura triumphos.
Felix morte tua juvenis, qua gaudia vitæ
Factus es, & Coeli rides regione receptus.
At tua te propter pubes ciet Austria luctus:
Te nemus Amonium, querulo te murmure Dravus,
Te latices flevere Savi, te sanguine Thracum,
Et proprio flevit gemitu turgentior Ister.
At Genitor, non jam Genitor; verum orbis & ultor
Abnuat ut Nato fletus vestigal adempto.
Tam bonus at miles, proprio dum sanguine fassus
Obsequium in Carolum, parcos licet, exprimet imbres.
Et Pater officio lacrymis subscribet avaris,
Quod Natus largo conscripserat ante cruore.
Haud multum effuso lacrymis æquare dolorem
Stat Patri: guttis dederat quæ causa scatebras,
Obstruet hæc pariter; fletus de milite tali
Elicit iactura, eadem deterget obortos:
Dum sibi vindictam, gemitus non poscet inanes;
Sic Caroli damnum citat, atque intercipit imbres.
Quandoquidem lacrymæ stagnare in pectore iussæ
In flammæ abeunt furiis alimenta daturas,
Sanguinis Ismarii quas una extinxerit unda.
Nec mora, confertos ruet illicet igneus hostis
In cuneos, sensitque prius, quam viderit ensẽ
Fatalem ignivomum gens barbara: cuspis in orbem
Horrificâ glomerata manu formidine Thracum
Pectora, pectoribus terram, Cœlum impulit armis:
Quæque strues Ciconum juvenis fortissime dextrâ

Q 2

Stru-

Structa tuâ est, eadem gladio cumulata Parentis
 Crescet in immensum, & gressus inhibebit euntis.
 Majori siquidem Patri certamine stabit
 Te circum extinctos, quam Thracum evadere densos
 Pugnantum cuneos, gladioque, arcuque ruentum;
 Quos cursu, quos ille oculis, quos ense repellet
 Ad terram afflictos, stupidos, in frustra resectos.
 Ut pelagi furor, ut Milvus, præcepsque Leæna
 Fluctu algas, visu volucres, hamisque capellas.
 Ille furens animis uno pro funere mortes
 Mille dabit, solvetque suis tibi iusta trophæis,
 Non tristi gemitu, non foemineo ululatu.
 Ter felix juvenis, foeda dum strage Gelonos
 Sternis agens, cumuloque super cadis ipse, metumque
 Incutis extinctis; mortis felicior idem,
 Quam Pater exegit, poenâ: nil fortius usquam
 Jam poteras audere, tibi vel fortiter ergo
 Mors obeunda fuit, patrare minora negabas,
 Non poteras majora, cadens de morte triumphum
 Post funus referes; quamquam cecidisse negandû est,
 Dum caput arrectus moreris: nec constat, an ipse
 Viceris occumbens, vincensve occumbis: ut omnes
 Intendis nîsus defendere pectore plagas;
 Sic te nil tanget, si saucia terga dehiscant;
 Nam quâ diluvium posses prohibere Getarum
 A scapulis: tibi quondam uni vertetur honori
 Pectus & integrum, & lacerum per vulnera dorsum,
 Quod culpæ reliquis duxit cariosa vetustas.
 Et satis ut tantæ fuerint ad funera plagæ:
 Sponte sua, & proprior cunctanti spiritus, usque
 Ob-

Obiustans morti , & tuta statione receptus
Pectoris , aut irâ vivet , vel subdat ut iras.
Seu primum huic fuerat per terga exire pudori,
Seu quia non cernet tam grandis spiritus aptum
Vulnus , ut inde viam superas tentaret in oras.
Verum ubi comperiet Getico trabeata cruore
Pectora , & a proprio dilutum sanguine tergum,
Et male succiduo fulciri poplite corpus,
Cedet , & exanguem te spiritus ante relinquet,
Quam prorsum exanimem; vivo tunc impete corpus,
Pugnantisque habitum referens, propriusque minanti
Is maridum ruet in densum, non corruet, agmen:
Ceu quoque suppeteret sanguis , virtusque furori,
An furor explebit partes utriusque superstes?
Ille aget invalidum , corpusque impellet in hostes.
Haud aliter, quamvis sileat jam spiritus Euri;
Quo prius impulsâ est, prisco volat impete navis.
Hic ubi te jactum cernet conterritus hostis,
Viventemque ratus , rursusque urgere parantem
Attonitus monstris retro vestigia flectet:
Et tua mors abiget saltem , ni vulnerat hostem.
Quin Turcæ licet aure tuo sub funere plausum
Accipiant, oculisque probent, vix testibus istis
Thressa manus credet , metuetque attingere corpus,
Pallebitque oculos , vultusque in morte minaces.
Neve ea vana fides : vives post funera facti
Egregii famâ , vives in Patre superstes,
Cui tuus accedet gelido de corpore migrans,
Evadetque furor duplex , & bellica virtus,
Ut duplici afflictos evertat clade Gelonos

Ec-

N. 11. Ecce iter ingreditur legio, quâ plurima Turcis
 Palphiacus Genitor molitur damna, feretque,
 Militiæ vetus, & meritis stipendia dudum:
 Utque senex, placitis nusquam cessavit ab armis:
 Quippe ubi compositis rediit pax candida terris.
 Confecto a bello pacem est, non otia nactus.
 Nam se venatu sylvas exercuit inter,
 Virque feris fuit ille, viris fera: sive ruebat
 Militibus, magnave canum stipante corona:
 Seu tubicen rauco clangorem intenderet ære,
 Seu pastoritiâ strepuissent cornua voce,
 Palphius in Martis pariter, Phœbique palæstra
 Eminent aut gladium, aut dextrâ venabula tractet.
 At simul in Thraces respexit Cæsaris ira,
 Et bellum indixit ferali buccina cantu:
 Haud citius serpens ad prima tonitrua veris
 Emicat, ardentisque auro sibi mutat amictus,
 Quam quod Palphiades, ubi primum classica Mavors
 Concinnuit, frontem crinita casside textit,
 Thoraca induxit membris, campoque refulsit
 Arduus, erectusque, senisque oblitus, & ævi.
 Sic Leo, qui cicuri didicit servire Magistro,
 Si tuba dissiluit, si contra effulserit ensis,
 Explicat ille jubar, hirtis & inhorruit armis,
 Depositasque minas revocat, primosque furores.
 Quæ vero irrepsit menti dementia? vel cur
 Te potui dixisse senem? maturus es annos,
 Non vires: senio canus, sed robore ephebus.
 Magne Pater, tu quas adimit longæva senectus
 Instauras vires animi virtute redemptas.

Ca-

Canitiem quamquam referat frons alta, nivesque,
Spiritus ignipotens menti est, ætate remitti
Impatiens: vigor ille, vigor tuus: ille senectæ
Suppeditat, roburque novum parat: ille labores
Tam contra invaluit, vires ut duxerit inde.
Sic ingens annosa arbor, qua pervia ventis,
Firmior hac parte est, libroque injuria prodest:
Hac sese obdurat, callumque obducit ad Euros.
Fronte nives sic Ætna, sinu sed possidet ignem.
* Plurima quin crinesquæ nix infecit, ab usu est:
* Scilicet ut possit flammam inhibere subortas,
* Impete quas primo fert inconsulta libido;
* Nempe animi invicti sensus sua fræna senectus
Injicit: incantum ne forte novitius ardor
* Occupet, hæc eadem generoso e corde timorem
Exigit, unde stupet vel forti in pectore sanguis
Injussus, nolensque; addit fomenta senectus
De senectute ne tiro fiat: tum plurimus usus
Tot bella experti, fecit quod calleat artis
Articulos omnes, *indemnitas multa futuri est,
* Qui sæpe admonitus prisca discrimine casus.
Palphiaco pernix miles meret, ille Liburna
Egressus terra (quæ dicta Croatia nobis.)
Palphius his Heros siquidem moderator in oris.
Hinc venit desultor eques, qui sæpe recenti
Insilit ex fesso, geminos ad prælia quippe
Cornipides plerique ferunt, in corpore parvo
Versantes ingentem animam, paribusque potentes
Viribus: ad cursum sessor si laxet habenas,
Sic fugit increpitus, sonipesque volaticus ibit

Per-

Perpetuo cursu, rapidis ut prendere telis
 Posse neges, fugiatque oculos pene ille sequentes.
 Si medio in cursu placeat revocare lupati,
 Imperio aut vocis; sub puncto temporis ipso
 Suspenso pede sistet iter, versusque feretur
 Ad lævam, ad dextram; divertet & agmine recto
 Tam subito, ut nequeat digressus sensus haberi.
 At melior longe est, qui primis miles ab annis
 Huic studio incubuit, sic translatitius ille est;
 Ut pecudis collo totos pene occulat artus,
 Ne sit conspicuus, neu ferro obnoxius hostis.
 At contra hoc hostem fallunt errore solutum,
 Qui ratus alipidem viduum sessore vagari,
 Obvius it sponte, ut raptis abducat habenis.
 Ergo ubi jam ventum est, superis ceu lapsus ab oris
 Erigitur miles, plantâque exceptus utrâque
 E dorso alipedis procerior extat, & harpen
 Complectens utraque manu ferus incutit ictum
 Ingenti inflicto nisu, quo sæpe vel hostis
 Decutitur caput, aut medium discedit utrinque
 Dissectum corpus; nec vero defluit ullam
 In partem interea, & parili se pondere librat:
 Donec ab insolito contusas verberare costas
 Sentit, & invisum sonipes onus excutit armis
 In caput assurgens, atque aëra calce laceffens.
 Ad fera nec quadrupes cunctatur monstra Liburnus
 Opperiens casum, sed sponte irrumpit in hostem,
 Obtenditque novum gladio sessoris adeptum.
 Sæpe etiam miles suris complectitur unis
 Tergus equi, & reliquo projectus corpore, pendet
 Su-

Suspensus cadit : inde solo dimissa resumit
 Arma , nec idcirco dirimit , cursumque remittit.
 Si foveam offendat , seu forte sit obuius agger,
 Sal tu illam jungit , librato & corpore vallum
 Transilit ; inque pedes rectus decurrere pergit.
 Tam docile ingenium pecudi natura creavit,
 Tam recte instituit , milesque exercuit usu.
 Cyllaron haud illis ausit conferre vetustas,
 Neve Hippogryphum Tuscus committere vates.

N. 12. Excipit hos equites legio campestris, & alto
 Et firmo sublimis equo , cui pectora thorax,
 Cassis obit crines : hanc Darneſtattius Heros
 Ductor agit ; quem ſi cernas , ubi laxat habenas,
 Alipedique adigit cum calcar : ab impete fulmen,
 Fulmen & a gladio (fuga tanta in cuspide) credas,
 Fulmen ab excidio ; nam quoquo inceſſerit ille,
 Incendit , penitusque ruit : formidine fulmen,
 Tantus ab aspectu eſt , ſic tentat pectora terror.
 Sed timor hic varius variis pro ſenſibus hoſtis
 Segnis, & intrepidi : fugit alter , it obuius alter.
 Æquus utrique metus , ratio diuerſa timoris.
 Segnis abit , metuens geminæ ſuccumbere morti,
 Quam feret aspectus , quam fulminis inferet ictus:
 Atque obit inuitus non eluctabile fatum.
 Sed contra intrepidus quamquam formidine victus
 Succidat, incumbit morti tamen obuius ultro,
 (Darneſtattiacum nam neutri evadere ferrum eſt)
 Quod iuvat invictæ vitam permittere dextræ,
 Quodque ignominie maculas evadere cordi eſt:
 Dum cadit heroeæ trajectus cuspidis ictu.

R

Sic

Sic unguem Accipitris Cassita expallet, & undis
 Infiliet, & flammis: hominem quin supplicis instar
 Vel mortem exorat, mansucta hæc mortis imago est,
 Qua datur invisi fugiat prædonis ut hamos.
 Sic Leo venantum cernens hinc inde coronam,
 Vividus in telum gravius sese induit ultro,
 Et timet infrendens, ipsaque in morte superbit.

N. 13. Quæ vero hæc legio? vel quæ tam strenua pubes?
 Cujus ab aspectu nimia formidine fixi
 Stant oculi: at trepident quantumvis lumina, pulcher
 Ille horror, speciesque placet formidinis illa.
 Si capita aspicias, turrato in vertice pelles
 Deposuisse Lupos credas: si videris ora,
 Aut iram, aut setas Ursum appinxisse putabis
 Complexas superum cirro brevior labellum.
 Si gladios, totidem Coelo venisse cometas,
 Qui caudâ ignitâ Lunæ suprema minantur
 Excidia, & nostris plusquam felicia Regnis
 Omina portendunt: furias mediator equorum,
 Jurabis totidem sub equina pelle furentes
 Tygridas, his moles esset si corporis æqua.
 Dicite felices juvenes feritate remissa,
 Dicite, quis vobis Ductor, num maximus ille est
 Althanus Princeps? ille est, o gloria magnæ
 Europæ, o nostrum columen: discedite turmæ
 Nunc reliquæ, hic solus Geticos contendat in hostes.
 Hic ubi pugnabit, nullos obsistere Turcas,
 Cum propugnabit, nullos irrumpere dicam.
 Unus is in Turcas numerosi est agminis instar.
 Hujus dextra loco valli est, evertite septa:

Hujus

Hujus dextra loco septi est, ne ducite vallum.
 Quocumque hic perget, validum munimina pectus
 Instituet: perque hoc stabit ne plurima Thracum
 Diluvies penetret, structos evertite muros:

Martia concipitur dum pectore flamma, cietque
 Dum pugnas Althanus, opis nil indigus idem
 Præsidium muris præstat, non debet: & omnis
 Tuta per hunc fiet, non tutus at ille per arcem est.

N. 14. Tu furiis polles, quas Martius ingerit ardoꝝ
 Et præter reliquos Princeps Althane coruscas.
 At tibi cognatus Michael licet inclytus armis
 Jam foret, Althanas alio vult lumine gentes
 Evchere ad Cœlum: supra quam tendere possint
 Invidiæ aut dentes, aut lumina victa stuporis.
 Si quippe impubes, florentisque integer ævi,
 Et vix imbutus dubia lanugine malas,
 Raptus ab innatis flammis, stimulisque juventæ
 In dulgens, isset venatum a marmoris unda
 Instabili stabiles palmas; sic nomine pontum
 Althano impleisset; ceu terræ quicquid ubique est
 Obstrepit, extollitque tuas ad fœdera palmas.
 Id bene perspectum novit pius ille Magister,
 Qui Solymos equites Melitæ moderatur in arce.
 Nec dubiis studuit rebus, servitque timori
 Incusso a Turcis, equitum dum scribit in albo
 Vuolphangum, magnæq; crucis dum tessera missa est;
 Consiliis summi nam paruit ille Tonantis,
 Dum proprio obsequitur genio, Procerumque recepit
 In numero, ut summis foret ille in rebus ab usu:
 Non ut palantes, prædatricesque carinas

R 2

Dis-

Disjiceret, pelagi late purgaret & arva.
 At Melitam certe Melitam tueatur ut ipsam
 Dum belli molem, vires avertit & omnes
 Odrysi Regis, Melitæque exegit ab oris.
 Imminet ille ferox, & dudum incumbere terris
 Jam studuit: verum metuit ne forte subisset
 Auxilio Michael, regnis quem sensit adesse
 Præfectum Euboicis, placidæ Syrenis & Urbi,
 Unde patet facilis Melitæ trajectus ad arcem.
 Unde ille & Cereris numerum, Bacchique Falerni
 Vim magnam, lectosque viros submitit & arma.
 Abstinuit captis Rex barbarus ergo: fuitque
 Præsidio Michael, nutu qui nempe Tonantis
 Est inter Proceres Solymos adscitus, & alba
 Indutus trabea, nitidaque a casside comtus,
 Et gladio accinctus, tituli potioris ut actus
 A stimulo Frater quæsitis Fratribus olim,
 Liber adoptivæ posset succurrere Matri.
 O pia vis stimuli! felix o foederis omen!
 Quo Deus excudit damnum, Thracisque timorem.
 Area sed brevior, quæ grandior omnibus esset,
 Hæc quoque Volfango: cujus sive insita virtus,
 Seu quæ perpetui studiis adscita laboris,
 Post ubi Romanis idem sese intulit oris,
 Atque foro fuit, atque aulis, arisque decori.
 Hinc tamen Althani pietas submissa fatetur
 Omne hausisse decus: meritis cum purpura færa,
 Ætati festina caput simul ambit, & artus,
 Haud studiis oprata viri: gaudetque galerus,
 Belligero capiti quod honor sacer auctus honoris
Nil

Nil prorsum amisit, geminata at luce refulsit.
Cum capiti armato vidit, stupuitque galerus
Purpureus cultas artes, floremque subesse
Juris, & evinctos crines quâ germine doctæ,
Quaque triumphalis lauri, cinnoque decoro
Addere, & acceptos mox reddere rursus honores.

* Nam doctæ aspectu laurus sic bellica vernat:
* Vernat ab appositâ palmâ ceu palma, gemitque
* Ponderibus frugum. Quid vero hæc laurea frontem
Althanam implicuit? quando nil ille coronæ,
Serta sed Althano debent, procul unde renident?
Si tirocinium Michael cum juris inivit,
Tunc erat emeritus: legumque exercita norma
Ante fuit puero, quam leges discere coepit:
Nec porro offendit juris sub codice quicquam,
Quin vitâ exegit: quid enim sunt singula facta,
Quam vivæ exemplum legis? quo tendet honorum
Spiritus hic demum? si primo in limine metas
Pervasis, Romæque foro præluxit in ipso?
Ast ibi præluxit: tali ut sub iudice legum
Constaret pudor, atque fides: quo denique functus
Munere, majori longe prælusit honori:
Parthenopen adiit, ageret quâ Præses habenas
Imperii, Regisque obitâ vice sceptrâ teneret,
Et leges, & jura daret, quæ mente tegebat.
Salve iterum, salve: o quali te nomine dicam?
(Sis tamen interea columen Syrenis, & ultor)
Miles, an Antistes? Princeps, an Præsul? in armis
Si fulges, super arma nitens instratus amictu
Purpureo, cujus murex quod clarius ardet,

(Dum

(Dum meritis longe præstas) tu causa , pudore
 Ingesto , pudor iste novo vetus inficit ostrum.
 Es Pater, an Censor? si culpam everteris æque,
 Ac poenas , poenisque facis miseratus obortas
 Per lacrymas pretium , blandaque tyrannide cogis,
 Quos resti addicis , morti quos dedis , amare.
 Ergo vocandus amor, dubiū est, an amatus , amansque.
 Cum juxta impendas, juxta sis pactus amorem
 Officio , quo nemo odii pervadere flammæ
 Jam potuit : dici debes projectus , an altus?
 Si minus (ut Soli est ritus solemnis) inumbras ;
 Quo magis erigeris meritis , meritisque parato
 Munere: pacis amas foedusne , an prælia Martis?
 Si pacem revocas nobis , qui natus ad arma es :
 Es pius , an rigidus ? reliquis si parcis , & uni
 Nil tibi connives : noster popularis habendus,
 An Præses ? citra fastum fastigia nactus?
 Nec jam te populo , populum sed providus æquas
 Consilio meliore tibi , moresque verendos
 Transfundens nostro sensim sub pectore , Præses
 Præsidibus totidem , quotquot moderare , videris
 Junctus : in Euboicis , quâ nil mirabile , terris
 Mirus es ? an superas factis , meritoque stuporem?
 Unus es ? an potius centum discretus abisti
 In capita : eventis rerum, quas ocior explēs,
 Es centumgeminus ; tamen unus es omnia , solus
 Sufficiens cunctis : tibi soli insignia facta,
 Quæ peragis , debes : at soli debita multis
 Dum defers , famæ lituos dum subtrahis , unus
 Haud pateris dici . Princeps ergo inclyte salve,

Qui

Qui rerum eventus aliis adscribis: agendis

In rebus solus curas impendis, opusque.

O columen nostrum, nostris laus addita terris

Salve iterum, salve Althanae lux altera gentis,

Altera, sed dubium est, dicendus, an unica gentis?

N. 15. Ecce tibi post hunc sese Schonbronius infert.

Spiritus est ingens, mens illi arguta, futuri

Præscia, præsentisque capax; vigor inde coortus

Plurimus in dextram, & reliquos exuberat artus.

Ut quondam e vasta fornace reverberat ignis,

Majoresque suis flammæ, quæ pertinet, edit.

Quodcumque offendit, quodcumque offendere possit,

Consilio eludit præsens, & præcavet instans.

Arbitraque ut rerum mens est, sic fida satelles

Et manus: exequitur nutus hæc mentis ad unguem

Cum pugna ingruerit: nec mentem dextera fallit,

Sed neque mens dextram, neve alea sortis utramque.

An sibi fors quisque est, timido mala, prospera forti?

Quis reliquos, apicesque Ducum, roburque virorum

Ducentes equitum turmas? quis dicere speret

Posse Steinvillum, Lobcovitzumque potentem?

Quis valeat Croisi virtutem absolvere dictis?

Aut Falchensteini mentem, roburque Veleni,

Sulzbachiique artes; & magnanimum Rabutinum?

Quis potis Hautoussum, Condrecourtumque ferocem?

Quantum armis, animo tantum, qui fortior, armis.

Non ego Barreithi chordis intendere sperem

Magnam animam, veluti nec contra tendere speret

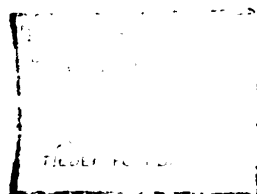
Ismarius numerus; cum vix spectare furem

Sustineat: plusquam annus erit, si grandia facta

Pa-

Patheidæ evolvam , cuius si forte recenses
 A palmis , factos seclis , non mensibus annos
 Credideris:referant magnum magna acta Viardum,
 Qui sæpe expertus timidæ succumbere morti
 Se posse , at nusquam mortis cessisse timori.
 Te tua Velhenide recolat numerosa cicatrix
 Centeno velut ore : salus cui credita semper
 Non pedibus , sed miscenti certamina dextræ est .
 Haud Nidaftiaden , caput intractabile bello,
 Hic ausim , aut sperem numeris attexere dignis.
 Sunt merito illius præconia quæque minora,
 Ejus ut inferior virtute est quilibet hostis.
 Lingua file : ni rite velis temeraria credi,
 Erbergeniadæ recolas si carmine laudes:
 Non illi hastarum , telī nec missilis usquam
 Aut seges , aut imber dextra contortus , & arcu
 Terrorem incutiet : sunt illi obnoxia membra,
 Non animus; sectis potis est erumpere venis,
 Haud potis est riguisse cruor : custodia cordis
 Est furor, (immineant si certa pericula mortis)
 Non sanguis : sanguis validos effusus in artus
 Protinus omnis abit : viresque in prælia reddit,
 Bajulus exitii præsens , & follis ad iras.
 Inde duces alii subeunt, aliæque cohortes
 Sectantur : quod si procerum mihi textitur index,
 Annus erit ; seclum fiet , compendia laudum
 Si forte expediam dictis , & singula stringam.

FRAN-

*Austriader ¹ CAROLUS ² Pedites quo lumine lustrat,
Ingerit heroos iuuenum sub pectora sensus.*

Endlich. 1704.

Maillet.

FRANCISCI MARIÆ CÆSARIS

EUGENIUS.

SEU

MARIÆ VIRGINIS

PER EUGENIUM TROPHÆA.

Accesserunt argumenta AGNELLI DE AMATO
tum soluta, tum ligata oratione.

LIBER V.

N.1. **E**quitatae legiones peditum succedunt: quarum
in fronte selecti procedunt milites (qui vulgo
Granatieri) eorum descriptio, & præcipue pilarum
ignearum (Granate.)

N.2. Prima peditum legionis Dux Sigisbertus Heisterus
celebratur: quod omni studio milites sibi similes redde-
re enitatur, & eo nomine omnibus dissimilis sit, ac
major.

N.3. Subit Staremburgica legio: Maximiliani Ducis no-
bilitas gentilis commendatur, & maxime quam is mu-
tuatur a Guido: Guidi excellens virtus quod Vianam,
adeoque Europam defendit; quod Italiam & Hispaniam
meritis lustravit, quod Carolum a mediis asseruit ho-
stibus.

S

N.4. Ora:

- N.4. *Oratio Guidi suadentis Carolum, ut paucis acceptis armis prægrediatur, nec se periculis obijciat: monitus Rex felici eventu ad amicas terras ab hostibus evadit.*
- N.5. *Maximiliani Staremburgici servidus vigor, et æquanimus literis consignatur.*
- N.6. *Sequitur legio Principis Bevereni: ejusdem impeterrita, & invicta audacia commendatur.*
- N.7. *Inde Harrachia: Dux insignis sago, & toga: & miles ejusdem liberalitate devinctus.*
- N.8. *Excipit Daunia; Virricchi Daani Proregis Neapolitani præconia appinguntur, dum urente bello Siciliam, ab omni belli vindicavit timore Neapolim. Subnectuntur deinde Tribuni Daani laudes ab ejus strenua æquanimitate petite.*
- N.9. *Ingreditur Bonnevalia: Ducis bellica tolerantia effertur, & virtus.*
- N.10. *Succedit Vallia: Vallis egregia facta obiter recoluntur, & equalis victoria.*
- N.11. *Infert se Braunia: Dux Samsoni, & Herculi comparatur: robur excutitur, quod omne telum lethale reddit.*
- N.12. *Claudat alias Maralli Hispana legio. Hispanæ gentis virtus attexitur, & Ducis castrensis pietas: qua militans Deo, Deum sui vindicem habet, & qua sui victoriam in Turcas extendit.*
- N.13. *Ad has & alias legiones lastratas Caroli Augusti oratio.*
- N.14. *Ejusdem Caesaris ad Eugeniam oratio.*
- N.15. *Eugenii ad Casarem responsio, militum omnium plausus.*
- N.16.

- N.16. *Iter exercitus. Vianensium admiratio. Eugenius ad Futbachios campos metatur castra, & custodit ne quisquā militum incursum violet cum Turcis iñtū fœdus.*
- N.17. *Infinitus Turcarum exercitus a toto pene orbe collectus, & Tauruno (Belgrado) assidens summam referatur.*
- N.18. *Collectas ab Europa acies, & inter Prætorianos adscriptas (qui vulgo Giannizeri) Rostanus ducat, hujus feritas perstringitur. Algizal equestres (li Spaki) agit, Ducis truculentia exprimitur. Inde alia referuntur acies, & unde contractæ fuerint.*
- N.19. *Describuntur Ægyptiæ legiones ab Albanis (Malamuchi) originem trahentes: deinde Scythica (Tartari) gentis mores, & Ducis truculentia adumbratur.*
- N.20. *Apostrophe ad Visirii inanem superbiam contemnit Istrum transeuntis, & Petrovaradinum occupare tentantis, quod Cæsareos ad pugnam eliciat.*
- N.21. *Eugenii sollertia fomenta Visirii audaciæ addit, dū per speciem fugam affectat, ut eo astu Turcas in angustiores campos deducat: quo factō minorem suorum numerum Turcis equavit.*

- N.22. *Deceptus Visirius petulanti convicio Mustii timorem, & simulatam Eugenii fugam insectatur, donec Eugenius pertractis in destinatos prælio campos Turcis offert se verso agmine, & pugna copiam facit.*

ALIUD EJUSDEM ARGUMENTUM.

Post Equitem Austriacus lustrat peditū agmina Cæsar:
Inde acies acuit dictis, & laude Sabaudum.
Gratibus hic actis, Turcas deducit in arva
Æqua suis: numerum sollertia mentis ut æquet.

N.1. **A** St ubi jam campos acies transmisit equestris,
 Et populi undantis mentes convertit & ora,
 Bellacesque hausit conspecto a Cæsare sensus:
 Succedunt equiti pedites : quorum ante phalanges
 Ingreditur miles numero delectus ab omni
 Non modo virtutis meritis , sed corpore magnus:
 Evulsas radice putes procedere quercus
 In numerum , sic lati humeri spatiantur , & altum
 Sic caput in Cœlum erigitur , sic cætera moles
 Membrorum spectanda ingens procurrit in auras:
 Sic sese extollit species cuneata thiaræ
 Circumplexa caput , quam fetis hispida pellis
 Finxit : ut ante feræ spoliū , nunc facta ferorum
 Velamen juvenum capiti , verum horrida cristis
 Sit pubes quamvis , præstantior eminet armis.
 Nam præter scloppum , juvenum quī sarcina tergo
 Insidet alternò ; & cujus de vertice culter
 Prominet adnexus , mira commissus & arte ;
 Alter inest brevior lateri , laterisque sinistra
 Parte cadit balteo demissus acinacis : inde
 E lumbis fluit , inque nates latissima pera
 Illudit : gravis illa pilis tumet : ærea porro
 Est pila , quæ ferri frustis , quæ pulvere facta
 Ignivomo ; prodit terebrati alteris hiatu
 Sulphure contuso , & viscosa uligine lychnus
 Oblitus : hic vero quem princeps concipit ignem,
 Tuberis in gremio raptim transmittit habendum.
 Neve id momento , at veluti distantia metæ

Exi-

Exigit, exiliat ne protinus irritus ignis,
 Nec vomat exitium, lusus sed fiat ad hostes:
 Sic pro re nata brevior, vel longior extat
 Lychnus, & irrepens lychno cum glandis adeptus
 Mulciber est gremium (tunsi quâ copia nitri est)
 Partitusque faces: tunc æreus ilicet orbis
 Diffiliens crepat, & resonis clangoribus auras
 Impellit, turmasque inter frustra ænea torquet
 Afflictura aciem, & foedas latura ruinas:

- * Tormenti genus, & moles excusa caminis
- * Ditis: an est stygiis mens nostra nocentior antris?

N.2. His ubi præterit telis metuenda juvenus.
 Per juga digesti, formosoque ordine tendunt
 Tum reliqui pedites: nec latum prominet unguem
 E versu quisquam. Primæ est in fronte cohortis
 Ille Sigisbertus, dici qui gloria gentis
 Dignus Heisteræ, sed Dux, an miles habendus
 In dubium revoces: titulo Dux, cætera miles.
 Providus armatis, tractandis vividus armis
 Maturans ruit: & quantum furiatus in hostem
 Dux est, & miles, tantum cum milite comis
 Dux ille est; quin sæpe minor fit sponte, sui que
 Immemor imperii paret, sed major habetur,
 Cum potior titulis se subjicit ille minori.
 Hæc una ambitio magno sub pectore regnat,
 Major ut exemplis, meliorque incedere possit,
 Quam titulis, quorum nusquam lætatur honore.
 Cumque Sigisberti servit fors prospera votis,
 Arripit oblatam, multaque incumbit opum vi:
 Miles ut exemplo revocet sub pectore flammæ,
 De-

Dediscatque metus , & tantum polleat armis;
Ut non jam similis , verum duce fortior ipso
Impiger ad mortes , & vitæ prodigus instet:
Hoc decus , hoc credit decoris fastigia veri:
Cum nihil ipse super proprio molitur honore,
Militibusque suis multus studet : auctior inde
Gloria majori rediens cum foenore cedit.
Hoc sibi vult porro , quod cum certamina fervent,
Martius ille furor, qui pectore plurimus ardet,
Erumpit, seseque aperit, turmasque sequentes
Invadit , paribus succendit & agmina flammis.
Sic etiam Titan primos ubi detegit ortus,
Aurea lux nubes croceo velamine vestit,
Et totidem Phœbo similes ardere videmus,
Quot matutino palantur in aëre nubes.
Aut excors , saxo similis vel miles habendus
Si jaceat , quando furiis impulsus in hostes
Fertur Heisterus : fallor , saxa ipsa ruentis
Perstringit sensus; siquidem gratantur eunti,
Austria si fuerint , si vero Thracia , pallent.
Quæ non militibus viso Duce martia virtus
Incidet , & casu raptos involvet eodem?
Inde Sigisbertus pugnæ ubi conferit , omnis
Unanimi assensu pubes , uno impete tendit:
Et sibi tam concors , paribus tam nisibus æqua est;
Omnibus ut juvenum manibus juraris inesse
Unam animam , cujus nutus ad bella sequantur.
Objicite his Thraces factâ testudine scuta,
Arma aptate armis , lorica obtendite pectus,
Haud dabitur tantam belli tolerare procellam,
Nec

Nec conspirantis nixum fregisse cohortis.

3. Excipit has turmas acies veterana feroxque:
 Starembergiades Dux Maximilianus : avitis,
 Insignisque suis meritis ; nam sanguine cretus
 Ex illo, qui tot claros Heroas in armis
 Protulit & profert : in millibus exerat unus
 (Unus is incedit reliquis si millibus æquus)
 Inviſtum caput : ut nitida tot fronte coronas
 Exhibeat , variis quot Roma e frondibus olim
 Implicuit , meritos queis cingere poſſet alumnos
 Urbis ſcandentes muros , Urbemque tuentes,
 Sternentesque hoſtem, civem vel ab hoſte tegentes.
 Exere multiplici ſeptum caput , exere ſerto
 Tu Guide ; Auſtriaci populi , laceræque Vianæ,
 Et pavida Europæ, & ritus tutela Latini.
 Hæ laudes eſſent aliis faſtigia rerum ,
 Sed gradibus veluti primis hinc orſus es ipſe,
 Ad ſummos apices ut graſſareris honoris.
 Virtutiſque tuæ ſpecimen , documentaque prima
 Non unam a furiis Ciconum aſſervere Vianam,
 Aſt omnem Europam , cujus caput illa , potensque
 Munimen : caſus Urbis fortasſe ſequuta
 Jam foret infelix , & circumfuſa Gætarum
 Diluvio : anguſta ni circumſcriptus in Urbe
 Europam , Thracum dum proteris arma, tegebas;
 Queis victis , campo erumpis bellator aperto:
 Europamque ſtudes , quo tutior iret ab armis
 Turcarum , inviſto Caroli ſubmittere ſceptro.
 Et fines Italos , fines metitus Iberos,
 Non acie , ductis paucis ad prælia turmis,

Vir-

Virtutum at titulis, & fama nominis implēs.
 Ac nisi solvisset Regina Britannica foedus,
 Te Duce, devexos Solis jam flecteret axes
 Austriades dextrâ, ut lævâ nunc dirigit ortos.
 At quamquam, sociûm jussis secedere turmis,
 Haud steterit Regina fide : tibi gloria major,
 Ut minus accedat meriti : potiorque triumphus,
 Quem tu Guide refers, fuit expugnasse minacem
 Ardorem Caroli, dum tendere vellet in hostes:
 Et nihil est pensi ; solusne, an milite septus
 Irruat, invictæ dextræ modo robore fretus.
 Hunc ipse a dubiis inhians revocare periclis,
 Et propriæ sensus memores excire salutis.
 Sic ultro alloqueris, sic mulces pectoris iras.

N.4. Inclyte Rex : veniam nostris precor annue dictis,
 Queis moror audentem ; siquidem clementia præstat,
 Qua nimium polles, ut nostra audacia constet
 Tutior in verbis, ac est tua martis in armis,
 Si ruat, & tantis sit circumventa catervis.
 Quo raperis? cur in medios te projicis hostes?
 Cur spem Germanæ gentis, vitamque, futuras
 Sospite te tutas, rapis in discrimina tecum?
 Ah nisi per strages aperis cum fulmine callem,
 Totius Europæ penitus frustrabere vota.

Quid tibi cum nostris vicibus commune ? * jubere

* Regis opus : miles Regis mandata facessat.

* Et fato cujusque suo sit copia pugnæ,

* Cui vel vincendum, muta vel morte cadendum.

Tu vero, a cujus vita fata omnia pendent,
 Secedas, Rex alme, precor ; teque ipse periclis

Sub-

Subtrahe, ut eventis iterum fausto omine reddas.
 Spero equidem, firmatque fidem tua plurima virtus;
 Consita tot fluviis, tot circumfusa maniplis,
 Auspiciis, ductuque tuo transibimus arva.
 Sed tamen interea gravior discriminis horror
 Pectoribus suberit nostris, quam gratia palmæ,
 Si nobis comes objicias caput ipse periclis.
 Ergo age quingentos Equites tibi delige: vades
 His modo præsidium, quos clandestinus amicas
 In terras referes: nobis subsistere detur,
 Hostilesque minas in nos convertere, donec
 Extuleris gressus extra discrimina martis.
 Id simul ac tentas, castris non amplius unis
 Te sequar, atque palam relegam vestigia signo
 Vocali: hic astus contra nos excitet hostes,
 A quibus expediam tutas te sospite turmas.
 Noster erit labor iste: tuus si plurimus ardor
 Abnuit avelli, fortique occurrere gestit,
 Ut socios tueare: nimis diffidis amicis,
 Et nimium contra tribues hostilibus armis,
 Agmine si toto studeas incedere septus.
 Ne nobis timeas, forti nos annue nostræ;
 Ibimus in casus omnes, quæcumque malorum
 Ardua se quondam facies feret obvia, quævis
 Alea tentanda est belli, tentabimus ultro:
 Si nil solliciti pro Rege in bella ruamus.
 Fac pateat, quantum propriæ sit quisque salutis
 Prodigus, at quando Caroli formidine liber,
 Nec memor ipse sui, pro Rege in prælia fertur;
 Si secus, evadet duplex jam causa timoris,

T

Cum

Cum tibi, cum nobis veriti fera bella citemus.
 Hinc si consultum sociis placet esse: rogamus,
 Ut bene prospicias nobis, tibi prospice soli.
 Annuit invito similis, Regisque refedit
 Ardor, & ereptus socias concessit in Urbes.
 Insequitur raptim Guidus, mediosque per hostes
 In se conversos tutum tandem expedit agmen:
 Mentiturque fugam certans, pugnamque serendo
 A pugna: hostiles terras, non jam effugit hostes.
 Fugerit ast illos: Guido fuga capta decori est
 Mille per adversas acies, terrasque maligni
 Ingenii, aut clivis, aut intractabilis amne.
 Nec laudes tantum, at meruit fuga ficta trophæum
 Præ reliquis longe præstans, spoliūque triumphī
 Effugio parti, spoliū quo clarius ullum
 Haud fingi poterit, Rex ipse receptus ab hoste est.
 O Ducis excelsi titulos! qui magnus es Urbem
 Propugnans, major pugnans, sed maximus idem
 Dum fugis: an vero propius, re maximus omni?
 Sed satis hæc: repetat Proceres digressa Camæna.

N. 5. Prominet ante alios major meritisque graduque,
 It sua collectus diuin Maximianus in arma.
 Is frontem augustam, sublimiaque erigit ora
 Arduus, arma tenens; acies convertit & omnes,
 Sic oculi, sic ora faces spirare videntur,
 Aut potius spirant: hostes concedite palmas
 Huic semel aspecto; quamvis spes integra pugnae est;
 Nam vigor ille ferox, qui prominet ore minaci
 Roboris experti, atque invicti est pectoris index.
 Sed quantum invictos aperit vigor ille, furorque,
 Tan-

Tantum compositos innata modestia sensus.
 Scilicet hæc inter flammæ, vultusque minantes
 Enitet: ut piceis ridens in nubibus Iris:
 Negligit invictus dubii discrimina belli:
 Compositus vero non dedignetur obire
 Quod primum est, habituque animi raperetur eodem
 Myriaden contra, aut Thracum de millibus unum.
 Ni pietas animi pro religionis amore,
 Ut Geta sit multus, collectæque agmina gentis
 Cuncta velit; cum jam tempus succedere pugna,
 Ut pugna ex una patrato denique bello
 Bistonas affligat, quin tantæ in pectore flammæ
 Starebergiaco flagrant, ut tarda putetur
 Lustrandi mora, jamque animus sibi præcipit hostem:
 Jam furit in campo, jam Lunæ affligere signa
 Ardet, & optata se pascit imagine rerum.
 Ter felix Legio, tali quæ tuta Magistro
 Non legio incedit sed pene exercitus alter!
 N. 6. Post hunc invictus Princeps Beverenus in armis,
 Ismaridum clades, & bello vivida virtus
 Agmen agit, redditque audax audentior ipse.
 Si Thracem hic videat truculenta in imagine mortis,
 Aut mortem elusis procedere Thracis in armis,
 Aut conjuratas in eodem corpore formas,
 Irruat, objectosque manu diverberet hostes
 Intrepido constans animo, constantior ore
 Thraci illaturus mortem, mortique timorem:
 Tantis in ore furor, tam multo turbine ferrum
 Torquet agens dextra, & tanto ruit impete cuspis
 Horroremque ferens, & ineluctabile vulnus.

T 2

N. 7. Hunc

N.7. Hunc pone Arrachius sequitur trabeâque togâque
 Insignis; plaudas acies hunc nacta Tribunum:
 Tam mens est illi facilis, tam prodiga dextra,
 Ut mente huic similem vix posset fingere miles,
 Quærere vix votis; nimio devictus amore est
 Hinc Ducis, hinc gravior fervet cum pugna, sequutus
 Arrachium, aut nullos sentit sub corde timores,
 Aut quos Dux nimium securo pectore fecit,
 Et timet hoc tantum, ne sit fiducia fraudi;
 Non jam diffidens animo, dextræque fideli,
 * Sed sorti, quæ virtuti sæpe æmula certat.

N.8. Sed jam Daunus adest: non is, qui gaudia pacis
 Parthenopæ potuit media inter bella tueri,
 Qui solo infestas avertit nomine puppes
 Euboica e terra, Siculas & adegit ad oras,
 Quâ classem non Scylla biceps, rabiesque Charybdis,
 Sed partim absumsit, partim depressit in undis
 Ignea vis: totidemque Phari, quot in æquore naves
 Arserunt. at parce loqui; quid lingua retractas
 Vulnera? dicamus qui Thracia contudit arma,
 Non alios: jam Daunus adest, Daunum ergo canamus
 Compositæ exemplar mentis, secumque morantis.
 Palmæ obnitentis, solidique adamantis ad instar
 Hic animo infracto est semper, quocumque fluat res:
 Nec minor, ut partas adimat fors altera gazas,
 Nec major, gravido duplicet si copia cornu.
 Idem habitus vultus ridet sociisque, sibique;
 Nec lætus, spoliis redeat si Thracis onustus;
 Nec tristis, Thraci victus si cederet herbam.
 Si qua tamen, si qua est vincendi copia Turcis,
 Du m

Dum Carolus sceptrum tractat, gladiumq; Sabaudus.

Quod summa: in Dauni corpus fors mobilis, inque
Res habet, in sensus animi nil juris eidem est.

Quandoquidem aut supra sortis revolvibilis orbem
Eminet, aut axem dextrâ tenet: ille vel Indos
Exul adit, favosque Scythas, Sinasque repositos,
Hic patriam obtinuit, cum sedem elegit ibidem.

* Res operosa quidem est, se vincere posse, ferendo

* Digna; indigna, prius quam vincitur hostis agendo.

Res operosa fuat, sibi se subjecit, & hostem,
Nil sibi sollicitus vitæ, scit vincere bello.

Certus enim est fato potius, quam cedere campo,

Consulteque audax quoquo vocat alea Martis

Irruit, haud odio vitæ, sed mortis adactus

Contemptu, mors in pretio est, ubi gloria fulsit.

N. 9. Hic Bonnevalius subiens Dauni excipit agmen.

Naturam supra patiens tolerare labores,

Indolis illecebras supra, vel parcere mensæ

Vel somno; quicquid dederit fors obvia, vitæ,

Quæcumque occurrunt, fient alimenta soporis.

* Ipsa fames multo dudum quæsitâ labore,

* Seu pecus in sylvis, hostem seu poscit in armis,

* Dat parcis epulis pretium, pretioque saporem;

* Dives enim est, quisquis contentus paupere mensâ,

* At pauper, si quis nec mensâ divite gaudet,

* Fomes egens dites, dives nos reddit egentes.

Hinc Bonnevalium nusquam indulgentia sortis

In luxus rapuit; rectis nam flectit habenis

Ille animi flammâs, quas inconsulta libido

Subjicit; at contra quos plurimus ingerit ardor

Mar-

Martius, aut nescit, vel vincere negligit ignes:
 Et non expallet, sed mortem interritus ipsam
 Irritat: fociisque facit simul ille, suisque
 Hostibus errorem, queis semper it obuius ense,
 Seu fugiunt, seu divertunt, seu prælia miscent;
 Nec pedibus miseri sperant evadere ferrum,
 Quod timidis oculis non audent cernere tortum,
 Et tardis oculis non possunt cernere velox.

N. 10. Post hunc incedit relegens vestigia Vallis,
 Vallis in Æmoniis, Vallis spectatus in oris
 Trinacrii: jubeas arces vel ab hoste tueri,
 Vel jubeas hostes arcis depellere muris:
 Seu libet in campo collatis prælia signis
 Conferere, aut inter rupes, & iniqua locorum,
 Non minus in campo sternet, quam montibus hostes.
 Cujus vita fuit constans victoria, cujus
 Prælia si studium est, debes numerare triumphis:
 Cujus ferri acies, cum dextræ excanduit irâ,
 Pectoris hostilis rubuit cum sanguine sparâ,
 Quamquam magna acies, justusque exercitus ibit
 Obuius: hærebit propriis tumulandus ab armis;
 Et miser, & felix qui tantum offenderit hostem,
 Vincere quem nequeat, victus solamen habebit,
 Quod decuit tali stratum succumbere dextræ.

N. 11. Sed jam contendit, ducit jam Braunus & agmen:
 Qui novus Alcides: (si vero fabula sordet,
 Fabula quandoquidem similem vix fingere posset)
 Qui novus est Samson; tanto cui robore dextra est,
 Ejus ut in manibus nullum sine vulnere telum,
 Quod licet innocuum fuerit, vis addita reddet

Vul-

Vulnificum, infligens alieno vulnere mortem.
 Ille vel extollat nodoso robore clavam,
 Maxillasque leves, armis metuendus utrisque est.
 Proteret, ingenti ni subsecat impete membra,
 Duriùs incutiens obtuso vulnere telo.

N. 12. Tu quoque, quã castus, tam strenuus agmina ducis
 Armipotens Marulle, meret tibi fortis Iberus,
 Qui bello hoc docuit, dum Thracia firmior arma
 Sustinet, avertitque; prior dum mœnia scandit;
 Quod sibi non animi virtus, sed causa triumphî
 Defuit in bellis aliis; quin omnia posset,
 Quæ vigor innatus studuit superare pericla.
 Quam vero hæc acies propria virtute superbit,
 Tam nitet auspiciis Itali curata magistri.
 Tu porro es ductor Superum tu cultor, & ultor
 Pro Superis Marulle; tui est custodia Numen.
 Nec tantum affectas Coeli stravisse rebelles,
 Quam Coelo studium est artus texisse clientis,
 Ne clandestinæ fixi sint cuspidis ictu.
 Dux ergo Hispani juxta es, milesque Tonantis,
 O bone Dux, melior miles; cui causa furendi
 Est Deus; ille Deus, pietas cui juncta furore est.
 Invidiæ flammæ, Thracem averferis ut omnem,
 Invisumque Deo jugules, dedit ignis amoris
 Divini, & pietas sævum te plurima fecit:
 Ergo tuus furor iste pius, furiata vocanda est
 Hæc pietas; sileat, sileat, qui castra sequutos
 Et fidei exortes canit, & pietatis egenos.
 Non tantum in castris pietas tua multa, fidesque est,
 Sed viget, & crescit strages licet inter & iras.

Quæ-

Quæque tui tibi parta fuit victoria, Thracum est
 In caput extenta; & victo te vincere nosti.
 I decus Aufoniæ gentis fortique pioque
 Maeste animo; ad belli sic insta incumbere curas,
 Et tempestivæ specimen sic ede juventæ.
 Sic Pater omnipotens jubeat salvere clientem,
 Sic te Virgo Parens, cui servis, sospitet olim.
 Imperii ad fasces ut prælusisse Tribuni
 A gradibus valeas; i summi ad culmen honoris
 Officio grassare ducis; mens provida callem
 Inveniet, sternetque manus; comes addita virtus
 Tecum erit, objecti casus ne forte morentur.
 Ipsa Getas inter vinclis induta sequetur,
 Si renuit fortuna; venit si fausta, præibit.
 Fallor, in Eugenii castris sors nulla putanda est,
 Vel si qua est, eadem semper, semperque secunda,
 Et vicis impatiens, solitæ & vertiginis experts.
 N. 13. Sic hi, sic alii Proceres longo ordine, magnis
 Spectandi potius titulis, quam voce canendi
 Prætereunt: Ciconum referunt qui fronte ruinam
 Inscriptam, volvunt animo, ferroque minantur.
 Thracis in exitium sic conspirantia raptim
 Agmina procedunt, quæ jam lustrata, brevique
 Jam commissa viæ campos tenuere patentes.
 Hic tandem coeunt, hic confedere cohortes.
 Quas ibi collectas acuit sic Austrius heros.
 Ite boni Proceres, avibus felicibus ite
 Devotæ Superis acies: præstate Tonanti,
 Quæ mihi, quæ proprio dum pareretur honori,
 Præstita: cum vestros hostes sensere furores,

Di-

Diversi tantum studiis, & partibus hostes,
 Non ritu, intactæ nec religionis honore.
 Parva sed exegi: siquidem si martia virtus
 Hæc olim exhibuit tam facta insignia nobis:
 Quid mihi non pietas, notus non spondeat ardor,
 Nunc ubi Religio duplicat sub pectore vires?
 Spero equidem majora, fides nec vana sequetur
 Spes nostras: Deus ecce, Deus sua sospitat arma,
 Non mea, vel mea sunt titulo potiore, Tonantis
 Cum fuerint nullis tunc ibunt obvia damnis,
 Aut ipso in damno melius sunt nostra futura,
 Quæ mihi centeno reddet cum fœnore Numen.
 Numinis i miles, Geticos i tutus in hostes:
 Quo res cumque fluet, palmæ es securus: olympi
 Si sternes hostes, victor. si sternere, vivus.
 Victor eris mihi, vivus eris tibi, Numinis ergo
 Cum victus, vitæ fueris cum lumine cassus;
 Nam cæsus, plaudes Cœli redivivus in arce.
 N. 14. Tuque o Imperii custos, columenque Sabaude
 Ceu pede, sic late terras merite trophæis,
 Queis ego te stimulis acuam, queis laudibus usquam
 Excipiam: ut solitis edas majora Gelonûm
 In gentes documenta tui: sed multa parantem
 Dicere me prohibet virtus, quæ plurima cordi,
 Quæque tuo est animo pietas: prima indiga nostri
 Ut moniti, laudum sic altera temnit honores.
 Vade age & Ismarias fœda cum strage catervas:
 Obtere: nil siquidem est, cur ipse ad prælia pectus
 Belligerum accendam, aut meritis præconia texam.
 Si nimium instigem, videor diffidere dextræ:

V

Si

Si recolam, magnis forsan laus detrahet actis,
 Et tibi, qua polles virtus calcaris ad instar,
 Instar & est laudis pietas averſa canentem.
 Hoc unum adjiciam, non ſtratam Cæſaris ibis,
 Virginis at magnæ, diros at Numinis hoſtes.
 Dixit, & amplexus dulci cervice pependit.

N. 15. Quem ſic excepit ſubmiſſa voce Sabaudus.
 Maxime Rex, Latix Præſesque & gloria gentis:
 Et decet, & ſtudioſum eſt talem componere factis,
 Me qualem auguſti nuper vox pectoris index
 Dignata adſtruere, & potior tu maxime Cæſar
 Es cauſa, ut mecum indigner, ſi conſulis arte
 Sum minus inſtructus, quæ cura potiſſima menti eſt,
 Ut tibi tam dignus meream, velut ipſe mereris:
 Quisquis at incedam, ne dedignare laborem,
 Si tibi pro meritis diſpar impenditur, infra
 Si ſtudioſum eſt animi: noſtris tu nixibus æquus,
 Non operam dextræ, ſed curas accipe mentis,
 Cui tibi parenti ſedet omnem evolvere caſum:
 Nec facile eruerim dubio de pectore, mortis
 Ambitio ſubeatne animum, vitæne cupido,
 Et Getico in bello num gratior accidet utra;
 Dulcis quandoquidem mortis me provocat ardor,
 Ut Cœlo vivam; vitæ ſed ducor amore,
 Ut tibi, vel Cœlo vincam; plus vita decoris,
 Mercediſque minus referet; ſed funus honori
 Ut tenui cedat: merces tamen ampla cadenti eſt.
 Quid mihi perſuaſum ſtudia in contraria ſciſſo
 Novi equidem: belli ſtudioſum; caſusque vicesque
 Sic aſide arripiam; ut Turcas aſſilgere multus

Vel

Vel nitar, vel obire diem; quid deinde futurum
 Scit Deus: illius placitis subscribere votum est.
 Hos mihi constantes sensus ut Rector Olympi,
 Urque velit Virgo, precibus contendere nitar.
 Dixerat: idque loco fausti lætique receptum est
 Ominis, & plausu unanimi cecinere cohortes.
 Cæsar, io vivat Thracum horror, ioque Sabaudus
 Vivat: io vivat, qui nutu Cæsaris arma
 Induit; Eugenii ductu qui dimicat armis.
 Icta percussis clamoribus assonat echo,
 Hæc reticens alios, modo verba novissima reddit:
 Et nemorum assensu, vel opacæ murmure vallis
 Cæsar io vivat, respondit, ioque Sabaudus.
 Clamores sequitur molli cum flamine ventus,
 Qui signa intendens Aquilas inscripta, Crucisque
 Effigiem in Thracum vertit recto agmine terras.
 Aëris & parcens campis infraque, superque
 Adjectis, ad signa coit, juxtaque coactus
 Oscula nunc Aquilis libat, nunc pronus adorat
 Signa: Crucis signis sensus hausisse putares
 Erectas Aquilas, & jam librare per auras
 Sensus alarum, jam Thracibus ungue minari,
 Et rostro, & pedibus jam velle apprehendere Lunam.

N. 16. His iter ingreditur miles felicibus usus
 Auspiciis: sequitur votis, precibusque Viana
 Vadentem, gaudetque tuens, gaudensque tuetur
 Fulgentem hastarum sylvam, pellesque Luporum
 Has inter sylvas; armis quæ tegmen equorum,
 Et juvenum capiti longos fixere galeros.
 Cum vero campis paulo excessere Vianæ,
 Progressæque viam celerant denso ordine turmæ;

V 2

Tur-

Turribus ex altis cernunt, aut cernere credunt
 Indigenæ spisso vestitos milite campos
 Vadere, convulsamque solo procedere terram.
 Sic ubi suspicimus nubem per inane volantem,
 Luminibus falsis divulsam ex æthere partem
 Tendere conspiciamus: pelagi sic ire per undas
 Insula spectatur, juxta si marmor aramus.
 Nec mirum, est pubes oculis si capta labore
 Prospectum ob varium; quando mens fallitur ipsa:
 Et nescit, placeatne sibi, dubiumne timorem
 Concipiat secum vario de milite, deque
 Exuviis variis: varia dum buccina voce
 Dissilit, & varix surgunt de casside cristæ,
 Et varios referunt vento variante colores.
 Haud ergo assequitur variarum in imagine rerum
 Mens bene, conspicuus procul ille, horrone venustus
 Anne venustatis species horrenda vocetur?
 Jamque iter emensi campos tenuere manipuli
 Futhachios: hic metatur sua castra Sabaudus.
 His bene compositis Princeps custodit, & acer
 Intendit studium, ne quisquam incurrat in agros
 Ismarii juris, primusque in foedera peccet.
 Dum sibi propositum est, prius arma adversa morari,
 Quam bellum inferre, & culpâ dissolvere pacem.
 * Nam potior bellis, est belli causa gerendi,
 * Quæ si justa subest, felix erit exitus armis.
 N. 17. Parte alia vero, magnum quâ Savus in Istrum
 Influit; & vastas arces, turresque, minasque
 Murorum aëreas Taurunum nubibus infert:
 Ismaridum pubes vastis confederat arvis,

Nec

Nec sola Ismaridum : quando se infuderat illuc,
 Et late incubuit, camposque obduxit amictos
 Indigenis exhausta suis pene Africa tota:
 Pene omnis populus sub signa infesta coactus
 Hic Asiæ : ad Taurum Trojano a litore quanta
 Illa patet, quantam diversis amnibus ambit
 Tigris, & Euphrates, alter memorabilis unda
 Præcipiti, tardis metuendus fluctibus alter:
 Et quantam Euxinus piceo cum vortice lambit.
 Cujus ego ingentem potius conabor inire
 Undarum numerum, qui vento alliditur oris:
 Hanc quam colluviem populorum absolvere cantu.

N. 18. Ac prima ante alias submisit Græcia gentes
 Infelix: natos quæ matris ab ubere raptos
 Avelli queritur, dirisque addicier armis
 Exortes ritu patrio, Geticumque professos.
 Dira superstitio, qua cogitur inscius infans
 Et patrias leges, ipsum & dediscere patrem,
 Et contra ignotos olim sævire parentes,
 Post ubi maturis ætas adoleverit annis.
 Hi partim pedites: quæ Thracum insignior una
 Militia est; latio dici Prætoria ritu
 Posset, ut ad Turcas eadem Jannizera fertur,
 Hos ducat Danaum cognato e sanguine cretus
 Rostanus, at sævis discretus moribus idem:
 Et qui, ni feritas esset, foret omnibus æquis:
 Omnibus esse feros virtus solemnitis habetur.
 Queis jocus est alios temere demittere morti,
 Aut inconsulte propriam profundere vitam
 Regis in obsequium; siquidem gens funere credit

Mer-

Mercari æthereas (proh dira infania!) sedes.
 Ille quater decies peditum Dux millia raptat,
 Sexaginta equitum sub barbara signa coegit
 Horridus Algizal, quo non truculentior alter,
 Et cui si vultus adimas, est cætera Tigris:
 Quamquam adeo exuperans animi furor eminet ore,
 Sic oculis torvus, torva sic fronte minatur:
 Humano ut credas mentitum Tigrida vultu.
 Quis vero hic aufit, quamvis sint guttura mille
 Ænea, & ærata totidem sub gutture voces
 Usque strepant, tenui complecti singula cantu
 Agmina: quis referat quas Troja invita cohortes
 In genus Æneadum misit: domus Austria ducit
 Inde suos ortus, & Julo Cæsare clara,
 Clara tot Augustis, Caroli clarissima sceptro est.
 Quis recolat turmas quot Idumes terra coegit,
 In Dominum infelix, inque hostes dives Idume
 Palmarum, & Carolo palmas latura, pioque
 Eugenio; hos contra siquidem contendere bello,
 Sponte triumphales est illis tendere palmas.
 Tu quoque, tu juvenes vetitis Solyma instruis armis:
 Inque tui columen, assertoremque movere
 Arma potes? tuus ille, inquam, tuus ille futurus
 Ultor, ab Ismario qui raptam vindicet olim
 Servitio? Salve tellus, salvete cruore
 Numinis aspersi montes: ubi vincula Ditis
 Jam Deus, hic Carolus Turcarum vincula franget.
 Quique modo in Thracum gentes tonat arduus: ille
 Thracibus attritis stabit submissus ad aras:
 Post ubi, delubris Turcarum sanguine lotis

Sa-

Sacrilego, reddet voti damnatus honorem.

Quis potis est Arabas, Cilicum vel dicere gentes:
 Rhomphæamque Syros, & amantes spicula Medos.
 Innumerosque alios, quorum vel nomina sensus
 Belligeros resonant, quorum ipsa vocabula possent
 Incussisse metum, quamvis sit copia parva:
 Quæ tamen ad Caroli sic raptim adolevit honorem,
 Sic post acceptas Leopoldi a fulmine strages
 Insurgit recreata, suis videatur ut illæ
 Irritata malis, non clade infracta priori.

N. 19. Omnia sed reticet, reticet si lingua cohortes,
 Quas Pharos instruxit: sunt hæ terquina virorum
 Millia, qui quondam servi de Colchide ducti
 Ægypti in Reges abiere: sed inde subacti
 Turcarum imperio, in servos recidisse queruntur.
 Vasta mole viri, latisque immania membris
 Corpora, tam reliquas inter surgentia turmas,
 Ut peditum in cuneis, laterum tenus, altius extent,
 Et cristas equitum lunatis frontibus æquent.
 Omnes loriceis, æratæ cassidis omnes
 Præsidio tuti: procerus acinacis arma
 Omnibus, & sclopus præstat majorque, minorque.
 Indubio est, tellusne omnes Ægyptia misit,
 An supplementum submisit subdita Colchos.
 Certa fides: regimen dirus Solimanus in omnes
 Hos habet, ut membris, animo sic amplior, & sic
 Barbarie reliquos idem insuperabilis inter.
 Proceras quercus, aut ærias cyparissos
 Ire putes, tam sublimi cum vertice surgunt,
 Tam

Tam vastos humeros, & brachia longa, lacertosque
Exertant, latosque ferox manus erigit enses.

Sic olim Numen vidit, risitque Gigantes
Ad Cœlum audentes gradibus conscendere turris.

Quos non Inarimes depressa extrusit in antra,
Unius ast adimens linguæ commercia, fudit.

* Tam Cœlo facile est opibus nos perdere nostris.
Quis demum hic fileat, vel quis tibi temperet usquã,
Quin genus adjiciat, genus insuperabile bello,
Assuetum a teneris omnes tolerare labores,
Et promptum adniti, casus superare vel omnes.
Hanc Latii dixere Scythas, nunc Tartara pubes
Est nobis eadem, numero vicena virorum
Millia, quos toridem furias juraveris esse
Tartareo egressas antro: nec nomine tantum,
Tartaream ast etiam factis inferre ruinam.
Tam citus est illis sonipes, tam præpete cursu
Hic volat, ut medio credas Delphinus in alveo.
Fluminis, in campis Damas; sic concitus amnem
Trajicit, aque fuga sic præterit alite campos.
Hos equites Regis proles agit, ispida barba
Cui riget in mento, & superum complexa labellum
Est propior fetis, quales aper erigit armis.
Horrida majestas olli, forma horrida vultus,
Turbinea vertex specie, sed desinit idem
Depressam in frontem, geminis frons ipsa cavernis
Subsidit: caveas inter tum cæsia flammis
Lumina stant, cirri illudunt per lumina colla
Promissi: cervice jubas sic excutit, & sic
Ignitis oculis horret Leo, cedere jussus

Con-

Contemtim: dum multa canum vis urget, & ille
 Restitat, arrestisque jubis, oculisque minatur:
 Et sibi præsidii est aut cerni, aut cernere torvum,
 Et fugiens fugat, & terret deterritus ipse.
 Præterea juvenis talos obnubit amictus
 Discolor: hinc humeris arcus cadit, inde pharetra.
 Supra humeros variis illudit fascia nodis,
 Fascia nam fingit, multa vice ducta, galerum.
 Præ latere est harpe: geminos in pectore sclopos
 Portat equus: celeres Dux ipse celerrimus inter
 Haurit iter; quod si magnis committere fas est
 Parva mihi: rapidi sic fulminis instar, ab astris
 Lucifer, Aligeros inter, ruit actus ad orcum.

N. 20. Viribus his, fretusque aliis Visirius armis
 Præripit innumeras vano jam pectore palmas,
 Devorat Austriadæ secum jam regna, Vianam
 Jam tenet, & Lunam Romanis arcibus infert.
 Ah miser, ah demens animum spe pascis inani,
 Nec latus Eugeniâ fodiendum a cuspide sentis,
 Nec pede belligero Lunæ vexilla terenda.
 Cur indignantem ternis cum pontibus amnem
 Jungis, & effusus vetitum dum trajicis amnem,
 Non tantum Eugenium speras, sed vincere jactas
 Naturam: gaudesque tumens calcare fluenti
 Instabiles undas firmo pede: flumina præter
 Aut equitum, aut peditum lætus trasmitte catervas:
 Tempus erit, cum non fluvii tantum objice tectus,
 Sed medio Oceano cupies submotus abesse
 Eugenii a castris, & hianti obtrudere terra
 Te procul abreptum, aut Cœli succedere nubes.
 Ergo ubi confedit vastis Visirius arvis,

X

Con-

Contulit Austriacis castris sua : quòque Latinas
 Ad pugnam eliciat turmas : ter mille coactas
 Continuo expedit tentatum moenia scalis
 Petrovaradini , quod primum destinat armis,
 Quo coram Eugenio placet omni invadere nisu:
 Unde sibi pugnae fieret seu copia , sive
 Dedecori Austriacis , praeda sibi cederet Urbis
 Præsidium , vietas iussum recludere portas.

N.21. Sensit , & audaces sensus acuisse Sabaudus
 Instituit , finxitque fugam , vanosque timores
 Mentitus revocat turmas , sensumque recedit:
 Ut foret in tumido major fiducia Thrace,
 Instandique sibi plus curam intenderet idem.

Noverat invictus Princeps , & callidus æque,

* Quod cæca in timido quovis audacia crescit;

* Cum sese a forti deprnderit hoste timeri,

* Nec quis sit , reputat secum , sed qualis habetur.

Haud vero id temere , sed magni Principis astu

Artifici factum est : voluit juvisse receptu

Magnifico exiles turmas , & Thracis ab ausis

Consilium arripuit , numerum præstaret ut arte.

Hic timor ad speciem , species formidinis illa,

Quæ concinnavit stolidis mendacia Turcis.

Illa fuit momentum ingens , ut vinceret hostem.

Ergo abit Eugenius:sequitur propero agmine Thracû

Cæcus ad has artes Ductor, seque eripit agris

Credulus effusus, ultroque angusta locorum

Obtinet , ad pugnam quæ legerat ante Sabaudus.

Hic ubi planities brevior , quæ consita spissis

Collibus attollit fastigia multa jugorum,

Queis paullum assurgens rursus descendit in æquum,

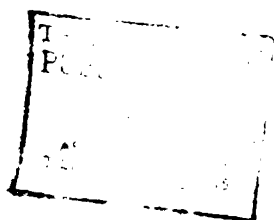
Et

Et redit in campos nectendis astibus aptos.
 Nam quia quadruplo nostris numerosior hostis,
 Ne circumventus tanto foret agmine Princeps
 Custodit, legitque situm, quo scilicet unus
 Quatuor in Turcas adverso at pectore posset
 Tendere, securus tergi: nil ille quaternis
 Objectare unum veritus; sed præcavet, unus
 Dum tergo metuit, ne quatuor hostibus iret
 Obvius, & pugnam dubia cum mente cieret:
 Et minor in bello divisus spiritus esset.
 Nec vero interea submittere negligit arcu
 Subsidium: subeunt juvenum ter millia muros,
 Queis bene firmatus Dux Losseloffius, urbis
 Præfectus, muros Thracum defendere ab armis
 In se se recipit, Geticosque eludere nifus.
 Parte alia nudam cernens Visirius Urbem
 (Dum procul Austriadum est acies) sibi cedere prædam
 In facilem credit, nec cauti Principis astus
 Assequitur: quando ille fugâ, spoliisque petendæ
 Urbis adescatum voluit deducere in arva
 Æqua suis turmis, magnis sed iniqua Getarum.
 Omnia respondent votis, mentique Sabaudi
 Argutæ: catus ille fugam mentitur, & inde
 Intumuit coeci furiata superbia Thracis,
 Urbis ab aspectu crevit: movet ergo, nec ulla
 Interjecta mora est: quin scalas applicet arcu
 Pars Tracum: & reliquis turmis Visirius instet
 Agmina nostra sequi, nam quo magis illa recedunt,
 Hoc Ducis Ismarii tumidâ velut ebrius irâ
 Spiritus excandet flammis, & adulta ruit spes
 Urbis in excidium, quam credens ille subactam,

Et sensim Austriacas acies excedere spectans
Substitit arrectus frontem, dein pectore claudi
Indociles furias in talia dicta resolvit.

N.22. Institor Ismarii decoris, Procerumque Magister
O ubi nunc ille, & pallax timor ortus amore:
His utinam in campis noster Mustius adestet
Virtutem Eugenii coram visurus, & artes:
Dum fugit, intutas nobis dum deserit Urbes
Ille ferox miles, belli suus ille Magister.
O bellatoris virtus, o consulis astus!
O animi invicti dotes, o dextera pollens!
Ast ubi in insidias tractos, ultraque receptum
Progressos vidit Princeps, placitisque Gelonos
Jam circumscriptos campis: tunc abdita virtus
Se se aperit, tunc personam deponit, & hosti
Eximit errorem falso. subsistere signa
Imperat, & faciem verti: mora nulla, videres
Temporis in puncto non tantum pectora flecti,
Ordine sed certo digestas undique turmas,
Firmarique gradum, stringique in vulnera ferrum,
Aptatosque genis sclopos, sclopique sub ore
Sole repercussos gladios ardere minores,
Inque hostis frontem tormenta curulia volvi.
Non tamen idcirco defecit Thracius ardor,
Quin animo invicto vellet præstare, quod ante
Jam sibi propositum; numero plus nempe suorum,
Virtutique suæ tribuens, quam fraudibus hostis.
Sed neque si studium est, illi jam copia detur
Trans fluvii ripas acies revocare reductas.
Quippe ubi transivit, pontes abruptit in amne,
Quo foret Ismariis pugnandi audacia major,
Dum sibi spem reditus cernunt cum ponte recisam.

FRAN-

quod monuit CAROLVS, facto exhibet, inque malignos
 2. EVGENIUS cogit 3. campos, sternitque 4. gelonum.

FRANCISCI MARIÆ CÆSARIS
 EUGENIUS.
 SEU
 MARIÆ VIRGINIS
 PER EUGENIUM TROPHÆA.

Accesserunt argumenta AGNELLI DE AMATO
 tum soluta, tum ligata oratione.

LIBER VI.

N.1. **E**ugenii jussu Palphius mille & quingentis equi-
 tibus vadit exploratum vires Turcarum: omnis
 horum equitatus in Cæsareos invehitur, sed frustra est.
 Mira Palphii virtus quatuor horas Turcarum equita-
 tum sustentantis: & sæpe excedentis a versu agminis,
 ut audaciores quosque hostes affligat: & a duobus inter-
 fectis equis citra sensum comitum in recentes duos insi-
 stentis.

N.2. Eugenius timens lassitudinem Palphiacorum, duo equi-
 tum recentium agmina subsidio mittit, Ducibus Bereit-
 to, & Condrecourto. Horum excelsa virtus pervaden-
 tium per Turcicos equitatus, & auxilio sociis subeun-
 tium. Junctis ab armis Turcarum cades. Instante nocte
 se, & suos per medium hostis equitatum inaudito effectu
 agit Palphius.

N.3.

- N.3. *Poeta gaudium ad diem sacratam Festo! S. Mariæ ad Nives: qua die accidit prælium, & Turcarum cades.*
- N.4. *Visirius præteritæ cladis stimulo exulceratus, dum studeo suo furori obsequi, Mariæ Virginis servit imperio. Hinc ad pugnam ruit. Pugna inita a tormentis bellicis, & sclopis aera fumo occultentibus.*
- N.5. *Deinde ad gladios virtute utriusque partis pertinacior pugna venit: nam media acies Turcarum desertoribus Latinis, & Jannizerorum flore constabat: inibi curante Visirio, & Agà Jannizerorum. Ordo exercitus Austriaci, & Duces.*
- N.6. *Vcnalis hæc Latinorum acies acri, & stabili certamine incumbit Cesareis, & bis sustentata, tertio in Vectu Cæsareos convertit: Quorum pugnacem jugam animadvertens Eugenius opem a Mariæ Virgine exposcit.*
- N.7. *Mox ad commilitones ait: vel tecum moriar miles, vel mecum vincas oportet: & in dicto projicit se inter hostes. Militum responsum, & iisdem arder a Ducis exemplo incussus.*
- N.8. *Hinc acerrima pugna: qua sese adeo implicant acies, ut discernere non sit quisnam utrius partis miles: unus livor Turcas, & desertores Latinos ex timore, & culpæ conscientia distinguunt: Cæsareos vero ex ira, & pudore seræ victoriæ discriminat rubor. Ad Cæsareos porro tantum valuit exemplum Eugenii, & proprius dedecoris accepti stimulus, ut sine artis respectu, furore excæcati irruerint, & magna strage, profligarint Turcas.*
- N.9. *Nec verò desunt sibi impii desertores, & Turcæ: maxime addente vires Erynni: inde atrocior pugna, et clades utrisque pervicaci furore adnitentibus.*
- N.10. *Ut ut alibi obstinata recruderit pugna: diversa ta-*
men

men est ubi Eugenius decertat, qui latè profligata hostium acie debaccebatur instar torrentis. Varia ejusdem bellica facinora.

N.11. Unde morte, & mortis metu obeunt, aut abeunt percussi Turcæ, inde area in campo aperitur: aut potius pro strage immensa theatrum: inibi Turcæ sunt patiens persona, Eugenius agens: ejusdem multiplex persona, sæva, minax, serena in acies repugnantes, inermes, supplices. Idem est instar Elephantis sævientis in feroces belluas, parcentis imbellibus: & instar Larvæ, quam viator nollet videre ne terreatur, vellet videre, ut ab illa caveat sibi.

N.12. Quamquam exermis, & timidis parcat Eugenius: non parcit suos miles, qui stratam ab Eugenio viam instar retenti fluvii percurrentes obvios trucidat Turcæ. Hinc cludes inter paucas memorabilis.

N.13. Postquam Eugenius peditatum, Palphius Turcarum debellat equitatum: qui licet primum obstiterint, incumbente acrius Palphio ruptis tandem ordinibus in fugam conjectus, & ingenti profligatus strage. Quo facto Palphius partem equitum permittit, ut fugientes hostes carperent: reliquos dilatatis alis agit in terga peditum; eo enim nondum pervenerat pedestris Eugenio acies, nec poterat tam cito tam immensas acies trajicere usque ad ultimos triarios. Hos præsidio suorum equitum nados adortus Palphius sædissima trucidat strage. Quod idem Eugenio acies a fronte præstat.

N.14. Accisis jam rebus, & plane perditis Visirius vindictæ ardore raptus quarit, & adeptus Eugenum aggreditur, hic hostis ictu eluso in tempora, et in inguen ferit.

rit. deinde Jannizerorum Agam interfecit.

N.15. *Tam fœda Turcarum clades, quam parva Austria
gentis interfecta steterit jactura.*

N.16. *Eugenio in prædam cedit tentorium Visirii, ubi
quinguennis puella inventa.*

N.17. *Hujus victoriae fama Corcyram (Corfu) a Turca-
rum obsidione liberat.*

ALIUD EJUSDEM ARGUMENTUM.

Austria convertit primum Thrax agmina : Divæ
Præsidio fretus Princeps incurrit in hostes:
Miles & id præstat, Turcasque affligit : equestrem
Palphiadæ aciem sternit, peditesque trucidat.

LIBER

L I B E R VI.

Postquam Cæsareis, Thracique evadere pugnam
 Non erat, Eugenius Proceres accivit, ut illo
 Articulo rerum, quæ sit sententia nosset;
 Conciliumque frequens, consensu prorsus & uno
 Non modo commendat, precibus sed prælia poscit.
 Qui vero Austriacæ compertas gentis habebat
 Eugenius vires, sortem certaminis ante,
 Ante & collatis inëat quam prælia signis,
 Vult Ciconum & vires, qua convenit arte, tenere,
 Et veluti excursu tenui libare suorum
 Quæ foret, & Geticæ quæ confidentia publi.
 Palphiadæ id facinus Princeps adlegat, opusque.
 Palphiacus vadit Genitor: quâ barbarus hostis
 Sustinuit signa, & subsedit ab aggere septus.
 Exiguas equitum turmas sibi legerat Heros,
 (Mille & quingentos vix summa expleverat omnis)
 Turcæ exploratum pergens viresque situsque.
 Vix stetit ex hostis Getici regione Latinus,
 Omnibus e castris cum sese equitatus in illum
 Thracius effudit, dilatatæque cohortes
 Palphiacum amplecti diductis cornibus agmen
 Contendunt, magnis & circumfundere turmis,
 Obruta ut extemplo tenuis, protritaque prorsum
 Copia Teutonicæ gentis foret: exitus impar
 Pro numero imminenso Thraci processit in armis.
 Nam nil Palphiades conterritus instruit agmen,
 Ut spatii mora passa brevis; porro agminis ordo
 Quadratus fuit, & conferto milite densus.

Y

Vix

Vix bene Palphiacus turmas direxerat Heros;
 Cum Turcæ urgentes resonis clamoribus auras
 Partibus e variis, magno certamine nixi
 Irrumpunt, iterumque petunt, iterumque lacessunt
 Cæsareos: omnis vero conatus in auras
 Irritus evasit: constat Germana juvenus
 Densis ordinibus, nullaque a parte dehiscit.
 Palphius huc illuc rapitur, firmatque jacentes,
 Instigatque animos audentum ad bella, metuque
 Hostibus incusso, quo Thracum incumbere vires
 Aspicit adnixas, illuc contendit, obitque
 Victor ad assultus omnes: quin agmine sæpe
 Excedens solus, Geticum adventare Tribunal
 Acrius audentem, & propius se ferre parantem
 Sicubi conspexit, tantum hunc sibi destinat hostem:
 Non modo quod credat communi ex nomine dignum
 Morte, sed audacis culpâ, temereque ruentis
 Exigit ad cædem, nec cædem evadere Thraci est.
 Impete præpropere ruit acrior ille, feritque,
 Et capite excussum madidâ resupinat arenâ.
 Segni tum gressu recipit se victor ad agmen.
 Dumque acies repetit, vertit ferus ora subinde,
 Instantesque hostes abigit, cæditque prementes.
 Sic Leo venantum jaculis obsessus in orbem,
 Mortalem aggreditur, cujus venabula sensit
 Vulnifica: hunc contra saltu insilit, unguibus illo
 Discerpto, pugnae tardus se subtrahit inde
 Multa fremens, tollitque jubas, & torva minatur,
 Quæsitosque sua catulos cum morte tueri
 Ut valeat, sistit se cunctabundus ad antrum.

Tum

Tum contra Edoni furiis, parilique pudore
Suffecti vultum excandent, nec secius urgent
Cæsareos equites, summaque ope perdere tentant.
Dumque repugnantes cernunt, stragemque cientes,
Quos opera exigua pessundare posse putabant;
Unanimi incurſu cuneos diſſolvere tendunt,
Inque hoſtem admittunt fixis calcaribus iſtos
Quadrupedes, rurſumque ignitis glandibus imbres
Effundunt, ſtriſta irrumpunt & cuſpide rurſum
A latere, a tergo, rectaque a fronte ruentes.
Nil tamen evincunt; noſtræ nam copia gentis
Haud quaquam inclinât, nuſquam compulſa faceſſit
A capto dimota loco; fruſtraque petentes
Diluvie aut plumbi, aut ſtriſto mucrone petitos
Non modo ſuſtentat ſemper, ſed ſæpe retundit.
Si vero his paulum cedit, qui terga laceſſunt,
Id facit, ut pellat Turcas a fronte ruentes.
In quos Auſtriacus miles violentior urget
Inveſtus, miræque refert ſpectacula pugnæ:
Qua parte inclinât ſiquidem Germana juvenus,
Adverſa de parte fugam maturat & hoſtis.
Haud aliter nimbus, gravidus quâ grandine, quâque
Fulmine, diverſis ſi forte inceſſitur auris,
Nil ille aut cedit, vel cedere ſponte videtur;
Ut quâ contendit flammis, & grandine bellum
Inferat, & poenas adverſo a flamine ſumat.
Palphius interea Thracum vim ſuſtinet unus,
Quo minus in tergum poſſint incumbere gentis
Auſtriacæ, rectâ miſcet dum prælia fronte;
Ergo unus manet ille, Getaſque obnixus in omnes

Y 2

Ob-

Obsistit; donec convertant Teutones ora.
 Et seu quod veriti contra concurrere Turcæ,
 Seu ferum timuit tanti perstringere corpus
 Herois, nullo prorsus violatus ab ictu est.
 Quodque fidem excedit: quamvis equus unus & alter
 Glandibus occubuit, ceciditque in vulnera præceps:
 Liber ab extincto, rapidusque in terga recentis
 Palphius insiluit: gemini jacuisse videntur
 Cornipedes: verum cum desilit impete raptus,
 Et tergo alterius cum sese Palphius aptat
 Quadrupedis, penitus spectantium lumina fallit.
 Quod reliquum est horas tenuit per quatuor ardor
 Assiduus pugnae, nil hinc nil inde senescens.
 Germanis siquidem virtus, numerusque ministrat
 Ismariis vires, ne pugna incepta remittat.
 N.2. Auxilium donec fociis submittere visum est
 Eugenio, lassis nimium, paucisque timenti,
 Et satis experto vires, animumque suorum.
 Ipse quidem irruerit, Procerum sed cætera turba
 Non tulit, haud decori vertens ni vinceret omnes,
 Atque omnes prorsus certamine funderet hostes.
 Ecce tibi geminae; geminas nam jusserat ire
 Eugenius; vadunt acies recto agmine raptæ.
 Vadere si dicas, quando non jam alite cursu,
 Alituum at pennis equitum se ferre procellam;
 Pulveris aut dorso liquidas properare per auras
 Duxeris, aut nimbum prævertere pulveris ipsum.
 Ergo ubi tempestas equitum jam Thracas adepta,
 Impete tam gravior, quam turbinis ocior alis
 Incidit, incubuitque Getis: patet area late,

Quâ

Quâ se cumque rapit, densusque abrumpitur ordo
Ismarius; quoquo illa ruit, membra, arma, cruorque
Tractu perpetuo saliunt, fulgentque, rubetque.
Ante aciem se quisque suam Bereittus, agitque
Se Condrecourtus, celerique volumine ferrum
Primus & alter agit: frustra densa agmina, frustra,
Hoc ut par abigat, sepes opponitur hastis
Educta, & Ciconum gladiis: neve obtinet illa,
Quo minus ingenti discedat tramite campus
Armorumque virumque, & strage instratus equorum.
Haud secus alterem moles ubi martia torquet,
Quâ celer ille fugit, strages unde unde videtur
Plurima, ab armatis pariter conflata, vel armis.
Ut vero Austriadum turmæ venere recentes,
Lassus ubi urgebat miles, gratantur utrinque,
Et voce, & nutu sese exhortantur in hostes.
Tum bellum exarsit, fessis manus addita vires
Restituit, fessi stimulo meliore recentes
Exacuunt acies, quas provocat æmula virtus,
Et monet, affligant simili cum strage Gelonos:
Nec frustra: eventus belli respondet utrisque:
Obnixis adeo Germani viribus urgent:
Atque adeo obstupuit timidi mens Thracis ab omni
Conatu, furias ultra tolerare negantis
Austriadum stabiles, constantique impete nixus.
Ac nisi per tenebras esset tum pugna diremta,
Pugna die medio, & toto dignissima Sole,
Perdita res forsan, vel maturata fuisset
Pernicies Thracum, cæsusque equitatus ad unum.
Nam simul involvi Cœlum caligine vidit

Pal-

Palphius, indixit litui clangore receptum;
 Quod puduit timidos in noctem sternere Turcas,
 Quod morem voluit jussis gessisse Sabaudi.
 Excedunt equites, recipit se Palphius ipse
 Invito propior; nam disciplina, pudorque
 Ni revocent, rursus perfectum bella redisset.
 Tandem ubi persuasum est equites in castra referre
 Palphiadæ; medios placet irrupisse per hostes,
 Nec juvenum resident animi; sed concitat omnes
 Ex Ducis exemplo veluti lymphaticus ardor
 Ad pugnam: vires furor ipse æquavit, an auxit?
 Auxit, ubi incessit gelidus timor agmina Thracum;
 Tam torpent, tam nec pugna meminere, fugæque,
 Nulla nec arcere est, nec bellum inferre potestas.
 Per medios ergo sic vadit Palphius hostes
 Præcipiti cursu, damnoque immunis ab omni.
 Haud secus ac Tygris segnes innoxius undas
 Trajicit Euphratis: nec vasto in flumine guttam
 Perdit aquæ, & totus transmissio emergit ab amne.
 Plausibus exceptæ repetunt hic castra cohortes:
 Ipse autem in primis retulit præconia laudum
 Palphiades, queis & Princeps effusior effert
 Ad Cœlum, & Procerum collecta frequentia tollit.
 N.3. Post geminos demum Soles lux illa refulsit,
 Quæ nusquam a Latiis fastis delenda recurret.
 Hæc erat hæc, inquam, Gentis matura ruinis
 Ismaricæ: hæc eadem palmis adscripta Latinis.
 Salve sancta dies, non uno nomine quondam
 A nobis recolenda, dies faustissima salve,
 Et nostris redeas semper solemnior aris;

Nam

Nam quæ solennis nivium candore nitebas,
 Sanguine quod Getico rubeas, solennior olim
 Evenies. aras niveis operite ligustris
 Lacteoli pueri, nam quamvis Syrius agros
 Torreat Augusti nonis, ea copia florum
 Suppetet: humorem ducet, canumque colorem
 A nive, quæ magnæ jussis effusa Parentis,
 Ejus & illimem referens candoris honorem,
 Induit Exquilii collis peregrina cacumen.
 Ast ubi jam sparsis incanuit ara ligustris,
 Funde rosas puer alme: rosas uligine Thracum
 Sanguis alet, vivum reddet cruor ille colorem,
 Virginis auspiciis fusus cruor: inclyta salve
 Lux iterum, quantum nivibus, tam sacra cruore
 Thracis, & æternum nostras recolenda per aras.
 Tu potius salve æternum pia Virgo Parensque,
 Quæ nivis inditio scribis vestigia templo,
 Sanguine quæ Getico niveis solemnia templis
 Adscribis, fastosque novos indicis ad aras.
 N.4. Ut primum adverso percussos Marte recepit
 Odrysios in castra equites Visirius, irâ
 Percitus, & rabidis eructans faucibus ignes,
 Austriadum strages flammato pectore volvit:
 Lucis ut exactæ maculas obliteret, utque
 Perniciem referens majori fœnore penitet.
 Eluit at cœno fordes, oleumque camino
 Addidit imprudens: fallor vel Virginis ille
 Consilii; tumide menti dum servit & iræ;
 Subscripsit: tenui voluit nam Virgo triumpho
 Præcludi nivium festis, solemnia festi

Mox

Mox penitus toto placuit cum sanguine Thracum
 Rite coli : votis ergo pia Virgo Sabaudi
 Annuit, ad palmas Geticos ubi detulit hostes.
 Arripuit donum Princeps, operâque locatâ
 Fortiter ; ultorem Divæ , Divæque ministrum
 Se facit, evertens invisam a Virgine gentem.
 Mirus amor , mira o pietas ! Virgo obtulit ultro,
 Vincere quem licuit ; mentem, qua calluit hostem
 Fundere, suffecit vires, queis sternere posset;
 Obsequiique loco victore a Principe facti
 Exhibitas operas habuit, magnoque Sabaudo
 Arrha fit ad Cœlum detrudere Thracas in orcum.
 Jam vero portas erebus , jam pandit olympus,
 Pro meritis ut quisque suos in claustra receptos
 Æterna, ad pœnas dignos, aut dona reposcat,
 Atque alat innocuos, nocuos & torqueat igne,
 Quem vel dius amor, vel vindex excitat ira.
 Ignis ab injectu tormenta ubi bellica , pugna
 Nuntia , murales librant magno impete moles ,
 Quarum ictus magni jussis edocta Sabaudi
 Cæsarea eludit pubes , aut cernua pronò
 Ore cadens ; aut discedens in tempore, laxis
 Ordinibus , contra tales Thrax cœcus ad artes
 Obvius est flammis, & glandibus occidit ictus.
 Nec tantum agminibus muralis machina bellum,
 Sed movet & Cœlo picei cum turbine fumi.
 En volat undatim , & cœca caligine fumus
 Aëris involvit campos, lucisque nitentes
 Furatur radios : vixque umbras emicat inter,
 Tristibus immistas flammis lux horrida, flamme
Læ-

Lethales : * cæcæ splendor fallaciôr umbrâ
 * Noctis : hyperboreâ brumâ crudelior ignis.
 * Impia lux, flammæ invisæ : non allicit illa
 * Purpureis oculos radiis, nec consûlit, ictos
 * Ast hebetat, terretque simul : nec tetra calore
 * Flamma foveat, verum miseris admota vel urit,
 * Vel conspecta procul gelidos formidine reddit
 * Mortales : mortem semper latura, metumque:
 * O lux, o flammæ generis certissima nostri
 * Pestis, & æthereo ceu neutra a lumine creta:
 * Utraque sic Erebi piceis educta tenebris.
 * Sed jam succedit sclopus, qui glande refertus
 * Plus habet exitii, minus & formidinis affert;
 Nam post tormenti furiosa tonitrua turmæ
 Hinc, atque inde ruunt, & quantum pergit ad hostem
 Quisque suum, tantum spatiiis decrevit ademptis
 Campus, & ad Cœlum revoluta volumina nimbi
 Pulverei adglomerant : fugit atrî pulveris unda,
 Non modo quod pedibus discussa effertur equorum
 (Excursu quorum tellus movet excita fundo)
 Sed fugit, ardentis metuit quod militis iras.
 Ergo ubi subvectus concessit pulvis in auras,
 In fumi offendit nubes, tenebrasque tenebris
 Addit, & hunc superis depellere tendit ab oris,
 Collisusque ciet pugnam cum pulvere fumus.
 Huic it suppetias sclopi vapor editus ore;
 Nam simul ad metam miles pervenit utrinque
 Contiguus, pyrio displosum pulvere nimbum
 Grandinis ignitæ torquet, cœlique per auras
 Glandibus urgentur glandes, alteribus alter.

Z

Hinc.

Hinc inde innumeros adverso pectore stratos
 Cernere erat juvenes ; sequitur de vulnere sanguis :
 Quæ vero inflixit vulnus , vel funera duxit,
 Glans homicida latet, nec acutis obvia tendit
 Luminibus , celeri cum præterit impete : cæcos
 Aspicias, at cædi vix credas posse ; * fidesque est,
 * Quod quæ contigunt, contingere posse putamus.
 N. 5. Miles id ut credat , nulla formidine fixus
 Hæret, at extincti spatium capit : integra rursus est,
 Quæ male plena cohors fuerat, populataque flammis,
 Jamque expleta fuit, cultrosque cacumine sclopī
 Ad cædem intentat , flammisque instincta furoris
 Lymphatur , rabidisque animis grassatur in hostem
 Multa furens . similis succenso in pectore flamma
 O foret , Aoniæ flammâ succendar & æstri,
 Militis ut possim furias æquare canendo.
 Ferrea vox utinam reboet sub gutture nostro,
 Ut sic cædentum plausus , gemitusque cadentum,
 Tympanaque , raucasque tubas , lituosque crepantes
 Allequerer , mediisque canens audirer in armis.
 Dum res transigitur gladii cum cuspide , dumque
 Prima acies Thracum stricto certamina ferro
 Conserit : an falsus dixi prima agmina Thracum?
 Quando ex colluvie constabant illa Latinæ
 Gentis , cui potior scelerata pecunia Cælo .
 Hæc porro gens jam nostris exercita bellis,
 Ad stabiles eadem jam pugna assueta tenores,
 In juga, vel versus mire digesta subibat
 Ordinibus discreta suis , sic ore minaci,
 Pectore tam firmo: ut lectam de flore Latino ,
 Non.

Non tantum ex habitu , qui diros induit artus,
 Ast etiam ex habitu truculenti intelligat oris
 Nostra acies : ardent oculi, suffusa veneni
 A maculis tabet facies, * & plurima rumpit
 * Perfidia a malis , angit quæ pectus anhelum.
 * Quin hos impietas , & mens sibi conscia culpe
 * (Non ut sæpe alias) timidos facit , ipsa furorem
 * Excitat , & stimulos insana in pectora vertit.
 * Unde & debuerat gens sensum hausisse timoris,
 * Concipit ad flammæ irritamenta rebelles,
 * Quo ruat in furias ; norat se quippe reposci
 Ad laquei poenas , si capta remitteret iras:
 Hæc porro pedites inter conscripta merebat,
 Hæc media est acies , vis & flos Thracius inde
 Pone subit , seseque infert Prætoria pubes.
 Omnibus incedit Ductor Visirius ipse,
 Qui cum partitur curas , & munia belli
 Dux alter : vernis dictus sermonibus Agâ.
 Hæc medium , reliquæ componunt cornua turmæ,
 Millia quot nusquam Mæsi videre coloni.
 Agmettus lævam , dextram Solimanus & alam
 Curat , uterque potens , miles veteranus uterque.
 Austriacos simili instruxit ratione Sabaudus.
 In medio pedites , peditum Dux ipse , simulque
 Fortis Heisterus , quique ortu est grandior Heros
 Vittembergiacus : præfectus Palphius uni,
 Mercius est alii , validusque Nidaftius alæ.
 His fretæ Ducibus , tali ratione cohortes
 Instruæ . Pleno confertum prælia gressu
 Festinant Geticæ contra , sed bella morantur

Austriadum gentes, ne primæ foedera rumpant.
 N.6. Nulla mora est, tacitæ obluētans in vulnere mentis
 (Religio mentem quippe ejurata remordet)
 Venalis pubes sese properantius infert:
 Quin vel certa mori, vel vincere certa, furori
 Acrius indulget, rapidi torrentis & instar
 In nostras acies effunditur: inter & arma,
 Inter & armatos sese ejicit, impetit, urget.
 Nec minus est acer, quam constans impetus hostis;
 Et non arte minus, quam viribus adjuvat ictus,
 Edoctus nostris pugnis, & corpore toto
 Obnixus, gladioque simul perrumpere tendit
 Cæsareas turmas: primum bene restitit illi
 Austriacus miles, seseque ferociter infert,
 Et rabiem retudit rabie; sed major ab hoste
 Vis rursus incumbit, nec jam tolerabilis instat.
 Tum vero Austriadum jam vinci nescia pubes
 Miratur, vigor unde viris, tamque ardua virtus,
 Qui sese indocilem succumbere nisibus ullis,
 Non modo ferre queant, verum percellere tentent.
 Ut vero in vectos sensere audentius hostes,
 Et spatium instandi, respirandique negatum
 Austriaci trepidare, viamque optare salutis.
 Nequicquam repetunt secum, quos ante triumphos
 Rettulerint, frustra parti jactura decoris
 Succurrit menti: præsens impressio major,
 Quam quæ præteriti curâ vincatur honoris.
 Ergo pedem referunt, circumspiciuntque receptus
 Cæsarei spatium, & capta statione recedunt
 Submoti; nec aperta fuga est dicenda, nec illa

Pu-

Pugna : gradu presso, non cursu præpete cedunt.
 Atque indignanti propior, similisque minanti
 Quilibet ex oculis flammæ, ex ore furores
 Spirat, & ut cedat, ferro nova bella retentat:
 Sed cedit tamen: a scopulis rejecta procella
 Ceu fugit, & spumâ, & numerofo murmure bellum,
 Irruptura iterum gremio perferre videtur.
 Sic se Cæsareus recipit, vultuque fatetur
 Bella, manu fert bella, foveat sub pectore bella:
 Ut dubites, utrum citra mendacia dicas
 Pugnacemne fugam potius, pugnamne fugacem?
 Ut vero Eugenius vires residere fuorum
 Sensit, & expresse jam jam inclinare receptu,
 Non timuit; gelidum nescit quippe ille timorem:
 Ast hæsit, tunc ad Cœlum sua lumina tollens,
 Sic ait: ergo fines nostrum spes unica Virgo,
 Auspiciis cujus, cujus pugnamus honori,
 Hac in luce, tuis fuerat quæ lecta trophæis,
 Nos vinci, sternique tui mucronibus hostis.
 Non ita: sed victus quamquam, te Præsides vincant.
 N.7. Mox hæc ad socios, partim placidusque, ferusque:
 Vel tecum moriar, mecum vel vincere debes
 Miles: & in dicto Thraces se projicit inter.
 Dum vero hæc peragit, fit majestate verendus
 Insolita, novus ore vigor, nova lucis imago
 Effulsit: Virgo illa, jubar seu Virginis: unde
 Ex oculis, orisque habitu, vel corpore toto
 Nescio quem referat, plusquam mortalis, honorem.
 Quo viso insolitis invadi pectora flammis
 Sentit, & audentes peregrino robore vires,

At-

Atque animos, viresque novas mirata juvenus
 Consensu unanimi, clamore exceptit & uno,
 Quas bonus Eugenius voces emiserat ore.
 Solve metus, tecum Princeps vincemus: Olympus
 Exceptit, vincemus: aquæ, vincemus, ab Istro:
 Pulsa sono offensæ vallis, vincemus, imago
 Perpetuo assensu, nemorumque reciprocatur echo.
 Echo sed melior, quæ vocem expressit ad unguem
 Dextra virum est: quosque illa canit, tulit ista triumphos.
 Continuo irrumpunt omnes uno impete, & omnes
 Conspirant densi cuneum dissolvere Thracis.
 Nam quæ militibus species horrenda pericli
 Visa prius, nunc plana eadem, facilisque videtur.
 Quique animis nuper trepidis infederat horror,
 Jam cadit: invadensque subiit audacia mentes.
 Tantum conspicui possunt exempla Sabaudi

- Vibrantis gladium, & media inter tela ruentis!
- * Usque adeo verum est, quod plus bello obtinet ensis,
- * Quam lingua, in morem linguæ dum sibilat, & dum
- * Obstrepat, exilemque sonum ciet, & metit hostes:
- * Neque jubet incassum, sed transigit ipse iubenda.

N. 8. Tum vero immanis facies sævissima pugnae
 Surgit ab integro: pubes Germana pudore
 Percita, & exemplis, ac Principis acta timore
 Immemoris vitæ, & medios properantis in hostes.
 Hostis at eventu pugnae, vitæque periculo
 Admonitus, belli in summa nunc protinus esset
 Profectum: incurrunt signis utrinque frequentes
 Pugnae avidi, & palmas, aut ultima fata mereri.
 Atque ita sese inter coeunt; ut partis utrius
 Qui sint, non facili possis discernere pacto;

Ex

Ex habitu neque enim quemquam signare facultas,
 Discordique sono linguæ: quando obtinet auras
 Cæsi, & cædentis concors, & flebile murmur.
 Nec saga comparent, ita secum hædere cohortes:
 Pes pede collatus, consertaque dextera dextræ,
 Ense ensis, totoque obnixi corpore pugnant.
 Vix gladii, & capita, & vultus extare videntur;
 Ac vultus (si qua est) speciem discriminis effert.
 Mæmariis livor, nostris rubor inficit ora:
 Degeneri ex animo natus, terroris & index
 Livor: at inditium flammæ, natusque pudore
 Est rubor; utrosque hos fecit victoria sensus,
 Post ignominie maculas, & sero paranda.
 His ergo stimulis incumbit totus in iras
 Cæsareus miles, quarum indulgentia late
 Luxuriat, ferrique insana licentia sævit.
 Non ibi dexteritas, agilis nec quaeritur usus
 Corporis inflexi, curvi, retroque reducti:
 Jus furor unus habet, vitam qui negligit ipsam,
 Non modo quas artes belli docuere lanistæ.
 Obstinat ille animos, conceptasque efferat iras,
 Nec nisu artificii librat, dextrave magistrâ
 Vulnera sed cæco infligit conamine fulmen.
 Audires medios stridere occurribus enses.
 Ensibus impactis, flammæ prodire videres
 Aeris ab attritu: sed longe ardentior ignis.
 Emicat ex oculis Germani militis: una
 Lux ea per fumum, sublatis & pulveris umbras
 Irradiat; cui si confers, mansueta sagittæ
 Ira fremit, brevis ista, nitet diuturnior illa.

Tum

Tum bene perspectum est, quid nostram saucia virtus
 Dedecoris stimulis, quid desperatio posset,
 Quid spes vindictæ, quid rara exempla Sabaudi:
 Qui simul ac propriæ vitæ contemtor in hostem
 Insiluit, vitæ est factus, dominusque suorum
 Sanguinis, arbitrium proprio discrimine pactus.

N. 9. Præterea Virgo, quæ vires addidit, & quæ
 Consilium Eugenio densos incurrere in hostes,
 Immunemque Ducem mediis quæ texit in armis:
 Illa eadem vires timidis suffecit, & iras
 Militibus: vadit miles lymphatus, inopsque
 Mentis in adversos hostes, nec segnior hostis
 Ardorem excepit pugnae, cui robur Erinny
 Sufficit, immittitque ignes: pugna aspera surgit:
 Fallor, an est clades? non fallimur horrida clades
 Illa fuit, si non ullus cadit irritus ictus.
 Hinc inde undatim juvenum se copia confert:
 Nulla fugæ prorsus facies, & nulla timoris;
 Nam quæ quisque semel pressit vestigia miles
 Obtinet immotus gressu, & victoribus ultra
 Tendendi spatium prohibet, nisi cæsus, itemque
 Calcandus: verum quamvis hic concidit, alter
 Succedit vegetus, similique occurrere morti
 Ambitio est, dum tergo instat, dum prælia poscit;
 Quodque iter a ferro jam stratum, intercipit hosti.
 Qui segnes jacuere, ruunt, audere coacti:
 Utque negent, turmæ subeuntis ab impete rapti
 Ad pugnam, invitâ miscent certamina dextrâ:
 Nec tantum ad gladium, at capulos res venit ad ipsos:
 Nec cessisse gradu cuiquam est, insistere gressu

Est

Est opus, & reliquam solo spem quærere ferro.
 Nempe viam, quam sternit honos, ea sola salutis
 Est via: se mortis debent offerre periclis,
 Quæis vitæ studium est: a fronte offunditur hostis,
 A tergo impellunt socii, coguntque negantem
 Cædere, vel cædi; nec cuiquam in castra receptus,
 (Ut mos fert alias), mutilus sive ille laboret,
 Seu plagæ obtentu, atque exhausti sanguinis optet
 Regressum, totus venienti incumbere morti
 Cogitur, ut tandem plagis reperire levamen
 Possit: ad hoc: quoniam vulnus calidumque, recensque
 Non dolet; ut truncus miles, vel debilis arma
 Tractat, & instigat mentis laniena furorem,
 Et furor adjungit vires, quas vulnus ademit;
 Et spes vindictæ fusi vice sanguinis instat.
 Ergo nulla mali facies, nullusque pericli
 Terror abest: armis campus consternitur omnis,
 Sanguineis sparsa arma notis, cum sanguine sudor
 Mistus, at a primo concretus pulvere sanguis;
 Nam postquam largo tellus diluta cruore,
 Haud habilis fuit inde novi dare pulveris haustus.
 Fatalis tellus, qua se conjecerat omnis
 Cæsaris, & Getici collecta potentia Regis:
 De regno Europæ, & summo de cardine rerum
 Exiguo in campi ceu decretura theatro,
 Viribus allidens vires, & robore robur.
 Has vero partes tam fervidus implet uterque
 Miles, in adversum tanto certamine tendit,
 Ut prope consilio, fortis non casibus hostem
 Oblatum legisse sibi tum quisque putandus,

Aa

Qui

Qui gradus ad mortem fiat, titulusque trophæi:
 Quemque suis odiis, non jam communibus actus
 Exigat ad cædem, studiis nec ductus honoris:
 Quo demum extincto, tum morti occumbere gaudet,
 Et propriâ virâ placet hostis fata pacisci.

N. 10. Hæc pugnæ facies adeo contenta, feroxque
 Est alibi, spe ducta pari, vel viribus æquis.
 Quâ vero Eugenius pugnat, felicior illac
 Res vertit; coeunt ceu belli ad classica ducti
 Primores, qui post illum sese ordine denso
 Constipant; sequitur miles confertus, & omnes
 Principis exemplum succendit, & ardua virtus.
 Ipse sed in primis, oculis confessus & ore
 Quas flammæ, quasque irarum sub pectore nubes
 Colligat; in densi cuneos ruit acrior hostis
 Torvus, iniqua minans, celerique volumine ferrum
 (Cujus vibrandi est excellens arte Magister)
 Nunc rotat assiduus, nunc fervidus impete librat.
 Id vero peragit tali molimine, tantis
 Succensus furiis, ut Thraci quicquid ademptum
 Roboris, atque iræ est, hoc accessisse læcertis,
 Eugenique animo credas: potioris at artis
 Mox ope tractandum, melioris & alite fortis.
 Seu metit is cæsim, seu punctim confodit hostem,
 Fulgetri est instar gladius splendore, fugâque
 Fulmen, & est tonitru immuni cum murmure; quando
 Adverso offendit ferro, atque in fragmina centum
 Comminuit; lapidis sic dissilit ilicet ictu
 Styria; diffugiunt Coeli per inane minutim
 Frustra abrupta ensis: capulum complexa retentum
 Dex-

Dextra stupet Ciconum, & sese miratur inermem:
 Nec liquido constat, quæ vis attriverit ensē.
 Tam stupor in miseros valuit, tamque altius horror
 Mentibus insedit, consternavitque Gelonū
 Percussos animos: & non modo pectora, verum
 De xtera, & in dextræ digitis ferrum tremit ipsum;
 Eugenii siquidem vel parte hac exhibet ensis
 Fulmen, & incussos a fulminis igne timores.
 Omnibus est certum flammæ cavisse trifurcas,
 Omnibus in voto est; hominum sed nullus in orbe,
 Qui sciat, aut possit fulgetri evadere damnum.
 Sic quoque gens Thracum, nescit fugisse, nequitque;
 Quem nitens optat, quemque optans nititur ensē.
 * Tam vis decrescit, sensu formidinis aucto.
 Gliscit at aspectu cladis timor iste Getarum;
 Quandoquidem Princeps queis punctim transigit ista
 Pectora; post tergum cuspis pervadit adacta,
 Queis faciem cædit, post occiput emicat ensis.
 Perque specus geminam, gemino cruor exilit amne:
 Dum vero cæsum gladio ferit: ire per auras
 Brachia conspiceres mutilis evulsa lacertis.
 Artus his viduos caput e cervice revulsum
 Reddit, & huic humeros laterum tenuis incitus ensis
 Depopulat: multis transverberat ilia ferrum
 Vulnere tam valido, ut bifidum sit corpus ubique
 Per medium licet, e prisca regione vel unguem
 Non cedit; penitusque integrum dicere posses;
 Partibus e cunctis nī sanguinis effluat imber;
 Et nisi succiduo procumbat poplite truncus.
 Non ego Selimum, Chiuperliumque, Turamque,

Morastumque, Omarumque feros, & Isuffon, & Alyn
 Hic operæ pretium ducam subtexere: quando
 Momento integras acies, plena agmina firavit
 Eugenius: nec vero acies mea dicere posset
 Musa; licet nostro resonent tot gutture linguæ,
 Quot Turcæ credunt in dextra Principis enses.
 Haud secus ac linguas triplices adscribit echidnæ,
 Vibrantis pastor deceptus ab impete monstri.
 Multiplici siquidem stupidi jam funere Thraces,
 Tam cito perfecto, tantis formisque, modisque
 Centimanum falsi credunt vibrare vel enses
 Centenos, unâve manu centena rotare
 Fulmina: sic prisco Briareus est creditus ævo.

- * Usque adeone timor mortales occupat artus,
 - * Sic hebetat mentem, tenebrasque offundit, ut usum,
 - * Et veri aspectus oculis vel subtrahat ipsis?
- N. 1. 1. Ergo metus jam mortis agit, morsque ipsa Getarum
 Agmina, & extemplo res inclinata laborat,
 Quâ Princeps furit, & quam partem perculit idem:
 Haud sustentari potuit suus impetus ulli.
 Illa frequens acies, cuneus confertus & ille
 Solvitur, inque sinus aperit, lateque dehiscit,
 Planities pandit late se plurima rursus,
 Crescit & ejectis Turcis a Principis ense;
 Ac vastum exhibuit, tragica pro cæde, theatrum;
 Horridaque ostendit varios ibi scena colores.
 Principis hinc ardor croceo spectandus in ore,
 Et gladii Getico pollutus sanguine splendor;
 Triste pavementum Scythico natat inde cruore.
 Parte alia est Thracis pallor, spectator ibidem
 Thrax

Thrax ipse, an melius patiens persona vocari
Debet, agens vero Dux Italus; ille theatro
Induit hoc varios habitus, variasque figuras.
Multiplices invicta manus velut exhibet actus,
Actibus est variis species sic concolor oris:
Sæva ferit, pellitque minax, parcitque serenas
Sic ubi sive ferox, acies seu fiat inermis
Obvia, seu pubes, vitam quæ cernua poscat.
Quippe repugnantes supra, ferrumque parantes
Incutit ille ense; quem contra aut ænea cassis,
Aut moles clypei, aut frustra est lorica: saluti
Est modo projicere arma manu, veniamque precari.
In ferrum Princeps adhibet modo nobile ferrum.
Qui vero telis fidens & viribus audet,
Provocat is furias, & corrui ense Sabaudi.
At contra imbelles vultu, vel voce minatus
Ejcit, audentesque simul, timidofque repellit:
Quamvis non æquo fugiant discrimine pulsi.
Nam redimit vitam, vitam quicumque tueri
Non studet audendo, quam sola audacia perdit.
Sic pecus innocuum conspecta mole repellit,
Avertitque manu, ne proterat ungula, Barrus:
At si forte ferox occurrat bellua, sævit,
Erectamque Elephas Coeli delibrat in auras,
Calcat & afflictam, & sequitur pede tundere stratam.
Si modo si quisquam est cui contra audere potestas,
Principis aspectu tantus, gladiique cruenti
Incutitur timor, ut victi formidine nollent,
Et vellent Turcæ ora Ducis metuenda tueri;
Sanguine ne gelido stupeant præcordia, nollent,
Quod

Quod sese morti cupiant subducere, vellent:
 Discordique agitant varias sub pectore curas.
 Sic quoque si quisquam larvas offenderit, hæret;
 Quodque agat in dubio est: oculis hinc parcere terror
 Consulit, inde suus, quo custodire laborat,
 Ne Lamia noceant, intendit lumina contra
 Cautus amor, studiisque animum discordibus angit
 Atque utramque volens, curâ frustratur utrâque.
 Quin etiam (quod vel spectri cernentibus ora
 Accidit) Edonum multi cecidere timore,
 Eugenii mucrone, prius quam sterneret ensis.
 Ast alii contra quod non periere, vel ipse
 Est timor in causa; gelidos nam spiritus artus
 Effugisse nequit: dum vis hunc deficit omnis,
 Vis inquam, quæ vel torpet, vel pulsa timore est.
 Quod reliquum, qualis facies, & quanta pericli,
 Talis & Eugenii promit sese ardua virtus.
 A rerum aspectu se temperat illa, vel auget:
 Haud secus ac voci nervos accomodat auctor.
 Utque gradu excellit, vult ille excellere factis,
 Officiiue sui titulis æquare labores.
 Hinc ille armorum turbo, vasta illa Getarum
 Diluvies, faciles animos quæ frægerit, illa
 Eugenium irritat; qui gaudet, ubi incidit hosti,
 Unde fatigari virtus sua denique possit:
 Et quem si vincat, totum prope vincet & orbem.
 Ergo per infestas acies ruit, agmina raptim
 Proterit irrumpens, denso licet ordine constant:
 Nec movet intrepidum vana formidine pectus
 Europæ, pubesque Asiæ conspecta, nec hostem

Di-

Dimovet illa gradu, dum contra inuenta prementem
 Convertisse studet. vadis Dux inclyte vadis,
 Sed tardum est, properas; tardū quoque, fulminis instar
 Irrumpis: flammæ addunt, adiguntque volatus
 Seminecum lacrymæ, voxque indistincta frementum.
 Cominus allisi gladii, permissaque sorti
 Vulnera: quique somus veluti collectus in unam
 Diverso exortus strepitu conspirat, & auget.
 Hoc magis horrorem, quo non distinguitur, unde
 Ille fremat; licet hæc coëant, spirentque timorem,
 Te tamen invitant: virtus vel negligit ultro
 Id tua, vel sensus animi non adjicit ira.
 Et ne subsidat sensim, seque ira remittat
 Multiplicem ad mortis faciem, croceique fluenti,
 Quæ tetram obnubunt mortem, fecere tenebræ
 Pulvereo e cumulo, & fumanti a turbine natæ.
 Constat ab aspectu pietas, quo prorsus adempto:
 Quæ tibi conceptum posset lenire furorem,
 Quamvis multa subest, pietas silet; inde ciendis
 Stragibus incumbit, gravior grassatur & ira.
 Tum patuit, tua quid virtus Mavortia posset,
 Dum minus attendit pietas implere, sed implet
 Ira suas partes, seque omnem funditus effert,
 Hoc virtus tua tuta magis, quo crudior ira
 Nil jam custodit varias avertere mortes,
 Quas mille intenti quærunt inferre Geloni:
 Dummodo Turcarum demittere millia morti
 Temporis in puncto tendat; sed densior umbra
 Quæ facit ut taceat pietas, bacchetur & ira
 Innumeras molita neces; eadem invidet umbra

Fu-

Funeribus decus , & Geticæ solamina morti:
 Dum non conspectus sternis , neque cognitus hostes,
 Vulneraque infligis cæcis inhonora tenebris.
 His quamquam in tenebris licuit novisse , quis ictum
 Incutit : idque patet stridentis ab impete ferri:
 Quodque tegunt spissæ Turcis morientibus umbræ,
 Hoc aperit robusta tui violentia ferri.
 Cum tamen hoc alios fugiat , tantumque caduci
 Experti sensere : perit quoque gloria lethi.
 Quis modo, quis referat quot straveris agmina, quotq;
 Strata modis fuerint ? moles tam plurima rerum,
 Ut strictim recolenda foret , deterret , & ausis
 Cogit ut absistam , quo porro singula versu
 Expediam ? perculsa stupet mens nostra , nec audet
 Aut res diductas , aut rerum tangere summam :
 Dum foret ingenii leviora expendere virtus,
 Tum mihi majorum molem dimittere rerum
 Est opus , an gracili Princeps te voce sequemur ?
 Cum te tot juvenum , cursu licet alite , nullus,
 Vixque oculis quisquam miscentem bella sequutus;
 Tam celer huc , illuc rapido ruis ocior Euro,
 An tua sustineam membris incussa Getarum
 Vulnera , vel cithara , aut tenui percurrere plectro ?
 Si non sustinuit pubes clypeata , segesque
 Multijuga armorum , quæ fulmine dejicis unus ?
 Hæc seges armorum , pubes hæc dedita morti
 Ni gelido valet ore : canet tamen , unde cruorem
 Ore vomit calido , plagisque æquantibus antra.
 Quodque hæc ora canent , referet per secula terra,
 Terra cadaveribus non tantum inscripta , sed undis
San-

Sanguineis diluta : canent septemplex Istri
 Ostia plaudentis : quando sese ille solutum
 Sensit , & in Dominos ausus sœvire Gelonos
 Altior insurgit : siquidem licet ante stupore
 Defixus steterit , dum proteris agmina Thracum ,
 Mox idem intumuit sublatâ excelsior undâ,
 Quô tibi , victoris Caroli quô plauderet armis ;
 Nam ripas tectus signis , atque obsitus alveum
 Et strage armorum , fugientis & agmine Thracis
 (Quem sua devotum secordia destinat undæ
 Indecori , ereptum gladio) tum spumeus amnis
 Murmure multiplici , glomeratoque agmine aquarum
 Multa eluctatus stravit sibi denique callem
 Arma per et clypeos ; et sanguineas loricas ,
 Perque supergestæ revoluta cadavera gentis :
 Nec passus cumulo gelidis ex hostibus acto
 Se vinctum , victamque struem succedere ponti ,
 Quem prius injecit victrix violentia Thracis .
 Inde furit , spumatque , et aquarum monte Getarum
 Oppositum impellit montem , tibi plaudit et unâ .
 Cujus in obsequium cæsos evolvit , et oris
 A quibus expuleras ferro , procul exigit undâ .
 Ergo tibi taciti Cicones , tibi murmur et Istri
 Obstrepat hîc Princeps : quando non segnior actis ,
 Quam jussis , premis ense Getas , edicis et idem ,
 Ut sternant , sociis : thorax tuus undique cæsus
 Ictibus innumeris resonat , crepat ærea cassis .
 Missilium nubes ultro citroque recurrens
 Perque caput , perque ora volat : fremit ensibus ensis
 Incussus , spissasque scatens à sanguine flammâs

B b

Fun-

Fundit ad occursum, plagis et pene fatiscit,
 Vivida contactu reparet ni dextera vires.
 Tu tamen invictus, strictoque potentior ære
 Usque ruis: validus, dum cedunt omnia, constat
 Spiritus eductus flammis, quem pectore claudis:
 Cui nova materies vires superaddit: et ipsum,
 Quod simul ac tegitur loricam protegit æream,
 Non calybe electo, sed structum adamante videtur,
 Tum durum ad plagas pectus, patiensque laborum est.
 Si propero, veniam, veniam da maxime Princeps,
 Si moror, ignoscas pariter si musa solutos
 Diffluit in lusus: propero, temerarius index
 Ne videar: propero, ne forte diutius ista
 Narretur mihi pugna, tibi quam rite patrata
 Jam fuit: ingratus tanto pro munere dicar,
 Quo metus Europæ, quo vincula pene soluta,
 Ni moror: ingrata est, nisi tota in imagine plausus
 Musa sit, in crepidis ludens discincta cothurnos,
 Et nisi ad Europæ lasciviat æmula risum.
 Hæc mihi libanti veniam precor annue demum,
 Dicere non auso: summatim ea tangere, culpæ
 Non habitum est numero: nec detraxisse trophæis
 Est mihi persuasum, rerum compendia curtis
 Dum recolo numeris: terras sic exprimet auctor
 Complexas folio, & spatiis ut detrahat orbis,
 Haud ulla appinget fidei dispendia veræ.
 Quid vero indulges, mollis jam desine ludi,
 Cur standi innectis causas, et plura moraris
 Musa? face irrumpat, rapido quâ semita facta
 Eugenii gladio, et subeat Germana juvenus.

Hæc

Hæc ubi strata via est, Thracum laxatus et ordo,
 Affluit, atque exorta ruens se effundit in hostem.
 Haud aliter quondam si forte impingitur amnis
 Aggeris ad ripas, illisa remugit aquæ vis,
 Incurfusque iterat, nec par conscendere molem
 Infremit; at ripam si villicus ære ligonis
 Abscidit: exuperat dilata licentia fluctus;
 Utque fuit mora longa, magis violentia gliscit,
 Quâ via facta ruens, et inundans gurgite campos.
 Diffonus hic vero, penitusque inconditus extat
 Clamor ab Ismariis, variisque ululatus æther
 Cladis ad eventus varios sonat: extitit acer
 Clamor ad ardorem pugnae, furiasque ciendas
 A nostris, falso dixi sed nomine pugnam:
 Dum gladios adhibent nostri, dum Thracius armos
 Exhibet ad plagas hostis: quis carmine porro
 Sævitiæ, luctus, iræ, mortisque trophæa
 Complecti speret, quis tot ludibria fortis?

N. 13. Hic erat ad pedites rerum status: accidit idem
 Exitus et turmis equitum, licet ante reluctans
 Thracius obstiterit nostris equitatus; at illi
 Palphius inVectus (nam tempestatis eque stris
 Palphiades Legatus erat) tanto impete, tali
 Insistit assultu, nec fessus ab impete summo
 Discessit quicquam, qui mente incanduit ardor:
 Donec se pedibus Thrax credidit, hæc fuga porro
 Non tentata gradu, pressa nec capta receptu;
 Præcipiti ast eadem cursu celerata: viamque
 Tam cito corripuere Getæ, quam Palphius urget
 Acrius: et veluti nulli tolerare Geloni

Enixæ virtutis opem , pervadere cursum
 Sic quoque non possunt, nec præterisse sequentem.
 Tardior in Lybiæ campis glomeratus ad auras
 Pulvis it , insequitur vel segnior Auster euntem ,
 Quam Thraces fugiant, profugis quâ Palphius instet.
 Hæc fuga sed nimium Turcis infida nocensque,
 Ut quæ tam trepida , & cæco conscita pavore
 Evenit , nam supra alios ruit alter , abique
 Impulsu resupinus , adactosque implicat armos:
 In faciem cadit alter , equi subeuntis adactus
 Incurfu , hic tentans aliò divertere cursu,
 Quò foret explicitus , solusque evadere posset
 Liberius ; quoniam victor , vel victus ubique est :
 Impellit pariter , pariterque impulsus in ora
 Volvitur, expirans soleis attritus equorum.
 Nec vero hos casus unus sortitur , & alter :
 Ast acies aciem supra revoluta , saluti
 Dum studet , exitii causam maturat : & hærens
 Atterit , atteriturque , parit , patiturque ruinam.
 Haud aliter fluctus ventis urgentibus actus
 In fluctus equitans superincidit : atque ibi ruptus
 Et spumas agit , & propria tumulatur in ira ,
 Alternoque absorbet , & absorbetur hiatu .
 Hic rursus exoritur Ciconum foedissima clades ,
 Quæ cœu magna fuit Germanæ pubis ab ira ,
 Exitit à Thracum sic & formidine major ,
 Maxima sed turbis : siquidem vis illa virorum
 Et numerus , tanta unde fuit fiducia Turcis ,
 Exitii , pestisque loco est , qua nulla fugatis
 Accidere agminibus poterat præsentior usquam .
Nam

Nam simul undatim gens affluit, altera fertur
 Supra aliam; cæcæ similis, vel cæca timore.
 Et mora fit reliquis (ut sæpe in talibus olim)
 Unius properantis iter, tunc arma remissa,
 Torpentique excussa manu, fiducia nuper
 Corporis, atque eadem quæ jam quæsitæ fuere
 Ad palmas, ut inepta fugæ nunc dextera mittit.

- * Uisque adeone timor, multus cum possidet, ullam
 * Non jam querit opem, at potius spernitque timetque?
 Thracum Primores, primorum insignia fundunt,
 Ne fuga prodatur: multis vis spargitur auri,
 Ne Turcam Austriacis pretiosum prædicat hostem
 Materies sacra, & pretium cum morte petatur.
 Ut tandem campos Edonum equitatus in omnes
 Diffusus, & furiis hostis, proprioque timore
 Attritus: multos equitum jubet ire petitem
 Thracis reliquias, alios incurre re jussit
 Palphius in peditis tergum, quæ perdita nondum
 Res erat: & Ciconum, quamvis perculsa timore,
 Agmina constabant; neque enim pervaserat illuc
 Eugenii virtus, nostræque ferocia gentis,
 Nec poterat (tantum spatii intercesserat inter
 Extremas acies Thracum, primasque cohortes)
 Tam cito metiri campos, & sternere Princeps
 Postremas turmas; quantumvis fulminis instar
 Pervolet, & cuneos ultro citroque ruendo
 Perdat: in hos, equitum diductis cornibus, ergo
 Incidit: extensisque amplexus Palphius alis
 Præsidio nudos fundit: tunc horrida rursus
 Editur hic clades; quando via nulla salutis

Est

Est miseris : alios Princeps a fronte trucidat ,
 Palphius a tergo reliquos ad funera poscit .
 An metro hic relegam, quos intercurfus equorum
 Calcibus impactis, equitum quot perculit harpe?
 Quot pedites cultris a sclopi extantibus ore ?
 Pro merito an referam, ut resonent tot gutture voces:
 Ore quot, aut oculis, fundo vel pectoris imo
 Ediderunt Turcæ, gemitus, lacrymas, ululatus?
 Hic ubi luxuriat calidi indulgentia ferri:
 Hic ubi supplicium petitur, non gloria palmæ?
 Hic ubi deleri gentem ne forte rebellet,
 Vult odium in Turcas, vult Religionis & ipse
 Dulcis amor quondam, nunc vero redditus osor?
 Hic ubi jam moles irarum incumbit, & omne
 Belli onus; atque potens campi, penitusque timore
 Libera jam virtus, eademque intenta receptas
 Dedecoris maculas Getico delere cruore?
 It cruor in morem fluvii, quā plurima passim
 Insula, corporibus Ciconum conflata peremtis,
 Et strage armorum, & lunatis aucta thiaris.
 Fallor, ut absolvam paucis compendia tantæ
 Stragis, Erythræo dicam arva simillima ponto:
 Gens ubi mortalis vastis in sanguinis undis
 Naufragium aut patitur, passam vel credere possis.
 N. 14. Hos inter fluctus, quamvis se præcoce moeret
 Latitia elatum, nostræ vestigia gentis
 Cum dimota gradu vidit Visirius: iras
 Non tamen excussit, nec vana superbia mentis
 Detumuit: seque ille potest spe pascere poenæ,
 Exigere hanc audet demens: ruit obvius ergo

Eu-

Eugenio, & latum sternit sibi cuspide callem,
 Mille per Austriadum tela obluctatus, & enses.
 Ut votum obtinuit, doluit, sed fero: Sabaudum
 Nam simul offendit, gladium delibrat in hostem
 Impete quo multo potuit; sed fulminis ictus
 Frangit, & exceptos alio declinat, & inquit
 Eugenius. quamvis Geticæ sis victima stragi
 Aut tarda, aut impar (siquidem correpta timore,
 Peccatoque tuo Thrassæ res perdita gentis)
 Digna sed ut pereas, nec tu indignabere forsan,
 Si laqueo exemptus, nostro juguleris ab ense;
 Post hos eventus laqueus te quippe manebat.
 Dixit, & incusso trajecit tempora ferro.
 Vulnere tunc iterans hausit labentis & inguen.
 Nam quamquam ad mortem fuerat satis addita plaga
 In caput, at meritò rursus fodit inguina ferro,
 Non ex sævitia, justâ sed numinis irâ
 Id factum, ut scelerum fomes, sentinaque duplex
 Solvisset dignas gemino cum vulnere poenas.
 Post vero Ismarii peditis Dux victor adeptus
 Legatum furiis ardentem, & bella parantem
 Excipit, &mersum penitus latere abdidit enssem.
 Cætera Turcarum pubes utroque Magistro
 Trunca, per hos, illos calles defuncta periclo
 Agminibus vadit ruptis: pars confluit Istri
 Ad ripas, alii Savum tenuere, sed amnem
 Plurima cum tenuit pubes, tum perdidit undis
 Se fluvii: & dubiam fugiens a cuspide mortem,
 Aut scopli a flammis, certam sortitur in undis.
 * Scilicet hæc semper stupidi naturæ timoris,

* Ut

* Ut mentem invadens, id formidare sequatur,
 * Quod semel incoepit, nec porro intelligit idem
 * Majus an incurrat damnum, graviusque periculum:
 * Si modo quam coepit, pergat vitare ruinam.
 Solum ergo gladios intenta arcere Latinos,
 Purpureas Savi se multa iniecit in undas,
 Et multa ad pontem, ripas qui junxerat amnis
 Turba ruit; sed dum cumulat sese illa subinde,
 Labitur in fluctum: plus quippe incondita pubes
 Fluctuat in summi collecta crepidine pontis:
 Quam sub ponte, Getæ jam sanguine turgidus amnis
 Fluctuet: angustus jam fluminis alveus ipse est,
 Non modo pons arctus; tam plurima copia Thracum
 Præcipitatur aquis. Sic tandem perfida turma
 Fluminis ex undis erebi contendit in ignes.
 Partitque sui ceu vectigalia juris,
 Thracum animas Pluto, Neptunus corpora sumsit.
 Hæc vero à flammis, vel ferro absumta, vel igne,
 Cui perit, in dubio est, feralis victima Thracum.
 Ultori cadit illa Deo, sed cedit Avernis
 In prædam canibus: gentis pro sanguine fuso
 Religio vires recipit: felicius auras
 Hæc quoque respirat, dum spiritus interceptus
 Bistonidum, merito rapidis expirat in undis:
 Horum autem in fluvio numerus tam magnus inhæsit,
 Ut cumulata strues ingentem expleverit alveum.
 Savus at in pelagum vetitus decurrere Thracum
 Corporibus, subitas ardens concedit in iras.
 Immensoque sua latices effundit ab urna,
 Spumantique adigit correpta cadavera nisu:

Tur-

Turbine tam rapido timidas revoluta per undas ,
 Ut qui per latices ea cernat tendere , credat
 Non fluvii impulsu , sed jussu impulsa timoris ,
 Quem furor Austriacæ gentis , virtusque Sabaudi
 Incussit , vivumque extincto in corde pavorem
 Esse super putet , atque artus agitare fluentes.
 Hæc fuit Odrysiæ gentis jactura : Latinam
 Cui si componas aut parva , aut nulla putanda est;
 Vix aliquot siquidem supra tria millia cæsa.
 Exiguo tam magna stetit victoria damno.
 Austrie Rex grates , grates persolve Sabaude
 Innocuæ Matri , referasque accepta trophæa
 Auspiciis Divæ : parvo quæ sanguine gentis
 Teutonicæ , sumtas Edono a nomine poenas,
 Non jam consertam dubio certamine pugnam
 Testatum voluit , nec dedignata docere,
 Austriacas acies tali sub vindice tutas.

N. 15. Quin bene consultum Thracū in perjuria porro
 Virginis auspiciis, & justī Numinis irā est.
 Nam quibus in campis pugna hæc , cædesque peracta,
 Fœdus in his feriit cum Cæsare barbarus hostis.
 Ergo ubi compositæ dissolvit vincula pacis,
 Hic ejuratæ proprio cum funere poenas
 Exolvit fidei, culpamque cruore piavit.
 Postquam Cæsareis tandem deferbuit ira,
 Sive illam extinxit sudor proruptus eundo,
 Seu Ciconum sanguis , seu quod non amplius esset,
 Fundere quem posset virtus Germana , cruorem.
 Cessat, & occulto gladio se quisque recepit
 In castra , in castris grates de more Tonanti

C c

Hic

Hic nam solvebat Princeps, Matrique Tonantis.
 Auspice qua, tutus medios irrupit in hostes,
 Qua Duce, Cæsareus vires animumque recepit,
 Vindice qua, jacuit Thracumque obmutuit ardor.
 Stat medius Procerum primos Dux inclytus inter,
 Dejectusque genas, animosque erectus ad astra,
 Dum pius aurata fulgens in veste Sacerdos
 Inchoat, exceptum dulci dum turba canore
 Prosequitur pæana: tubæ, lituique, fidesque,
 Tibiaque ad numerum, & stridenti buccina cantu
 Assonat, & quamvis varium mentita tenorem
 Æquali serie, & paribus concentibus æquat
 Carmina Cælicolum Regi solventia grates.
 Ipsi etiam sclopi cædis, mortisque ministri
 Qui nuper fuerant, ipsa & tormenta ruinæ
 Nuntia, nunc crepitu reboant ad carmina fausta.
 Flamma minis excussa suis nitet ipsa, vel ipse
 Qui crepat in flammis fragor est formidinis expers:
 Sed geminat plausus, affert & gaudia menti.
 Nec vero in tenues cedunt evanida ventos
 Gaudia, ut & festæ voces abiere, fragorque,
 Qua concinnatus, rursus resolutus in auram.
 Integra lætitiæ causa est, nec & integra tantum
 Constat: at accedunt semper nova gaudia priscis.
 Quippe incrementis exundat plausus iisdem:
 Quo magis luxuries, Geticæ quo copia gazæ,
 Et vis est major manibus populata Latinis.
 Haud fuit in lixis quisquam, quem Thrassa supellex,
 Instratusque auro sonipes atque aurea vestis,
 Armaque loricæque laboratique tapetes

Non

Non faciant ditem: tam multa opulentia Thracum
 In prædam Austriacis cessit, quin copia rerum
 Non modo fortunam, saguli sed inutile pondus
 Rettulit in melius multis: Scythicam ille lacernam
 Artubus inducens aptat, gerit alter amictum
 Præfecto extortum Pario, quem limbus ab auro
 Asper, & auratus medium Mæander obibat.
 Hic clamydem a Paphio raptam Prætoze coëgit
 In nodum partim, pectusque internit & armos,
 Et picturato partim vestigia verrit
 Ima sinu; has inter, quæ præda est parta Sabauda,
 Quo fuit excellens, hoc acceptissima venit.

N. 16. Cui latas arces, vastisque palatia tectis
 Æquatura situ, & pretio domitura superbo
 Consul is Ismarii cedunt tentoria, belli
 Jure data. Hic vero Princeps non divitis auri
 Pondera, non gemmis vestes, auroque rigentes,
 Atque tot ingestas ad belli commoda gazas
 Curat, & indignans alio sua lumina flectit.
 Eugenii ast oculos, & casti lumina cordis
 Convertit, quæ sub Geticis comperta tapetis,
 Quæque vel invidiæ posset risisse puella
 Quinquennis: charites natura exhaustit, & omnes
 Divisas alibi vultu collegit in uno
 Prodigia, nec temere: verum divina futuræ
 Sortis id indulgit: flavos populata colores
 Est auro, ut leves posset saturare capillos:
 Syderibus raptos ignes ingessit ocellis.
 Tum quod corallium, quod murex explicat ostrum
 (Nam rosa palleret labris collata puellæ)

Decolor) expressit tenerum ductura labellum.
 Tunc ebur excussit nivibus , vegetisque ligustris,
 Fingeret ut frontem : species at lucida frontis
 Ut magis eniteat radiis fucata coruscæ
 Crystalli est : malas eadem natura puellæ
 Ut pingat , niveo pariter , croceoque colore,
 Lilia commiscet foliis intrita rosarum.
 Denique quodcumque est nitidi, quodcumque venusti
 Excudit ; in malis veneres quo contrahat omnes.
 Scilicet , ut Solis prævertit Phosphorus ortum,
 Purpureo Cœli campos ubi lumine vestit :
 Sic formæ inditiis niveo ridentis in ore
 Præfagit natura decus , radiosque supernos
 Roris ab ætherei solitos aspergine fundi,
 Queis lustro volvente animam vestire parabat.
 Barbaricas inter vestes sic pulcrior infans
 Emicat , & rebus formosior addit honorem,
 Ut spinis obsessa magis rosa prominet ostro:
 Qualis gemma nitet , purum quam mordeat aurum:
 Et veluti stellas inter Dytinna minores,
 A quibus haud quærit , proprios sed fœnerat ignes.
 Aspicit infantem fixus , lustratque Sabaudus:
 Dumque oculi relegunt speciem, vultusque decoros,
 Digreditur studiis alio mens ducta supernis.
 Mens pia quandoquidem specie collegit ab illa,
 Factorisque Dei speciem meditatur , & inde
 Concipit æthereas ardenti pectore flammæ.
 Post hæc divertens formam vestigat habendam,
 Spiritus infantis sacro si fonte piatus
 Contractam exueret primæva ab origine labem.

Hæc

Hæc secum evolvens stupuit jam mente: nec idem
 Est color in vultu, cordisque excandet ab igne;
 Immotusque filet, fixisque obtutibus hæret.
 Cum vero collecta, sibi cum conscia rursus
 Reddita mens, oculis lacrymæ liquuntur obortæ;
 Fundit & ex imo ducens suspiria corde.

- * Gaudia dum lacrymas, suspiria gaudia ducunt,
- * Gaudia quæ fines parvi excedentia cordis,
- * Quâ datur ex oculis abeunt, & gutture rumpunt,
- * Seu versa in latices, animæ seu facta fugaces.

Sic quoque si nubem lampas Phæbea laceffit,
 Illa gravis pluviâ vivum gremio excipit ignem,
 Et flammis rubet, & tenues se solvit in imbres:
 Talis dius amor flagrans in Principe, rivos
 Elicit ex oculis, & flammæ exprimit ore.

Tum jubet Eugenius nostræ documenta salutis
 Edoctam spargi lustrali fonte puellam.

- N. 17. Hæc Canis inferni subducta ex ore, Gelonas
 Præter opes, risit gratissima præda Sabauda.
 Quod si lætitiæ tantum sub pectore Princeps
 Concepit; stygiis animam quod ab hostibus unam
 Exemit, quanam tentabunt gaudia mentem,
 Phæacum populos cum sentiet esse redemptos
 Marte suo a vinclis Getici, stygiique Tyranni?
 Phæacum innumeros populos nam fama triumphi
 Afferuit: tantum valuit timor ortus ad hostes!
 Quippe timoris ope, & Venetæ nil indiga classis,
 Aut exercituum longo Corcyra soluta est
 Obsidio, nimbis quamquam lacerata pilarum,
 Turribus afflictis ut nuda fatisceret, utque

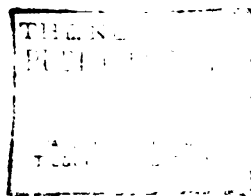
Per

Per conclamatos muros Ciconum arma maneret
 Irruptura Urbi, & timidos cæsura colonos.
 Ter felix Princeps Turcas prostravit in agris
 Pannonicis, inibi stricto dum fulminat ense.
 Dumque alibi famæ lituis circumtonat ortæ
 A strage Ismarii populi, ductisque trophæis,
 Corcyra in campis Turcas debellat eodem.
 Si vero studium est palmas committere utraque:
 Illic sera fuit, contra hic victoria præcox,
 Illic cum nimio, hic nullo cum pulvere parta;
 Pulvere nam multo stat victa Temesia nobis:
 Corcyram e manibus Thracum fama una recepit.
 Plaudite io Ciconum spoliis Phæaces onusti,
 Plaudite, dum pelagi ex ora remeatis in Urbem.
 Dumque Getas validis multos incumbere remis,
 Linteaque in rapidos laxare trementia ventos,
 Instantesque Henetos muris spectatis ab altis,
 Solvite vos luctu; potior nam fructus, adeptam
 Qui sequitur palmam, vobis contingit: & unde
 Theutonas excepit gravior labor, inde parata
 Otia sunt vobis: epulis se quisque fatiget,
 Luxuries quas Thrassa tulit, virtusque Sabaudi
 Adscripsit: liber soles quisque exigit: ille
 Flammam inter, crurumque tenus versabitur undas,
 A quibus ubertim prætenta Themesia surgit,
 Bella ciens: quo pacis honos diuturnior olim
 Sit vobis, nusquam Ciconum lædendus ab armis.
 Ac dum concipitis pleno vos gaudia plausu,
 Interea dubios animos Europa, suolque
 Errores jam fassa, metumque incuset inanem,

Quod

Quod falsa Eugenium duxit parva agmina magno
Diluvio Thracum temere permittere, quodque
Palluit a numero ne cederet obruta virtus.
Ecce hæret suspensa animis, nec conscia porro est,
Mireturne prius sortem, neque sorte minorem
Eugenii virtutem, alibi fera bella cientis,
Vincentis Turcas alibi? potiusne timorem
Turcarum, qui Corcyra jam pene subacta
Præcipiti cursu sibi consulere, nec illos
Aut interjectum pelagus, submotaque tellus
Liberat, & vana solvit formidine mentes,
Quò minus effugiant? veluti jam Principis ensis
Tot maria emensi rapido, terrasque volatu
Jam jugulo immineat, jam duro everberet ictu.
Parce sed Europe dubio jam parce stupori,
Et laudi indulge, & recolas præconia dictis.
Nam fama Eugenii partis exorta trophæis,
Nam jam alis (qualem Graii finxere poëtæ)
At vice pennarum rapitur formidinis aura,
Et quoquo insonuit percussos ejicit hostes.
Non oculos subter pennas intendit, at ignes
Intentat, non ore tonat, sed fulminat enses:
Ignibus his usa est, his ensibus illa minata,
Nec finxit commenta, serens de murmure murmur,
Ab Corcyraeis Turcas ut pelleret oris.

FRAN-

1 Qui uallo incubuit, 2 profert Thrax ignibus, ignem.
 3 EGERIUS Tarcas abigit, 4 septoque potitur.

And. Maillet del.

FRANCISCI MARIE CÆSARIS

EUGENIUS.

SEU

MARIE VIRGINIS

PER EUGENIUM TROPHÆA.

Accesserunt argumenta AGNELLI DE AMATO
tum soluta, tum ligata oratione.

LIBER VII.

N.1. **P** Arante comœatus Eugenio præmittitur Pal-
phius, qui obviam arcem, & duo Turcarum
millia in subsidium missa debellat.

N.2. Alia deinde septem millia affligit, & Emmanuel
Lusitanus duos Natos Præfecti Themessie (Tomisvar) mira
virtute sternit: mox Palphius obsidionem Urbis inchoat.

N.3. Hæc agenti Palphio jungit se Eugenius, & unâ The-
messie munimenta speculantur: Themessie descriptio.

N.4. Eugenius Urbis munimentis nedum deterritus, sed
allectus periculum eam obsidet, aggerem excitat, & reli-
qua ad obsidionem pertinentia exequitur.

N.5. Refertur pila jactus (quam nos Carcassa vocitamus
verna dictione) & qua libretur ratio.

N.6. Hujusce pile casu vis ingens pulveris Vulcanii ignem

D d

con-

concepit, & in lorica (palanka) trabes flammam partitur. pila porro casus in pulverem pyrium Maria Virgini adscribitur.

N.7. Turca timentes ne serpente incendio Casarei lorica alio invaderent, eo accurrunt facem manibus praeferentes, ut tenebras noctis superent; quo facto visi sunt iis radiis celebrare Virginis Natale septimum. & cō facie modo, quo apud nos obtinuit consuetudo.

N.8. Exinde Turca quasi a sacibus hausta sorore erumpunt Urbe, & incidunt in eam stationem, ubi curabat Harrachius, & Daunus. Ab Harrachio, & Dauno excepti, & egregie multati Turcae propulsantur.

N.9. Ubi primum Salillaxis, ignis extinguitur: sed major Eugenii flamma ardet, quā solvendi Mariae Virgini gratias, quā absolvendi cunitulorum (approcci).

N.10. Humada Dux Hispanorum properans jancturus Eugenio suas agies, ex improvviso ab Aethiopum turmis se petitum strenue expedit, sed a strage afflictus hostibus.

N.11. Antonii Foch de Cardana Praefatus Valentini laudes tanguntur, quod a Carolo acceptas opes non in luxus, sed in contrahendis Hispanis armis impenderit, ut haec Carolo contra Turcas meruissent.

N.12. Eugenius fundit ingentem Turcarum exercitum Themesia subsidio venientium, cum promotā viua (trinciera) ad labrum foveae stagnantis vi aquarum iuxta lorica supra eandem foveam tres pontes instituit interstros pluteis (gabbioni.)

N.13. Sub tempus petenda lorica Eugenius Palpbium mittit, ut alibi assaultum minatus distrabat Turcarum vires ab eo loco, qui esset petendus.

N.14.

- N.14. *Cæsarea acies audito omnium tormentorum tonitru
(hac enim ad assultum data tessera) aggressuræ lorica
ruant.*
- N.15. *Difficultas superandi lorica.*
- N.16. *Alexander Vittembergicus, cui id opus incumberebat
incussa trabe atterit Turcarum agmen exterrentium
suos milites a loricae hiatu.*
- N.17. *Alexandro jungit se Frater Maximilianus, & Prin-
ceps Beverenus, & funditus Turcas affligunt.*
- N.18. *Tam reliqui milites incunt loricae aperta ora.*
- N.19. *Turcarum veteranum robar nequicquam fertur in
Vittembergicos Fratres, & Beverenum Principem.*
- N.20. *Distenti per id tempus alibi a Palphio Turca accepto
nuntio superata lorica, illuc advolant, & ut Cæsareos
a statione ibi jam firmata deturbent, ignem loricae trabi-
bus injiciunt.*
- N.21. *Dum Turca suo serviant favori, obsequuntur
Virgini volenti celebratum iri his flammis victoriam
Austriacis concessam.*
- N.22. *Eadem B. Maria Virgo a Turcarum pilis asserit Eu-
genium, dum is durante pugna Cæsareis vires sua præ-
sentia addit.*
- N.23. *Quam nimium valuerit Eugenii præsentia ad sub-
mittendas suis vires.*
- N.24. *Virtus Vittembergicorum Principum, et Bevereni
sternentium eos Turcas, quos Palphius distinuerat, et
qui ignem loricae subjecerant, dum adnituntur Cæsa-
reos capta deicere statione.*
- N.25. *Thracum alii recipiunt se in soveas ductas in eo tel-
luris tractu, qui est inter lorica, & Urbis mu-
ram.*
- Dd 2 N.26.

N.26. *Hos porro Eugenii praesentia fretus miles jugulat ad unum omnes.*

N.27. *Eugenius sequitur obsidere Urbem, et usque ad ejus muram foveas a lorica continuat.*

ALIUD EJUSDEM ARGUMENTUM.

Palphius affligit Turcas, mox obsidet Urbem,
 Quam canit hic vates: pila nutu Virginis ignem
 Excitat: ut varii Proceres varia agmina sternunt,
 Sic Thracum Eugenius vires quoque perculit omnes.

LIBER VII.

N. I. **U**T primum expediit comitatū ad cōmoda belli
 Eugenius, reddit tum plaustra gementia dono
 Multijugæ Cereris, quæ porro novit ab usu
 Urbis ad excidium Geticæ tormenta futura
 Deligit, & contis pronos advolvit in axes.
 Cætera quæ vidit pondus non utile bello:
 Sive ea Strymonia cælata insignia Lunæ,
 Sive ea Cæsareas Aquilas insculpta referrent,
 Petrovaradini tutam rejecit in arcem.
 Nec temere id vero, magnæ sed Virginis actum
 Imperio credam; Geticæ nam perdita gentis
 Res fuit in campis, ubi leges foederis ictæ.
 Præterea belli moles tumultantur in Urbe,
 Quæ dedit in primis irritamenta Gelono
 Fœdera solventi, perjuraque bella serenti.
 Quin ea, quæ Thrace duxit, laceraret ut arcem,
 Indigenæ tormenta terunt innoxia partim,
 Destinat & partim Virgo; quò noxia genti
 Odrysiæ evadant flammis armata Latinis.
 His ita compositis, rebusque instructus abunde
 Dum movet Eugeniū raptim, properatque, coronā
 Ut muros obeat, quos alta Themesia jactat:
 Jam prior Eugenii digressus ab agmine, jamque
 Longum iter emensus confinia rura Themeso
 Palphius attigerat: dumque ultra vadere tendit,
 Arx illum offendit, quantum intractabilis arte,
 Ingenio tam tuta loci; sed vicit utrumque
 Palphiadæ virtus, & par sollertia nodum.

Ex-

Expugnatque arcem, Turcasque in vincla petivit.
 Tum contra è claustris bis mille Themesia Thracas
 Educit: properant arcem vel ab hoste receptum
 Bistonidæ, sumtum meritas vel sanguine poenas.
 Palphius at Cicones voto frustratur utroque:
 Nam numero e tanto repetit vix nuntius Urbem.
 Palphiades siquidem primum custodit, ut omnis
 Regressus Turcis foret interceptus ad arcem,
 Obleditque manu divortia quæque viarum.
 Tum sibi pollicitus certos ex hoste triumphos
 Contendit, Turcasque petit, sternitque petitos;
 Et merito scædâ grassatur in agmina clade.
 Scilicet ut moncant cædis documenta Gelonum,
 Exivisse dies, queis pugnam speret aperto
 Contrahere in campo, & reliquum vix Thracibus esse,
 Eminus a muris acies spectare Latinas.

N. 2. Thracius ast Urbis Præses temerarius æque,
 Ac stupidus, nil hæc curans documenta, sed irâ
 Percitus insanâ: geminos erumpere Natos
 Annuit, & rursus Martis tentare pericla.
 Atque his permisit Ducibus septena Getarum
 Millia, præsidii robur, floremque virorum.
 Egreditur furiata manus, ceu turba Luporum;
 Sic cursum intendit, studio sic sanguinis ardet,
 Tot ferit impellens laceras ululatus auras.
 Palphius incurfu Thracum lætatur; & hostem
 Opperiens, negat ipse Getis incumbere primus.
 Idque hoc consilio subitâ conceptus ut irâ
 Ardor, hebes Ciconum fiat, cursuque senescat.
 Mox ubi jam propior delata est Thrastra juvenus,

Pro-

Prominet e cunei versu prægressus uterque
 Dux Ciconum, excandent vultus, atq; horrida flammis
 Lumina frant : geminaque manu procul erigit harpen
 Quisque suam, seseque effert sublimis ab armis
 Quadrupedis, fulta est membrorum sarcina plantis,
 Sustinet & plantas fulcrum, quod pendet utroque
 Ab latere alipedis, morsuque adnectit habena.
 Hos ubi concordēs vidit decurrere Fratres,
 Audentesque animis, & sese in bella ferentes
 Acrius; arrectus Dux Lusitanis amore
 Emerita laudis, soli sibi destinat hostes.
 Haud mora, subdit equo calcar, prægressus & agmen,
 Obvius Emmanuel geminis se Fratribus offert:
 Atque ubi perventum est, collectus in arma moratur
 Spernenti similis. Frater tum grandior ortu
 Invehitur, maculas sperans delere priores:
 Hunc ergo propior cum Lusitanus adeptus
 Et bene contiguum librando credidit ensi,
 Dirigit incutiens gladium: Thracem excipit ictus:
 Loricæque moris ruptis se cuspis adegit
 Pectoris in latebras, & fixo e pectore tergum
 Haufit, & in costas geminato vulnere prodit.
 Nam præceps juvenis dum sese audentior infert,
 Induit in ferrum, valide quod robore dextræ
 Emmanuel torfit: vidit germanus & ictum,
 Fratris & exitium, gelidosque obtorpuist artus,
 Magnificique cadunt animi formidines: nec jam
 Vis illi est propius succedere; sed fuga tantum
 In voto est: abire ergo, suisque involvere querit
 Se mixtum agnibus; vetuit Dux inclutus illum.

In-

Integrum pugnae secedere : fulminis ictu
 Occupat elapsum, trepidosque everberat armos:
 Nec cessat, miserum quin fulvâ extendat arenâ:
 Palleat ut tandem Ciconum temerarius ardor
 Multatus ducibus rursus se credere campo.
 Inde alios super, atque alios petit ense, fugatque
 Fulmine iter sternens : sequitur Germanica pubes,
 Irrumpitque, hostesque abigit, cæditque morantes.
 Id porro exequitur multo certamine miles,
 Et seges armorum fuerat quâ plurima nuper,
 Hic tantum armorum strages mox vasta, virumque.
 Jam fuga, jam terror desolavere manipulos:
 Signaque, signiferosque premit pede victor ovanti.
 Parte alia siquidem pariter se Palphius infert;
 Nec furor est ullus, Ciconum nec martia virtus,
 Quæ Ducis incursum ausa est, potuitque morari.
 Ille sibi, fociisque viam facit, acer ubi enses
 Incussit, primasque acies unde unde trucidat.
 Nec vero alterius versus bona copia, quique
 Stant in subsidiis audent occurrere stragi,
 Subtractique fugâ procul evasere : fidelis
 Et fuga contingit multis ; quippe ire per hostem
 Intentum spoliis licuit, seque abdere muris;
 In quibus obstrusi jurant se deinde tenere
 Spe campi extorres, cujus Germana juvenus,
 Palphiadesque potens factus bis cæde sequestra,
 Cujus & imperium Dux Lusitanus adeptus,
 Non pede jam firmo, verum rapidæ impete dextræ.
 Tum demum propius quavis formidine liber
 Palphius accedit, septis obvallat & Urbem,

Di-

Digessitque acies, tormentorumque locavit
 Suggestus varios, variis pro mœnibus Urbis,
 Ingenioque loci: plures educit in ulnas
 Hic alios, illic humiles molitur, humique
 Depressos, seu subsidit telluris hiatus,
 Seu muro adjectus collis procerior exit.

N.3. Tempore quo Princeps rebus jam rite paratis,
 Vim Cereris magnam, vel onustos pulvere currus
 Ignivomo, & variis tormenta curulia formis
 Advehit, & denis castris devenit ad agros,
 Quâ jam Palphiadæ præmissum assederat agmen.
 Consensu unanimi voces super æthera tollunt
 Sub Ducis adventum turmæ, resonoque fragore
 Dilacerant auras displosa tonitrua martis.
 Hic memor officii convenit Palphius ultro
 Eugenium, docuitque situs, dictisque locorum
 Naturam explicuit, partes descripsit & Urbis,
 Et quod munimen propter pomoeria muri est.
 Quæ Princeps operâ quamvis acceperit auris,
 It tamen, ut pateant oculo comperta fideli.
 Palphiades illi comitem se jungit, & unâ
 Artificum, Procerumque manus, geminique manipuli
 Loricati equitis: vadit Dux inclytus ergo,
 Itque, reditque vias, ultro citroque recurrens:
 Metiturque loci spatium, speculatus in orbem
 Loricamque arcemque, & murum exactius Urbis.
 Hæc ubi jam tenuit certa ratione, modumque
 Obsidii exegit: se rursus in castra recepit.
 Erigit in vastis sese alta Themesia campis,
 Murorumque minis, excelsisque ardua pinnis,

E c

Quâ

Quâ sedet, obscœnis ceu dedignata lacunis
 Subducit caput, & puras extollit in auras.
 Nec tantum editior Cœlo fastigia murus
 Invehit; ast idem senas spatiatur in ulnas,
 Et sibi collatos geminos capit amplior axes.
 Nam nisi crassities apici respondeat æqua,
 Corruet, incumbetque sibi fundamine murus
 Infirmo fultus: molesque incondita fiet,
 Saxorumque strues, non jam munimen in hostes.
 Hic porro murus non recto tramite semper
 Currit; at excedens vasto ceu tubere prodit
 A solito tractu, & turris sinuatur in arcum.
 Ac quantum paries falcato prominet orbe,
 Tam capite excelso surgens procerior exit,
 Intentatque apicem nimbis, & in astra minatur.
 Quæ vero spatii certo discrimine distans
 A mole adversa stat ad auras turris, ab usu est:
 Reddat ut infestum muri latus interjecti,
 Atque interstitium campi diverberet igne:
 Si forte irrumpant spissis assultibus hostes.
 Sed minus est turris, validique Themisia muri
 Indiga, loricae satius munimine tuta.
 Præ validis (quibus illa procul turrita superbit
 Mœnibus) obtendit tignis, & stipite querno,
 Densataque diu tellure, & cespite ductam
 Loricam infarto: speciem fastigia muri,
 Crassitiesque refert murum; nam lata patensque est
 Ad quinas ulnas: verum robustior illa
 Mœnibus est, silice aut solido de marmore structis.
 Nam si tormenti sit tempestate petitus

Sic

Sic actus paries, non solum ducit hiatus;
Sed rimas aperit, fractusque dehiscit in orbem,
Qua parte impellens silices bolis ærea fodit.
Lorica hæc autem, quod concinnata sequenti
Materie, faciles admittit pervia glandes,
Nec circum quatefacta labat; quippe ignea tela
Se raptim insinuant, septum & terebrare videntur,
Non quatiunt fractum: tenuique e vulnere tantum
Ramenta emergunt, non vastâ rudera strage.
At vero murum duro de marmore ductum,
Impactisque pilis aditus aperire negantem
Succutit, & nitri rejecta potentia frangit,
Uniusque loco centena foramina pandit.
Sic quoque dum calamus succumbit flexilis Euro
Extat, at obluens animis affligitur arbor.
Sub pede præterea tanti muniminis ingens
Se pandit fovea, & ternas descendit in ulnas.
Quin omnis regio, quæ circumplectitur Urbem,
Squalet, inexhaustis late damnata scatebris.
Hos latices fluvius, nomen qui foenerat Urbi,
Largius eructans, adjectos diluit agros.
Hinc grave subsidit, vel inextricabile cænum,
Amnis ubi appositos obeunt divortia muros,
Et dubium reddunt, tellus dicatur an unda,
Quæ juxta regio est: adeo diluta lacunis
Permaduit: quin non solum qua parte palustris
Est clare, ad nixus cedit, recipitque prementem
Scripta gradum, at paulo quâ firmior esse videtur,
Succutitur tentata, pedumque exterrita pulsu:
Dumque tremit, longe pondus sentire fatetur.

E c 2

Sic

Sic pro re nata, plantis aut obvia, circum
 Hæc nutat, humanis aut innatat invia plantis,
 Suspensæ similis: tali fluvione, lutone
 Dixeris ad bellum potius navale catervas
 Puppe exercendas, quam fixo ad prælia gressu.
 Ergo nec aggeribus, nec suppetit ulla struendis
 Materies pluteis, quibus expugnare Sabaudus
 Loricam posset, tectusque invadere seprum.
 His munimentis invictam, & moenibus Urbem
 Flos Ciconum electus, bellisque experta juvenus
 Infedit, quorum numerus duodena virorum
 Millia complebat: nec cessatura fuisset
 Indigenum pubes, condita ubi tessera belli
 Acciret, seu dejectos statione Latinos
 Exigere, aut muri stragem reparare placeret.
 Omnibus his rebus nimium confusus, & audax
 Urbis Præfectus nixus sperabat, opesque
 Frangere Germanæ, penitusque eludere gentis,
 Urbis & eventus quondam præstare secundos.

N.4. At contra Eugenium tanto subit acrior ardor,
 Quo magis invictis comperta Themestia septis.
 Ergo ubi perfectus variis cum turribus agger:
 Sive is, qui frontem anterior defendit ab hoste
 Obsesso, sive exterior, qui terga soluti
 Hostis ab incurfu Getici tegit: inde remissa
 Hac cura, obsidii turmas partitur ad usum.
 Ut pedes excubias agitet pro margine valli,
 Edicit: post hunc equitum gravia arma locavit,
 Latura auxilium qua parte laceraret hostis.
 In medio campi duplex it semita tractu

Per-

Perpetuo ducta : & medium se callis uterque
 Excipit : atque crucis specie intersectus, ubi alter
 Obvius alterius capiti est , ibi lata theatro
 Area , & hac ortus trames , qui longior exit,
 Dividit in quadrum campos , partitur & æquo
 Hos spatio : circus sed vero ubi panditur ingens:
 Hic equitum robur vacua statione moratur.
 Scilicet , ut casus cum provocat , ilicet adsit ;
 Nec quidquā impediat, dum cursum intendere præstat.
 Quin etiam sonipes fert semper ephippia , semper
 Fræna terit , dorso semper stat miles , habenas
 Semper læva quatit , stringit dum dextera ferrum.
 Nec vero interea Mavortia fulmina cessant
 Mœnia perpetuo bolidum convellere jactu;
 Et dum loricam excindit , dum diruit ignis:
 Subter humum currens per cæca cuniculus antra
 Descendit , ducitque vias ad mœnia tutas
 Multiplici serpens Mæandro : Ut denique rumpat
 Sub murum , latoque acies depromat ab ore.
 N. 5. Parte alia bombarda pilam jaculatur , & illa
 Ad Cœlum evehitur pyrii pro pulveris haustu:
 Ut vero impulsus nitri subsedit adactæ
 Impressus bolidi , muri qua parte magister
 Destinatus , hac ruit illa : sinusque abrupta crepantes
 Cum strepitu cadit, & summi fastigia muri
 Detergens sese intrudit , rabidoque fragore
 Diruit abscindens , & stragibus omnia complet.
 Tam multas inter bolides volat una per auras,
 Non libratoris voto directæ , nec arte,
 Virginis at nutu : Nivium quæ festa triumphis

Ut

Ut Geticis recolenda dedit: quando agmina Thracum
 Affligi voluit: per Thracum incendia rursus
 Ceu face festivâ liquidas arsura per auras,
 Nunc quoque Natalis recoli jubet annua festa
 Virgo sui: hoc vero voluit distare; quod olim
 Thracius excepit Nivium solemnia sanguis:
 Thracius hic ignis festum Natale sequutus.

N. 6. Nox illa, illimes quæ Virginis excipit ortus,
 Felicemque diem fusco quæ claudit Olympo
 Multa erat: & quamvis alibi sopor altus haberet
 Mortales, placidâ laxatos membra quiete:
 Non tamen hic curas, bombardarumque diremit
 Assiduos ignes; bolis ergo exercita flammis
 Altior ad Cœlum erigitur; ceu jussa Parentis
 Acceptura foret propior, dumque ire per auras
 Destitit, aut visa est aut illa nitentior arsit,
 Et crinita facem duxit; tum præpete lapsu
 In præceps abit, atque fugam direxit: ubi hostis
 Thracius instantes belli condebat ad usus
 Pulveris ingentem numerum: cadit igneus illuc
 Orbis, ad illius casum flamma alta tenaci
 Gossipio in bolidis gremium descendit: adeptam
 Corripuit globus inde facem, fax ipsa sub arcto
 Infremit eluctata sinu: tum diffilit orbis
 Fusilis, interiusque malum vomit; undique clavi
 Infarti frustra, & ferri, abruptæque catenæ
 Erupere: volat late Vulcania pestis,
 Cujus ab injectu pyrii vis pulveris ignem
 Concipit, arreptumque procul partita reponit
 In tignis, quorum truncis lorica coactis

Con-

Constabat. tum vero effusa incendia late
Emergere, ruunt; flammis alimenta ministrant
E vallo propiore trabes: ergo undique flammam
Cernere erat, quæ visa minax, expertaque Thraci est
Multato egregie: dum pesti occurrere tendit,
Obruat ut lymphis; nostris sed visa catervis,
Eugenio inprimis spectacula grata referre;
Seque triumphanti similem glomerare per auras,
Testantem facibus, quid magna potentia Matris
Posset, & ad sacros plaudentem Virginis ortus.

N.7. Ergo ubi comprehendunt arentia roborâ flammæ:
Atque aliam ex alia vento quatiente secutæ
Depascunt sylvam: quamvis non sponte Parenti
Obsequitur, festumque colit Natale Gelonus.
Nam veriti, ne forte hostis Germanicus ansam
(Dum timor obrepat passim, regnatque tumultus)
Arriperet, ductuque metus bacchantis in arce
Acrior evadens muros perrumperet, inde
Undique conciti coeunt ad septa frequentes
Bistones, & dextrâ ferrum, piceosque sinistrâ
Intentant ignes, & sepimenta tuentur.
Sic ubi subsisterunt, veluti celebrare videntur
Virgineas facibus cunas: ceu festa Parentis
Nos etiam instructi flammis coluisse solemus.

N.8. Mox animo erecti, veluti furor additus esset
Ignis ab aspectu, sunt ausi erumpere claustris
Stipato cuneo, & nostrum grassantur in agmen,
Hic ubi curabat cum Dauno Harrachius Heros:
Nam post hunc statio tum forte vicariâ Dauno
Jussa sub id tempus fuerat: sese invehit ergo

Thra-

Thracum acies, postquam tormenta curulia ternas
 Explosere pilas, terna vice sclopus & ignem
 Fudit; in audentes ausi sed poena redivit.
 Quandoquidem Daunus, turmisque Harrachius unâ
 Imperat, ignitis neglandibus ante laceffant,
 Quam propius vallum Thracis succederet agmen.
 Id simul evenit: volat ilicet ærea grando,
 Utque ex condicto rursus repetita Gelonos
 Excipit instantes; animo tunc concidit hostis,
 Maturatque fugam præceps, flammamque remittit,
 Hæc eadem porro late projecta tenebras
 Dimovet, & multo pellucens igne Getarum
 Cladem aperit, donec depressit sanguinis imber,
 Imber ab extincto fluxit qui plurimus hoste.
 Quamquam autem hos ignes gelida formidine Thracū
 E dextra excussos rivi domuere cruoris.
 Nulla sed injectæ terræ, nec fluminis ulla
 Vis unquam obtinuit, loricae ut flamma sileret:
 Donec ab Eois Phœbus fulgentior oris
 Arsit, & e toto tenebras discussit Olympo.
 Tunc quoniam exierat Divæ nox debita cunis,
 Quam coleret, languens paulatim flamma resedit.
 N.9. At non Eugenii, seu martia flamma remittit,
 Seu pia, quin grates persolvat rite Parenti,
 Quin opera et properet, muros expugnet ut Urbis.
 Ergo alias ducit caveas munimina propter,
 Et super has pluteos, tutum præstaret ut agmen,
 Integit, edicens tortis ut vinea cryptis
 Excurrat, donec loricae ad moenia spectet.
 Quo factō, triplices utroque in margine fossæ

Flu:

Flumine stagnantis, vallumque obeuntis in orbem
 Infertit pontes: tumulos tunc erigit, unde
 Librata excuriat muralis machina septum:
 Atque opus hoc urget, totusque absolvere tendit.
 ¶ 10. Dumque hæc interea diversa parte Sabaudus
 Molitur, numero tenuis licet, inclyta bello
 Ibat Ibera manus: bis centum & mille virorum,
 Ductor Humadiades: properat festina juvenus,
 Ad claros repetendæ Urbis dum spectat honores,
 Queis timet exortem fieri, si tardior oras
 Pannonias transgressa foret, terrasque teneret,
 Surgit ubi excelsis obsessa Temesia muris.
 Maturat pleno ergo gradu, similisque solutæ
 Contemtim ingreditur: seu damnū attendere præsens
 Neglexit concepta sui fiducia, sive
 Abnuit adverti, laudum postquam ingruit ardor,
 Qui magis in meta celerat perniciores ipsa.
 Sic dum carpit iter latos ubi semita calles
 Explicat, & vastum se circi effundit in orbem.
 Hinc, atque hinc lucus late procurrit, & urget
 Callis utrumque latus, lucus niger ilicis umbra,
 Qui folia impexus foliis, ramosque fluentes,
 Solis & exclusos tenebris intercipit ignes,
 Et caliganti terras obnubit amictu.
 Hoc nemore insidiis apto se copia sensim
 Æthiopum abdiderat Thracis vexilla sequentum;
 Et luco aut tenebras addit ferrugine vultus,
 Aut luco tenebras, quas malis exhibet, auget.
 Hæc fera colluvies turmas ubi vidit Iberoas,
 Protinus e latebris sese eripit, inque remissos

F f

In-

Incidit Hispanos, spissisque assultibus urget
 Hostis utrumque latus. prima sic luce coortus
 A nemoris latebra corvorum exercitus exit,
 Et dubias auras piceis everberat alis,
 Turmatimque ruit. Furias ubi vidit Avernas
 Irruere irarum magno certamine Ductor
 Hispanus; nullumque sibi, sive ille monere,
 Instruere aut acies vellet iam tempus: in arma
 Collectus stetit, & breviter sic ore loquutus.
 Res nata, o pubes, ne pugnam evadere possis,
 Ut prohibet, cordis sic abnuat insita virtus,
 Ut vitare velis, meritas hæc excitet iras,
 Aude animis, tantæ numerum nec gentis inito:
 Ast oculis vultum relegas, qui funeris omen
 Est miseris, solitas mavis si promere vires.
 Dixit, & in dictis educit & exerit ensen
 Acer Humada, feroxque hostes sese ejicit inter.
 Vox tubæ, vexillum gladius fuit, ipse vel agmen,
 Agminis aut animus, duplicis sive agminis instar;
 Tum linguæ monitis dextræ facundior usus,
 Quæque irritavit piceas audacia gentes,
 Quæque irritatas retudit mavortia virtus
 Fortis Humadiadæ simili secum impete raptas
 Illicet Hispanas acies impingit in hostes.
 Ille sed Æthiopum frontem sibi destinat uni:
 Quos levâ & dextrâ pubes invadit libera.
 Et velut ordinibus ruptis dissolvit utrumque
 Hæc cornu; sic ille viam formidine factam
 Incussa aut iniit, librato aut fulmine fecit,
 Omnibus interea telis impervius idem.

Nec

Nec lorica trilex, squamisque instructa tuetur,
 Nec furas ocreæ, duplex nec tempora cudo:
 At sua dexteritas præsens infligere vulnus,
 In caput inflictos proprium dum rejicit ictus.
 Pectoris ipsa etiam textit genuina, vel ære
 Durities melior: * quid enim sine pectore profit
 Inviæctus thorax? gestare quid arma juvabit,
 Non animum? afflictæ juvenum virtute, Ducisq[ue]
 Æthiopes, solitas pauci subiere latebras:
 Nec prorsum intacti, salientes sanguine plagas
 In lucum referunt: tellus mirata colorem
 Insolitum, nitido tum primum risit in ostro.
 Ostro risit humus, sed Averni regia flevit,
 Dum nigra diluvies animarum apparuit atrî
 Advena vestibuli & fuliginis oblita nimbo:
 Quas totidem furias Orci gens noxia ducit,
 Dum tenebris sensit tantas accedere noctes,
 Pannoniæ in campis quot virtus stravit libera
 Æthiopes; quorum fumantia corpora passim
 Extinctos referunt injecto sanguine torres.
 His postquam expedit sese generosus Humada
 Casibus, & turmas spoliis, sed laudis onustum
 Se cumulo postquam gaudens in castra reduxit,
 Eugenii, & Procerum plausus excepit ovantum.
 N. II. Tu quoque de tantis tecum gratare triumphis
 Fochiade Antoni, partæ præconia laudis
 In te nam juxta recidunt; quando Austrius Heros
 Ad te rejecit munus, popularis ut agmen
 Contraheres gentis: studiis tu pronus in omne
 Obsequium Caroli, stimulo pietatis & ætus

Ff 2

Huic

Huic parti incumbis multus, dum cogere tendis
 Exortes patriæ juvenes; quibus arma, sagumque
 Induis: atque aurum, Caroli quod prodiga dextra
 Annuit, armandis turmis profundere gaudes.
 Ipse nec in fastus, aut alta palatia partas
 Fundis opes, niveo nec ficta e marmore signa:
 Aut liquidum in fontem, qui pura argenteus unda
 Volvitur, appositas & lymphis irrigat herbas.
 Nam tua sat prudens pietas, prudentia novit
 Sat pia; quod multis dextræ monumenta rapacis
 Instituant tecta alta, quibus vasta atria, vastis
 Porticibus surgunt, centum spectanda columnis
 Tænariis: novit, quod fixum in pariete marmor,
 Amissi evadat titulus speciosus honoris.
 Omnis ubi effigies, ut amica silentia ducat,
 Obloquitur genio, & resonâ dum labitur undâ,
 In vetitos luxus fons murmurat omnis, & omnis
 Dum fluit, invisas pompas fugisse videtur.
 Tot tibi tu statuas Præsul castissime fingis,
 Quot juvenes armas galeâ, quotque instruis ense.
 Qui cruor Æthiopum porro de pectore fusus
 Hispanis gladiis, quavis fulgentior undâ
 Fontis, in æternos stabit, non effluet annos
 Ille tibi: reddetque tuæ pietatis honores,
 A speculo veluti vivo, nitidoque relatos.
 Quamquam adeo morum niveo fulgore coruscas,
 Lumine tam mentis, tam sanguine clarus avorum es,
 Ut meritò ejicias, resilit quod lumen ab auro
 Ære percussum; gemina dum luce renidet
 Impenlum in juvenes aurum: lux insita cujus

Irra-

Irradiat duplex, simul illo ex ære resultat,
Quod parat, Odrysio damnum maturet ut hosti.

Quin etiam, terræ veluti Sol igne vapores
Contrahit, in nubis gremio describat ut Irin,
Nuntia quæ steriles ditet pluvio ubere terras.

Compactum e terræ sic ipse vaporibus aurum
(Hos siquidem cogens immissa potentia Solis
Erudit informes, aurum quò fingere possit)

In propriis manibus, non Cœli in nubibus Irin
Edis, & auratos spargis, quos præcinis, iimbres.

Sic fuso ex auro reliquus tibi fulgidus auri
Est modo neglectus, qui luce nitentior ipsa.

* Quandoquidē haud splendor rerū germanus habetur

* Ille, peregrinum quem lux exotica præstat,

* Dum levi a massæ facie dispulsa resultat,

* Atque ita diffiliens geminat refracta nitorem,

* Dum ferit, atque redit: talem quoque lamina reddit,

* Et picturatum nitida cum sandyce signum.

* Non lux illa quidem, lucis sed iniqua repulsa.

* Lux porro genuina modo est, quam corpore reddit

* Conspicuo aut adamas, aut omnis dura, nitensque

* Quæ gemma ingenio est; ea quippe meatibus ignes

* Exigit obstructis, & dedignatur honores,

* Adscitos, gaudens innato ardere nitore.

Talis es Antoni, dum lumen respuis auri,

Et commentitii renuis splendoris honores,

Ingenitæ solitus radiis splendescere lucis.

Ergo age, & a geminis veluti producta scatebris

Gaudia concipias Præsul venerande; triumphus

Hic siquidem, a Libycis retulit quem victor Humada,

Nun-

Nuntius aut alii, confors aut ille trophæi est.
 N. 12. Nam simul Æthiopum legio tua contudit agmen,
 Delatum Eugenio est, equitum bis dena Gelonum
 Millia, non modico peditum cum robore, cumque
 Diluvie Scythicæ gentis, bis millia quina
 Explentis, plusquam pleno contendere gressu:
 Ut peterent non dum expleti munimina valli
 Externi: quâ Palphiacus Legatus agebat;
 Scandere nam subito sperabant impete molem,
 Subsidio obsessis ut saltem Thracibus essent,
 Si minus obsidio socios subducere possent:
 Quod sibi proposuit primum tentare Gelonus:
 Sed spe frustratus, siquidem quam ferre parabat,
 Non habuit, qui posset opem sibi ferre cadenti
 A ferro Eugenii, quo concidit interceptus.
 Thracis in adventu se præripit illicet ille
 Urbis ab aspectu, laxisque evadit habenis
 Ad loca Palphiades castris ubi curat apertis:
 Deque via edicit; sit Staremburgius Heros
 Cum geminis lecti peditis legionibus illi
 Præsto, & viginti campestria fulmina ducat.
 Haud secus ac iussus Dux hic mandata facessit.
 Ecce tibi Thracum nimbus decurrit equestris,
 Effusâque fugâ se protinus invehit hosti.
 Obvius it Princeps, & adacti grandine plumbi
 Submovet exceptum: Procerum tum turba Gelonum
 Advolat ad primos, rursumque ad bella reducit
 Increpitans dictis equites, ferroque minatur,
 Ni contra revocent versi vestigia Turcæ,
 Atque iterum illatis incant certamina signis.

Ma-

Major at incussus gladio, vultuque Sabaudi
Convertit terror Cicones, Primoribus ipsis
Ejectis: subeunt alii, rursusque lacessunt.
Hic vero e castris Princeps ferus emicat, ira
Percitus, & tota belli cum mole Gelonis
Incubuit: facili prorsus qui Marte fugati
Haud mora corripuere viam, ruptisque feruntur
Ordinibus: terror pedibus nec panicus alas
Adscripsit: pauci Thracum, queis vita pudori
Posthabita est, quamvis saliat formidine pectus,
Substiterunt paulum: nec pugnae hos cura morata est;
Agminis extremi sed vero cogere turmas
Dum studium est miseris, caput objecere periculo.
Hos interceptit rabies lymphata Latini
Militis, & nulli est permissa precaria vita.
Ignovit Princeps reliquis, passusque tremantes
Se celeri mandare fugae: tum tempus in omne
Sanguineo sanctum est documento, & strage Getarum,
Ne tentamentis quisquam opportuna putaret
Castra, licet septis passim nudata paterent.
His propere exactis, Princeps regressus ad agmen,
Totus ut obsidio repetendae incumberet Urbis,
Et rerum summae, cura jam denique liber
Disiecti Thracis: praesentia Principis urget,
Ut labor assiduus nullo interdictus ab hoste
Inceptas foveas confestim absolvere posset,
Fossorum alternis turmis subeuntibus antra.
Quorum alius terrae matris fodit ista ligone
Viscera dilacerans: glebas in corribus alter
Egerit eductas, certatimque agmine facto

Ma-

Maturant, quod cuique operis, pensumque laboris
 Incumbit. pergens si longo examine portat
 Frumenti formica modum, cum Phœbus apricam
 Vestit humum radiis; segetes pars avehit antro,
 Pars capit avertas, calidâque exponit arenâ.
 Ut vero impensa est series operosa laborum,
 Tandem opus expletum, promotaque vinea summum
 Pertinet ad labrum, fossæque crepidine cessat:
 Vineâ nec verò procurrit tramite recto
 In septum; at vario flectens sinuosa pererrat
 Mæandro, varioque aperit multa ora meatu:
 Ut quas excepit nullis a glandibus istas
 Cæsareas acies sub ponte exponere detur
 Multiplici ductu, Geticisque immittere septis.
 Nam septi in latus ut turmis via pensilis iret,
 Quæ foveam juxta, & fluvii quæ jungeret undas,
 Eugenius triplicis construxit brachia pontis,
 Hæc supra pluteus coriis assurgit, humoque
 Tectus, & Ismarias defendit tegmine flammâs.
 Pons ergo foveam supra decurrit, & amnem;
 Adque pedes septi triplex caput illius exit.
 Hæc iter a fovea, pluteique a tegmine turmis
 Tentandum, accinctis lorice invadere septum.
 Jam gravis armatis, armis jam vinea facta
 Stabat, & expectans miles quæ tessera belli
 Prædicet assultum, jubeatque irrumpere muros;
 Impatiens ardet; * quis enim cohibere phalanges
 * Ausit, ubi affulget spes inconcussa triumphî?
 * Aut ubi barbaricis spondetur præda trophæis?
 N. 13. Ante se ad pugnam pubes quam jussa volaret,
Pal-

Palphius Eugenii nutu raptim agmina ducit,
 Per speciem Turcas alia de parte petunt;
 Scilicet ut tali distractis viribus arte
 Distineat Thraces, reddatque ad septa minores,
 Quæ jam propositum fuerat superare Sabauda:
 Te Procerum lumen, debellatorque Getarum,
 Gloria militiæ, belli fulmenque decusque,
 Virtembergiade major, te dixit in armis
 Ductorem Eugenius, qui propugnacula tentes.
 Omnia tu, belli ceu disciplina requirit,
 Instituis, pubemque locas, acuisque locatam:
 Dumque moram damnas, condictaque signa moraris.

N. 14. Ecce tibi strepitu tremere excita terra sonoro;

Et lacer a rabidis ululare fragoribus aer,
 Aëra dum lacerat, dum sibilat impetus ignis.
 Omnia nam bolides displosa tonitrua librant
 Eugenii a castris, nec solum ut signa petendi
 Loricam; ast etiam Turcas detergere septi
 Ut procul a pinnis possent, quo tutior iret
 Miles ad assaultum; caveis volat ergo coorta,
 Et plutei obtentu vadit Germanica pubes
 Conferto cuneo, & loricam ascendere tentat.
 Haud secus in summis si quando emerferit esca
 Fluctibus, e fundo Delphinum excita caterva
 Præpetibus pinnis, caudæque impulsa bifurcæ
 Remigio, celeres præreptum pabula currunt.

N. 15. Ergo ubi magna patet strages, ubi lata ruina
 Est data, contritæque trabes, confRACTæque tigna,
 Huc iter intendit properans recto agmine pubes
 Austria, perque trabes, & iniquo stipite truncos

Gg

Ob.

Obluctata diu, seseque experta per omnes
 Sæpe vias, valli semper prohibetur hiatu.
 Quandoquidem stipes manibus comprehensus, ut autum
 Adjuvet, & juvenes deducat tramite firmo,
 Ut qui declivi pendens in calle, secutus
 Volvitur, & gemino gravior jam pondere factus
 Una aggressorem secum rapit, ille volutus
 Præsidio fallente pedem, corpusque terente:
 Unde gradum ad palmas credit, Thracisque ruinas,
 Inde gradum ad casum nactus, propriamque ruinâ est.
 Præterea Thraces sua munimenta tenentes,
 Et super extantes densa ceu grandine plumbum
 Tormentis fundunt manualibus; ergo ubi tellus
 Lubrica frustratur tremuli vestigia gressus:
 Fusilis & plumbi cum tempestate petatur
 Miles, in immensum furius excander, & hærens
 Frendet, at incassum, rursusque redintegrat iras;
 Et certus cadere, aut pomoeria clausa subire
 Vimagna in vallum adnixus contendit: at ignis
 Ingruit, & major telorum injuria crescit,
 Rursus & infelix oritur laniena virorum.

N. 16. Tum vero, incubuit septi cui cura petendi,
 Ardet Alexander, clypeique obtectus ab orbe,
 Quem levâ erexit, facinus memorabile adorsus.
 Tignû immensum ingens dextrâ rapit, utque sarissam
 Tractarent alii, aut nodoso stipite clavam:
 Vittembergiades magno sic robore versans
 Sylvam agit, elatâque alte contendit, ubi hostes
 Angustos aditus densa obsedere corona.
 Huc cum delatus, paulumque pependit in ictum,
 Sor-

Sortitur visu, quod tigno destinet agmen
 Spissius: acclinis rapido tum turbine pinum
 Incutit, & veluti cæsim diverberat hostem
 Exitium, inflicta laturus & arbore stragem
 Eminus: aspectu primo stupuere Geloni,
 Defectique animis non audent fundere glandes
 Attonitis similes, digitis quin pene remissis
 Arma cadunt: pinu trepidum tunc occupat heros,
 Et strage immensa totum late atterit agmen.

N. 17. Mox trabe rejecta mucronem stringit, & olli
 Germanus comitem se Maximianus, & unâ
 Se ferus adjungit Princeps Beverenus utrisque.
 Per medios Turcas, veluti tria fulmina, ternos
 Cernere erat gladios celeri vertigine adactos
 Ire, redire viam, & Coeli simul ire per auras
 Brachia, divulsasque manus, viduisque lacertis
 Abscissum caput, & terram fluitare cruore.
 Omnia terrorem spirant, atque omnia luctum:
 Multiplici aspectu mors omnia cladibus implet.
 Hos tres Heroes furias gens Thressa putavit
 Ducentes mortem, vel mortem ad bella sequentes.
 Sic illi avertunt, feriunt sic fulmine Turcas
 Palantes, ruptaque acie, & sine lege vagantes.
 Ut quondam cellis (dulci quas nectare mellis
 Examen distendit apum) si forte viator
 Admovet incutiens tædam, pars territa flammis,
 Et pars, illapsus fumi quod turbat amaror,
 Effugium intendunt raptim, nullisque facultas
 In promptu effugii est, regis, vel mentis egenis;
 Ergo abeunt redeuntque, & semper cerea juxta

G g a

Ca.

- Castra volant, glomerantq; acies, miscentq; tumultus.
 Haud aliter cum fusa manus Threissa solutis
 Ordinibus sibi se involvit: nec segnius instant.
 Tres illi Heroes, qui Thracum ad funera turmas
 Partiti: stragis ducit quâ quemque libido,
 Diversi irrumpunt, & sternit sanguine callem.
 Quisque suum: tam lata patet nam semita, quantum
 Per gyrum rapido glomeratur turbine ferrum.
- N. 18. Tempore sic capto loricae admissus hiatus
 Caesareus miles, plumbi quem missilis imber,
 Et via distinuit, properantior incidit hosti,
 Tempus ut amissum redimat, stragemque rependat.
 Res fuit ex voto: siquidem grassantur in agmen
 Germani, nulloque habito lixae, Ducisve
 Respectu: involvunt æquali funere Turcas,
 Nec diuturna sitis rivo se sanguinis explet.
 Nil porro Edonis vallum foveasque tenere,
 Quas post lorica quondam duxere capaces,
 Profuit: has celeri constantique impete victor
 Occupat, atque alias aliis digressus adivit:
 Æquatasque scrobes mutilatis artubus implet.
- N. 19. Omnibus e Turcis vix paucos martia virtus,
 Et belli veteranus honor sub signa coëgit.
 Nec vero his mortem cura est evadere, mortis
 Ast ignominiam; nam fato incumbere certum est
 Pugnando: sistunt se protinus agmine quadro,
 Intentantque enses, & crudo Marte repugnant.
 Ut Lea, quæ laqueis circum irretita plagarum,
 Ulcisci potius, quam tela evadere tentat,
 Nec mortem expallet, modo non contingat inultra.

Sic

Sic etiam Turcis animas effundere votum est,
 Mors ubi dedecoris maculas non contrahat ullas.
 Ast ope virtutis quamvis obnixa repugnet
 Bellacis, domita est momento audacia Thracum.
 Quin horum gravis ira suo dum cavit honori
 Obluctans, titulos auxit non sponte triumphis,
 Quos & par Fratrum retulit, Beverenus & Heros.
 His, ubi militiæ veteris stravere Gelonos,
 Aut nullo stetit, aut tenui sudore triumphus,
 Qui fuit Ismaridum reliqua de plebe relatus:
 Plus siquidem Thracum pubes tria fulmina pallet
 Heroum, falcem mortis quam palleat ipsam.
 Terminus hic stragi positus; nam tutus in urbem
 Se recipit, quisquis dextræ diffusus & armis;
 Spiritus in plantas cui confluit omnis, abitque.
 Qui vero exclusi portâ, si tela remittant,
 His ultro Heroes parant in vincla petitis.
 Sanguinis in fluvio siquidem currentis ubique
 Ira suas flammæ, iras extinxerat ensis.

N.20. Interea Turcæ diversa parte morati
 (Quos ibi distinxit mentitus bella, minansque
 Palphius) edocti jam munimenta tenere
 Germanos: illuc omnes uno impete tendunt:
 Unde procul socium jam turba ejecta fremebat:
 Et jam firmata stabant statione Latini.
 Ergo ubi perventum est, diffisi expellere telis,
 Præsidium a flammis quærunt, tædisque coruscis
 Armati subdunt adjectis lampada truncis;
 Id vero hac causa, ut victor deprensus ab igne,
 Si minus a capta vellet discedere sede,

Ar-

Ardeat in cinerem versus, plaususque triumphi
 Definat in fumum: si vero cederet ultro,
 Tum labor in flammæ, & cassus sudor abisset.

H. 21. Haud mora: subiecto truncis arentibus igne
 Arida materies flammis correpta coortis
 Ardet, & illapsus contractis viribus undat
 Ignis in immensum, & latè Vulcania currit
 Per tigna obrepensacies, & protinus omnem
 Est molem pene, & sæcli rapit hora laborem,
 Hora vorax, magnæ jussis an Virginis hora
 Hæc ultro obsequitur? gaudens coluisse triumphos,
 Quos ope Virginea retulit de Thrace Sabaudus.

* Certa fides, Superum contingunt omnia nutu,

* Quæ forti adscribit falsi mens nescia vulgi.

Ergo manus Ciconum Virgo deduxit ad ignes
 Ignaras, Virgo flammæ per lignea septa
 Duxit, & oblatos sic est testata triumphos.

N 22. Quandoquidem ut flammæ in propugnacula Virgo
 Fudit, ad indicium palmæ venientis ab astris,
 Sic eadem Virgo glandes avertit, & ignes
 Odryssios, magnilædant ne Principis artus.
 Ut foret id signum, & pignus communis amoris,
 Quo Matri Eugenius servit, servatque Sabaudum
 Illa suum, liber casus evadat ut omnes.

Nam dum pugna tenet, variis dum casibus anceps
 Pendet, & exigitur, septoque admittitur hostis:
 Æquoris in morem fluctu subeuntis arenas,
 Et procul allisas undas revocantis in altum:
 Constitit excelso tumuli tum vertice Princeps
 Arduus, altus equo, turmas conspectus ad omnes

Un-

Unde sui foret, unde suas spectare catervas
 Posset, & intuitu, trepidas quo concurrit Urbes,
 Ad pugnas animos, animis submittere vires.
 Sic ille immotus plantas, immotus & artus
 Substitit, huc illuc tantum sua lumina versans.
 Ut pro re nata turmis edicere posset,
 Qua parte assultus duplicent, qua parte remittant.
 Nec latum excessit culmum, dum praelia fervent,
 Digressusve loco est, donec lorica subacta est.
 Tempore quo Turcæ castos in Principis artus
 Omnia delibrant, seu quæ manualia parvas
 Explodunt bolidas, seu quæ muralia grandes
 Delibrant tormenta: metit grando ignea plures,
 Qui circumjecti medium cinxere Sabaudum.
 Solus at intactus, nec glandi abnoxius ulli
 Ille fuit, quando clypei sub tegmine tutus
 Exstitit; is porro clypeus de millibus unus,
 Virgineæ turris qui fixi in fornice pendent.
 Illius obtentu defendit Virgo Sabaudum,
 Avertitque alio (nam dignum est credere) glandes.
 Nec jam inconsulta Princeps, vanaque moratus
 Est illic opera; * neque enim succedere muros
 * Est Ducibus, quorum casu victoria sæpe
 * Desinit in cædem, victusque ex hoste triumphat.
 Id fuit in causa, quod Princeps abstinet ire,
 Et stimulos inhibet, quos sæpe in pectore fixit
 Infita fax animi medios rapientis in hostes.
 Se prius in præsens mavult nam vincere Ductor,
 Quam Turcas: melius Turcas ut vincere posset.
 Nec studium est illi propriis tentare periclis,

Ut

Ut certo alterius superet discrimine vallum.

- N. 23. Nam dū spectatur, dum cominus agmina spectat,
 * Omnibus in manibus præsētia Ptincipis ensem
 * Tractat, & ardorem quovis sub pectore pugnae
 * Aggerat, imbellesque acuit, revocatque furorem
 * Cessantem, & visu fortes accendit ad iram.
 * Haud aliter Titan quamvis submotus ab orbe,
 * Vis ea Phœbeae est, & tanta potentia flammæ:
 * Omnibus ut reddat vires, rebusque calorem,
 * Quo sine torperet quicquid viget orbe triformi.
 * Sic etiam, aspectu quantumvis inde recedens
 * Dux agitet, turmis succurrunt illius acta
 * Inclyta, & hinc virtus, hinc martius additur ardor:
 Tam valet ad turmas facies spectata Sabaudi,
 Ut sociis vires addat cum visa, videntque est!
 Lampas & ut succos pinguis depasta Minervæ
 Explicitis longe radiis procul amovet umbras,
 Perpetuo & tractu lucem, quā pertinet, edit
 Jactatam, sic conspicui præsētia quoquo
 Eugenii patuit, pellit formidinis umbras,
 Et lucem inducit, qua virtus martia fulget.
 Ac nimium effulsit virtus hæc martia gentis
 Cæsareæ; nam postquam incendia miscuit hostis
 Thracius, ut truncos loricæ absumeret igne.
 Hoc facto coeunt, summaque ope pellere tendunt
 Cæsareos statione sua (firmata Latinis
 Jam statio fuerat septi pomæria juxta)
 Hac parte irrumpunt Turcæ, sed glandibus ictos
 Teuthones excipiunt, ipsi prius imbre petiti
 Ignito; subeunt stricta tum cuspide vallum

Thra-

Thraces, ut Austriacas abigant ex aggere turmas.
 N.24. Non passi hanc speciem, stimulisq. furentibus icti,
 Quo minus Edonis ausi decus isset inultum,
 Haud mora profluere, ruunt (furor addidit alas)
 Vittembergiadæ Fratres, Beverenus & Heros:
 Seque agili saltu, Turcarum ubi copia major,
 Injecere; vident Thraces venisse, stupentque:
 At vero adventum vix pleno attendere sensu
 Attoniti potuere: Ducesque ex æthere lapsos
 Rentur, & e Cælo pariter venisse ruinam.
 Sic etiam Larvas inter deserta viator
 Ex improvviso si juxta adstare tuetur,
 Stat pede suspensus, penitusque oblitus eundi
 Ora tenet, quin & donec se colligat ille,
 Vitalesque actus revocet, mentemque receptam,
 Seu captum sanæ credit se lumine mentis,
 Ducere seu vitam vitæ tamen usibus orbam.
 Tum subitam ad cædem juvenum tribus ensibus actam
 Ismarii cecidere animis: non unus & alter
 Occidit ante suum, quam mente adverteret, hostem,
 Exciretque animo furias, segnemque stuporem
 Excuteret: quorum mors continuata timori est:
 Nam fatum, fatigue minas simul attulit ensis
 Fulmineus, quem terna acies rotat: agmina terna
 Quandoquidem Heroes referunt, si lumina flectas
 A Ducibus, cæsiq. struem meditabere Thracis.
 Impete tum celeri, qui perrupere Geloni,
 Illicet afflicti, tutis se moenibus abdunt.
 Urbis ad intactos dum muros usque secuti
 Institerunt semper Turcis Heroes, & armos

H h

Con-

Concidunt, nacti semper mucrone trucidant.
 His tribus Austriaci succedit militis unda,
 Atterit Ismarias & confertissima turmas .

N. 25. Queis vel compulsis partim, vel parte necatis;
 Thracum alii, quorum visa est via longa timori
 In muros recipi, & facilis quæ posset ab hoste
 Præcidi, frustra miseri petiere salutem
 A scrobibus, frustra e caveis certamina tentant.
 Nam qui telluris tractus se porrigit urbis
 A muro, & tangit lorica septa iubaetæ
 Confitus aggeribus, foveisq; ingentibus idem :
 Has subeunt Turcæ, quorum pars funera nacti
 Sunt ibi, quâ vitam quæerunt sibi, quâq; receptus
 Crediderant tutos, illic reperere sepulcrum .

N. 26. Ac nisi suppetias isset Dux ipse Sabaudus,
 Non adeo acciderit felix eventus, at anceps
 Aut erat, Austriadis aut multa clade stetitset.
 Dum se Thressa tenus mento gens occulit antris,
 Inde manus, manibusque enses exertat, & hosti
 Mucronem intentat, non opportuna Latinis
 Ipsa armis, altæ quod tecta crepidine fossæ:
 Et manus Austriadum si contra tendere vellet,
 Se Ciconum indueret telis, & inulta periret .
 Ergo hæret, dubiisque animis jacet : ecce Sabaudus
 Advolat: adventum juvenes sensere, novusque
 Insinuat furor, & vires accendit inertes .
 In foveas librant rapidis se saltibus omnes,
 Omnibus est potius Turcarum occurrere telis,
 Ora indignantis quam sustinuisse Sabaudi.

Ergo

Ergo ubi Cæsarei foveas tenuere, Gelonis
 Se rabidi involvunt, & adactum turbine ferrum
 Præpropere glomerant, atq; agmina Thracia cædunt.
 Eugenius summo fossæ de margine vires
 Sufficit Austriacis, aspectuque excitat iras
 Arma tenens: jam jamque scrobes initurus & ipse,
 Ut ferat auxilium, quoquo res exigat arcta.
 Principis aspectu pubes Germanica vires,
 Atque animos hausit perdendis hostibus aptos.
 Sic etiam pecudum, & præpes Regina volucrum
 Cum sobolem educit cryptæ statione, jugique,
 Ut prædam assuescat, victus & quærere raptor:
 It prædo nondum dentes expertus, & ungues
 Suspensus, timidusque sui, vultuque subinde
 Vertitur ad matrem; mater monet ire tuendo:
 Ille ruit, prædamque inhians oppugnat: at inter
 Pugnandum, seu forte sibi, seu paleat hostem
 Multa reluctantem, fixo cum lumine matrem
 Poscit opem; mater jam jam ruitura minatur:
 Inde audet, ponitque metum, graviorque lacescit
 Raptor, * & auxilii est species spes certa futuri
 * Auxilii, hæc acuit vires, discerpat ut hostem.

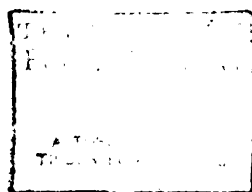
N.27. Ergo adeo æqualis quando victoria parta est,
 Eugeni jussu foveas subiere manipuli
 Austriaci, statio quâ tuta a glandibus hostis
 Effet, ut ad muros produci hinc vinea posset.
 Tum labor excepit major, tunc undique fervet
 Majus opus; tumultos alios muralibus aptos
 Tormentis turmæ instituunt, ubi plurima sedit
 Ignipotens moles: Urbis tum moenia propter

H h 2

Con-

Continuant vallos, intermissasque cavernas:
Tutus ut ad muros transversis callibus iret
Miles, & excisas posset succedere rimas.
Dum vero impendit fossor, milesque laborem,
Indulgetque libens: it mutua flamma per auras
Excidium mortemque ferens: jaculatur ab Urbis
Moenibus innumeras sclopo gens barbara glandes:
Urbis & in muros septi sub vertice partim
Tormentis, partim campi statione locatis,
Assiduos ignes, tempestatemque pilarum
Germani artifices librant: communis utrimque
Hinc oritur late clades, cæduntque caduntque
Ex improvise subitis aut ignibus usti,
Aut fixi Austriaci pariter, pariterque Geloni.
Major at est cædes, quæ nostras undique turmas
Excipit; hæ siquidem propius succedere muros
Dum nimio intendunt studio, se sponte periculis
Objiciunt nudos, plutei nec tegmine tutos.
Si minus & vitæ casus, Scythicasque sagittas
Expallent: quin ipse labor depressus ad inæ
Viscera telluris multos absument in antris:
Seu quia deficiunt, quas ducat spiritus, auras
Faucibus elisis; terræ seu diruta massa
Et necat & tumulat, quos occupat illa, maniplos.

FRAN-

1 VIRGO rogat, 2 Thraciq; 3 Metum, quo cedit ab 4 urbe;
Incuit 5 EUGENIUS vñerabile Pignus adorat.

FRANCISCI MARIE CÆSARIS

EUGENIUS,

SEU

MARIE VIRGINIS

PER EUGENIUM TROPHÆA.

Accesserunt argumenta AGNELLI DE AMATO
tum soluta, tum ligata oratione.

LIBER VIII.

- N.1. **P** Reces B. Mariae Virginis ad Æternum Patrem
deprecantis, ut finis labori obsidionis imponatur.
- N.2. Oratio Æterni Patris annuentis precibus B. Virgi-
nis Mariae, & Cælestis Curiae supplicantium pro Carolo
& Eugenio.
- N.3. Virgo Parens aëlis Deo gratibus Aligerum mittit, ut
Metum ab Inferno devocet terrorem Turcis incussu-
rum.
- N.4. Quis sit huiusmodi Metus in Inferno, ubi nullum
pœnarum novum genus, luculenter differitur.
- N.5. Iussus Metus adest, & territat Turcas.
- N.6. Perculsi formidine hostes album vexillum dedenda
urbis tesseram, extollunt.
- N.7. Alexandri Vitembergici facinus memorabile, & mira
animi moderatio.

N.8.

- N.8. *Expenditur intacta Urbis deditio praecox, & inde Eugenii virtus commendatur.*
- N.9. *Loco Luna in Urbis muris Crucis vexilla eriguntur.*
- N.10. *Eugenius ad aspectum Crucis exultat, & eandem adorat: ejus exemplum ad unum omnes sequuntur.*
- N.11. *Eugenii sensus audientis sacrum Paena (Te Deum).*
- N.12. *Eugenius a bello repetens Vianam effuso Pannonici, & Vianensis populi gaudio excipitur.*
- N.13. *Casarea Aula Procerum, & invictissimi Caesaris ad Eugenium gratulatio.*
- N.14. *Mercius ab Eugenio Legatus in hybernis relictus Banzovam aggreditur.*
- N.15. *Mercius in medio igne intrepidus.*
- N.16. *Banzona deditur: cujus Praefectus gladio multatur. Oratio Praefecti ad Mercium, Mercii ad Praefectum gladio donatum.*
- N.17. *Mercius miseratus exercitum frigore afflictatum in hyberna partitur.*
- N.18. *Steinvillus Chiliarchum Detinum mittit decursiones in Daciam facturum.*
- N.19. *Detinus egregie id exequitur, & suis passim Turcis, Regiam Dacorum Urbem ex improvise occupat.*
- N.20. *Detinus capit Maurum Cordatum Dacia Regulum: (idest Vallachiae Cospodarum.)*
- N.21. *Oratio Mauri Cordati ad Detinum deprecantis libertatem, & tercentum florenos promittentis.*
- N.22. *Oratio Detini libertatem dare, & florenos accipere negantis.*
- N.23. *Detinus ob id facinus commendatur.*

Ejus-

Ejusdem Agnelli de Amato aliud argumentum.

Divæ rogat: Divæ precibus Deus annuit : Urbem
 Thrax dedit: vexilla Crucis Dux pronus adorat,
 Gratatur reduci Cæsar: capit oppida plura
 Merciares: Lacumque petiit in vincula Detinuit.

EF-

T N.1. Um vero Austriacæ gentis miserata labores,
 Et facilis Virgo Caroli , votisque Sabaudi
 Passa manus , poplites demissa , & cernua vultum
 Procidit , & magno supplex ita fata Parenti.
 Omnipotens rerum Genitor , cui gloria major
 (A) Est ea , quod puræ complectens lumine mentis,
 Dum te , dumque tui dotes intelligis altas,
 Æquævum generas Pignus : dum Pignus amore
 Prosequeris, vel amare simul, (B) procedit utrinque
 Spiritus ignipotens , idemque es Trinus, & Unus,
 Et tua lux eadem triplici se lumine fundit;
 Nec lux dividua est , lumenve a lumine distat:
 Lumen inaccessum , nulli lux pervia , lumen
 Quod sibi conspicuum soli est: (C) visumque videntq;
 Te beat ; & causa est semper satieris ut illo:
 Esurias semper ; tituli tum mille sequuntur,
 Mille potestates : titulos ast eminet inter
 Dius amor, quamvis reliquis par ordine, datque
 Jura potestati, sit quamvis ipsa potestas.
 Ille tuas dotes , & dextræ dona potentis,
 Quâ licet , humano generi pius annuit , ille
 Sit felix Caroli studiis , facilisque labori
 Eugenii : objecit primus sua regna periclis,
 Vitam alter , lætisque inhiant impendere honori
 Cuncta tuo , refer ergo vicem , quo sæpe rependis
 Fœnore . Sed video nil illi tale merentur,

Quod-

A D. Tho. 2.æ. q. 27. art. 2. p. 1. B Quæst. 41. art. 2. p. 1. & quæst. 41. per tot. p. 1.
 C Quæst. 8. art. p. 1.

A) Quodque opus incumbit, præstant; sed tale meretur,
 In cujus recident olim data munera laudem,
 Dius Amor, meruit Pietas: succurrere castis,
 Cui plus solemne, & major fluere unde videtur
 Lætitiæ sensus (veniam precor annue dictis)
 A tot quam titulis: Pietas hoc jactat Amorque,
 Non aliud. tu dius Amor Pater Optime, tuque
 Es Pietas: & quod Pietas dicaris, Amorque,
 Et placet, & jactas reliquis prædotibus unum.
 Haud etenim ostentas, expers quod corporis imples
 Cuncta, nec es clausus: complectere cuncta, nec idem es
 Exclusus, dum te solum, tunc omnia spectas:
 Dumque manes in te, Cœlo terrisque vagaris.
 Quodque ea percurrens nusquam discedere, nusquam
 Devenisse potes: nunquam defessus agendo
 Semper agis, sed semper agens in pace quiescis,
 Tempora dum volvis, nullis obnoxius horis
 Temporis es; semenque, & finis temporis extas.
 (B) Una dies ortus, medii, vel nescia metæ
 Secla tibi sunt: prima dies conjuncta supremæ
 In te costat adhuc eadem, semperque fuisti
 Qualis es: & qualis fueras, eris inde futurus.
 Quicquid ubique boni est, quicquid vel ubique venisti
 A te semen habet; verum nusquam exitit in te,
 Ceu prodit; siquidem excelsa ratione fovetur;
 In te nam species puro, vel simplice sensu
 Omnis inest, penitusque notis exuta renidet,
 A te sed cedens vultus pictura creatos,

I i

Ex

A Sic & vos, cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Luc. 17. v. 10.

B Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesternæ, quæ præterit. Psal. 89.

Ex horum attactu maculas sortitur inultas.
 Quin & triste bonum, species deformis inessent,
 Si modo ceu constant, ad te revocata redirent.
 Cumque alias habeas dotes, quas dicere cunctas
 Est stultæ; veluti nullas perstringere mentis
 Ingratæ: missis reliquis, tibi vertis honori
 Quod pius es: propriumque tui miserescere iactas.
 Si reliquis titulis, sine metâ copia quorum est,
 Religio facit una fidem; dum victa voluntas
 Obsequium injungit menti, quo credere cogat.
 Si largas Pietatis opes, si munus Amoris

(A) Terra refert, maris unda canit, Coelumque fatetur:

Austriadæ votis Caroli, studiiisque secundus
 Adsis Eugenii, & gentis miserere Latinæ,
 Quæ sequitur tua signa, tuos quæ certat in hostes.
 Jam satis exhaustum duro sub Marte laboris:

Quæ superat, partem pietas tua magna remittat
 Ancillæ precibus; fateor nil tale mereri,

Sed (B) qui dignaris nomen commune Parentis,
 Nil adimens tibi, nil mecum partitus, habere,
 Id dare digneris, famulæque hoc annue votis.

Spero equidem, * nec casta fides fraudare rogantem

* Me votis poterit; nam quamvis omnia possis,

* Non potes abnuere, & submissas temnere voces

* Frustratus; si casta rogant, si plurima votis

* Spes inerit, vota expugnant te pene, ligantque: (C)

* Nec

A Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum. Ps. 18.

B Ut possit dicere Filius meus es tu, ego hodie genui te, neque in Personis creatis, neque in Personis increatis reperitur hæc incognitabilis dignitas, nisi in una Persona Divina, quæ est Patris, & in una Persona Humana, quæ est Matris. S. Bernardinus Tom. 1. Ser. 52. Art. 2. c. 2.

C Ut ait illud Domini ad Moysen orantem: Dimitte me, ut irascatur furor meus. Exod. 32.

Nec tua quit pietas placitis pugnare catenis.
 Sic memorat Virgo, supplex cum Virgine vota
 Aligerum chorus omnis, & omnis Curia Divum
 Addit, & Austriadæ vitâ, castisque Sabaudi
 Moribus admonita, & nivæ probitatis amore
 Evinctâ exorat finem demum esse laboris.
 Tum Pater Omnipotens inquit, non ore loquutus,
 * Sed loquitur; quoniam sensus vult mentis apertos.
 * Pondus habet, dictique vices Divina voluntas:
 Hæc summa, hæc tacitæ porro sententia vocis.
 N.2. Alma quid indulges precibus, quid abutere supplex
 Filia? submissis nullus tibi vocibus usus,
 Quæ potes imperio, Coeli Regina, Parensque
 Æternæ Sobolis, (A) quando tibi credita Proles
 Est mea, tunc omnis rerum permissa potestas:
 Utere jure tuo; (B) quod nostra potentia, dono
 Tu potes; (C) ob Regem natum tibi reddita duplex
 Ancilla est: mortale genus quarum altera, Divum
 Altera: quâ jubeas hilares ultroque sequentur.
 Idque parum: præsto est jussis Deus ipse, tuisque
 Imperiis paret Materno jure coactus.
 (D) Debitor omnipotens, cui debent omnia, Numen
 Est tibi, tu semper (felix dum vita maneret)
 Obsequio Numen, vitæ post tempora Numen
 Te colet obsequio semper: tuus aureus ille
 Nutus, ut humani generis Deus induat artus,

I i 2 Fe-

A Maria rerum omnium conditarum Domina effecta est cum Creatoris Mater extitit. Damasc. de Fide lib. 4. c. 15.

B Accedis non solum rogans, sed imperans, Domina, non ancilla. Damia. ser. 2. de Nati.

C Dux famulæ, quarum Domina est Regina Maria, sunt Angelica, & humana creatura. Bonav. in Spec. Virg.

D Euge euge quæ tibi obnoxium habes illum, qui omnibus foeneratur. S. Method. ser. 5. de Purific.

Fecit: & hic idem nutus pervicit (A), ut omnes
 Divinas in te dotes fudisset, opeſque
 Rex ſuperum, quantas Hominiſ finita ferebat
 Conditio; hæc eadem porro tot dotibus auſta,
 Tot donis cumulata fuit, (B) ſaſtigia noſtri
 Ut pene attigerit ſolii, ſic pene Tonanti
 Æqualem fieri decuit, quæ Numen habere
 Debuerat natum: quin ſi Deus editus a te
 Non foret, ob meriti cumulos incedere rerum
 Debueras (C) Regina, ſinu quas claudit Olympus,
 Quasque fovet tellus; meritorum ea copia nempe
 Eſt ingeſta tibi (D), ut talem ſola edere Natum
 Mater debueras, alius nec Filius uſquam
 Debuerat ſuperas te Matre exire ſub auras
 Quam Deus: (E) utque Dei Mater non freta rogati
 Immeſſa pietate Dei modo, freta Parentis
 Aſt etiam titulo debes audere rogando.
 Cum reliqui Superi tantum bonitate Tonantis
 Conſiſi ſperent, ut felix vota ſequatur
 Exitus: at nullo quamquam nitare Parentis
 Jure, tuæ plus Virgo preces o alma merentur,
 Plus mihi ſunt cordi, vel ineſt plus ponderis illis,

Quam

- A Quod femina conciperet Deum fuit miraculum miraculoſum: oportuit itaque elevaſi Virginem ad quandam, ut ita dicam, quali æqualitatem divinarum per quandam infinitatem perfectionum. S. Bernardinus.
- B Ut ad conceptionem æterni Verbi pertingeret, meritorum verticem aſque ad ſolum Divinitatis eſcit. S. Greg. in 1. Reg. c. 1.
- C Etiamſi non fuiſſet Mater Dei, propter ejus perfectionem, non minus debuiffet eſſe Domina Mundi. S. Bernardinus t. 1. ſerm. 67.
- D Nec alia Mater talem decebat Filium, nec alius Filius tali inveniri poterat Matre. Ricc. a S. Laur. lib. 4. de laudibus B. Virg.
- E Deipare eſt nobiliſſimus modus orandi, quia habet rationem imperii: oratio Sanctorum non innititur alicui rei ex parte ſui, ſed tantum miſericordiæ ex parte Dei. Oratio autem Virginis innititur Gratiæ Dei jure naturali, & juſtitiæ; nam Filius non tantum tenetur audire Matrem, ſed obedire. D. Anton. 4. p. Tom. 1. ſc. 17. §. 4.

Quam cunctis Superum votis, Hominumque querelis.
Quotquot habet, quotquot tellus, & Olympus habebit,

(A) Tu mihi Coelicolas omnes tu præter amaris,

(B) Coelicolas tu præter amas : tu Mater amoris

(C) Montibus in sanctis primæ fundamina vitæ

Erigis , incipiens probitas quâ desinit omnis:

Plus ego , plus limen quo vitæ exordia nacta es ,

Diligo , quam meritis perfecta palatia Divûm,

Nec tantum tellus ab Olympi vertice distat:

A te quam distat , Superum quam Curia cedit.

(D) Nullus ubique bonus , nobis collatus, habendus:

Et tibi commissus , nullus probus esse putandus .

Sol ego , ceu flammis fulgentia sydera perdo :

Sic hebetas tu Luna tuo cum lumine stellas .

(E) Omnia (quod reliquû est) parent, & Virgo Tonantis;

Virginis imperio parent & cuncta , Tonansque.

Quod libet , i peragas; nam qualis gratia tangit

Te Caroli, castique Ducis , populique Latini,

Me subit & talis Regis populique Ducisque .

Horum relligio , & pietas jam cana meretur,

Atterat ut penitus Turcas , expugnet & Urbem.

At mihi dilata est duplici victoria causa:

Scilicet ut crescat meritum crescente labore .

Quodque habui potius , placuit , sit munere palma
Par-

A Deus plus amat solam Virginem, quam reliquos Sanctos omnes. Aug. Bonav.
Anselm. apud Suar. 3. p. Tom. 2. disp. 13. sect. 4.

B Quid mirum si præ omnibus diligit, quæ præ omnibus est dilecta. Bonav. in
Spec. c. 6.

C Fundamenta ejus in Montibus Sanctis, diligit Dominus portas Sion super
omnia tabernacula Jacob. Psal. 86.

D Quidquid est cuncta Deum incomparabile est Matris: sicut in comparatione Dei
nemo bonus; ita in comparatione Matris Dei nulla creatura invenitur perfe-
cta. Ricc. a S. Lau. 1. 4. de laudib. B. Virginis.

E Divino imperio omnia famulatur & Virgo; Virginis imperio omnia famu-
lantur & Deus. Bernard. t. 1. ser. 64.

Parta tuo: cuius dono quæque optima cedunt.
Lex ea nam dudum sancta est: tu Diva canalis
Instar es, unde fluit superi ros muneris omnis.

N.3. Hic simul ac Virgo grates submissa Tonanti
Solvit, & accivit laudum in consortia Divos.
Aligero edicit limen succedat ut Orci,
Educatque Metum patriæ stationis ab oris,
Terreat ut Turcas, atque Urbem dedere cogat.
Tum lapsu Alipotens stygias se librat in oras:
Quâ Timor æterna fontes formidine terret.

N.4. Quis Timor hic porro est, ubi poenas quisque perēnes
* Pro scelerum numero, sceleris pro pondere solvit
* Æquales: idemque ignis plus sævit in illum,
* Quem gravius crimen luere addecet, idque tenore
* Perpetuo: culpæ flammis alimenta ministrant,
* Nequitiiisque suis pascunt: eademque fuere,
* Quæ sunt, quæ fontes olim tormenta manebunt.
* Unde habet ergo Timor; si Coeli a sedibus exul
* Spes nusquam exacuit, nulla est quæ cura remordet
* Felices animas, dubiisque eventibus angit;
* Quippe chorus Superum cœlestis ab ubere sedis
* (A) Ebrius extabit semper, semperque voluptas
* Numinis exuperans ritu potabit eodem,
* Quo semel, æqualis veluti torrentis ab unda.
Ergo ut spes nulla est, eadem quia gaudia semper,
Nullus erit terror, series ubi firma malorum est:
* Fallimur heu miseri, mentis si lumine ducti
* Gaudia Coelicolum, poenas rimamur Averni
* Fit lux mentis hebes, si forte offendit in umbras
* Ditis, inaccessum Coeli si lumen adibit:

Gran-

⚠ Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & terrente voluptatis tuæ potabis eos.
Psal. 35

• Grandius hic lumen, mentem illic obruet umbra.
Nec mirum, fixas acies in lampada Solis
Intendas, antri cecas succede tenebras,
Evades oculis captus face Solis, & umbris,
Aut nimia offusis, aut nulla luce tenebris.
Si qua tamen ratio est, qua coniecisse timorem
Convenit æternum, stygiis qui regnat in oris,
Est ea fortassis; Ditis quippe horrida turba,
Cui labor incumbit per poenas ducere fontes,
Millibus e formis se rursum in mille figuras
Induit informes atras turpesque ferasque.
Nunc abit in colubrum, mox explicat ora Leonis
Rictu invadentis, sublatoque ungue minantis.
Horrida fit Tigris, tum Tigris parte retenta
Dimidiâ, & ventri caudam commissa draconis.
Dente ferit, stringitque animas complexa nocentes
Bis medias spiris, rugitque & sibilat unâ.
Tam variæ facies, miracula tanta ferarum
Efficiunt, ut perpetuus sit Terror in Orco:
Qui præsens animas torquet, terretque futurus.
Nam fontes animæ metuunt, ne pestis Avera
Obvia luminibus fiat deformior ore,
Et vice perpetua rediens truculentior instet.
Aligeri iussis ergo venit unus in auras
E Stygiis canibus: Ditis quo nullus in antris
Terrorisque parens, curæque infensor auctor.
Torva supercilium, fusos impexa capillos
Suspicio, figensque oculos passim omnia versus
Prægreditur Monstrû: Monstro comes additur Angor,
Cui macies artus, pallor consumserat ora.

Tum

Tum variæ subeunt, Ditis sæva agmina, pestes:
 Tabesque, Ærumnæque, Dolorque, ægræque Querelæ.
 Sub canis adventum subita ferrugine Coelum
 Palluit obductum: subita vertigine tellus
 Movit, & ignoto nutant tentata tremore
 Mœnia, queis late prætenta Temesia surgit.

N. 5. Hic ubi delatus stygius Timor adstitit, horror
 Per Thracum insinuat venas, riguerunt capilli
 Injussi, salient tremulæ sub pectore fibræ.
 Nomine nec pallent uno, priscoque timori,
 Quem prius Eugenii virtus incusserat hosti;
 Hic novus accedit, truculentusque ingruit horror
 Infernæ adventu pestis; non una Sabaudi
 Odrysiis ergo facies metuenda videtur,
 Nec tot & Heroum vultus modo pectora Thracum
 Percellunt, gelidoque exolvunt frigore membra;
 De grege sed quivis miles terrore fatigat
 Ismaridum falsos sensus; nam lumina flammis
 Stare putant, raptimque caput se attollere Cœlo,
 Brachiaque æthereas excurrere vasta per auras,
 Nec solito ferro jam dextra armata videtur;
 Sed gladii sclopique loco librare cometas
 Terrificos, & crine vago ferale minantes.
 Haud secus in somnis fallax offertur imago,
 Quæ brevis aspectu primo, redit altior inde,
 Extollitque modis immania corpora miris.
 Sic apud Ismarios visu si ludit inani
 Austriacus miles, Procerum plus terret imago.
 Hinc enssem Eugenii tantum procurrere credunt,
 Ætherei quantum extendit se cauda Draconis
 Utram-

Utramque amplexi sinuosis orbibus Arcton.
 Palphiadæ cuspis, gladius quem tollit Orion
 Creditur: Alciden delapsum ex æthere rentur
 Terribilem clava, & metuendum pelle Leonis,
 Æquore cum campi surgit Beverenus aperto.
 Quin & Aolidas, belli duo fulmina, credunt
 Vittembergiacos Fratres: jam mœnibus illos
 Admissos metuunt, jam viscera sibilat inter
 Fulmineus gladius, truncos jam demetit artus.
 Nec vero pecudi tanto Panthera timori est,
 Cum caput exertat, visuque infesta minatur
 Triste tuens, quanta invadit formidine Thracas
 Vindelicus Princeps, aperit cum casside demta
 Triste supercilium, & geminum ceu fulmina lumen.
 Aspectu exanguis muros gens Thrassa relinquit,
 Nec memor est usquam belli, sonus excitat omnis
 Suspensam, sclopoque omnis quæ flamma coruscat,
 Exitii extremum, atque incendia ferre videtur
 Aut Ætnæ, aut nostri flammis majora Vesevi.

N.6. Nulla salus armis, precibus contendere præstat,
 Et veniam petere, & stratos submittere fasces.
 Nec mora fit: Procerum pariter consensus, & omnis
 Militis explicuit nivei vexilla coloris,
 Quâ consternatos animos confessa Getarum,
 Quâ dedendæ Urbis certum restantia pignus.
 Quam bene consultum vero sapientia Diva
 Virginis in Turcas voluit, quæ plestat ut hostes
 Usa ministeriis hostis, quo consona culpæ
 Poena foret. stygii est, audens in bella, sequutus
 Thrax canis impulsus, stygia formidine cesset.

K k

In-

Infernus quin ipse canis quam jure coactus
 Ismariis inferre metum; quando ille timorem
 Incutere Austriacis studuit, viresque Gelonis.
 O salve æternum Virgo, Sapientia salve
 Virginis æternum, tuque æqua potentia salve,
 Consilio hoc relevas, præstas & dona labori
 Austriaco, poenasque jubes luat hostis uterque:
 Cogat ut infernus, candentia signa coactus
 Thracius extollat, portas recludat & Urbis.

N.7. Ante sed exererent quam candida signa Geloni:
 Hoc rerum articulo statio quæ proxima murum est,
 (Ut regere, ad subitos ut belli occurrere casus
 Posset) Alexandro fuerat legata, receptæ
 Ille sed imprudens arcis, memorabile belli
 Interea exequitur facinus, quo protinus omnis
 Expugnata foret momento audacia Thracum.
 Ergo ut propositum quondam fuit, ille paratas
 Centenis scalas gradibus promoverat acer
 Ad trepidæ muros Urbis, sicque ille ferebat.
 Proceram ingentem tenui conamine molem,
 Sic tollit sic versat agens, velut alter aristam.
 Jam vero applicuit scalas, jam fervidus ira
 Sylvam iniit, denosque gradus evaserat, orbe
 Protectus clypei immenso: frustra appetit hostem
 Dividua in lapides rupes, ignesque Vesævus.
 Nec lava injecto succumbit ferrea monti,
 Æneus incussæ clypeus nec pervius Ætnæ est.
 Nil propius facto quicquam est, quam victor adeptum
 Ut teneat murum, & media dominetur in Urbe.
 Dum vero maturat iter, similisque volucris

Si

Si minus alarum, nixus tamen abietis altæ
 Præsidio per inane volat: stupuere Geloni,
 Diffisque ultra flammis urgere, vel armis
 Vadentem, niveum summi de margine muri
 Vexillum obijciunt juveni, pacemque sequestram,
 Eugeniique fidem nutu obtestantur & ore.
 Tum signum relegens Heros, nomenque verendum
 Eugeni accipiens, suspensus in aere sistit,
 Exultansque gradum revocat, parcitque furori:
 Nec cunctabundo similem sese inde reduxit,
 Sed cadit. obsequium quod disciplina Sabaudi est
 Promerita occurrit menti: quin nobile pectus
 Gaudet quod proprios liceat fecisse triumphos,
 Sed renuat facere, & reliquis commune trophæum
 Invidisse neget: quando se vincere mavult,
 Quosq; agit ambitio stimulos, quam Thracas & Urbē.
 I. s. Obsidibus tunc ergo datis, & utrinque receptis,
 Atque uti conventum est, pietas generosa Sabaudi
 Ut finit, informe enectum terrore situque
 Præsidium victæ muris prodivit ab Urbis.
 Cui licet ad speciem fuerit permissus honoris
 Cum gladio gravidus sclopus: tamen auxit uterque
 Dedecus; his armis quod Thracum ingloria virtus
 Non usa est: quamvis pubes numerosa, superque
 Millia quina virum, quamvis intacta manerent
 Moenia, nec rimas ulla lacerata dedissent,
 Quâ foret ascensus facilis: quin moenibus Urbis
 Integris suberat duplex, duplici aggere, fossa,
 Copia vel rerum, & Pyrii vis pulveris ingens.
 Immo & præsidium pubes electa, vetusque

Militiâ, a pueris bellorum assueta periculis:
 Ludicra seu teneram patriis miscere palæstris
 Prælia Threicio jussit de more Lanista;
 Seu jam maturam bellis, & robore firmam,
 Expertamque animis martis commisit arenæ:
 Extitit in bello genus intractabile semper,
 Semper & Albanos, & Persas contudit armis.
 Unus in his vero, atque aliis e millibus ille
 Dux legitur, tali qui milite fortior esset,
 Quique habitus pollens Urbem defendere contra
 Austriacas Aquilas, & Principis arma Sabaudi.
 Nam licet Odrysiocomperta Temesia Regi
 Moenibus, & septis, altisque invicta lacunis;
 * Norat at is juxta, quod murus firmior ille est,
 * Pectore quem miles, quem virtus bellica condit:
 * Præsidium est arcis miles, non militis arces.
 Spes tamen Ismarii periit evanida Regis
 Quæsitæ ex Urbe, & juvenum virtute, ducisque.
 Sed ducis officio quoniam dux functus, & æque est
 Militis, & miles partes complevit utraq;
 Idcirco Austriacas invicta Temesia vires
 Distinuit dudum, nec primo est impete capta;
 Sed mensem obsidio tenuit, nam Thressa juvenus
 Si minus electa, & bellis experta fuisset,
 Eugenii aspectu cessisset territa primo.
 Deditur Urbs ergo, & Princeps ex hoste triumphat
 Odrysi, exegit cursum dum Luna, moræque
 Urbs pretium est, Getici porior fiducia regni,
 A validis muris non expugnanda, situsque
 Ingenio, duplex prope seclum pressa Gelonum

Im-

Imperio , & Lunæ tenebris fervire coacta,
 Æterni Solis , superi vel luminis exors :
 Unica Pannonici Regni reddenda coronæ
 Gemma : sub imperio cujus regio ampla sequuta est
 Jam Turcas , populisque frequens, atque ubere campi.
 Ergo sub auspiciis tandem devicta Sabaudi
 Urbs cadit ; an contra a mortis revocata veterno
 Surgit ad æternæ risus , & gaudia vitæ?
 Surget, & ut Phænix revocat se lucis ad auras
 A face vividior , semijusta Temesia surget
 Sic quoque , contractas maculas cum flamma piavit;
 Nam simul a muris Lunæ vexilla revulsæ
 Procubuerunt , locum Cœlo veneranda vel orbe
 Crux subiit ; Crux sacra , pii Crux tessera belli
 Salve iterum , salve æternum Crux alma : Sabauda
 Sis Dux & clypeus , miles tuus ille cliensque
 Est tuus : Ismaridum populus sub milite tanto
 Sentiat ultricem , si te non pronus adorat.
 Te volucrum cantus sylvis auditus amicis ,
 Te foliis sylvæ resonis , te flaminis aura
 In foliis strepitans , auræ te statibus icta ,
 Murmure concordie celebrans , colit unda Temesi
 Aspectam in muris ; quin curva Temesia pinnis
 Ut coleret , muri fastigia flecteret alti ,
 Ni tu cum muro caderes dejecta cadente .

N. 10. Quod vero longe est acceptius , ipse Sabaudus,
 Dum cadit in vultus , te poplite flexus adorat
 Cernuus , & mentem reuocans a sensibus actam ,
 Concepitque preces , lacrymasque effudit obortas.
 Principis exemplis Proceres , & miles ad unum

Ref-

Respondent pariter, similique sequuntur honore :
 Conditio non alta gradus, stupidive Magistri
 Dira superstitio ritus averſa Latinos
 Vel quemquam retinet, potuit vel necſtere cauſas,
 Quo minus Eugenium ſimili pietate ſequantur.
 Eugenii tantumne valet præſentia viſi
 Militis ad normam, cieat vel bella, vel oret!
 Prodigus eſt quivis vitæ, ſi prodigat ille :
 Oblitusque ſui ritus ejurat avitos
 Miles, ubi Eugenius certa inſtrumenta ſalutis
 Humanæ, & Divi pignus veneratur Amoris.

N. II. Nec Ducis hic ceſſat pietas contenta, ſuique
 Militis obſequium, vadit recto agmine Princeps
 Ad princeps Urbis templum: contendit & illuc,
 Haud ſecus ac omnes grefſu raperentur eodem,
 Conventus Procerum, numeroſi & militis agmen.
 Hoc ubi Romano templum de more pium eſt,
 Magoniſque loco, Crux alma, & Virgo ſubivit,
 Cantores recolunt inibi pæana Tonanti
 Exceptum fidibus: Princeps pæana, fidesque
 Auribus admittit gratis, mentique reponens
 Quod canit ore tenus dulcis chorus, ille revolvit
 Non jam cum lingua, tacito ſed pectore carmen.
 Quin varios animis vario pro carmine ſenſus
 Concipit, atque habitum componit neſcius oris
 Interea varium, qui menti concolor, & qui
 Eſt index. nunc ergo refert præconia laudum
 Eterno Regi, Regis nunc gaudet honore:
 Nunc Regem exorat, veniam nunc poſcit, & inde
 Nil ſibi, virtutisque ſuæ, manuumque labori
 Impenſo tribuit; totos ſed rite triumphos

Te Deum
 laudamus,
 &c.
 Tibi omnes
 Angeli, &c.
 Te ergo que
 ſumus, &c.
 Miſerere no-
 ſtri Domi-
 ne, &c.

Ac-

Acceptos Superum Regi, Regisque Parenti
 Innocuæ referens, ventura in bella secundos
 Suppliciter poscit; non ut sua gloria crescat
 Ast ut relligio, vel relligionis honores:
 Seque Deo, vitæque operas, operumque labores
 Devovet, addicens eadem tibi Virgo Parensque.
 Interea Superos votis dum talibus orat
 Eugenius, tremere omne solum tholus ara moveres;
 Et templo affinis curvare cacumina turris;
 Sive quod auditis precibus Deus & pia Mater
 Annuit, & tellus nutu tentata labavit,
 Hoc argumento Superos testata faventes;
 Seu quia, dum fidibus respondent carmina pulsis,
 Additus extemplo tormentis omnibus ignis
 Occinuit, cujus fremitu contermina tellus
 Ingemuit tremefacta, labant murique solumque.
 Sive quod infernæ templo discedere iussæ
 Succutiunt terram furia, convellere fundo
 Delubrum aggressæ; at casti pietate Sabaudi
 Frustratæ, in cæcas se coniecere cavernas:
 Ismaria: ut cladem gentis, stygiique Tyranni
 Iacturas possent meritis urgere querelis,
 Inque tenebrosis æternum ululare cavernis.
 Dum vero lacrymis, & luctifono ululatu
 Tartareæ indulgent pestes: Europa Sabaudi
 Gratata obstrepuit passim, plausitque trophæis.
 N. 12. Ipsa sed in primis Thracum iam libera vinculis,
 Servitiique metu, longos quod passa per annos
 Panmonia: tellus plausus extollit ad astra,
 Ultoremque canit, libertatisque potentem.

Eu-

Eugenium auctorem, callesque effusa per omnes
 Turba virum puerumque manus lætæque puellæ
 Persolvunt grates & amica voce frementes
 Victor io, assertor io, defensor, ioque
 Ismaridum everfor, clades, terrorque Scytharum
 Exclamant, repetit Princeps dum testæ Vianæ
 A bello; siquidem cum victa Temesia regno
 Austriaco accessit Princeps revocatus in aulam est;
 Præteriti ut summam belli, rerumque doceret
 Eventus Carolum varios, belloque futuro
 Consuleret: fractæ Thracum quo funditus essent
 Mox vires, totisque iterum regnaret in oris
 Religio Europæ, Solimam lustraret & Urbem,
 Unde suos ortus, unde incrementa recepit.
 Sed quis, cum Princeps iniit festiva Vianæ
 Compita, quis læti referet præconia vulgi,
 Gaudiaque occursumque: ruunt spisso agmine cives,
 Atque hinc atque illinc dum pubes obvia pergit,
 Obstruxere viam, nec tangit Principis ullus,
 Respectusque sui jam quemquam, injuria passim
 Blanda fit. aspiceres hic undique testæ referta,
 Inde laborantes dulci sub pondere muros.
 Nec, qui suspensio caperet vestigia gressu,
 Jam vacuum superesse locum: vel semita nulla,
 Aut vix arcta datur, nec tanti Principis æqua
 Incessu: ut callis sternatur liber eunti,
 Cuncti indignantur, nullus divertit ab ite;
 Et renuit præstare prior, quod vellet, ut omnes
 Præstiterint, factisque negat, quod voce jubebat.
 Exiliunt omnes, nemo exiluisse Sabaudi

Sen-

Sentit ad occursum ; * facimus si plura libent es,
 * Et plura instinctu quodam , tacitisque coacti
 * Imperiis , an habent cogendi gaudia pondus?
 Hæc cogunt populos , quorum numerosior unda.
 Nunc agit Eugenium , nox submovet, inde moratur.
 Ad quos delatus, cunctos gaudere videres,
 A quibus ast Heros refugit dilapsus , obortis
 Mœrentes lacrymis , contracta & fronte dolere.
 Hi tamen , atque illi, quas agmine nectere densò
 Haud potuere moras , ausi sunt voce precari,
 Sisteret ut paulum poscunt , neu raptus adiret
 Regales sedes. hæret, patiturque videri
 Ille diu , & forsan cæcis nox occupet umbris
 Hærentem , ni voce viam , dextraque precetur.
 Impetrat , atque illi permissa precaria tandem
 Semita , qui callem stravit tela inter , & hostes
 Aspectu , o felix Princeps , o maximus æque,
 Vel ruat obtento , maneat vel calle negato .

N. 13. Inferior numero plausus , sed pondere maior
 Eugenium excepit , subiit cum Cæsaris ædem
 Augustam ingentem : quæ quamvis occupet Urbem
 Sedibus innumeris , quamvis Urbs pene sit Orbi
 Æqua suis spatiis , Caroli par neutra trophæis:
 Si minor est famâ plenus jam Cæsaris Orbis.
 Quis mihi quis recolat , quanto dignatus honore
 Eugenium est Carolus : quantis evexit ad astra
 Laudibus , amplexus quoties ad pectora preffit:
 Aut quoties magni dictus sit Cæsaris ore
 Imperii columen , gentis tutela Latinæ,
 Pernicies Thracum , trepidæ fiducia Romæ.

L I

Au-

- Austria dum palmis hic obstrepat aula Sabaudi.
N.14. Merciadæ palmis gaudens & Mæsia plaudit:
 Merciadæ siquidem rebus Legatus agendis
 Dictus ab Eugenio est, dum longa hyberna tenerent.
 Mercius ingenito delatus pectoris igne:
 Quamvis claudat hyems campos nive, flumina quavis
 Cogat, & infestis Aquilo dæseviat auris,
 Ille urget bellum, varias expugnat & Urbes,
 Arte alias aliasque metu: tibi sola manere
 Vim placuit Banzova, tui fecisse periculum
 Te juvar, at decoris stetit experientia damno.
 Nam simul hanc contra-contendit Mercius Urbem:
 Præfectus Ciconum muris confusus, & altæ
 Lorica trabibus textæ, numeroque Getarum,
 Contemtim e pinnis croceo saturata colore
 Erexit tria signa, quibus testatus ad Urbem
 Non nisi cum multo succedi posse cruore.
 A quorum aspectu non concidit ardor, at ingens
 Spiritus accessit; nam fert ita bellica virtus
 Merciadæ, casus evadat ut acrior inter.
N.15. Tunc alto spectandus equo, metuendus & ense;
 Sed longe accensi furiis truculentior oris
 Cornipedi subdit calcar, propiorque fit Urbem.
 Quo viso, quamvis defensio ab objice muri,
 Odrysius pallet Præses; sed terror ad hostem
 Non adeo valuit, sclopis ut fundere glandes
 Parceret: at rosei contemtim ut temnere signi
 Merciadem, mortisque metum conspexit, & ignes:
 Torpuit aspectu, & sclopi fluxere remissis
 Edigitis; inter glandes, interque procellas

Missi-

Missilium intrepidus siquidem sic Mercius ibat:
Ut pluvias inter, tempestatemque frequentis
Grandinis Alituum rapitur Regina per auras.
Suspiciamus volucrem Cœli transmittere campos,
Et remur, quod vel pluviis obnoxia nullis
Ales eat, vel quod grando declinet euntem
Territa, per Cœlum recto sic tramite tendens
Sulcat iter, pennis densos sic discutit imbres.
Tot vero flammæ inter, bolidumque procellas,
Nil propius factum est, quam plumbi ut Mercius ictu
Occideret, verum aut lorica impervia textit,
A qua dissiluit propulsum missile telum:
Vel quoniam flammæ oculis spirabat, & ore
Merciades, parsit cognatis ignibus ignis
Missilis. Interea crescit gliscente periculo
Ira Ducis; nec jam capitur sub pectore, jamque
Stare loco renuit, mediosque immittere in hostes
Se vellet, Thracumque involvere signa cruore,
Ut quæ Sidoniæ fuerat jam sanguine conchæ,
Nunc satura arderet Getici perfusa canali
Sanguinis, & duplici luxisset purpura causa:
Turcarum excidio lugens, lucenique cruore
Purpura, contemtor quâ finxit signa Gelonus:
Et sic auctorem caderet neglectus in hostem.
Hæc ubi concepit, succedit Mercius arcem;
Cordis ab integro tum dedignata latebras
Lucida jam malis, oculis jam flamma refulsit.
Nec Turcæ interea cessant emittere flammæ,
Pergentemque Ducem quærunt hac arte morari.
Sed plus effectus visus nanciscitur ignis

Ll 2

Mer-

Merciacō erumpens vultu , quam flamma Gelonis
 Profecit jaculata tubis ; nam plurima plumbi
 Diluvies Getici minime pervicit , ut Heros
 Gallicus a muris paulum decederet Urbis.
 At furor Herois vultu proruptus in ignem
 Obtinet, ut Thracum cadat illa audacia , & ille
 Contemptus tandem domitus terrore facellat,
 Dejiciens Tyrio fucatam a murice lanam.
 Cui tria succedunt canenti signa colore,
 Servitium dedendæ Urbis fassura , Getæque
 Obsequium . Risit viso candore , minasque
 Composuit vultus & flammæ exiit Heros.
 Sic quoque Rhinoceros in eburna veste puellam
 Conspiciens , nivei rident cui juncta pudoris
 Lilia : quantumvis animis exarsit in iras,
 Fit cicur , inque sinu mirantis Virginis ultro
 Componit caput , & plausæ cervicis amore
 Blanditur , patiturque manus , gaudetque teneri.
 N. 16. Tum postquam croceis subierunt lactea signa:
 Haud secus ac jussus , prodit Præfectus ab Urbe,
 Merciadēque adiit , veniamque exorat , at illum
 Exutum gladio jussit decedere Ductor
 Austriacus , secum Tauruni ad moenia ducto
 Præsidio exuto telis : tum Thracius hostis
 Procidit in genua , & timidus sic vocibus inquit.
 Si placet abduci gladium mihi , nomine multæ,
 Utere in ignavum ferro ; nam jure trucidat
 Hic ensis dominum , cujus nil profuit usus:
 Idque mihi potius cordi est , nec deprecor ipse
 Merciacæ cecidisse manu : quod deprecor unum est,
 Ne

Ne sine, discinctum ferro me Thracas adire.
Nam laqueo abrumpet jugulum mihi dextera crudi
Lictoris : liceat ferro cecidisse , tuâque
Inclyte dux dextrâ , species gratissima doni est
Hæc mihi mors , laqueum dono data vita manebit.
Non tulit hanc ultra speciem Ducis inclyta virtus :
 * **C**ui proprium est animi furiis imponere morem ,
 * **V**incere pugnaces hostes , & parcere victis.
At lacrymis superata , suum dextrâ erigit hostem ,
Subjiciens : Melius tu quondam aut utere ferro ,
Aut animo : neve irrites , quos vincere nescis.
Inde alias super atque alias non arte vel armis ,
Sed torvis oculis arces , vel nomine victas ,
Hostibus indulgens vitam , non arma , recepit.
Nulla adeo , sive adjectis prætenta lacunis
Seu fluvio , summæ vel structa in vertice rupis ,
Naturæ loci , studio munita vel artis
Urbs fuit , Heroi quæ non sua claustra sub ipso
Adventu referaret , & ultro admitteret arce.
Scilicet Odrysiis palmis , Thracumque timore
Mercius ad Siculos prælusit rite triumphos.
In Caroli quando ditionem & sæptra redactis
Trinacriis populis , animi monumenta capacis ,
Virtutisque suæ specimen dextræque relinquet
In cunctis , tellus jactat quas Sicelis Urbes.

N. 17. Sed jam canebat tellus vestita pruinis
Sythoniis , crustâ jam passim induruit amnis ,
Nunc habilis plaustris , fuerat qui puppibus hospes ,
Torpescentesque artus secat intractabile frigus.
Jam miles brumæ glaciem tolerare negabat ,

Ac

Ac Boreæ urentes hiberno sydere ventos,
 Et rogat in belli tandem cessare labore:
 Idque oris macie, & torpenti corpore fassus;
 Non jam voce rogat; requiem nam voce pudebat
 Poscere Merciadem, cujus patientia major
 Humanâ est, tædetque queri de frigore brumæ
 Cum Duce, cui tanta est virtus & martius ardor:
 Ignis ut ex animo totos diffusus in artus,
 Non tantum infames nivibus, vel frigore terras
 Sperneret; at fluvios inter glaciemque maneret
 Bella ciens: nec tam strages virtute Gelonis,
 Quam vivis animi flammis in membra refusus
 Iphis excidium nivibus laturus, ubi unâ
 Corporis attactu glaciem domat, agmina ferro.
 Sic cum Merciaades feri fastidia belli
 Corporis ex habitu, macie collegit & oris,
 In varias Urbes affines finibus hostis
 Agmina partitur, belli ceu posceret usus.
 Quâ foret apta manus semper, belloque parata;
 Exigat ut Turcas, Turcarum incurrat in agros.
 N. 18. Nec vero penitus concessit in otia miles
 Austriacus, quamvis ferrent hyberna quietem.
 Quippe Steinvillus brumâ torpere perosus
 Ingenitas animi flammæ, sex mille virorum
 Sub Duce Detino jussit prodire stativis,
 Et tacito signo Dacorum invadere terras,
 Quas tum Cordatus dura ditione premebat.
 Dacia jam quondam regio fuit ampla potensque;
 Nec modo finitimis, sed formidanda vel ipsis
 Romanis: nunc Turcarum bellisque, suisque

Ad-

Adversis populi studiis dissecta, quaternas
In partes abiit, quarum sibi quæque Dynastas
Elegit, vel passa suos: pars Cæsaris una est,
Præterito bello manibus sublata Tyranni
Odrysias partes, & Thracia signa sequentis,
Nomine quæ patrio nunc Transilvania nobis
Dicta, Steinvillus Caroli vice Præses in illas:
Alterius partis (quæ nunc Vallachia fertur)
Te peries imperium fuerat Cordate, studentem
Rebus & Ismariis, & Cæsaris arma perosum.

N. 19. Ergo locum nactus, poenas ut sumere posset,
Ire Steinvillus Detini vindicis actum.
Auspiciis agmen iussit: volat ille, nivesque
Objectas, rupisque humeros perrumpit, & hostis.
Occursus, varia passim regione fugati:
Sæpe petens Turcas, a Turcis sæpe petitus.
Hostibus at semper nimia cum cæde repulsis.
Hac vice bellorum tandem devenit ad Urbem,
Regia quæ gentis, subito popularis & ordo,
Turcarumque acies, Urbis quæ fixa tenebant
Moenia præsidio, tendunt ad signa frequentes.
Hoste intellecto: procedit & obvia turmis
Cæsareis jam iusta acies, hanc impete primo.
Post ubi Detinus fudit, tunc occupat Urbis.
Primus inire fores, adituque arcere Gelonos.
Quin & tam subito prostravit turbine Turcas,
Sic improvisus tectum regale subivit,
Nullus ut adventus tutam dilapsus ad aulam.
Acciderit sensus, quâ Dacicus ipse Tyrannus:
Tum versabatur, ceu multa in pace, solutus:

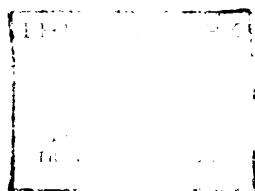
Clau-

Claustra tripartito cum iam Detinus adivit.
 Nec prius incurſus hoſtis, ſtragemque ſuorum;
 Inque fugam Thracem coniectum, & parte peremtum
 Compertus fuit ante, ſibi quam vincula neſti
 Cordatus ſenſit jam circumventus ab hoſte.
 Hic vero, hic torpent non uno in corpore vires:
 Aſt hebes eſt animo, & vigilem ſe pene negavit;
 Quin etiam expertus variis ſe motibus ille eſt,
 Inſomnis foret, an tegeret ſua lumina ſomnus,
 Ore loquens, pedibus gradiens, manibusque retractan
 Si forte excutiat, falſum ſi forte ſoporem
 Excuffit, vanaque eluſus imagine rerum eſt.
 Sed tandem requie veluti revocatus ab alta
 Se recipit, quando Detinus talia fatus:
 Siſte. ſub imperio magni nam Cæſaris extas;
 Vox ea, vel terror vocis, vultusque loquentis
 Armipotens, viſus ſomnos abrumperet: captum
 Poſt ubi ſe Dacus ſenſit: ſic ſubjicit ore.
 Inclyte Dux, ſi non Cœlo delapſus es alto,
 Es Cœlo dignus; neque enim tot vincere caſus;
 Tot iuga, non ulli ſaxis adeunda, geluque,
 Et tot inaceſſas obeuntia flumina rupes
 Mortalis poterat: quod ſi mortalis id egit,
 Seque tot explicuit belli, montisque periclis;
 Non bene mortales olim verſabitur inter.
 Si potes aſſultim montes ſuperare, vel amnes
 Haud ſecus ac pennis veſtus, pete ſydera Cœli;
 Cum vero accedas Superis virtutis honore:
 Sis precor & Divis propior pietatis amore.
 Parce precor victo: * viciffe & parcere victis

Hoc

Hoc decus Heroum , neu vinclis indue corpus:
 Numinis est proprium lacrymis subscribere nostris;
 Nec labor incassum cedit tuus: accipe capti
 In pretium Regis tercenta & millia nummum,
 Qui sculpta argento referunt insignia florum.
 N.22. Horruit audito pretio Detinus , & inquit.
 Quem Cœlo asseruit, Divum mentita volentem
 Vox tua , Cauponi similem mox dextera fecit
 Sollicitans auro , quo te merceris ab hoste .
 At si tu tanties , te iudice , major habetur
 Nobis nostra fides, quam velles , ipse liceret ;
 Ut tibi te reddam pretioso flore redemptum:
 An tanti vendenda fides mea ? falleris, omni
 Falleris & Cœlo . superis sic lapsus ab oris,
 Sic habeor Cœlo dignus ? qui dignus Olympo,
 Est idem indignus temnendo ut prodigat auro,
 Venales faciens, ferro quos quærit honores.
 Si propriam nosses sortem , nova vincla rogares ,
 Vincula , quæ Geticas solvent , stygiasque catenas.
 Donec es a Turcis , manicis evinctus Averni es .
 Excute , quid nostris obniteris , excute vincla
 Thracis , & inferni Regis ; si rumpere tædet :
 Sum pius & propior Divis , quia vincula nectam,
 Quæ tibi Bistonias solvent Ditisque catenas.
 N.23. Vive diu Detine , feri seu fulmina ferri
 Occurrens , placiti lumen seu negligis auri
 Effugiens : magnus , ferro quod viceris hostem,
 Major partus honos , hostis quod viceris aurum.

[illegible]

Quod rogat hic ¹ CAROLVS, vinctis ² DIX ³ Norice: ⁴ Gallos
 Excipit ⁵ EVGENIVS, ⁶ fluvium ⁷ transmittit et ⁸ astu.

FRANCISCI MARIE CÆSARIS
 EUGENIUS,
 S E U
 MARIE VIRGINIS
 PER EUGENIUM TROPHÆA.

Accesserunt argumenta AGNELLI DE AMATO
 tum soluta, tum ligata oratione.

L I B E R I X

- N.1. **E**ugenius ineunte vere petit castra; militum in
 ejus adventu letitia, & Procerum gratulatio.
- N.2. Inter hos Proceres, primi conveniunt Eugenium
 Principes Galli Carolois, Dombesius, & Marilachus:
 eorumdem laudes.
- N.3. Ad eosdem Eugenii oratio.
- N.4. Dombesii omnium Gallorum nomine ad Eugenium
 responsio.
- N.5. Cum satis datum est his officiis, & Eugenius Turca-
 rum confiliatus est assequutus, subit tentorium; ejusdem ad
 ad Deum Cruci affixum vota.
- N.6. Eugenii ad Mariam Virginam preces.
- N.7. Interim Carolus Augustus supplicat Deo sub panis
 specie omnibus Viana templis exposito, in pauperes dona-
 lar.

largitur, luxu interdicat, & ingentia pietatis opera exhibet.

N. 8. *Poëta ad Carolum Cæsarem apostrophe.*

N. 9. *Caroli Augusti exemplis adducti complures Germania Principes bello contra Tarcum sese alligant.*

N. 10. *Inter quos Carolus, & Fernandus Bavaria Ducis Filii excellentissimi secundo Danubio petunt castra Austriaca: Populorum gratulandus eis occursum.*

N. 11. *Bavarica classis Istrum navigantis descriptio.*

N. 12. *Dum classe Turcicas amnis ripas legerent, navale praelium inibi committi a fragore tormentorum colligunt Bavarici Principes.*

N. 13. *Eorundem pugnae interesse volentium ardor, & in nautas, quamquam sedulos, indignatio.*

N. 14. *Praelio jam praelia, robustior Turcarum Triremis subsistit, & quibus ex causis.*

N. 15. *Hec Triremis contemnit expectat Prætoriam Bavaricorum Principum Navem.*

N. 16. *Tum Carolus adeptus transilit in Turcarum Triremem: cujus Præfectus pro furioso habens Carolam ei catenas parat. Utriusque brevis oratio. Carolus Præfectum, amputato prius brachio, interficit: deinde alios sternit Turcas.*

N. 17. *Dum Carolus in puppi certat, in proram Germanus Fernandus emicat. Hinc Turcarum consternatio & clades.*

N. 18. *Cepta Triremi, & ad puppim ligatâ, Vindictica navis classem Austriacam repetit. Pluriam gratulatio, nonnullorum invidia.*

N. 19. *Non invidet vero Princeps Hassiacus edoctus se &*
ma-

magnis servari rebus. dum enim Istrum navigat fluvii Genius sub senis specie apparens variis monitis datis, cum Regem futurum, & ejus vices predicat.

N.20. *Hassiaæ oratio rogantis Senem, ut quis sit pandat, & obsequia illi sua offerentis.*

N.21. *Responsio Senis voce aperientis se Genium et praesidem fluvii esse, et monentis ut ea obsequia Deo offerat, et ut audacia parcens, postquam semel Tarcas afflixit, regno servet se incolumem.*

N.22. *Hassiacus Princeps Eugenium convenit, et ejus dicto audiens jungit se Legato Viardo agenti in oppido Carasaba.*

N.23. *Ter quinque millia Tarcarum, visis duabus equitum centuriis sub Carasaba, eas aggrediuntur; tum in Turcas invectus Hassiacus, & universam aciem pervadit, & iterum a latere petit, ac obvio sibi facto in media acie Viardo ad laevam pergit. Hinc facta hostium clades.*

N.24. *Eugenius, legato castris Palphio, noctu iter unius diei progressus, fallit Turcas ignaros, et in Palphium per speciem transire simulantem intentos, et illic Istrum transit. Turcarum terror, et fuga viso Eugenio, qui transmissa amne, alia ac credebant parte, accedit, ut Taurunum obsideat.*

N.25. *Ingens Turcarum numerus Daciam (Vallachia) versus fugit: ibi duabus turmis occurrit, quarum Daces Fernandus Pignatellus, et Fernandus a Cardenas: acerrima pugna, Ducum virtus.*

N.26. *Viso diruto aggere Fernandus Pignatellus monet socios illuc secum contendere per mediæ hostes*

N.27. *Franciscus Pignatellus Neapolitana Urbis Praesul*
di-

dignissimas, ut Fernandum nepotem suum reducat sospitem, exorat affixum Cruci Numen: ejusdem preces Deo acceptæ, et qua de re Sospes Nepos, & acies in destinationem aggerem evadunt.

N. 28. *Aspectu huius aggeris excedunt perculsi Turcæ, ut qui memores acceptæ eo loco cladis a Friderico Saxonum Duce. Friderici, Saxonum et Lipsiæ laudes.*

ALIUD EJUSDEM ARGUMENTUM.

Princeps castra petit : Proceres affatur & audit Gallorum. Carolus Numen, Matremque precatur. Vindelicis prædæ cedit Thræssa carina, Hassiades frangit Turcas. Dux trajicit amnem.

L I B E R . I X .

Sed jam segnis hyems gelidis excussa pruinis
 Exierat , placidi tempus jam veris inibat:
 Aversusque moras jam brumæ , & desidis otj
 Impatiens Princeps se proripit Urbe Vianæ ,
 Conscenditque ratem , & vasto se credidit alveo
 Danubii , adventu lætatus Principis amnis
 Sternit aquas , pinumque secundis impulit undis ?
 Ut puppi excendit , tenuit cum litora Princeps ,
 Castra adit , in quorum campos confluxerat omnis
 Tempore condito pubes hyberna relinquens ;
 Plausit & occurrens concepit gaudia miles ,
 Rursus ut affulsit majestas illa Sabaudi
 Martia , lucentesque oculi , plenumque vigoris
 Os habitusque oris , sedes ubi ridet amoris ,
 In socias acies aciem cum lumina vertunt ;
 Ast ubi conspicuus Thraci est , cernitque Gelonos ,
 Terrificat mentes , percussaue pectora vultus .
 * Sic idem lucis radius solamen ocellis
 * Afferet intactis , affectaque lumina læder .
 Ergo alacris pubes , Procerumque frequentia fundit
 Se circum , Ducis ora semel vidisse nec ulli
 Est satis , innectuntque moras causasque morandi ;
 Intentique omnes pendent & ab ore loquentis ,
 Oris & aspectu , defixique ora tenentes
 De Ducis adventu jam rursus in castra reveſti
 Gratantur sibi , deinde Duci gratantur & ipsi .
 Sic ubi , dimotis cæcæ caliginis umbris ,
 Cynthius illuxit curru spectandus in aureo ,

Læ-

Latantur passim volucres , hilarique salutant
Voce jubar , liquido volventes carmen in ore ,
Et sibi gratantur nati de lumine Solis.

N.2. Ast alios inter , qui convenere Sabaudum
Congressi, Proceres coeunt , quos Gallia misit,
Gallia perpetuis bellorum exercita curis ,
Gallia non obiens , onerans sed tempora fasce
Palmarum : exitium, non terror Gallia Thracum :
Heroum foecunda parens , non martis alumna :
Hæc eadem Austriacos juvenum ter millibus auxit;
Patricio hos omnes , regali aut sanguine cretos
Relligionis amor, justæque in Thracas adegit
Invidiæ calcar nulla mercede merere;
* Omnibus est ingens merces , quæ gloria victo
* Hoste venit ; major , virtus sua ; maxima porro
* Est Deus: obsequio cujus vult quisque cruoris
Prodigus esse sui , & mortem contemtor obire.
Exigua est acies , numerum si falsus inibis :
Si mente expendas , quæ virtus mascula pubi est ,
Non bene committas ter dena his millia Thracum.
Dombiades Princeps , Princeps Carolois , & acer
Marilachus , primi juvenum quæ sanguine , quaque
Bellaci ingenio , & robustis artibus apti .
Quadrupedem inflectit primus , qui pectore flammæ
Occulit , & flamma currens violentior ipsa est ,
Explicat in membris patriæ sed lilia terræ ,
Intactasque nives ; vadit sublimis in alto
Alter equo , bicolor maculis qui Tigrida pictis
Pene refert , æquat cursu superatque furore ,
Sic ubi vel litui clangor sonat , aut crepat ignis

Bel-

Bellicus; in flammæ præcepſus ruit, ungulaque hoſtes
 Proterit inſultans, fuſosque ſubinde fatigat.
 Marilachum gilvus ſonipes vehit, igneus olli eſt
 Spiritus, ut ſparſos cineres in corpore geſtet:
 Qui licet haud vento fuerit jam cretus Ibero,
 Sed volat, & celeres propero pede deſerit auras.
 Hi ſimul atque oculis vultus legere Sabaudi,
 Et quæ majeſtas late ſeſe exhibet ore
 Compoſito, fixi tacitis obtutibus hærent;
 Succurruntque animis ingentia Principis acta,
 Diſſectæque acies, expugnataque tot Urbes.

N. 3. Parte alia ut Princeps vegeto collegit ab ore,
 Et bene cum tenuit compage a corporis apta,
 Quæ virtus animis Juvenum, quis martius ardor;
 Lætitiâ exultans feſtâ ſic voce loquutus.
 Flos juvenum, virtutis apex, ſi gloria belli,
 Si vos relligio patriis evexit ab oris,
 Vix quota nunc ſuper-eſt, obita eſt pars magna laboris:
 Quos iter obtendit, deſuncti ubi caſibus eſtis,
 Jam labor impenſus major fuit: otia poſthac
 Vos non bella manent: nam citra pulveris hauſtum
 Quos artus agitis, quique artus ſpiritus implet
 Bellipotens operâ poterit ſtraviſſe minori
 Turcarum vires omnes, Scythicaſque phalanges,
 Quam quod paſſa fuit tantum ut telluris obiret,
 Tot vada, tot montes ſuperans, calliſque labores.
 Eveniet; ſiquidem veſtra hic ſibi conſona virtus
 Conſtabit, martis toties ſpectata palæſtris;
 Eveniet, primo ſternatis ut impete Turcas,
 Et me regali cretus de germine ſanguis,

N n

Et

Et me non fallit species, quod prædicat oris,
 Quod vigor insomnis, fronsque exporrecta fatetur.
 Dixerat, assensus Procerum est ea dicta secutus.

N 4. Tum sic Dombiades Gallorum nomine fatur.
 Maxime Dux, & norma Ducum, toleratus eundo
 Qui labor est nobis longa regione viarum
 Et placet, atque ideo gratus sub mente recurret,
 (Religio sit pace tuâ, neu dicta refellas)
 Quod licet Eugenium coram cognoscere, quodque
 Mirari: quis enim ad tales aspiret honores,
 Et paribus speret factis æquare Sabaudum?
 Si labor incumbit tenuis, vincatur ut hostis:
 Id meritis adscribe tuis, dextræque magistræ,
 Hæc facit, ut nullo nostrum sudore Gelonus
 Concidat: at nobis nulla est, tua gloria tota.
 Gloria quæ nostra est magno quæ semper honori
 Ducetur, felixque omnes recoletur in annos
 Est ea, quod nobis licuit meruisse Sabaudi
 Posse sub imperio, bellique addiscere leges;
 Et nos ad normam talis formare magistræ.

N. 5. Cum satis officiis Proceres, Princepsque dedere,
 Tum catus explorat vires, timidique Geloni
 Consilia assequitur, discitque in margine ripæ,
 Quam Thraci addictam radit cum fluctibus Ister,
 Extructas passim valido munimine turres.
 Hæc simul edoctus, subiit tentoria Princeps,
 Cernuus hic duro confixum in stipite Numen
 Stringit amans, pedibus tum fervidus oscula figit,
 Inde refert grates, quod tutum in castra reduxit;
 Mox rogat ut belli casus & bella secundet;

Nu-

Numinis effigiem fixi nam pectore Princeps
Semper habet, vitta nec tantum est pensilis aurea,
Corde sed in medio jaculis celatus amoris
Stat Deus, hinc casti sensus, hinc bellicus ardor
Eugenio ingestus; quando pietatis origo,
Atque exercituum bellorumque arbiter ipse est.

N.6. Tum te, Virgo Parens, supplex ita corde Sabaudus
Exorat. Virgo & Mater veneranda Tonantis,
Imperio cujus, Mater mea diceris, esque,
Cui reliquos inter titulos gratissimus ille est,
Quod populi dicare potens tutela Latini:
Præteritis, precor a culpis tua lumina flectens
Aspice me, turmasque tuas simul aspice felix:
Si tuus incedo miles, tu perface quæso,
Auspiciis quæ cœpta tuis sunt rite trophæa:
Hoc ego non meritus, verum fiducia certum
Pectus alit, spesque hæc Mater tibi nititur uni,
* Quæ pia non implet tantummodo vota rogantis
* Sed cumulo excedis, quæ nusquam informe remittis
* Et rude, quod pietas, quodque alta potentia dextra
* Cœpit opus: Latiae gentis tu perface palmas,
Auspiciis ut cœpta tuis victoria cessit.
Annue tu sacris, præsensque adlabere bellis,
Ut tua Religio, Nati quæ credita iussis
Est tibi, Bistonii fines transgressa Tyranni,
Unde suos ortus retulit, Solima arva revisat.
Magna quidem posco, at precibus fiducia nostris
Magna subest pariter; quoniam quæsitæ redibunt
In laudes pia Virgo tuas, & si quis honoris
Respectus nostri est, æque tu Diva rogare

N n 2

Mc

Me facis audacter : votis haud debita nostris ;
 Et meritis majora doces me quærere Mater,
 Quod dare non parcis meritis majora rogantis.

- N.7. Dum vero hic Princeps orat : pietate, vel armis
 Insignis Carolus pariter descendit in omnes
 Rite preces, gratesque refert, memoresque triumphi
 Fundit opes passim, voti damnatus, egenis
 Subsidium gregibus, turmis a Thrace peremptis
 Solamen, palinæ pignus mox rite futuras.
 Quin etiam occultum panis sub imagine Numen
 Omnibus expositum templis veneratur, & omnis
 Confluit huc populus, Carolique exempla secutus
 Projicit in fletus semet, votisque fatigans
 Supplicat, ut sacris palmas indulgeat armis
 Numen : & infensum Cœlo genus atterat hostem
 Ismarium, Regisque preces, & bella secundet.
 Quandoquidem si quid meriti mortalibus usquam
 Est factis, Carolus posset meruisse triumphos,
 Qui nempe oblitus Regem popularis ad aras,
 Et pedes accedit, spreto qui Regis honore,
 Nil veritus fuit in belli discrimina regnum
 Projicere, id vero pro religione tuenda.
 Qui luxum exosus regis sibi gaudia scenæ,
 Et prohibet luxus, interdicitque choreas ;
 Id tamen exemplo plusquam formidine poenæ
 Mox aliis prohibens ; quin si quis solveret ora
 Sacrilega in Superos, poenas expendat ut æquas,
- N.8. Pro meritis jussit. Salve Rex inclyte, Regum
 Maximus, an melior dubium quo nomine dici
 Convenias ? Geticis turmis tu detrahis arma,

Fal-

Fallor , an irati manibus tu fulmina tollis
 Numinis , Ismario ne poenas exigit ense
 A nobis ? * nostro siquidem nos crimine Turcæ,
 * Non vincunt virtute sua : facta impia facta
 * Adjiciunt vires , armant , aciemque Geloni
 * Procudunt gladii : gentis commissa Latinæ
 Dum prohibes ergo , prohibes ne vincere possint
 Thraces , an & vinci tum cœpit Thracius hostis,
 Dum culpis adimis segetem ? & dum cernuus oras,
 Ipse seris meritis palmas , metit ense Sabaudus .
 Nec vero agminibus tantum , validisque catervis ,
 Quam freti pietate tua coiere Dynastæ,
 Quotquot in immensis pascit Germania terris .
 Nec tantum hos adigit virtus , vel calcar honoris,
 * Sed tua pelliciunt monitis exempla trahuntque
 * Inuictis ; siquidem missi sermonis ad aures
 * Tardius impellit monitus mortalia corda ;
 * Sed facti hortatus visu compertus ab ipso,
 * Non monet , ast animos potius movet : alta Regentis
 * Vim vero incutiunt nobis exempla coactis .
 Exempla hæc ergo cogunt ad signa frequentes
 Teutonicos Proceres , vacuas populantur & Urbes .
 Jam brevis ad naves , vastus licet , alveus Istri
 Deficit , occultis incumbunt fluctibus alni ,
 Vellatet arboribus , sylvis vel consitus instar
 Est nemoris fluvius , vixque unda apparet in amne ;
 N. 10. Ast alios inter puppi sublimis in alta
 Vindelicus Carolus , Carolo conjunctus & extat
 Fernandus : gemini Fratres , quos Norica tellus
 Protulit , & quorum cunis elata superbit

Nec

Nec vero puppis quod fulvo illusa sit auro,
 Aut quod signa ferat vario distincta colore,
 Cæruleo partim, partim fulgentia flavo;
 At gemini Herois tantum virtute tumescit,
 Nec gemit, at magno quamvis sub pondere gestit,
 Jamque celer maturat iter, jam litus adire
 Tendit, ut exponat fulvis Heroas arenis,
 Purpureis olim Turcarum a strage futuris.
 Ipsæ etiam gaudent animis felicibus auræ
 Lambere vexilla, & cursus impellere navis:
 Ipsæ etiam sylvæ vernantes litora circum
 Excipiunt ventum, & placido ceu murmure plaudunt,
 Et caput acclives defendunt frondibus æstum
 Quâ juvenes tendunt, rursusque cacumina tollunt,
 Cum demum obtentis exivit puppis ab umbris.
 Ipse etiam fluviustantis Heroibus hospes
 Intumuit, navimque sequentibus impulit undis.
 Quin, ubi Danubium meritur Norica classis,
 Dumque legit ripas, & villis consita radit
 Litora, litoribus populus se fundit ubique
 Concitus, lætoque Duces clamore salutat.
 Expleri nec lingua potest, dum laudibus effert
 Primitias Juvenum faustas; nec lumina visu,
 Dum vegetum relegunt habitum, frontisque vigorem,
 Vestigantque iterum, fixisque obtutibus hærent.
 N. 11. Ordine tam pulcro classis procedit in amne,
 Equadragenis constat quæ navibus omnis.
 Prægreditur prima ante alias Prætoria puppis,
 Cumque intervallo præcessit Regia pinus
 Exiguo, reliquæ succedunt pone carinæ,

Queis

Queis Procerum insidunt primi, tum cætera classis
 Excipit, a pedibus numerus cui sarcina sedit,
 Et cui cornipedum vis magna insistit equorum.
 Omnis it a paribus distincta coloribus, omnis
 Vexillo simili, similique insternitur auro.
 Nec vero a reliquis dispar Prætoria navis
 Si pictas tantum tabulas, si lumine cultus
 Externos relegas: si vero Frater uterque
 Obvius est oculis, major jam regia puppis
 Aut est, luminibus victis aut esse videtur.
 Seu quia majestas Juvenum dum multa coruscat,
 Induit & puppi, quos illa ostentat honores:
 Sive oneris potius summi sibi conscia navis
 Majus nescio quid præfert, qua luce renidet
 Insolita: hinc signis quamquam color illitus idem,
 Vividior splendet, tabulisque ardentius aurum
 Irradiat, stringitque acies fulgore retusas.
 Quin etiam incedat navis licet omnibus æqua,
 Grandior emergit, transstrisque excelsior altis
 Luxuriat, puppesque inter clara eminet omnes.
 * Scilicet Heroum virtus insignior illa est,
 * Non luxu, at titulis animi distare capaxis
 * A populo, populo est venalis copia luxus.
 N. 12. Postquam iter exactum, & Frater delatus uterque
 Pannonicos ultra fines, postquam appulit oris,
 Ister ubi Austriacus ripâ non currit utrâque,
 Ripa sub Odrysio siquidem gemit altera jure.
 Tum procul audiri crepitus, tum creber ad aures
 Pugnantumque fragor, tormentorumque boatus
 Visus adesse; stetit Princeps arrectus uterque,

Et

Et sonitum , & voces intentis auribus hausit
 Suspensus ; sed cum comperta est pugna sub anme ;
 Cernere nam pugnam fluvius sinuatus in arcum
 Non dabat , aspectum ripa frustrante sinistra.

N. 13. Tunc animo exultant Juvenes , belloque reperto
 Ex insperato , revocant sub pectore sensus
 Bellaces , seseque animis audacibus implent,
 Et subito facies succensa excanduit igne,
 Ignitisque genis animi confessa furorem est.
 Haud secus Alipedis, quem stagno adscripsit aprico
 Reddita pax , lituus resonis clangoribus aures
 Si procul impulerit , redit in præcordia fervor
 Priscus , & in crura arrestum se attollit , humumque
 Pes ferit insultans, resonatque hinnitibus aër.
 Tum prece tum dictis nautas instigat amaris,
 Ut subigant citius navem , Carolisque, fremensque
 Fernandus , veriti pugna ne forte peracta
 Adveniant : neu forte dies demum exeat illa,
 Qua sua navali liceat præcingere lauro
 Tempora , campestri jussi certare duello .

N. 14. Ad Juvenum monitus remex concessit in iras,
 Et certum est animam vel in ipso perdere nisu,
 Vel pinum Odrysiam , si fugerit usque , tenere.
 Haud mora, consurgunt transiris , intentaque torquent
 Brachia , & abducto primum , mox pectore pronò
 In remi impulsus pendent , cadit agmine sylva
 Æquali , æquatis versus compulsæ lacertis:
 Inde iterum erecti , majorique impete tonsis
 Incubuerè , pari rapidus cadit ordine remus,
 Et redit , & fluvium simili , diverberat ictu,

Hinc

Hinc , atque hinc latices longe spumare videres
 Arbore convulsos , vastoque dehiscere sulco
 Flumina , corripuit spatium quâ concita puppis;
 Jamque volat, jamque Austriacas adit illa carinas,
 Jam cita subtrahitur , Geticæ jam proxima navî
 Imminet : exoritur clamor tum nauticus , auras
 Qui ferit , adversoque licet dispulsus ab æne
 Exuperat, reboatque magis , classẽque stupentem
 Impulit : excipitur festis a vocibus inde
 Mirantum Austriadum , quod nisibus acta carina
 Ni pugnae assequitur medio in certamine sortem :
 (Quamquam o, vix Threïssa foret super ulla triremis)
 Hoc saltem pergens rapido luctamine vicit,
 Ne desiderio Princeps fraudentur uterque ,
 Navalesque ferant ut victo a Thrace triumphos.
 Nam deferbuerat pugnae jam flamma remissa,
 Postquam Vindelicae pubis venere carinae :
 Et Schivendimanus depressis nauibus octo ,
 Multatisque aliis classẽ dejecerat hostis :
 Quæ celeri mandata fugæ jam cesserat æne.
 Una sed e reliquis, numero confisa virorum ,
 Præstantique animo (siquidem piratica pubes
 Omnis erat , validæ cui credita cura triremis)
 Substitit paulum : seu quod commune periculum
 Non pavet , & socio puduit fugisse timore ;
 Seu quod jacturam voluit sarcire decoris ,
 Armorumque decus , si sola aggressa fuisset
 Egregium belli facinus ; seu forte relicta est
 Consilio , facilis victis ut navibus esset
 Copia perfugii : nostras dum sola carinas

O o

Pup-

Puppibus instantes ; incumbentesque Gelonis
 Distinet , & medio bellans cunctatur in amne .
 Ergo eadem pronis fluvii vel labitur undis ,
 Segnis vel lento latices vix remige verrit
 Opperiens nostros , damnumque ultura suorum .
 N. 15. Hanc ubi Vindelici Fratres videre triremem
 Tollentemque minas , nec Cæsaris arma paventem ,
 In furias ardent percussi laudis amore ;
 Atque avidi pœnas a dira sumere gente
 Sollicitant iterum nautas : hi rursus ad unum
 Remigio incubuere , ratis volat alitis instar :
 Danubiusque pater motis iter incitat undis .
 Sic ubi jam puppi puppis collata : remittit
 Nauta manu remos , validoque a reſte fluentes
 Harpagonas rapit : & miles vel fulmina martis
 Expedit , aut ferrum stringit , ſtriſtoque minatur .
 Ipſe ſed in primis Carolus , Fernandus & ipſe
 Eminent e roſtro , fixiſque obtutibus hæret
 In pinu Odryſia , & viſu vel devorat hoſtem ,
 Vel flamma incendit , quam luminis evomit orbe ;
 Nam Juvenum lux multa oculis erumpit , ab enſe
 Quæ reſilit , geminatque facem refracta , ratemque
 Iſmariam invadit , flammæque inferre videtur .
 Sic adamas pariter nigra ſub nocte coruſcat
 Ingenitæ lucis radiis , non indigus uſquam
 Solis , & impatiens cæcis ſervire tenebris ,
 Partitur proprios , quocumque is pertinet , ignes .
 Mirati hic Cicones contento incurrere curſu
 Exiguam exiguo vix tutam milite pinum ,
 Partim indignantes , partim ſpe ſortis ovantes ,
 Aut ſtolidos Homines deſertoreſve putarunt ,

Quos

Quos oculis relegunt se contra insurgere remis.
 Ergo vi magna prouum obluantur in amnem,
 Jamque animo rapiunt, jam secum munera navis
 Partiti referunt, & inani mente fruuntur.
 Sic etiam milvus, summo de vertice rupis
 In mare devexæ, sicco manet ore columbam
 Aëra sulcantem pennis, terrasque petentem :
 Hanc ille opperiens animo jam præripit, & jam
 Pascitur apprensam, fixisque eviscerat hamis .
 At vero Turcas spes est frustrata rapaces,
 Dumque inhiant prædam, prædæ cessere subacti .
 N. 16. Nam simul ac propior successit Norica pinus
 Odrysiæ puppi, saltu emicat, inque triremem
 Profiliuit Carolus, pedibusque exceptus ibidem
 Constatit erectus; celeri dein turbine ferrum
 Torquet agens, laxatque foros, & submovet hostes,
 Ut sibi sternat iter, Thracum vis omnis in unum
 Invehitur sclopiis parcens; nam prendere vivum
 Est cura: & studium majestas Regia vultus
 Exacuit, quin dux Ciconum pro cuspide vincla
 Intentans, inquit, Si mente es captus egensque,
 Te decet his vinclis, nostro non ense domari.
 Tum Carolus longe erectum suspensus in ensē
 Librat, & incusso dextram secat, unde cadebant
 Vincula: mox infit, Necte, en mea dextra, ca tenas;
 Ni potes, exolvat fatuo de corpore dextra
 Hac animam, in dictis ferrum incutit, ictus & haurit
 Pectora, tunc hostis ruit in caput, ora supinus:
 Inde alios super, atque alios aut submovet unus,
 Dejicit aut hostes, & quantum extenditur ensis
 In gyrum glomeratus, iter sibi pandit in orbem

Jam nulli Ciconum est propius succedere, navis
 Jam sinus æquatur transtris, jam clausa carina est,
 Quam strue membrorum, atque armorum strage refertā
 Noricus instravit gladius; dum funera vero
 Edit, & e puppi Carolus grassatur in hostem.

N. 17. Ecce tibi Ciconum proram delatus in altam
 Prosiluit Fernandus, & hostis terga laceffit
 In Fratrem intenti; geminata peste Gelonus
 Obstupuit primum, nec quem se vertat in hostem
 Scit bene: dum dubitat quem possit pellere primum,
 Dum reputat; miseris omnis sublata facultas
 Pellendi, & dubium gemino mucrone solutum est.
 Horridus hinc instant Carolus, Fernandus & illinc
 Diversi, sternuntque æquali funere Turcas.
 Omnibus in voto est Turcis fuga, nulla salutis
 Sed via: quid serus tecum meditare receptum
 Impie Thrax? licuit nuper, nunc omnis adempta
 Copia: quid torpes? quid confidentia? quidve
 Spiritus ille filet, jam prædæ illectus amore?
 Qui classē Austriacam navi convertere posse
 Sperabas una, gemino cadis ictus ab ense.
 Jam gemini Fratris, primo cum sanguine ferrum
 Intepuit, meritas ardor juvenilis in iras
 Concedens, cladi studet indulgere, modique
 Nescius est, flammisque suis haud temperat usquam,
 Ingeminatque avidus clades: gladiusque cruentas
 Itque reditque vias, mortem referenque ferensque.
 Usmano Carolus caput abscidit: Algabalizum
 Fernandus medium cæsim fecat: ilia ferro
 Effodit Aemetto Carolus, gladioque lacertum

De-

Detergit Gomero Frater , similique tenore
 Prosequitur morti demittere Ductor uterque
 Vindelicus reliquos : frustra est se condere transtris,
 Et frustra hac , illac navem decurrere Turcis.
 Imminet , & miseros acies diverberat ensis.
 Ut duo Delphines , quos plena indagine nautæ
 Admittunt , pro vi compulsæ in retia gentis
 Fluctivagæ ; prolem pelagi manduntque , petuntque
 Implicitam laqueis : studet illa evadere pestem
 Huc illuc fugiens frustra : nec segnius instant
 Delphines , miserumque genus laniare sequuntur :
 Vindelici Fratres trepidis sic Thracibus instant,
 Quos navis veluti prætenta indagine claudit.
 Infiliunt tandem plerique in flumen , & ultro.
 Projiciunt animas ; species mansueta pericli
 Est fluvius : gemini fugiant modo fulminis iras.
 N. 18. Tum læti Juvenes , ad navem recte ligato,
 Vindelicæ puppi proram junxere Gelonam,
 Et classẽ Austriacam repetunt : it Norica primum
 Fratribus acceptis : sequitur mox trunca carina,
 Præsidio nudata suo . ferit astra celestina,
 Militis & plausum assensu procul excipit Ister,
 Puppibus aspectis geminis , Fratrumque trophæis.
 Mox Thraßam in sylvam nostris e navibus ingens
 Copia profiluit juvenum , saltuque carinas
 Jungit , & attendens flectit per singula visus,
 Miraturque , iterumque juvat legisse tot arma
 Strata , tot armatos tam fœdo vulnere sectos,
 Per juga , perque foros undantem sanguinis amnem.
 Ut vero expletus visus , pars laudibus æquat

Vin-

Vindelicos Cœlo Fratres , pars invidet ausis.
 N. 19. Sed licet id belli facinus mirabile multis
 Invidiæ fuerit ; dictis præconia laudum
 Exequitur coram Fratri gratatus utrique
 Hassiades Fridericus, & illum haud cura remordet
 De clade edoctum Getica ; si quippe dedisset
 Sors sua , sperabat validæ mens conscia dextræ,
 Quod par ausa foret facinus, stragemque dedisset.
 Præterea sese longe majoribus actis
 Servandum norat quondam, & diadema ferendum
 Pro galea, auratum gladii pro cuspide sceptrum.
 Nam per Danubii celeri dum labitur amnem
 Puppe volans : subito navis sua subsistit : ur gent
 Vi magna obnixa nautæ, nec remigis illa
 Sentit opem, facilesque animas, quas lintea pleno
 Excepere sinu : vel proræ Echeneida credas
 Multam obluçtari, vel pinum in Syrte morantem.
 Obstupuit monstro Princeps defixus, & hæret.
 Cum latus ad navis placidis emerfit ab undis,
 Arreptamque Senex dextrâ tenet, atque ita fatur.
 Hassiacæ columen gentis, columenque futurus
 Majoris regni, stimulis virtutis, & igni
 Ingenito indulgens ad bellum pergere credis:
 Scilicet ut palmas victo veneris ab hoste.
 Dum vero obsequeris genio, servire Tonanti
 Ignoras : Deus ipse, Deus te ducit ad arma:
 Is te sub tanto jussit meruisse Magistro.
 Disce precor, quæ magna tibi documenta Sabaudus
 Exhibet, ut similes jam nunc formeris ad artes.
 Quæ potes, illius sublimes exprime dotes :

Im-

Impressasque animo refovens, tecumque revolvens
Semper ad Eugenii te castos exige mores.
Sis velut is, magni reverens timidusque Tonantis;
Integer incedas vitæ, rectusque tenaxque
Justitiæ: exolvas poenas & dona merenti
Pro factis: qualis sacri candoris imago est,
Et mente exundans vultus emergit in ipsos
Eugenii, talem referas; ceu norma pudoris
Ille suis, populis olim sic ipse studebis
Esse tuis. * Regis mores gens induit omnis.
Sub Duce præterea tanto, sub milite tali
Prima rudimenta, ut valeas tua regna tueri,
Pone libens; Regi siquidem (qui promptus & audax,
Plusquam sors tulerat regni Regisque) peremto
Tu jure adscitus thalami succedere debes:
Post initas vero tædas, quam multa ferenda,
Multa instant superanda tibi, nec pellere tantum
Externos debes hostes virtute vel armis,
Quam tua dexteritas Procerum componere motus
Internos: armis quos expugnabis amoris
Evinctos meritis. Nam te suffragia gentis
Reginæ sponsum esse sinent, Regem esse negabunt,
Quem sibi contendent populari e gente creandum.
Ast ubi convictu fueris compertus, & usu
Qualis es, & quantis polles virtutibus auctus:
Quod modo tu præsens, assuetudoque docebit,
Tum Procerum ambitio merito tibi plura remittet
Spem regni, potius ducens ut sospite regno
Serviat illa tibi, regni quam sceptrâ caduci
Nequicquam affectet; sic in meliora relatis

Con-

Consiliis, reddet Procerum consensus habenas
 Imperii; tunc nempe viam ingredieris habendi
 Longius externos hostes, tum bellica virtus
 Et tua tum probitas per sanctas didita terras
 Non solum evincet, pacem componat ut ultro
 Rex tecum, infesto qui Regnum invadere posset
 Marte tuum; verum facies, ut foedera jungat,
 Alliget & bello, & socia arma Britannicus addat
 Rex tecum: classem ingentem tunc instruet idem,
 Imperiis addicta tuis ut tendat in hostem,
 Arceat & Regno, Regni tueatur & oras.
 Quid Regis probitas non obtinet! omnia soli
 Hæc accepta tibi referet gens subdita quondam.
 Scilicet hæc eadem Regi subjecta priori
 Quotquot confines habuit, tot sensit & hostes,
 Perpetuis Regum bellis obnoxia semper.
 Post ubi sed sceptrum cedit tibi, plurima Martis
 Fax cadet, & tecum tum conjurare videbis,
 Qui quondam in Regni conspiravere ruinam.
 Mira fides, tantum poterit tua cognita virtus!
 Postquam alii vero coiere in federa tecum,
 Qui solus fuerat reliquus Rex hostis, in ira
 Non cessans, belli ostendet plus ille timorem,
 Vindice te, quam bella feret; pacemque citare
 Plus volet armatus, quam quod contendere Marte.
 Quin etiam Carolus, Carolus tibi maximus ipse
 Consulit, & cujus sequeris nunc signa, rependet.
 Ille vicem, & medium paci sese offeret ultro.
 Is dirimet lites, illo pax icta sequestro
 Conveniet, ceditque omni Mars exul ab orbe.

Et

Et tua Regna tibi multâ jam pace regentur.

N. 20. Audit, & intentus pendet dicentis ab ore
 Hassiades, tum sic inquit. Pater optime pande,
 Quis sis; quandoquidem nostro de semine cretum
 Haud equidem credam, cui vis est tanta, sub amne
 Cui domus, & liquidæ Coeli non indigus auræ est
 Spiritus, infundens fauces quin obstruat unda,
 Fare age, seu late Regem diademate cingat,
 Seu circumscribat patriæ ditionis in oris.
 Me Deus, a nostro semper recoleris honore,
 Semper & excipiam trabeâ discinctus amictâ,
 Submictamque tibi fasces; ductuque tuisque
 Consiliis utar, seu pax seu bella manebunt
 Me Regem. Cui tum placido sic subiicit ille:

N. 21. Me fluvium, aut fluvii dominum duxere priores
 Commentis vatum capti, sed jura dat amni,
 Et mihi, qui rerum est Dominus, Rex altus Olympi
 Unus in Aligerum numero minor ipse, Deique
 Imperio his undis custos permissus adesse,
 Et fluvii incedo Genius. Lætabor honore,
 Quem mihi pollicitus, recidat si Numinis idem
 In decus, auspiciis hujus te dirige semper,
 Hoc cole; votorum siquidem, cultusque verendis
 Exhibiti Superis est demum terminus illud.
 Quod moneo extremum: regnis ne sponte futuris
 Te fraudes, animæ parcas, neu projice belli
 In casus omnes: fac Rex a milite distet.
 Quod dabitur, Turcas belli sub limine sternes,
 Ast hunc præterea, nullum venare triumphum.
 Dixit, & in verbo pinum impulit, inde sub undis

P p

Mer-

Mergitur; impresso dudum volat impete puppis.
 Dumque ratis pergit, tacito sub pectore Princeps
 Hassiacus volvit, quænam Regina jugali
 Dignetur thalamo, vel quo dotalia regna
 Quæsita accedant lecto, quem flectere Regem
 Consensus famæ valeat tollentis in auras
 Se dotesque suas, quos hostes fœdera pellent.
 Hæc secum recolens tandem devenit, ubi amnis
 Decolor, Ismariaque recens a clade rubebat.

N.22. Post hinc digressus campos festinus adivit,
 In queis metatus fuerat sua castra Sabaudus.
 In ripam excendit saltu, & congressus ibidem
 Eugenium, vadit turmas augere Viardi
 Agminibus ductis. Pedites ter mille trahebat
 Hassiacus Princeps patria ditioe coactos,
 Militiâ & veteres omnes: quin insuper illis
 Centenos equites non tantum sanguine claros
 Patricio, quantum propriæ virtutis honore.
 His opus incumbit se circumfundere semper,
 Et segete armorum Domini prætexere corpus,
 Ne quis ad offensam pateat locus: hic labor illis
 Injunctus, sed frustra: equitum nam robore Princeps
 Non eget, ast equitum est turmis ope Principis usus,
 Ut tutæ incedant, quando furor ingruit hostis.
 Cum vero Hassiades tenuit loca capta Viardo;
 Hic siquidem ad pontem, fluvius quo jungitur Istri,
 Ante Carasabæ muros Legatus agebat;

N.23. Protinus incumbunt nostris ter quina Gelonum
 Millia, dum sperant geminis affligere turmas
 Constantes equitum signis (nam stabat in Urbis

Vis

Vis omnis peditum muris) Getica arma morari
 Non tulit Hassiacus Ductor , non ipse Viardus
 Moenibus obseptus , campo sed prodit aperto ,
 Inque aciem educit ; numerum sprevere Geloni,
 Et propius subeunt . rapidi tum fulminis instar
 In Thracem Hassiacus Dux incidit : impete primo
 Prostrati Turcæ si non fugere ruentem ,
 Defuit effugio spatium ; nam tardior ingens
 Avulsa a ventis cautes ruit , omniaque ipso
 Atterit in casu ; & stragem , qua volvitur , edit
 Perpetuam , segetesque molens , arbutaque frangens:
 Turbine quo raptus Princeps , equitumque procella
 Non prius in cursum , Thracumque in vulnere cessat,
 Donec totam aciem Ciconum pervasit , ibique
 Cornipedem inflectens loris petit agmina rursus
 In latus inVectus Thracum . Vestigia confert
 Cum Domino glomeratus eques , secumque ruinam
 Strymoniiis geminat ; verum vix unus & alter
 Hassiacæ periit protectæ gentis ab ære,
 Quod plumbi obtundit glandes ensesque repellit.
 Postquam autem paullum medios progressus in hostes
 Hassiades , lævâ furias admittit equorum;
 Utque alio intendat cursus , ea causa , quod illi
 Obvius it , Ciconum post dissita signa , Viardus.
 Quippe per id tempus , cuneum quo Thracis apertum
 Hassiacus fundens Princeps trajecerat , & quo
 In latus invadens medium penetraverat agmen;
 Bistonidum aggressus turmas a fronte Viardus
 Transiit , & medio sternebat in agmine Thracas.
 Hic olli occurrit victor Fridericus , & inde

Digressus, levâ timidum contendit in hostem.
 Tunc demum fuga facta, ingens tunc edita clades;
 Cum duo diversi Princeps, fortisque Viardus
 Afflicto incubuere hosti; levâ ingruit Heros
 Hassiacus, dextrâ divertit parte Viardus.
 Quâq; ruunt, membra, arma solû cumulo undiq; sternit,
 Et secum membra, arma rapit cruor amnis ad instar.
 Ut vero Hassiades jam signa abjecta solutis
 Ordinibus vidit, non ultra urgere fugaces
 Mens generosa tulit Turcas, cursumque repressit:
 At ducis Austriaci partes ut jure Viardus
 Absolvat (quamvis mens alta averſa repugnet)
 Insequitur Turcas, aliosque in vincla petivit,
 Demisitque alios morti; ne forte remissi
 Augerent socios, rursusque in bella redirent.
 Ergo ubi purgatus campus, deque agmine tanto
 Vix fuga Bistonidum bis mille a morte redemit.
 Hassiacus pariter Princeps, validusque Viardus
 Rettulit acceptos Superis de Thrace triumphos.
 N.24. Dum vero hi gaudent grates soluisse Tonanti
 Ob stratas Ciconum turmas, prædasque relatas.
 Parte alia Eugenius latum transiret ut amnem
 Danubii, ingressus fraudes innectere Turcis,
 Et clandestino transmittere fluminis alveum
 Trajectu; siquidem citimis excludere ripis
 Diffisi Eugenium Thraces, nec tuta putantes
 Litora cis fluvium, nova munimenta subinde
 In ripa instituunt; illic equitatus, & ingens
 Vis peditum assidit, regionemque obtinet omnem,
 Arceat ut fluvii ripis intenta Sabaudum.

Hujus

Hujus at imperio castris præfectus adesse
 Palphiades jussus, Turcique inferre timorem,
 Ad speciem simulans fluvium transmittere velle;
 Quin & ab adverso junctas aptare carinas.
 Palphius illudit, timidos & distinet hostes
 Haud secus ac jussus, prohibetque excedere castris.
 Interea Eugenius raptim tacito agmine movit,
 Ut clausum involvit tenebris nox humida Coelum,
 Perpetuumque emensus iter, noctuque diuque
 Litora Danubii longâ regione secundî
 Percurrit: simul at prospectu exivit ab hostis,
 Constat, & supra multas tabulata carinas
 Committens, geminos aptat sub flumine pontes,
 Quî simul expleti, primus timor ille Gelonum,
 Trajecto fluvio, Geticos pervenit in agros
 Mercius, & ducto pontis caput aggere munit.
 Inde ubi firmata est statio, ter dena virorum
 Millia pervadunt; tum demum exercitus omnis
 In terram egressus, campos & milite vestit,
 Directaque acie Geticum contendit in hostem,
 Qui simul e speculis visum cognovit adesse
 Eugenium; tunc sero tenet, quid Palphius, & quid
 Pro citimis Istri ripis mora agmina vellent.
 Tunc animadversæ fraudes, tunc error apertus,
 Compertusque alio fluvium transisse Sabaudum,
 Et vacuis struxisse sibi mendacia castris.
 Haud mora, non tantum turres & septa relinquit,
 Ast etiam sclopos, & abactos projicit enses
 Auxilii credens inopes, onerique futuros:
 Nec prius absistit repetitum intendere cursum,

Do:

Donec Tauruni se clausum in moenia condit,
 Obstructasque fores præsens, & claustra tuetur.
 His tamen exclusit multos timor, esse videtur
 Ad portas Princeps, implere & cædibus Urbem:
 Hinc veriti Thraces ne portas occupet ante
 Eugenius, socios renuunt admittere claustris
 Frustra incusantes dictis, lacrymisque precantes.
 Quin alii, quorum melior sententia, pesque
 Aptior, intutos credunt a Principe muros.
 Consultâque operâ Taurunum adiisse recusant
 Intima Threicii visuri viscera regni,
 Trajecturi æquor, prima & cunabula gentis,
 Caucaeam in terram, & summi juga montis ituri:
 Tantus ab Eugenio Turcis infederat horror!
 Sic leporem assueto si forte exturbet odora
 Vis canis e lecto, fugit ille citatior Euro;
 Et licet haud videat dentes timidosque latratus,
 Præcipiti tamen usque fuga transmittere campos
 Prosequitur, cogitque sequi timor avia cursu.
 Ad calcem dentes avidos, vocesque minaces
 Jam putat, impactoque affligi pectore credit.
 N.25. Tum qui se muris Tauruni credere Thraces
 Diffisi tenuere fugam, demum agmine facto
 Tendere maturant Istri per litora proni;
 Atque ubi dilapsi tandem, noctuque diuque
 Longum iter emensi, & timidi vexilla Sabaudi
 Abscondere, tenent campos, quos Dacica tellus
 Explicat, a castris tellus submota Latinis;
 Hic ergo Cicones gressu procedere pressò,
 Quin & cunctari, vires animusque receptus

Quo

Quo foret, & toto discussus pectore terror:
 Tum furor incessit, mentemque subinde remordet;
 Si quâ forte viam dederit res nata paratis
 Indecorem ulcisci, & segnem sarcire receptum.
 Dum vero tales agitant sub pectore flammæ,
 Continuo geminum Turcis sese obtulit agmen;
 Quod volat a Geticis quæsitum pabula campis
 Imprudens facti; & tantis occurrere turmis,
 Si foret arbitrii, renuens; verum alea quando
 Obvia, quod vitæ malit præferre decorem.
 Ex his una acies sunt Saxones, altera porro
 Euboici, Augustus primam(Rex inclytus ille
 Qui modo Sauromatas facili ditione tuetur)
 Misit, ut invidiam Geticos fateatur in hostes.
 Altera Parthenopes pignus testatur amoris
 In Carolum. primam Dux Pignatellus agebat,
 Altera Cardenidæ paret, sic Ductor uterque
 Cum magno effusos aspexit in æquore Turcas,
 Substitit; & quamvis integro posset honore,
 Nec tenues tantis Ciconum permittere turmas;
 Excessisse negat; sed Pignatellus equorum
 Ordine laxato pedites succedere iussit,
 (Hos Fernandus agit) quibus intervalla receptis
 Clauderet, ut spissæ possent constare phalanges.
 Hæc ubi: quadratum strictis stetit agmen in armis
 Opperiens Turcas: Turcæ videre coactas
 Ordine diverso, vixque advertere cohortes,
 Tani cito digressus miles, rursusque coivit.
 Sic ubi digestum cuneum inspexere Geloni
 Audentes numero sese invexere, vel ipsi

Or-

Ordinibus densis ; cladem sed densior ordo
 Bistoniis auxit ; siquidem Fernandus uterque,
 Pignatelliaco cœtus qui sanguine , quique
 Cardenio est , inhîbent sociis , ne fulminis ictum
 Explodant , donec flammis cœterminus hostis ,
 Et pene appositus sclopi venisset ad ora.
 Scilicet ut rueret violentior impete multo ,
 Nil interstitio , aut objecta debilis aura
 Ignipotens grando , nec Thracem sterneret unum .
 Ast alium ex alio fodiens evaeret agmen
 Per medium , & sitiens & semper pasta cruorem .
 Consilium ex voto cecidit : congesta videres
 Corpora corporibus , scutis superaddita scuta .
 Vidit , & aspectu cladis nil territus hostis ,
 Percitus at furiis sese cumulator infert .
 Cujus in incurfu , nulla est mora , Saxones harpen ,
 Euboici exertant sclopi de vertice cultrum :
 Ac quibus in campis incendia volvere nuper
 Vesuius est visus , pugnae mox ordine verso
 Continuo exarsit spissis seges hispida telis .
 Et tamen incurrunt Turcæ , quos Saxones ense
 In caput & scapulas cœsim , sed cuspide punctim
 Euboici in pectus feriunt ; hic horrida pugnae
 Exoritur facies , parilique recrudit ira
 Hac illac ; calcar nam subdere Thraces , equosque
 Infesti in nostras acies admittere ; nostræ
 Sustentare student ; frustra sed ab hostibus omnem
 Impetus in partem , rursusque impressio facta est .
 Integra stat semper , semperque invicta repugnat
 Illa virum sepes , gressuque immobilis uno :

Et

Et quibus armata est, celeri rotat impete tela
 Fulminea : irarum simili certamine torti
 Occurrunt Ciconum gladii ; Coelique per auras
 A gladiis potius , quam denso a milite bellum
 Miscetur ; siquidem telorum copia tanta,
 Sic numero implicita est , ut prorsum nullus in artus
 Hostiles aditus pateat : ruit obuius ensi
 Ensis , & incurrit collisa secespita cultro.

N.26. Sic dudum pugnae species feralis utrinque
 Hæc tenuit ; donec ducibus sententia nostris
 Arrisit , tali turmas exolvere casu,
 Et mortem vel obire , Getas vel fundere victos
 Mature : si tarda cadat , neutra alea cordi est ;
 Nam licet hac medios se Pignatellus in hostes
 Plerumque intulerit , pariterque invexerit illae
 Se quoque Cardenides, & magna clade Gelonos
 Perculerint : semper bello novus affluit hostis,
 Extinctique loco subiit : quin copia tanta
 A gemini Herois non usquam fulmine cædi ,
 Nec procul averti passa est , penitusque repelli;
 Sic quamquam haud victas , poterat certamine fessas
 Austriacas demum turmas evertere Thracum
 Diluvies , nullo non eluctanda labore.
 Non procul a campis, ubi pugnae exarserat ardor
 Post terga Ismaridum , nostræque a fronte phalangis
 Collis erat , collem præter male dirutus agger :
 Quin etiam appositus densa viret ilice lucus
 Obsitus , a dumis & inextricabilis idem,
 Perpetuo hunc porro tractu complexus obibat
 Suggestus , non jam terræ de tubere natus,
 Ossibus at Ciconum factus pene aggeris instar.

Q9

Hunc

Hunc ubi lustravit, visuque intentus obivit
Pignatelliades, dictis sic ora resolvit:
Jam satis acceptum Getico de nomine poenæ est,
Et labor impensus nobis; jam martia virtus
Exhibuit recte partes, quas debuit, omnes;
Nec tantum laudi cedit, sed prorsus ab usu est,
Qui mihi conspicuus, quem volvo mente, receptus:
Si secus, indecores & lassos obruet hostis;
Ille vocat, fessos nos ille tuebitur agger:
Qui vult consultum vitæ, proprioque decori,
Per medios hostes mecum contendat, ut illum
In collem evadat, conatus hic ultimus esto,
Quique salutaris nostros attollet honores:
Cunctantes mors certa premet; propellere mortem
Vix super una via est, si morti occurrimus ultro.
Hæc ubi, præcipitem se protinus invehit hosti:
Illum Cardenides princeps, & cætera pubes
Consensu unanimi & fremitu, nisuque sequuti.
Non aries, non ulla bolis se bellica jactet
Tam valido adversos quaterere, & fodere impete muros;
Quam subito Heroum par illud perculit hostes.
Jam via strata patet, quæ sanguine decolor: itur,
Itur? an a turmis Cœli per inane volatum est;
Ne peditem siquidem cursus prævertat equorum,
Alipedum ille iubeas lævâ tenet, altera ferrum
Dum manus adglomerat, dum disjicit ictibus agmen;
Atque ita suspensio similis, similisque volanti
It pedes, atque equitem juxta vestigia confert.
Ne vero a tergo gens Thracum incessere posset,
Excessere Duces, cuneique extrema tuentur,

Et

Et soli a Turcis aciem defendere possunt.
 N.27. Hoc ope mortalis factum virtutis, ab astris
 An favor accessit Superum, quis versibus usquam
 Eruere a latebris æterni Numinis ausit?
 Hoc unum liquido constat; quo tempore pugna
 Illa ferebatur, tantoque in cardine stabat,
 Pignatelliadæ Patrio per membra cucurrit
 Insolitus tremor, & saliant in pectore venæ;
 Tum menti casus subeunt, & tura nepotis,
 Quæ sensim in lacrymas exit: vis sanguinis illos
 Ingenita in nobis, Genii an custodia nostri
 Excierit sensus imo de pectore, non est
 Conjectare fatis. monstris Franciscus adactus
 Continuo Sacrum templi Penetræ subivit,
 Cernuus & flexo de poplite Numen adorat,
 Quod fixum clavis e stipite pendet acerno:
 Tum manibus passis, animo descendit in omnes
 Ille preces, supplexque orat, sua vota secundet
 Numen, & Ismaridum telis, flammisque Nepotem
 Arceat, & reducem patrias deducat ad oras.
 Annuit actutum votis, gladiosque Getarum
 Obtudit, atque alio flammæ avertit adactas
 Rex Superum, intentæ voces accepit & aure:
 Ut quondam, Præsul cum jam Franciscus agebat
 Sarmatica in terra, missus Legatus ab Urbe.
 Tempore quo gentes studia in contraria scissæ,
 Externisque opibus fretæ scelerata ruebant
 In bella, & proprio pascebant sanguine flammæ
 Civiles: medium pacis se protinus offert,
 Componitque animos, partesque in foedera cogit

Qq 2

Fran:

Franciscus; nec contentus quod Martis abegit
 Ille procul furias, furias exegit & orci:
 Quarum operâ stygiis eruperat impia regnis,
 Rixarumque parens invaserat Hydra Rhutenos:
 Et prope Relligio lacrymis urgebat amictum
 Jam lacerum, dono magni quem Numinis heres
 Nacta erat integrum, nec prima ab origine sutum.
 Multiplicem hanc Hydram terrâ Franciscus abegit
 Sarmaticâ, studiisque animos discordibus actos
 Compulit amplecti Romani vincula ritus;
 Nec lingua obtinuit tantum, cui plurima fandi
 Copia, in auctores scelerum seu fulmine vocis
 Et tonat & terret, coëptisque absistere cogit:
 Eloquii seu melle probis blanditur, & una
 Pellicit, aut dubios verborum pondere firmat.
 Sed plus obtinuit, dum fixum in stipite Numen
 Nec jam voce rogat; referunt nam munera vocis
 Labentes lacrymæ, & taciti suspiria cordis.
 Audiit & pondus dictis infudit, & aures
 Et faciles populis animos Deus indidit auctor,
 Ille Deus, cujus sub eodem stipite fixa est
 Effigies eadem, quam nunc rogat, atque rogabat
 Sarmaticos inter dum Pignatellus agebat,
 Posset ut adversos populi componere motus:
 Quod simul evicit, revehit se Præsul in Urbem,
 Regia quæ gentis, portas & victor inivit.
 Pignatelliaden porro ceu compede victus
 Insequitur mavors, furixque in vincla petita,
 Quæque superstitio ritus averfa Latinos
 Imminet exitio, cladisque in imagine tota est,

Has

Has Ditis Furias vinctas egisse, trophæi
 Ceu spoliū, victor revehit Franciscus, & illi
 Muneris in partem cessit pro talibus actis,
 Proque instauratis rebus, furiisque subactis,
 Possit ad arbitrium vires ut demere cunctis,
 Quos sibi Relligio queritur Romana rebelles:
 Sic prece nunc vicit, ne Turcæ instare Nepotis
 Agminibus possent, neve agmina lædere telis.
 Progreditur cuneus, stipatoque ordine tendit;
 Et licet hac illac Ciconum vis ingruat ingens,
 Solvere non aciem valuit, properamque morari,
 In tumultum sese donec, lucumque recepit,
 Canaque transiliens Thracum pede conterit ossa.

N.28. Tum memores Turcæ, & vestigia dira legentes
 Acceptæ cladis, luco quam fortis in illo
 Intulit Ismariis quondam Fridericus, ibidem
 Immotis similes hæserunt: arma remissis
 E manibus dilapsa fluunt, tremor occupat artus
 Concussos: revocant ergo sua signa, fugæque
 Se dedunt; siquidem Fridericum incurrere rursus,
 Et gladio sibi sternere iter, rursusque per arma,
 Perque nemus, perque objectos terno aggere vallos
 Illum oblustantem, debellantemque videntur
 Aspicere, & parvo numero magna agmina Thracum
 Sternere: ceu quondam luco cum clausus in illo,
 Aggere vel testus triplici, spissisque lacunis
 Rex Ciconum haud potuit Friderici avertere fulmen
 Ingentia Thracum numero; cum pene quaterni
 Saxonas adversus sererent fera bella Geloni.
 Felices populi geminas aptate columnas,
 Quæ duplices referant inscriptæ hoc carmine palmas:

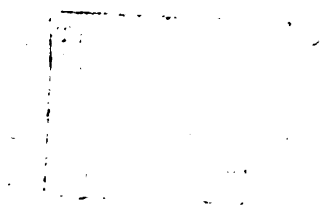
Sa-

Fridericus
 Saxonum
 Dux.

Saxonis hic pubes Geticos bis contudit hostes,
 Græcia nec vobis certet, nec martia Sparta
 Thermopylas jactet; siquidem ne plurima turma
 Exiguam obrueret, fecere angusta locorum.
 Hic vero hic juvenum virtus montem exhibet illum;
 Nec qui sustentet, sed qui radice revulsus
 Ex ima Ciconum proculcet, & obruat agmen:
 Robore jam Spartam, studiis jam vicit Athenas
 Lipsia, quæ turmas, quæ direxisse Senatum
 Scit bene: cui lauri frondes non decutit ensis
 Vulnifici fulmen, nec Pegasis unda furorem
 Belligerum extinguit: quæ cincta togæque sagoque
 Et tonat arma rotans, & leges sancit, & inter
 Bellantes Aquilas resonos demittit olores.
 His fufis ergo, & Tauruni in moenia Turcis
 Compulsis reliquis, campos jam nactus apertos
 Eugenius, movit muros expugnet ut Urbis.

FRAN-

1 Taurinum 2 EUGENIUS premit obidione. 3 Gelonum
 Classem 4 bina ratis, 5 Galli. mox sagmina fundunt

Baldi. 27.

Maille.

FRANCISCI MARIÆ CÆSARIS
 EUGENIUS
 S E U

MARIÆ VIRGINIS
 PER EUGENIUM TROPHÆA

Accefferunt argumenta AGNELLI DE AMATO
 tum soluta, tum ligata oratione.

L I B E R X.

- N. 1. **D**escribitur Taurunum (Belgrado) inaccessum & Septemtrione ob Savaum, et Istrum, quibus cingitur: et inexpugnabile a meridie ob innumera opera a recenti arte extructa.
- N. 2. Eugenius nedum exterritus, sed latatus prospectu Urbis sua oppugnatione digna: a meridie, seu terrestri ex parte obsidet Taurunum.
- N. 3. Insternit pontes super utrosque fluvios, et quibus de causis. Ducit aggerem a Sava ad Istrum, et campos populatur.
- N. 4. Fernandus Bavaria Princeps ingens Turcarum templum sub Urbis maris primo incursum expugnat, et quibus praesidiis adjutus.
- N. 5. Eubeno Legato ad pontes, et ad Istrum duabus navibus

bus cura custodia mandatur : ne Turca hac parte Urbi succurrant .

N. 6. *Turca indignati se circumseptos quadraginta naves educunt , quæ primum exponunt duo millia Turcarum in Savi ripa : ut ibidem expugnarent parvam turrin : eam dum irritò conatu Hassiacis defendentibus oppugnant ab Eubeno, Sechendorfo, & Odviero fusi sunt .*

N. 7. *Deinde naves lata fronte amplexæ invadunt Austriacas : sed Turcicas Storchius , & Pomerus Duces egregie multatas , unâ depressâ in fluvio , conjiciunt in fugam : cui præcipiti mandant se Turca visis sociis percussis ab Eubeno ripam jam obsidente . Miro interim prodigio intactis Austriacis ratibus .*

N. 8. *Id miraculum ad Mariam Virginem adlegatur : cui eadem Virgo adstructura fidem majoris ope prodigii pontes, classem , & Austriacum vendicat exercitum . Res porro ita processit .*

N. 9. *Tauruni Præfectus intelligens suas in pejus , Austriacas magnis incrementis res ire Magum inducit , ut ruinam sua arte Casareis bello invictis conflet .*

N. 10. *Magus infandis victimis , & carmine stygios canes ab Inferno advocat : quorum aliis formis rejectis Typhonis probatur .*

N. 11. *Oratio Magi ad infernum canem , & hujus brevissima ad Magum .*

N. 12. *Turbo incumbit fluviiis , pontes convellit , & in castra inveltus omnia late affligit .*

N. 13. *Eugenii ad Mariam Virginem preces .*

N. 14. *Maria Virgo precibus Eugenii acceptis Cælestis militia Procerem mittit , is Tartareum hostem expellit*
non

non aliis armis, quam enuntiato Virginis imperio.

- N. 15. *Turcae credentes turbine consternatos Casarfos eruptionem faciunt, sed cum strage reiecti.*
- N. 16. *Germani struclam ex paleis personam, & sago indutam contra Turcas exponunt: quam vivum militem rati, & assidua glandium tempestate immotam conspicati Turcae, Celoce ad id facinus armatâ, & militum manipulo tandem expugnant.*
- N. 17. *Ejus ludibrii errore detecto Turcarum risus: at illorum Ducis dolor, & seria oratio.*
- N. 18. *Eugenius, captâ in Istro insulâ, inde Taurani latus fluviale tormentis diverberat, & excindit.*
- N. 19. *Eugenius apertos in muro aditus idcirco aggredi abstinet, ut Visirium de Urbis periculo sollicitum ad ejusdem subsidium, adeoque ad pugnam cogat.*
- N. 20. *Consternatio Praesidii, & spissi ad Visirium missi nuntii de Urbis periculo monituri.*
- N. 21. *Eugenius admoto Visirii exercitu aggerem exteriorem firmat: ea ex causa ut Visirius exterritus sua castra invadere: ipsi invadendi Turcarum castra foret copia: quod nobiliori & faciliori eventu superanda crediderit. Ejus consilii probabiles rationes.*
- N. 22. *Carolus Augustus accepto nantio, quod Visirius Turcica suis castris contulisset, veneratur, & exorat Numen omnibus templis expositum. Apostrophe Poëta ad Carolum Augustum.*
- N. 23. *Eugenius ut velitantes Turcarum plectat, venatores pro suo vallo disponit. Venatorum peritia jaculandi glandes oblongo sclopo. Felix ejus rei eventus.*
- N. 24. *Eugenius multatis sic Turcis suos delites emittit.*

R r

Inter

Inter quos Galli Principes Carolois, Dombesius, & Marilacbus, qui assequuti Turcas occupant cadere eos. antequam se crederent fuga, cui studebant. Quo punto Visirius perspecta Gallorum hac acie, suis timens majorem emiserat; sed Galli eodem fere tempore expediti prima, secundam hanc turmam sub ipsis pene castris trucidant eo impetu, ut Visirius semipieno sensu vix intellexerit Gallorum incursum, nisi suorum strage comperisset.

N.25. *Visirii, ne Galli in ipsum aggerem irruant, timor, nec vanus; nisi enim receptui cani Eugenius jussisset, ibant jam Galli aggerem petaturi. Dum vero hi repetunt castra, Turca frustra in eos tormenta librant: inter librandum quippe jam Galli tormentorum a scopis duce nos passus exierant.*

N.26. *Visirius sua castra ad Caesarea promovet: inde assidua flammarum procella: persuaserat enim sibi non toleraturam eam Eugenium, sed captis fugienti similem destitutum.*

N.27. *Poëta Apostrophe ad Visirium inani hac spe deceptum: sicut decepta Europa inani fuit timore, quem tamen mendacibus invidia auxit sermonibus; dum eadem dolenti similis de exercitu Casareo conclamatum esse queritur.*

N.28. *Eugenii in tam arcto rerum articulo & alacris virtus, & cauta; ne enim Visirius se invasum iri suspicaretur, atque ita solutior staret, Eugenius Urbis solam expugnationem affectat: qua affectata obtinet pariter ut Praesidium sollicitum de Urbe, imparatum esset ad petenda Austriadum terga fervente jam pugna: sic animis Turcarum falsis tres continentes dies explodi jubet omnia tormenta, ut & oculos hostium sublata a fumo luce*

luce fefellisset. Quod factum eo quoque spectavit, ut ob fragorem assiduum tormentorum auditu Turcæ fraudarentur. Quin ne conjectarent quidem Turcæ pugnam; assidue movet legiones, ut hostes solitos excursus putarent, si forte per intervalla sumi Germanos ad pugnam procedentes vidissent stata die.

N. 29. Sed jam aderat dies: ea nempe quæ addicta est festo Maria Virginis Cælo invec̃ta. Aligerum eam diem recolentium Paan. In ea die Eugenii pietas, & pietatis officia.

Aliud ejusdem Agnelli de Amato argumentum.

Urbs canitur vallata: Getas Fernandus in æde
Sacrilega cædit. Classis tum victa. Typhonem
Eugenius, Turcas Carolus prece disjicit. Hostes
Gallica vis abigit. Falsus Visirius arte est.

LIBER X.

N.1. **U**Rbs augusta ingens pinnis turrita superbit
 Taurunum, populisque frequens Regina videri
 Affeât; siquidem reliquis ex Urbibus illa
 (Has porro innumeras tellus contermina jactat)
 Abstrahit indigenas, vastisque in moenibus abdit:
 Multiplices sic una refert, sic claudit & Urbes
 In gremio: hinc proprii natis ex ubere campi
 Haud opibus contenta, simul rapit invida gazas:
 Et quo liberius populos abducat opesque,
 Jura dat, & gemino repetit vestigal ab amne,
 Adjestique soli fruges sibi quærit ab undæ
 Servitio: ex Urbis gremio fastigia collis
 Exerit, & dominam muri diademate cingit.
 Quippe supercilio clivi munimina ad auras
 Erigit attollens, & moenibus ardua latis
 Arx sedet, atque Urbis partes dominatur in omnes,
 Quam positu editior, tam mole excelsior alta.
 Urbs porro occiduum Solis quâ conspicit axem,
 Quâque eadem ad septem vergit devexa Triones,
 Et Savo, & vasti fluvio prætenditur Istri:
 Hac ergo regione, situs secura, locique
 Est satis ingenio; gemini nam brachia tendunt
 Hic fluvii, & veluti complexam ex hoste tuentur,
 Et firmam efficiunt laticis levitate fluentis,
 Ut nuda, aut muri sit simplicis objice cincta.
 Quâ vero a fluviis refugit, quâ pertinet illa
 Ad Solem, Cœlo medius qui contrahit umbras
 Altior, & metâ pariter submotus utrâque est:
 Hic campus, veluti gemino sit natus ab amne,
 Emer-

Emergit, brevior primum, cum proximus Urbem est;
 Fluviorum occurſu quando decreſcit, & inde
 Angulus exiſtit Savo conſlatus, & Iſtro:
 (Influit hac ſiquidem perdens ſe Savus in Iſtrum)
 Aſt ubi ſe campus fluvio ſubduxit utroque,
 Explicat, & late immenſum ſpatiatur in æquor,
 Et veluti damnum ſtudeat ſarcire, ſuamque
 Jacturam, ut redimat ſpatium, quod fluminis unda
 Invidet, in montes creſcit, quibus ire timore
 A fluvii liber poſſit, quibus ille coronam
 Impexam arboribus variis ſibi velle videtur
 Fingere; quod fluvii vel demum eluſa tyrannis,
 Vel victa eſt; quando numeroſa cacumina paſſim
 Erigit in clivos, nullique obnoxius amni eſt.
 Ergo ubi Tauruni tellus contermina muro eſt
 Hæc juga ſpectantis, tales tangentis & agros,
 Dictu incredibile eſt, quam multa excuderit Urbis
 Pro muris opera, & quantas adſtruxerit arces
 Ars nova: mæandros varios ſibi mœnia fingunt
 Obvia, & errores alio diducta reponunt
 Multiplices: illic dentata forcipe ſurgunt:
 Hic mediam inſtituunt Lunam, tum cornua bina
 Ipſa inſerta ſibi, ſequæ exolventia fingunt,
 Dum foveas jungunt foveis, atque arcibus arces.
 Cumque tot ambages, totque implicitos Labyrinthos
 Viceris: objicitur murus, murum excipit alta
 Arx demum, non tam niſus domitura manuſque,
 Quam præſens, quæ vel viſus animoſque fatiget,
 Sive aciem intendant, ſeu molem attendere quærant?
 Quandoquidem dorſo modici ſubſidere collis
 Indignata, caput tollens procerior exit,

Lu-

Lunatiffque procul signis & in astra minatur ,
Et Coelo, & bellum Superis inferre videtur .

- N.2. Hæc series operum, hic murus, prospectus & hujus
Arcis , ut audaces omnes sub limine belli
Terruerit primo cœptis abfistere jussos :
Ejus ab aspectu virtus sibi conscia gaudet
Eugenii ; cui persuasum est , * nihil arte , situque
* Esse adeo invictum , vel ineluctabile quicquam,
Quin ope virtutis domitum jam denique cedat.
Hac Princeps a parte , licet munitior obftet,
Obsidio ingressus Tauruni cingere muros,
A fluviô siquidem nulla est vallare facultas .
- N.3. Huc simul ac ventum est, exploravitque locorum
Naturam , fluviôs extemplo jungit utrosque
Pontibus ; ut liber semper trajectus in agros
Pannonicos foret ; unde suis bona copia rerum
Suppeteret turmis ab amico vesta colono .
Quin et fluminibus gemino ceu vincula ponte
Idcirco injecit ; facilis ne forte pateret
A fluviis aditus, clausamque ingressus in Urbem.
Stant solidi pontes , ceu propugnacula , supra
Flumen , & avertunt illinc subisse parantes
Vel frugum numero , vel onustas milite naves.
His ita compositis late producit ab Istro
Ad Savi ripas geminum gemino aggere vallum,
Pro vallo ingentes foveas depressit ad ulnas
Bis quinas , addens his propugnacla subinde,
Brachia loricasque , & acuto stipite cervos .
Nec metus id belli , sed disciplina peregit .
Tum late campos omnes pervastat , & urit

Omnia,

Omnia , quæ possent concedere Thracis ad usum;
Cumque sibi cavit , bellum securior infert .

N.4. Templum immanè ingens Urbis pomoeria juxta
Stabat , sacrilegi sacrum Magonis honori :
Præsidio Ciconum statio robusta potensque,
Hanc jubet invadi Princeps : dicto ocyor ipso
Ingruit , aggreditur , superat Germana juvenus :
Nec prius hæc inita est , quam raptim expleta simul res.
Quid mirum est ? acies ibat spectante Sabaudo ,
Auspiciis Fernande tuis decor inclyte gentis
Vindelicæ : fanum ipse pias cum sanguine Thracis ,
Vana superstitio gentis quod polluit olim .
Et ne Tartareus vires Canis adderet hosti ,
Obtinuit pietas Juvenis tua : protinus ille ,
Ut templum casto tactum pede , fugit in orcum
Præcipiti similis : valuit tuus ensis ad hostem ,
Ne templum auderet sumptis defendere telis.

N.5. Hæc ubi : Legato Eubeno dat jussa Sabaudus ,
Ut justo juvenum numero trans flumina Savi
Ripa ex adversa ponat sua castra , Gelonas
Aversura acies , Urbis si forte subirent
Subsidio : geminas naves tum præficit anni ,
Quæ custodirent , liber ne Thracibus iret ;
Nam Geticus cum Savus eat pene omnis , & omnis
Sit Getici imperii regio , quam finit utrisque
Is fluvijs ripis : facili certamine Thraces
Nixi ex adverso poterant abrumper pontem ,
Et muris turmas , & turmis pabula ferre .

N.6. Tunc indignantes Turcæ sese undique septos
Ingentem educunt classem ; gravis illa catervis ,
Par-

Partim ad præsidium retinet, pugnamque ciendam,
 Exposuit partim ripæ ulterioris arenâ.
 Agmine tum recto vadunt duod millia Thracum,
 Ut turrim expugnent positam sub margine Savi.
 Sexaginta intus juvenes, gens Hassia, turris
 Tutelæ præerant: si turris nomine digna est,
 Quæ modo depactis contis, quæ condita terrâ
 Spissatâ fuit, atque infarto cespite ducta.
 Id sepimenti tota oblectatus opum vi
 Aggreditur, crebrisque instans assultibus hostis
 Scandere conatur; verum repetitus & acer
 Nisus ad effectum nusquam pervenit, & iræ
 Nil bene successit: furit irritatus & ardet
 Thrax breve suspiciens septum, numerumque minorem
 Præsidii. hac illac siquidem distenta ruebat
 Multimodo excursu pubes intenta tueri
 Quam partem urgebat confertim Thracius hostis,
 Quodque loci, cæsis propugnatoribus, esset
 Nudatum: nullus revocat vestigia retro.
 Spes animos Turcis, desperatique receptus
 Hassiacis faciunt, furis certatur & æquis.
 Hæc dum pugna tenet, dum pugnae eventus & anceps
 Quis status hic esset rerum, septique periculum
 Comperit Eubenus: volat ilicet ergo, comesque
 It Sechendorfus, fortisque Odvierius olk,
 Quasque habet in promptu turmas ad prælia cogit;
 Qui simul ac nacti, magno incubuere Gelonis
 Impete; nam densa multatos grandine plumbi
 Eminus aggressi, stricto tum cominus ense
 Exturbant: tanti molem certaminis impar

Su-

Sustentare, fugit, seque hostis navibus abdit,
 Cui data fors: animas plerique in fluminis undas
 Projiciunt; miseris tam protinus ira resedit,
 Tam cito successit terror! quem fervida cuspis
 Incussit, graviorque ducum furor; itur in amnem,
 Tantum fulmineos enses evadere detur.

N. 7. Hic simul eventus bellum terrestre sequutus:
 Par quoque navali cessit; nam Turcica classis
 Rem sibi non magni duxit certaminis esse.
 Austriadum binas naves avertere captas,
 Quippe quaterdenis constabat navibus ipsa.
 In geminas ergo, veluti secura trophæi,
 Remigiis agitur; ne vero evaderet ulla,
 Primum aciem explicuit diductam in cornua latam,
 Effet ut ad pugnam spatium; nostrasque carinas
 Ordine complexas circumventasque patenti,
 Omnibus expositas armis, flammisque petitas
 Deprimeret, naves ultro si dedere miles
 Abnuat: hoc ergo subeuntes ordine Thracas
 Jam propius magna cum tempestate pilarum
 Storchius excepit Prætor, consorsque Pomerius:
 Nam latus obvertunt olli ratis, exque propinquo
 In Thressam explodunt Vulcania fulmina classem.
 Grandine qua remos, atque armamenta carinis
 Detergunt variis: avulsaque frustra Getarum
 Transtra per, & fluvii latices sparsere cruentos.
 Tum, velut injecta rabie, sese undique naves
 Odrysiæ offundunt, tormenta & bellica librant,
 Ictibus at cassis: moles sive inscius auctor
 Altius evexit: naves seu Virgo Latinas

S s

Ut

Ut tegeret, glandes a puppibus altius egit.
 Artifici adscribant alii, me iudice Virgo
 Servatæ tibi navis honos, tibi gloria cedat,
 Et tibi Cæsarei solvant pro munere grates.

N. 8. Ut rescumque fuit : late se gloria jactet,
 Et virtus utriusque Ducis, dum strenua gessit
 Flammam inter; siquidem quantumvis ignis ubique
 Efflet, ubique faces ultro citroque frèmentes
 Ante oculos, perque ora Ducum; color unus, & una
 Vis animi constat, flammarumque agmina spernit:
 Mortis & ad casus nulla formidine pallet.
 Quin & conseruisse manus, ferroque ciere
 Bella parant, adiguntque impulsas remige puppes,
 Et classẽ geminis audent urgere carinis.
 Ast experta satis pubes Threissã, quid ense
 Cominus in bello posset Germana juvenus,
 Austriadum incursum vitat, revocatque carinas;
 Et gladio vires nudo conferre recusat;
 Sternere sed potius misso vult eminus igne,
 Quam gladio, nec vi dextræ, sed glandibus hostem.
 Utque animadvertunt inopes a milite ripas,
 Hunc postquã in lembos, vel in amnem cõpulit ardor
 Eubeni : tum tota ratis conversã Getarum
 Incubuit remis, & concita flumina cursu
 Transmittit, portuque redux se condidit Urbis.
 Quodque fidem excedit, quamvis pars maxima classis
 Multata est armis, una & demersa triremis,
 Et Thracum e numero tercenti lumine cassi.
 At parte ex alia cæsis vix quatuor, amne
 Victrices remeant geminæ de classe carinæ.

Ipsa

Ipsa revertentes etiam (mirabile visu)
 Unda rates lambit niveis argentea spumis,
 Et signa insolitâ pellucet Austria luce.
 Carbasque , in dubio est , ventisne inflata secundis,
 Militis an fremitu , & plausu distenta trophæi
 Intumuerè : sinus tensi retinere rudentes
 Vix possunt tumidos : geminæ sic denique naves
 Se referunt ; quod si plausum , cultusque nitorem
 Expendas : non a belli , flammæque periclis,
 Ast a navali credas venisse recentes.
 Virginis id munus , Divæ sunt munere victi
 Thraces , & Austriadis cessit victoria dono
 Matris , ab illius ratibus lux addita luce est.
 Neu quisquam inficias iret , majoribus illa
 Prodigiiis voluit facti constare minoris
 Confessam , certamque fidem : cum præstitit aures
 Eugenio faciles , cum votis annuit ultro,
 Et pontem , & reliquas naves protexit , & omnes
 Cæsareas acies : stygiique exemit ab hostis,
 Non Thracum e manibus solum : quod Virgo peregit
 Adstructura fidem se protexisse carinas
 Hoc argumento , & glandes pepulisse Gelonas.
 N.9. Viderat incasum toties fecisse periculum,
 Inque sui exitium quosquos evadere nîsus
 Tauruni Præfectus : aquis seu forte secundis
 Artifici gravidas flammâ , flammamque vomentes
 Impulerit naves , ut pontem absumeret igne:
 Sive frequens miles muris eruperit Urbis,
 Ut vallum excindat , vel moliretur abactis
 Cæsareis septum ; nam semper pulsus in Urbem,

Aut ignominiam retulit, vel vulnera secum.
 Viderat at contra nostras augescere magnis
 Res incrementis semper, castique Sabaudi
 Ad votum quidquid strueret succedere semper.
 Ergo ubi nil reliquum, bello quod tentet aperto
 Esse sibi doluit: campo permittere turmas
 Non ausus, totum magicas se vertit ad artes,
 Accitumque Magum donis precibusque minisque
 Pellicit, ut solitis præstet miracula verbis
 Nusquam elusa fide, aut rebus fraudata sequutis.

N. 10. Invidiâ innatâ promptus licet ille Latinæ
 Gentis in exitium, donis animosior omnes
 Pollicitus fraudes vadit, caprique perempti
 Avellit caput, atque infandâ sistit in arâ:
 Tres exin pueros raptos ex ubere matris
 A Getico avertæ ritu, Latiumque professæ
 Mactat, & innocuo conspergit sanguine capri
 Cornua, sacrilegasque aras: tum lumina circum
 Altare accendit, flammisque alimenta ministrat
 A pueris sublati adeps, dein orbibus orbes
 Exortos virgâ ducens inscribit arenâ.
 Ipse stat in medio rectus, mox pronus adorat
 (Horresco meminisse) caput, vocemque resolvens
 Cantat, nescio quid, musansque obmurmurat ore.
 Hic variæ exortæ facies, gens hospita Ditis,
 Illudunt; nostri generis namque impius hostis
 In varia induerat sese miracula rerum.

Et nunc arrectis villis, rictuque Leonum
 Terribiles fallit vultus, abit inde Draconis
 In faciem ardentem squammis, spirisque minantem.

Tunc

Tunc abolens rursus sumtæ vestigia formæ
 Hispida fit Tigris : dein verso a Tigridis ore
 Amphisibæna fuit : mox sævam evadit in Orcam
 Horrendam visu : Pistris tum corpora traxit
 Quasantisque caput , fluctusque ex ore vomentis,
 Et dum tot variat facies , vultusque ferarum,
 Voces quæque suas a rictu explodit hianti,
 Sibilaque assensu conspiravere trementi,
 Excipiensque somnum gemit ista fragoribus Echo.
 At Magus intentans virgam , similisque minanti
 Significat tales non arrisisse figuras.
 Hic sese in nimbos acies inferna revolvit,
 Unde ruunt imbres , & fulmina mille coruscant.
 Nec tamen ille probat : nubes tum purgat in auras,
 Fitque Typhon : placet ille Mago, sistitque potenti
 Carmine , & erectâ virgâ : tunc impeto magno
 Turbo obluctatur , glomeratque ad sydera nubem
 Pulveream in gyrum ventis discordibus actam,
 Qui sibi nil cedunt , parili bacchantur & ira
 Adversi : terram in Coelum , Coelumque putares
 In terram ruere , & bellum collisa ciere.
 Dumque ita grassatur , vix paulum a sede magistri
 Digreditur turbo , nec vero obliterat orbes,
 Queis circumscriptus stabat Magus : undique porro
 Contigua his tellus (tanta est violentia venti)
 In modicos effossa sinus subsedit ; at ille
 N. II. Impius his lætus nostris , i , dixit , & Istro
 Ac Savo incumbere , & campis ubi castra Latinus
 Ille habet , (Eugenium non ausus dicere linguâ
 Sacrilegâ) pontesque ambos in fragmina solve,
 Et

- Et classera invisam fluvio detrude sub imo,
 Flumina quin fundo cieas violentus ab ipso,
 Abruptasque rates, raptosque ex amne Latinos
 In campum immitte, & latices infunde sequentes.
 Sub monte undarum, si ferro invictus & igne est,
 Barbarus ille tuus cadat intractabilis hostis,
 Ille tui everfor Regni, cladesque Getarum:
 Omnia ni perages, nosti, te flagra manebunt.
 Omnia, si dabitur, de turbine subjicit ingens
 Glamor, & ante sonus quam desinat ire per auras,
- N. 12. Continuo quâ jussâ via est, ruit impetus ille
 Tartareus, volvitque imis e sedibus annes
 Creber, & impactus ponti obluatur, & undas
 Illidit; tabulata gemunt, planguntque carinæ
 Commissæ: at tanto rursus certamine turbo
 Invehitur ponti, ut restes lacerarit, & ipsos
 Eruerit clavos commisso e ponte trabales.
 Tigna ruunt tabulæque effractæque vincla per undas:
 Nec satis hoc, fluvio cedit mox ipiritus orci,
 Et campum invadens sternit tentoria, ruptis
 Funibus, afflixitque viros, rapuitque per auras
 Exuvias, atque arma. stupet miracula venti
 Insoliti cernens Princeps, veritusque ruinam,
 Seu redeat turbo, seu forte diutius instet:
 Applicuit terræ poplites, & in æthera vultus
 Sustulit, ac palmas, & dictis talibus orat.
- N. 13. Virgo Parens, cui terra libens, cui paret Olympus,
 Cujus & imperii appendix non ultima Dis est,
 Qui licet invitus debet servire jubenti:
 Quæ nova nos belli facies, aut unde coorta

Ag-

Aggreditur, stygiis si forte emissâ caminis,
 Ah precor affer opem, trepidis & consule rebus,
 Neve sinas Furiis (quando potes omnia nutu)
 In gentes, aciesque tuas tam multa licere.
 Si vero morti nos destinat alta voluntas
 Nati Virgo tui, detur cecidisse Getarum
 Fulminis aut ictu, vel adaacti cuspide ferri;
 * Et studii, & meriti summa est, si Numinis ergo,
 * Thracis & invidiâ liceat fudisse cruorem.
 Haud equidem mortem, *quæ felix meta malorum est,
 Deprecor, hanc mortis speciem sed deprecor unam.
 Quæ meriti est exors, prorsusque ingloria cedit,
 Si ventus miseros, & ventus perdat Avernus.
 * Quam demens, exercitibus cui fidere cordi est,
 * Sternere quos etiam potis est injuria venti!
 Si tamen, ut flatu percant, fert Diva voluntas;
 Eveniat: solum porro tibi maxima Virgo
 Id si subjiciam, non indignare roganti.
 Hic miles, tua turba, tuus Dux ipse, tuoque
 Munere tot casus defuncti evasimus olim.
 Ne nos, in nobis, precor o, tua munera ferves.
 Nam super his Getici, stygiique superbia Regis,
 Non super accisis nobis sese efferet olim.

N. 14. Dixit: inest dictis pondus, nec turbinis ira
 Avehere hæc potuit, quamquam longe omnia spargat;
 Et licet obstreperet late, non obtinet aura,
 Quo minus ad Divam tendant delata supernis
 Verba ministeriis, placidas admisit ad aures
 Hæc Virgo, cujus nutu volat ilicet a stris
 Aligerum Princeps Procerum, cumque imminet illic,
 Quâ

Quâ fera Thesiphone pervastat turbine campum,
 Substitit, & Coeli mediis se librat in auris
 Suffultum alarum nisu, tum fulminat hasta,
 Atque ait: i, stygiæ monstrum pete viscera sedis.
 Hic tuus, hic ventus cæcis grassetur in antris:
 Quo tua te quondam ventosa superbia adegit;
 Cum furor incessit solium transferre Triones
 In gelidos, similemque Deo regnare * quis usquam
 * Ut Deus? intactæ Matris quis nutibus obftet?
 Imperat id Virgo. tali sub fulmine vocis,
 Sic abiit celer, & stygiis Canis abditur antris:
 Haud secus, atque olim rapidi se fulminis instar
 Præcipitem dedit, & vetito revolutus Olympo est.
 Tum venti cecidere, filet fragor, unda resedit
 Danubii: cursum sternit tum lenis aquarum
 Savus, & æquatæ spirant clementius auræ.
 N. 15. At turbo quamvis, & Averna obmutuit ira:
 Non cessant tamen, aut lentī siluere Geloni;
 At fractis cecidisse animis, damnoque metuque
 Percussas trepidare rati turmasque, Ducemque
 Austriadum, multo prorumpunt impete portis.
 Ut lupus in caulas rapitur, cum nubilus aër
 Admonet, obnubens cæca caligine stellas,
 Plurimus aut imber jussit cecidisse Magistros.
 Sed spe frustrati Cicones; nam Thracius ensis
 Cum procul emicuit, Germano in pectore virtus
 Lucis ad aspectum Getico radiantis ab ære
 Non rediit sensim aucta gradu, rediviva sed arsit
 Momento: mora nulla, ruit celer omnis in arma,
 Collatoque gradu Turcas petit Austria pubes.

Sic

Sic canis, ut lassus jaceat dejectus in herbis,
 Si lepus emergat, revocans sub pectore vires
 Emicat ille ferox, prædæque illectus amore
 Evolat assultim, & celeri campi æquora cursu
 Corripit: oblitusque sui, nec gramina lædit
 Summa, nec in molli vestigia scribit arenâ.
 Calce terens leporis calcem, & jam dente moratur.
 At clandestinum Thracis licet occupet ausum
 Nonnullos, Sævi ad ripas qui forte soluti,
 Discinctique aderant: pubes armata redemit
 Illorum peccata, & Thracum cæde piavit.

N. 16. Nec tantum edocuit Turcas Germana juvenus
 Se nullo afflictam prorsus torpere timore:
 Sed rebus potuit vanis inferre pavorem.
 Personam siquidem nexis concinnat aristis,
 Et capiti affigit vulpis de pelle galerum,
 Inducitque sagum, sclopumque accommodat aptum
 In manibus, jam jam fulmen librare paratis.
 Personam hanc structam paleis, atque assere sultam,
 Austriacus miles decepto imponat ut hosti,
 E valli exponit furtim regione Geloni.
 Tum vivus miles ficti post terga subinde
 Explodit sclopum, seseque in castra reducit.
 Clam vero id præstat, nec turmis ille Gelonis
 Conspicius vadit, sed postquam fulmina sclopo
 Torsit in Edonos, revocat vestigia sensim.
 At Turcæ falsi credunt a milite ficto
 Incussas plumbi glandes: bolidum ergo procellam
 Hunc contra emittunt, manet ille immotus ad ictus,
 Et sua conspicitur semper collectus in arma.

T t

Hæ-

Hærent attoniti rerum ad miracula Thraces:
 Inde irritati rursus ludibria telis
 Millibus incessunt: constat sed ludicra forma
 Ut semel, & patitur velut inconcussa Getarum
 Vim cunctam, hi flamma excandent graviore, nec ullus
 Interea e Turcis audet contendere contra.
 Quid faciant dubii, tandem ornare celocem,
 Sarcina cui cessit Turcarum pene manipulus:
 Qui postquam applicuit terræ, propiusque pilarum
 Ictibus innumeris laceros terebravit amictus.
 Ludicrus hic tandem miles cadit, advolat hostis
 Ad casum (neque enim juxta succedere quisquam
 Tentasset) paleamque videt pro milite victam.

- N. 17. Grex Ciconum aspectu ridet; sed fortis, & æque
 Dux sollers, justà pectus stat saucius irâ
 Torva tuens, gentis risum dum conspicit, inde
 Cum via laxata est lacrymis, vocique dolore,
 Flevit, & hæc inquit. Stulti ridetis, aristam
 Quod demum Austriacam Geticus superare manipulus
 Evaluit: segetem, meliore & fruge, dedissent
 Hæ lacrymis paleæ, & vestro fortasse cruori
 Parceret hic fletus; stimulo si pectus honoris
 Pungeret, audentes bellis, fortesque futuris
 Vos præstans; qualis Turcarum strenua quondam
 Gens fuit; ast etiam risu indulgere libido est?
 Plaudite, & his paleis ceu lauro cingite frontem,
 Vadite, & his stipulis palmas innectite Regi,
 Ite, paludatis risus sit copia; fletus
 Fundere me præstat, fletus hoc fonte petitos;
 Quod nempe a ducibus nostris id mascula distat

Eu-

Eugenii virtus, illo duce terret arista
 Agmina, sub nostro ductu timet agmen aristam.
 N. 18. At vero interea nudum dum conspicit Urbis,
 Infirmumque latus, geminos quod vergit ad amnes,
 Hac parte instituit murum oppugnare Sabaudus.
 Insula stat medio fluvii, ceu turris, in alveo,
 Et munimentis, & Thracum firma stativis:
 Præsidio pulso Princeps hanc obtinet, inde
 Tormentis fluviale latus diverberat Urbis.
 Res nova, non ullis ævo tentata priori;
 Haud semel obsidio fuerit licet illa subacta
 Urbs olim: tenuit fluvii fiducia Thracem,
 Ne parte hac strueret vario munimina flexu.
 Nil opus hoc facto, & satis intractabile credens
 Id latus, & firmum fluvii revolvibilis undâ.
 Atque ut Bistonidum gens advena quicquid ab usu
 Jam bello fuit in partem, quæ posset adiri,
 Largius impendit, muros ubi turre frequentes,
 Et conjecturas oculi quæ vertice fallant,
 Instituit; sic illa latus, quod flumine tectum est,
 Neglexit; norat siquidem gens Thrassa, quod illuc
 Multiplices operum sumtus naturam remisit.
 Ast ut sæpe alias, Turcas mens læva fefellit.
 Fallor, an imposuit Turcis doctrina Sabaudi?
 Utque erat in votis, fausto res omine coepta,
 Consilium eventu tandem meliore sequuta est.
 Murus ab igniflua nam tempestate petitus
 Corruit extemplo, & lato discessit hiatus.
 N. 19. Cautus at abstinuit (quamvis lato ore vocaret
 Murus) ab assultu Princeps, satiusque putavit

T t 2

Tau-

Taurunum, & Geticas pariter superare catevas:
 Atque id jacturâ sociûm fortasse minori,
 Quam feceret, murum si scandere vellet hiantem,
 Et quâ constarent arcis compendia victæ.
 Dum vero assultu parcit, non destitit Urbem
 Tormenti assiduis, bombardarumque procellis
 Infestam facere: & tali ratione Gelonos
 Distinet; in vallum ne sæpe incurrere possent.
 Res iit ex voto; nam confluit illicet illuc
 Vis omnis Ciconum; metuens ne forte Sabaudus
 Hac parte aggressus facili certamine muros
 Scanderet: & series operum longissima, totque
 Multiplices illi muri, queis cingitur Urbis
 Pars solidam aspiciens terram, tot septa, tot arces,
 Credita quæ belli moles, nodusque fuere,
 Parietis eventum fragilis, casumque sequantur.
 Et quamquam melior bello se copia Thracum
 Hac parte offundat, quamquam tumulosque scrobesq;
 Cis murum instituat; nullam sed inesse salutis
 Moli operum, turmisque putat. Jam diruta credit
 Moenia, & æquatos fluvio subsidere muros
 Mens Ciconum possessa metu: jamque hostis adesse,
 Et siccis Istrum pedibus transire videtur,
 Stragem invasurus muri, laturus & Urbi
 Excidium: vario sensu tum verba feruntur:
 N.20. (Et deploratis ut rebus sæpe) tumultus
 Exoritur: ducibus miles, quod multus in hostes
 Non ruat, arguitur: quivis dux militis ore
 Non tantum segnis, quantum perhibetur & amens,
 Quod non excedat, non Urbem dedat & ultro

Eu-

Eugenio, cujus nihil insuperabile dextræ:
 Quin addunt etiam non flumina præter, in ipsis
 Non Urbem fluviis ponendam, at nubila supra:
 Possit ut Eugeni sic ire immunis ab armis,
 Adque palam; jam nulla ducum reverentia, major
 Terror ab Eugenio sensum levioris abegit.
 Post ubi paulatim subitus timor ille remisit,
 Assuevitque malis pubes Threissa, ferendo
 A fluvio incussos ignes, jactusque pilarum;
 Tunc animos revocat frugis melioris ad usum.
 Omnis & assensu unanimes milesque, ducesque
 Ire jubent aciem juvenum: non unus, & alter
 Liber ut Austriacum posset pervadere septum;
 Et socium admissus castris ibi nomine tristis
 Præsidii, moneatque Ducem, precibusque fatiget;
 Ut citet auxilium, & rebus jam consulat arcis:
 Gloria si Regis subeat, si cura sit arcis:
 Ductoremque iterum doceat, quam perditus Urbis
 Sit status, & quid jam rebus discriminis instet:
 Ut maturet iter, plenoque exercitus omnis
 Accelerare gradu tendat, depellat & hostes.
 Hoc unum Eugeni perro quærebat, eoque
 Spectabat, variis muros dum partibus urit.
 Scilicet ut Thracum Ductor festinet, & Urbis
 Auxilio veniens, pugna se alliget ultro.
 N. 21. Nec mens Eugenum rerum divina fefellit;
 Threicius siquidem Ductor maturat, ut arcem
 Eximat obsidio, quantum tormenta, vebesque,
 Militis & numerus patitur tercenta virorum
 Millia completis: cujus cum rumor ad aures

Eu-

Eugenii venit : tormenta curulia passim
 Digerit in vallo , quoquo se fascia tendit
 Aggeris exterior , contra quam destinat iras
 Odrysius Consul , miseræ succurrat ut Urbi.
 Nec tamen id peragit Princeps , quia palleat hostis
 Assultum : ad speciem vero commentus id ille est,
 Terreat ut Thracas , ne vallum invadere tentent:
 Cum velit Ismarii septi munimen inire
 Ipse prior , vallique decus meruisse subacti.
 Nec decus allexit tantum , sed certa triumpho
 Spes illum admonuit Thracem inter septa manere,
 Et finire , ut campos vallo prætenderet hostis.
 Momento siquidem Princeps levioꝛe putavit
 Posse Getas fundi septos indagine valli:
 Quâ non diluvies Equitum , visque illa pedestris
 Magna , salutaris posset prodesse Gelonis.
 Tum quippe explicitis vetitum procedere Thraci
 Ad pugnam ordinibus , dum plures submovet agger
 Pro numero angustus , brevior dum fascia valli
 Impedit , & veluti claudit ; numerusque Getarum
 Conserit is tantum pugnam , quem vallus & agger
 Contraxisse sinit , patiturque angustia campi.
 Unde nec Edoni se circumfundere possent
 Teutonidum a tergo , sed bellum a fronte cierent.
 Nec numerus juvenum , virtus polleret at una,
 Virque viro , pede pes , collataque dextera dextræ
 Rem gererent : ubi non juvenum vis plurima: verum
 Vivida vis dextræ palmas ex hoste referret .
 Scilicet ut quondam magni doctrina Sabaudi
 Traxit in angustos Thracum tot millia clivos,

Ut

Ut sic æquaret tenues sollertia vires
Bistonidum ingenti numero : prudentia rerum
Fecit , ut Eugenius nunc inter septa Gelonos
Opperiens , sineret vallo se Thracas obire.
Quâ minus illorum numerus componere posset
Se rite instructum , vel belli ut posceret usus,
Tendere ad arbitrium : et vallæ ceu compede vinctus
Non fereret pugnam , at pugnae spectator adesset.
Hoc argumento Taurunum milite cinxit
Eugenius ; non quod murum expugnare studeret ;
Sed quia de Turcis sic debellare putasset.
Ut sibi persuasit Princeps , hoc ordine cessit
Res prorsum . Edoctus repetiti auctoris ab ore
Odrysius Consul fluvii de parte periculum
Tauruno impendens , & strage dehiscere muros :
Continuo expavit , veritus ne forte Sabaudus
Moenia Tauruni teneat superata , priusquam
Auxilium ferat ipse : gradum tunc addere turmas
Et rapidas intendere iter jubet : ocior ipse
Præcipiti delatus equo volat ante catervas,
Et fremit , alipedem & fixo calcare fatigat.
Ne nimio , invisa gentis Dux impie , cursu
Ne propera ; venisse citum te sero pigebit :
Te sine , ne dubita , damno non imminet Urbis
Eugenius , tales trepido de pectore curas
Excutias , tardus venias licet , ille manebit ;
Te petit , haud Urbem , fies gradus ipse , tuisque
Artibus , & caesis focium post praelia membris,
Et tumultu ingestis conscendet moenia Princeps.
Sed jam devenum est , tenuit iam denique campos
Quos

Quos cursu petiit , gessit Visirius , Urbe
 Integrâ , castris confert contraria castra ,
 Et sua metatur campo submota Larino
 Quingentos passus : tum mutua flamma per auras
 Acta volat : seque ipsa , sibi sæpe obvia , perdit :
 Sæpe infesta facit populis utrisque stativa .

N.22. Ut status hic rerum Caroli delatus ad aures
 Accidit , exponi panis sub imagine Numen
 Omnibus in templis jussit , quâ cernuus ipse ,
 Demissusque oculos , & mentem erectus ad astra
 Coelicolum Regem pariter veneratur , & orat ;
 Exemploque suo populis intendit amorem
 Fundendi vota , & Superos in bella vocandi.
 Ne dubita , Rex alme , fides nam certa Tonanti
 Constat , & obsequium centeno fœnore certat
 Reddere : tu regnum casus ut projecis inter
 Nil tibi , nil patriis opibus pro Numine parcens
 Sic præsto tibi semper erit Deus : ille roganti
 Consulet , & gazas cumulo majore reponet.

- * Nam si recta petunt , precibus si justa petendi
- * Causa subest , nubes vincunt , Cœloque receptæ ,
- * Nusquam erit ut vacuæ redeant. Cumque omnia possit ,
- * Cum Deus incedat liber , sese obligat ultro ,
- * Obstringitque fidem , laqueis & vinctus amoris
- * Haud vires tolerare precum valet : unde ligatus ,
- * Quoquo vota jubent , liber simul , atque coactus
- * Is sequitur (desit nostris audacia dictis ,
 Sit veniâ id dictum) , neque enim mirabile dictu est.
- * Nam si Mortalis , cretus licet ille maligno
- * Ingenio , victus succumbit denique votis :

* Quid

* Quid Deus abnuerit, Patris qui nomine gaudet,
 * Et cuius potior genius succurrere lassus?
 Aude age Rex ingens armis, ingentior idem
 Cognata pietate, vadi confide Tonanti,
 Quæ tua dona juvant, majora ut reddere possit;
 Qui texit, cui semper erit res Austria cordi.
 Aude iterum, tuus ipse Pater Leopoldus ab astris
 Exaudit, cumulatque preces, offertque Tonanti:
 Inde eventa tuis respondent consona votis,
 Plusque tuæ Coeli sublata ad sydera palmæ,
 Quam juvenum manus illa potens tua ducet ab hoste
 Bistonio palmas: taciti suspiria cordis
 Plus Tracem exterrent, quam Martia fulmina bombis.
 Promoveant vallum Germana ad castra, serantque
 E foveis foveas, quarum sub tegmine tuti
 Procedant Turcæ: & spisso certamine Veles,
 Dum sese adglomerat, nimbo dum jungit equestri,
 Campi interstitium turmas tangentis utrasque
 Infestum faciat, propriam citat ille ruinam.

N. 23. En tuus Eugenijs levibus proludit ad hostis
 Excidium pugnæ; quippe ille excurrere Thracem
 Præter castra videns hostes ad bella cientem;
 Abnuit ardentes juvenes procedere vallo
 Ad speciem timidus, quo confidentia major
 Hostibus accedat: ne vero hic iret inultus,
 Neu se Turcarum furor hos jactaret ob ausus,
 At lueret poenas multatus, ab agmine Princeps
 Expertos juvenes (quorum bona copia) legit,
 Oblongis habiles sclopiis incessere Thracem.
 Servitum Eugenijs iussus venatica pubes

V u

Va-

Vadit, & ut patitur turbam productior agger,
 Sic se pro castris eadem digesta subinde
 Explicuit: stat quisque sua statione, manetque
 Cæsareos equites ut Turcæ in bella laceessant:
 Et tanto propior cum castra equitatus adivit
 Threicius, quanto sclopi duo tendere jactus
 Posse putat; pressis illic subsistit habenis;
 Nam credit, quod se tutum distantia præstet.
 Austria tum pubes pro vallo insidere iussa
 Excipit incautos Thraces: glandesque minores
 Proceros excussas sclopo delibrat in hostem.
 Glans venit, & Turcas haud casso vulnere figit.
 Nec longi spatium campi tegit agmina Thracum.
 Sed ferit a longo fugiens bolis ignea sclopo.
 Conditio quippe illa tubi est, quo longior idem,
 Hoc intervallum campi plus trahit igne,
 Et duplo superat spatium plerumque minorem.
 Hæc acies porro bolidi non destinat hostes
 Turmatim, at studii pars est intendere certum,
 Nec sorte (ut solitum est cum pugna recrudit) ictum:
 Immissum gradus ipse ducis sed terminat ignem.
 Hostem quisque suum, feriat quem glandibus, ante
 Connivens lævo, & dextro sortitus oculo
 Designat: nec jam totus Mortalis ad ignem
 Deligitur, glandi frontem sed destinat unam,
 Hanc contra intendit flammæ, flammisque sagitta
 Ejaculata ferit metam non secius ipsam.
 Sic gens a teneris venandi exercita curâ
 Quocumque intendat, nescit peccare sagitta.
 Illa vel exiguam studeat transire coronam

Glan-

Glande petens , arctum præpes glans trajicit orbem ,
Aëre vel medio jugulum secuisse volucris :

Ales trunca ruet , collum bolis abscidit , illinc
It caput , hinc vero mutikum jam nomine corpus .

Quod vero Ismariis pubes venatica frontem
Impetat ; in causa est , metuit ne lædat amicum ,
Quem pretio integrum Sector majore licetur .

N.24. Sic ubi Bistonidum multata audacia missis
Glandibus , erupit castris equitatus in hostem .

Alas Pannonicæ gentis , juvenumque Sabaudus
Eduxit turmas nulla mercede merentes .

Pergit liber equus , levibus qui pugnat in armis :
Fulmina , non equites merito quos credere possis .

Abripuit prima ante omnes se Gallica pubes ,
Flos ille insignis juvenum , lumenque virorum ,

Præcipui candoris equi qui terga premebant :

Et licet abnuerit Princeps hos credere campo ;

Quod nimium generi tribuat , roburque virorum

Ad belli summum cupiat servare periculum ;

Ast expugnatus tandem prece sivit abire .

Tum sese eiecit castris Carolois , & acer

Dombesius , stimulisque ictus Marilachus honoris :

Quos juxta alipedes confert & cætera pubes ,

Cornipedique adigunt calcar , celer ille per auras

Aut volat , extremo vel stringere calce videtur

Dedignatus humum : verum mora tarda putatur

Hæc fuga Gallorum furis , qui Thracas adepti

Acrius incubuere : silet victa ira Getarum ,

Nec juvenum incursus patitur , Galloque furori

Vertere vult tergum , sed vertere terga parantes

V u 2

Oc-

Occupat, inque ipso nisu romphæa prehenſos
 Galla ferit, Turcaſque ingenti clade trucidat.
 Ecce ſub id tempus vix caſtris grandior ala
 Prodiſerat, Ductor Ciconum quam juiſſerat ire,
 Ut foret auxilio ſociis, ubi fulmina Martis
 Pulveris e nimbis is primum erumpere vidit;
 Nam tum pro vallo Dux ſtabat forte Gelonus.
 Vix bene ſed caſtris equitum proceſſerat agmen
 Threicium; Turcis cum protinus imminet hoſtis.
 Vix primâ expliciti, Galli videre catervam
 Adventare novam: concors tum clamor ad auras
 Surgit: io properemus, io: necdum edita vox eſt,
 Editâ cum Ciconum ſtrages fuit; invehit hoſti
 Gallica ſe pubes celeri rapta impete, quique
 E ſummo extabat ſepto Viſirius agmen
 Vidit adeſſe, videtque ſuos in fruſta reſectos:
 Hoſtis at adventum non plene advertit, iterque
 Quadrupedum præceps oculos effugit acutos.
 N.25 Hinc oculis captum primo ſe credit, & inde
 Stragiſ ut inditio Geticæ fuit error apertus,
 Juravit Gallos equites tellure coortos:
 Quin alios veritus ſubter veſtigia naſci,
 Horruit, inque fugam ſe concitat: unde tumultus
 In caſtris oritur, confertaque turba Getarum
 Vallum expugnari credens, ſe accingit ad arma.
 At non vana fides Thraciſ fruſtrata timorem;
 Reſque ita proceſſit: ſiquidem Carolois inibat
 Jam ſeptum, confertque gradus Marilachus, & una
 Dombefius: quando tormenta exploſa receptum
 Eugeniî edicunt juiſſu, tum Gallica pubes

Sc

Se revocat ; torquent frustra sua fulmina ; Turcæ
 In Gallos ; nam dum librat , dumque admovet ignem
 Thrassa manus , passus aberat regressa ducenos
 Et procul exierant in tempore Galla juvenus
 A meta , Geticus telis quam destinat auctor .
 Hoc belli facinus sese intra septa tenere
 Edocuit Turcas proprio discrimine cautos .
 At licet Austriacas acies incessere Velos
 Abstineat , Thracum Ductor non destitit ausis ;
 Nec cessare licet ; Getici nam jussa ferebant
 Regis , ut illata jacturam morte luisset ,
 Si minus obsessæ damnis occurreret Urbis .
 N.26. Explicat hic ergo , quantum producere vallum
 Ad nostras acies potuit , qui parte sinistra ,
 Et lævâ est adeo propius submotus , utrinque
 Ut sese possent acies petere undique sclopis .
 Grandinis ignitæ tum vero injuria gliscit ,
 Tum caput a septo si quis latum exerat unguem ;
 Certatim incessit sexcentis glandibus hostis .
 Quin hic oppleti corbes aptantur & illic
 In vallo , quorum tenues ubi pandit hiatus
 Commissura : suos sclopos hac inserit hostis ,
 Tortaque in adversas infligit fulmina frontes .
 Idque parum : tumulos passim Visirius edit ,
 Hos super aptantur Martis tormenta , pilasque
 Explodunt : quin & molem jaculatur in auras
 Ignivomam bombarda , suo tentoria casu
 Quæ sternit , Dominos & strage involvit eadem ,
 Quodque vicem retulit tecti , facit illa sepulcrum .
 Parte alia obsessis Turcæ de mœnibus Urbis

Perç

Perpetua turmas cum tempestate lacescunt.
 Quin & Castellum pressa tellure, palisque
 Instituunt fixis Urbis pomoeria juxta,
 Austriacas propius feriant ut fulmina turmas.
 Denique non ulla est statio, non angulus ullus
 Eugenii in castris, quin centum obnoxius extet
 Ictibus, assiduo plumbi quin imbre petatur.
 Consilio hoc porro Geticus molitus id hostis;
 Quod sibi persuasit, dudum non posse Sabaudum
 Agmina flammaram, & plumbi durare procellam;
 At migraturum, ne flammis obrutus esset,
 Et similem victo moturum ex Urbe, silenti
 Agmine: tormentis hosti, spoliisque relictis.
 N. 27. Ah rudis! ah cæcus! laqueis, quos tendere credis,
 Captus es: hic agger, quo speras posse Sabaudum
 Dimovisse loco, te circumscripsit: & idem
 Agmina non munit, verum tua claudit: & inde
 Ne quondam excedas, tranquilla indagine septum
 Irretit: demens quid gaudia fingis, ovasque?
 Deteget eventus, nimium qui proximus instat,
 Te quantum Eugenio, vel tantum accedere morti.
 Quâ potes Austriacos incessas eminus igne;
 Nam res ad strictos cum demum venerit enses,
 Tum sero agnosces, si te mens læva fefellit:
 Ut sero agnovit vanos aversa timores
 Se falsam Europe, cujus dum fama per Urbes
 Didita, quod Princeps septus munimine Thracum
 Esset, & Austriadum res versaretur in arcto,
 Palluit, & Thracum timuit sibi vincla parari,
 Inque omnes effusa preces a Virgine supplex

Po-

Poscit opem, populosque suos ut protegat, orat,
 Et procul avertat, Geticas contundat & iras.
 Nec vero abstinuit livor falsa addere veris,
 Ut timor incideret major, fingensque dolorem
 Ad speciem, moesto struxit mendacia vultu
 Composito ad luctum: numerum nunc quippe Getarū,
 Nunc artem extollit, quæ circumplexa phalanges
 Cæsaris, exitio jam jam inminet illa Latini
 Nominis: hinc queritur quod conclamata salutis
 Spes periit; mox ceu miserans, similisque gementi
 Eugenium incusat: segnis qui passus, ut hostis
 Aggere se firmo, foveis vallaret & altis,
 Nec Thracum adventu primo certamen inisset,
 Cum posset lassos in apertis fundere campis.
 Hos, atque, his similes ultro citroque ferendo
 Sermones livor quærit: detracta Sabaudi
 Ut tandem ex hominum caderet fiducia mente:
 Spectat ad id pariter, quæ regna a Cæsare stabant
 Tentat ab officio, studioque avertere Regis.
 N.28. At vero hos inter casus sibi conscia ridet
 Eugenii virtus, animoque & corpore constat.
 Et locus in castris quamvis non ullus ab igne
 Immunis Getico, volat ille interritus, albo
 Vectus equo, fortes illic instigat ad iras:
 Lenius hic timidos dictis castigat amicis,
 Aut intermissas foveas, ubi terminat agger,
 Continuat, summi Castella aut margine valli
 Instituit: fluviale latus nunc acrior Urbis,
 Nunc opera Ismaridum flammis majoribus urget:
 Omnia molitur demum, queis possit ad hostes

Affe:

Affectare fidem, se tantum intendere, ut Urbem
 Expugnet, pugnae sed detrectare periculum;
 Quo minus accinctus Turcarum exercitus esset
 Ad bellum: & stare, veritus nil tale, solutus.
 Atque ut praesidium, dum belli ferveret ardor,
 Haud posset promptum Germano incurrere tergo,
 A muro intendens modo propulsare periculum.
 Nec fatis Eugenio, tali si falleret astu
 Odryfios animos: aliam commentus inivit
 Mox fraudis speciem, visus qua falleret ipsos;
 Omnibus e tumulis siquidem spectantibus Urbem
 Omnia displodi tormenta curulia iussit:
 Et vice non una, verum noctuque diuque,
 Scilicet ut fumus superas glomeratus in auras
 Perpetuis nimbis Turcarum offunderet umbras
 Luminibus: lucemque adimens, quâ protinus unâ
 Intuitus constat, nullus prospectus in agros
 Esset, & Ismarii pugnam spectare negarent.
 Sed cum non oculis tantum sit sensus, & aures
 Colligere a strepitu possent, pugnamque fragore,
 Quam bene consuluit Princeps, ubi fulmina iussit
 Omnia librari: flammis nam rupta, crepansque
 Temperies Coeli si perpetuo ululatu
 Auribus obstreperet Thracum, dum bella cientur,
 Falleret auditum: fumoque, & murmure Turcis
 Jam stolidis nullus pugnae intellectus inesset:
 Quo bellum aut oculis possent hausisse, vel aure.
 Omnibus his porro major mox additus error.
 Ut magis imponat Turcis, saepe agmina Princeps
 Duxit, & alternis iussit mutare stativa

Ut

Ut si per fumi laxa intervalla malignus.

Aspectus foret, & motus aperiret euntis.

Agminis : assueti Thraces vidisse phalanges

Transductas , pugnas hinc conjectare nequirent,

Credentes solitis vexari excursibus hostem ,

Seque fugæ potius , quam bello accingere velle,

Spe prorsum abiecta tot sustentare Gelonos ,

Quos fronte explicitos lata Visirius egit.

Principis hæc vero fraudes , astusque magister

Tres tenuit soles nusquam intermissus in umbra ;

Ne novus accideret clamor motusque fragorque

Thracibus ; additum pugne cum tempus adesset.

N.29. Ac jam tempus erat : terris jam sacra redibat

Annua lux , toto late lux candida Cœlo ,

Quæ revehit magnæ solemnia festa Parentis

Ad Cœlum evectæ : & laudum præconia lati

Certatim Superi recolunt , clamantque stupore

Defixi (laudumque vices stupor exhibet ipse)

(A) Quæ vero , quænam ista subit deserta relinquens,

(B) Cum bruma exivit, spinis modo foeta dolorum ,

Cum lacrymis constans unis jam destitit imber?

En en alma venit , (C) qualis Matura , aitetque

Pulchra velut Phœbe , & Phœbæi est luminis instar.

(D) Lilia ceu spinas inter , sic illa puellis

Eminet in reliquis, (E) maculâ nec decolor ullâ est:

Ede tuum (F) formosa : tui vel nominis omen

X x

Effu-

A Quæ est ista, quæ ascendit de deserto. Cant. c. 8. v. 5.

B Jam enim hyems transit, imber abiit, & recessit. ibid. cap. 2. v. 11.

C Quæ est ista, quæ progreditur, quasi Aurora confurgens pulchra ut Luna, electa ut Sol. ib. c. 6. v. 9.

D Sicut Liliū inter spinas, sic amica mea inter Filias ib. c. 2. v. 3.

E Macula non est in ea. ibid. c. 4. v. 7.

F Pulcherrima inter mulieres. ibid. c. p. v. 7.

(A) Effusum est Oleum; (B) florum quid fulta coronis
 Ire studes, vel quid malis stiparier optas,
 Dum casti jaculis languet tibi pectus amoris?
 En tuus almus Amor gauderate fulcit (C), & ejus
 Læva subest capiti, dextrâque amplexus inhæret.
 Hoc ubi jam nixa es; Cœli, Regina, penates
 Succedas: (D) Proceres vestras recludite portas
 Ætherci, aut potius portas laxate refixo
 Cardine; nam major Domina est, quam Coelica claustra
 Hæc capiant, (E) Cœli Regem si clausit in alvo:
 Quem mare, quem tellus, quem non determinat æther.
 (F) Egredere, egredere o Cœlestis Curia portis,
 Ut contempleris quali diademate Mater
 Induerit Natum, (G) & quali diademate Matrem
 Induerit Natus: tacitique silentia defer
 Oris, & obtutu fixo venerator utrumque;
 Nam neque vox, quamvis recolat miracula dictis,
 Assequitur, nequeunt expleri & lumina visu.
 Dum Superi præana canunt, & festa Sabaudus
 Virginis avectæ coluit, quâ castra ferebant.
 Luce nova numeros deflexo poplite supplex
 Obloquitur, quos Antistes Romanus honori
 Virginis adscripsit; tum mentem a sensibus omnem,
 Rebus & a fluxis revocat, Cœloque receptus,
 Quem prius expendit, merito gratatur honori

Vir-

A Oleum effusum non peruenit. Cant. c. 8. v. 5.

B Fulgite me floribus. Iti pate me malis; quia amore lanqueo. ib. c. 2. v. 5.

C Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. ib. c. 2. v. 6.

D Attollite portas Principes vestras. Psal. 27.

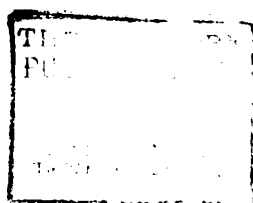
E Quia quem Cœli capere non poterant tuo gremio contulisti.

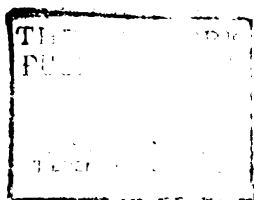
F Egredimini, & videte filie Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum Mater sua. Cant. c. 2.

G Interim sane egredimini magis, & videte Reginam in diademate, quo coronavit eam Filius suus. Bern. serm. in c. 12. Apoc. ante med.

Virginis ad Coelum vectæ : dein crimina fletu
 Eluit, in castâ fingas si crimina mente.
 Mox reus, & testis fatus sua detulit acta,
 Quæ facer exolvit dio cum carmine Judex.
 Exin coelestes epulas submissus ad aram
 Excipit : hinc vires animo, membrisque vigorem
 In Stygios pariter, Geticos hausturus & hostes.
 His epulis Deus, ipse Deus se scilicet abdit :
 Cum specie integrâ, quamvis non integra res est,
 Pista Ceres transit mutata in Numinis artus.
 Quod Princeps, peragunt Proceres exempla sequuti,
 Et miles; Divamque rogant in bella secundam.

1 Quisquis ut affligat, nemo tamen 2 aggere 3 Turcas
Exigit, + EVGENI nimir ea palma manebat.

FRANCISCI MARIE CÆSARIS
 EUGENIUS
 S E U
 MARIE VIRGINIS
 PER EUGENIUM TROPHÆA.

Accefferunt argumenta AGNELLI DE AMATO
 tum soluta, tum ligata oratione.

L I B E R X I.

- N.1. **E**ugenius antequam pugnandi ordinem scripto exhibuit Dacum fidei mandaret, enixe B. Virginem deprecatur, ut sibi veniam, Caroli armis opem impetret: rogandi porro argumentum, & obtinendi spem a duplici capite petit; scilicet, quod Virgo sit nostra, & Dei Mater.
- N.2. Viardus, castrorum sibi permissa custodia, sedulo implet sui partes officii.
- N.3. Reliqui Duces pugnaturi referuntur.
- N.4. Eugenius in exercitu nullum sibi locum definit, idque ex probabili ratione.
- N.5. Eligitur alius militum numerus pro re nata opem laturus.
- N.6. Eius-

- N.6. *Ejasmodi consilium commendatur: & quid difset vanus a cauto timore describitur.*
- N.7. *Lætitia Ducum, & militum ex pugna notitia.*
- N.8. *Sub auroram castris egreditur exercitus invasurus Turcarum besterna die conspectos aggeres; sed in novum munimen noctu extractum incidens, obstupescit.*
- N.9. *Eunte exercitu densa nebula exoritur.*
- N.10. *Hac porro nebula non a terra; sed ope Virginis Mariæ defensoræ Eugenij sui milites adstruitur exorta.*
- N.11. *Quo miraculo Comes Palphius expeditionis Dux suos animos, nil territus aspectu noctis aggeris nocte extracti.*
- N.12. *Miles non tam Palphij concione, quam prodigij intellectu in pugnam ruit.*
- N.13. *Turcæ non modo oculis, sed & auribus Cæsarei exercitus adventum animadvertunt, & a murmure colligunt plane: unde ad pugnam accinguntur.*
- N.14. *Hinc atrox prælium, & cades promiscua sclopis edita.*
- N.15. *Exclamatio in bolidas plumbeas, et in eorū inventores.*
- N.16. *Palphius, ne otium esset Turcis iterum sclopos armandi, aggerem invadit.*
- N.17. *Ad vallum obstinatio pugna.*
- N.18. *Palphius junctâ fossâ vallum trajicit; ab eodem Turcis strages illata.*
- N.19. *Vt Palphium distineant, contraduntur Turcæ.*
- N.20. *Interea alibi Comes Starembergius insert pedites, et atrox inibi pugna oritur.*
- N.21. *Emmanuelis Sabaudi cum Solimano Turcâ singulare certamen, et inter pauca memorabile.*
- N.22. *Non inclementior est pugna in sinistra ala, cui præest Alexander Vittembergia Dux. Alexandri virtus.*
- N.23.

N.23. *Heysterus, et Princeps Beverenus medium agmen mo-
vent.*

N.24. *Clivus tormentis armatus Cesareus petit in illam ad-
nitentes.*

N.25. *A strage Cesareorum ira, & Heysteri virtus.*

N.26. *Principis Bevereni virtus Turcis metam & cladem
inferentis.*

ALIUD ARGUMENTUM.

Eugenius Matrem supplex exorat, ut adsit:
Inde dat in scripto pugnae mandata gerendae.
Austriacas acies nebula pia Virgo tuetur.
Nil habet effectus, multum sed pugna cruoris.

LIBER XI.

N. I. **H**Æc ubi cōmentus; tacito tum pectore Princeps,
 Quæ via Cæsareis turmis incunda modusque,
 Excutit, ut pulsos exturbet ab aggere Turcas.
 Quæ vero potior ratio, quæ credita tantis
 Consiliis prona est, niveæ non ante papyro
 Mandata, auxilium quam Virginis ille rogaret.
 Hoc ut præstaret, penetrali sede receptus
 Procidit in vultum, & tacitis sic vocibus orsus.
 O quam te memorem Virgo: Regina voceris
 Si mihi Cœlicolum, titulus parit iste timorem:
 Sin autem nostri generis Regina, per artus
 Jam timor insinuat major, qui sæpe negavi
 Servitii vœtigal: amem si dicere Matrem,
 Ingruit, & multus misero pudor inficit ora,
 Qui minus obsequium, Mater quod tanta merebat,
 Exhibui: an Matrem potero dixisse Tonantis,
 Quin subeat scelerum nubes invisa meorum,
 Et quin diluvies donis Cœlestibus aucta,
 Conjurentque pari studio, mentique timorem,
 Ut decet, incutiant? at nostro a pectore cedas,
 Quisquis es, o nobis semper venerande, tibi que
 Spes bona succedat, quæso timor: unde silere
 Spes mea debuerat, crescat magis. ergo Tonantis,
 Et mea quod Mater sis inclyta Virgo, rogandi
 Est pignus, ne vana fides mea vota sequatur.
 O mea quæ Mater, Mater quæ Numinis alma es,
 Et scelerum veniam precibus mihi quære meorum,
 Regis & Austriaci felix adlabere bellis.
 Haud equidem inficior, tenues excedit arenas

Cul-

Culparum numerus, dulces sed Matris amores
 Non ille excedit; nati mihi crimina nomen
 Abstulerunt, sed Matris amor, sed nomen ademtum
 Non tamen inde tibi, & geminis velut ignibus arsit
 Auctus amor; nostro siquidem quæ plurima cordi est
 Pauperies, geminat sacro sub pectore flammam;
 Nec durare potes, misero quin rebus in arctis
 Succurras: gratam penitus tibi detulit ansam
 Hæc mea paupertas, facias ut cordis amori
 Sic satis: accepta est duplici cui nomine roris
 Copia Cœlestis, quò scilicet ipse fruatur,
 Et simul impendat: duplici ratione beatum
 Se ratus, a summo referat seu munera Rege,
 Seu data derivet: tumidos modo despicias ipsa;
 E quorum numero derafit inopia dudum
 Me mea, dejectus semper, quia semper egenus
 Incedam; spes ergo subest hinc plurima menti,
 Ut me demissum sensus, ut Mater egentem
 Aspicias felix: gliscas spes sedula gliscas,
 Cui nimium fidisse licet; si gloria Matris
 Se magis attollet, quo major inopia nostra est.
 An spēs destituar, dum culpas excoror actas:
 Me tua, si Mater, pietas tum plurima fovit,
 Dum scelus audebam? misero mea Mater adesto
 O precor, ut veniam Natus tuus annuat ausis:
 Quo facto, felix ibit successus in armis.
 Si vero renuas quoniam mea Mater, id oro
 Exhibeas; quoniam Mater veneranda Tonantis:
 Cujus ubi Genitrix facta es, tunc ignis amoris,
 Qui tibi jam suberat, duplex evadere coepit

Y y

In

In nostri auxilium generis: de pectore cura
 Hæc forte exciderit, ni cura laborque fuisset
 Vel tuus impensus quondam, gens nostra redempta
 Ditis ut a laqueis esset; tua plurima nempe
 Pars opere in tanto, quodque egit sanguine Natus
 Hoc tibi per lacrymas actum est: lacrymasne negabis
 Virgo mihi, Natus fudit cui Sanguinis undam?
 Ni tu Dia Parens a Nato edocta fuisses
 Pro scelerum cœno cœlestes fundere rores,
 Et mihi supplicii semen fœrale ferenti
 Immeritos veniæ fructus orare, quid actum
 Jam de me misero? misero mihi gratulor inde,
 Quod studium commune tibi cum Numine nostrum est.
 Ah mihi crudelis, Cœloque injurius essem,
 Si male negligerem votis hic cernuus uti,
 Cui tuus injunxit jam Natus adire tribunal
 Virgo tuum, pietas partes ubi transigit omnes
 Iustitia cessante; mihi si consulis ergo,
 Qui refero, & Nati meritis qui lætor onustus
 Rite tui, quænam facies impendia Virgo?
 Vel mala plebs Erebi, vel Olympi Curia norit,
 Quod tibi sit Nati studium, quæ gratia stringat
 Pectus; ob illius nomen si Virgo rogata
 A me non merito; votis nil inde negare
 Ipsa potes; non est adeo perfricta mihi frons,
 Quin fatear (reus ipse simul, mihi certus & index)
 Me noxâ implicitum quâvis mala quæque mereri.
 Quis vero in melius, præter te Virgo, referre
 Cor poterit, similemque tuo me reddere Nato?
 Quo coram non ipsa rogas, ast usâ Parentis.

Im-

Imperio tituloque jubes; & parcere nescis,
 Quin felix miseris, una jubeasque rogesque.
 Omnia cui debent, tibi nempe obnoxius uni
 Est Deus, exuvias carnis cui sola dedisti.
 Hoc ego te propter munus precor, annue votis,
 Victoremque mei primum me redde, Canisque
 Inferni, ut Turcas victor sic sternere possim.
 Hoc te Virgo rogo, cui constant omnia verbo.
 Spe tali erectus mentem nunc solvere grates
 Ingrediar, grates nullum quas finiet ævum.
 His simul oravit, tum demum avulsus ab ara
 Procedit securus opis Cœlestis, & inde
 Omnis consilij tabulis committitur ordo,
 Ne forte intereat: ceduntque exempla libelli
 Legatis, primisque Ducum. permissa Viardo
 Castrorum summa est, & septi cura tuendi:
 Hic vice plus una jussus, se comparet omnes
 Sollicitum ad belli casus; ne forte supinis
 Septorum excubiis Getici furor incidat hostis,
 Tempore si capto se portâ ejecerit Urbis,
 Dum nudis feritur jam pugna atrocior armis:
 Incustoditum siquidem si barbara pubes
 In vallum incurrat, facili certamine stabit
 Laxatam penetrare aciem, & perrumpere septa.
 Quo facto, vel se posset socialibus armis
 Addere, vel claustris socias admittere turmas.
 N.2 Haud secus ac jussus peragit mandata Viardus,
 Et sese accingit belli discrimen in omne:
 Nam jubet excubias pro castris semper adesse,
 Instratosque agitare equites in margine fossæ,
 Y y 2 Agge-

- Aggeris & labro pedites adstare paratos.
- * Dimidium palmæ est, curis pugnare soluto
 - * Corde, nec incurfus hostis post terga vereri;
 - * Nil sibi sollicitus miles nam sæpe periculis
 - * Obvius it notis, propriæ virtutis & idem
 - * Erectus spe, pene suæ necis immemor audet:
 - * Si vero timor est, hostis ne terga coortus
 - * Occupet adverso miscentem pectore pugnas,
 - * Succidit; & veritus, socii ne forte supini,
 - * Aut timidi campo cedant, sibi deficit ipse,
 - * Qui modo certus erat se casu exolvere quovis.
 - * Si timor est certus, juvat illi occurrere, contra
 - * Si dubius, ratio reddi si nulla timoris
 - * Certa potest, tunc ille habilis percellere vires.
 - * Pars Ducis hæc melior, ducendique arrha triumphi,
 - * Si bene custodit, nifus intendit & omnes,
 - * Contrahat ut pugnam liber formidine miles
 - * Huic curæ insistens viros affligat ut hostes,
 - * Securusque doli sensus huc destinet omnes.
 - * Mens perculsa adimet, vires interrta reddet:
 - * Mentis & arbitrium plerumque eventa sequuntur:
 - * Vincere si credas, vinctes; si cedere, cedes.
- Post ubi consuluit castris, aciesque Sabaudus
 Elegit, queis incumbat custodia valli,
 Adstruitur pugnae series, ratioque ciendæ.
- N. 3. Palphiadæ moles dextræ committitur alæ,
 Ut primas equitum turmas admittat in hostem:
 Merциades itidem dextræ curare secundas
 Est jussus: pedites hic Starembergius Heros
 Ductor agit: quos præterea Martignis, itemque

For-

Fortis Ebergenis, Daunusque, feroxque Velenus,
 Valmerodusque, & Humada, & Vindisgratius acer.
 Durus Alexander, lumenque & gloria gentis
 Vittembergiacæ lævam tenet : ille cohortes
 Primanas bellator habet moturus in hostem
 Strymonium ; reliquas turmas, quæ pone sequuntur ,
 Montecucolides egit, validusque Nidastis.
 Ducit Heisterus, medium Beverenus & agmen.
 Excipit hunc, alios ductans in prælia verius,
 Staremborgiacæ gentis lux altera, magnus
 Ottocharus: subit inde aliis Harrachius armis.
 Jussa in subsidiis levis armatura morari,
 Ad Splenin imperii respexit summa: volantes
 Ut turmas equitum raperet, quâ posceret usus.
 N. 4. At vero Princeps ut adesset multus ubique,
 Et quasi præfecto nullo regat omnia solus,
 Haud sibi præscriptam voluit partemque locumque.
 Scilicet ut campo semper credatur in omni,
 Et veluti præsens vegetos extollat ad astra,
 At segnem increpitum dictis accendat ad iras:
 Et coram ignavus semper, vel gnavus adesse
 Eugenium credat poenæ donisque paratum.
 O bene consultas invicti Principis artes!
 Semper abest, & semper adest : a corpore quamquam
 Sit procul, est veluti præsens in pectore semper.
 Utque animus nostro quamvis in vertice sedem
 Obtineat, quando rerum intellectus ab illo est,
 Integer ast omnes idem diffusus in artus,
 Nil sibi dividuus, totusque operatur in omni.
 Corporis articulo: tali ratione Sabaudus

A cam.

A campis , quæis altus equo, metuendus & armis
 Insistit, rerum inde statum tenet, inde futuros
 Assequitur mente eventus, agit unde recedit.

- N. 5. Quin has præterea turmas , quas cautus honoris
 In partem adscivit Princeps, partemque pericli:
 Haud quaquam inferior numerus delectus , ut idem
 Pro castris ageret , semperque accinctus in armis
 Fræna manu , gladiumque terat , similisque ruenti
 Auxilio posset fessis subiisse catervis:
 Si forte Ismaridum virtus obnixa repugnet
 Acrius, & renuat victis excedere castris:
 Tunc ibit junctura manus , viresque recentes,
 Incidet & Turcis violentior Austria pubes.
 Aut si , quod Thraci ludo fortuna secundo
 Arrisit , felix cessit quod & alea martis,
 Ille instet , victasque acies urgere sequatur,
 Et missus profugis tentet perrumpere septum.
 Tum manus Austriadum degens in limine valli
 Obvia sit , lassoque recens signa inferat hosti.
 Atque adeo pugnans pariter , pariterque recedens
 Distineat Thracum furias : incondita donec
 Teutonidum pubes se demum in castra recepit.
- N. 6. Nec timor infirmus, nec degener ille Sabaudi est,
 Sed neque judicio fractæ qui mentis obortus:
 Sed flos consilii, & potior sollertia belli.
- * Quippe ea corrupto parti de corde timoris
 - * Conditio est: illic sibi fingit inesse periculum,
 - * Pax ubi multa: levi captus vel imagine, majus,
 - * Quâ minus est, retur; distans sic læpius ergo
 - * Accersit, damnumque citat, veritusque futurum,
- * Ela-

* Elabi patitur, quod præsens obtulit hora.
 * Sit leve, sit durum, quodvis discrimen inire
 * Detrectat, dubiusque fugâ sibi consulit unâ,
 * Enervesque suos animos, & debile robur
 * Expendens, pondus non excutit ille pericli.
 * Hinc timidum Pecus omne, cicur non redditur usquam;
 * Nam sibi diffisum plausus cervicis amicos
 * Odit, & admotas fugit intractabile palmas:
 * At patitur generosa manum Fera: seque magistro
 * Committit, spernitque dolos sibi conscia virtus.
 * Hæc imbecilli segnis natura timoris.
 * Sed contra ingenium cauti est, non ille futuris
 * Angitur eventis, verum cavet; itque periclis
 * Obvius haud temere, sed sese accingit, & ante
 * Præsidium vigilis quærit virtutis & artis.
 * Qui pavet insidias, in nullas incidet usquam,
 * Qui timet, haud facili doluit succumbere damno.
 * Si junctus, virtute timor, virtusque timoris
 * In duce sit consors, tum demum fortis habendus.
 * Peccatumque ducis juxta est sprevisse timendos:
 * Ac contemnendos si forte expalleat hostes.
 Plurimus incumbit pelago Notus, unda dehiscit:
 Præruptas hyemes fortis nil nauta veretur.
 Aura silet, crispat pontus tractabilis undas:
 Armamenta timens nusquam tamen ille remittit.
 Sit leve, non ibit liber curisque solutus:
 Sit grave discrimen, Princeps generosior audet:
 Inter & absimiles eadem est constantia sortes.
 Inde ubi jam Princeps pugnae mandata gerendæ,
 Edocuitque modum pellendi ex aggere Thracem,
 Si

Si forte ingrueret victor : tum Sole cadente
Dimisitque Duces, curare & corpora iussit.

- N.7. Militiæ Proceres repetunt tentoria læti,
Et lætis fociis ventura luce ferendam
Edicunt pugnam: Ducibus spes proxima pugna
Ut primum accepta, & turmas pervasit in omnes:
Prosiluere : stupet captum dulcedine pectus
Insolitâ: dumque illa fovet, tum pectoris æque
Et sensus hebetat; neque enim cognoscere cuiquam est,
Gaudia sint, Martisve furor, studiumve triumphi,
Quod subit, & dulci pertentat pectora curâ:
Hæc lapsa ex animo corpus subrepat in ipsum,
Et mulcens blanda sub imagine torquet utrumque.
Hinc alios stratis tædet componere membra:
Ast alii contra quamquam incubere cubili:
Aut sopor exul abest, aut idem obrepere tentans,
Candere non oculos potuit, laxare nec artus.
Lumina nam tardi rimantur lampada Solis,
Corpus & impatiens, perculsum & laudis honore
Fluctuat hac illac: siccis ita febribus æger
Implicitus tenebras odit, lucemque moratur,
Proluat ut fauces undis, & cymbia vertat:
Dum sensim exurens artus, & pasta medullas
Torrida vis morbi negat indulgere quieti.
Si quis at invitus multa jam nocte sopori
Succubuit, non ille fuit sopor, ægra soporis
Sed species; torpens dextrâ nam spicula miles
Tractat agens, vallum superat, Turcasque trucidat:
* Quodque audere juvat vigiles, audere videntur
* In somnis, curas somno reddente diurnas.

Ergo

Ergo ubi maturum tempus tuba prædicat: omnis

Corripit e stratis artus, seque induit armis

Miles, & effusi coeunt ad signa frequentes.

Nam litui clangor juvenum sic dulcis ad aures

Accidit, ut siccis exacta æstate colonis

Intonat, instantesque ignis denuntiat imbres.

N.8. Tempus erat, quando dubiæ confinia lucis

Nox pene attigerat bigis, eademque senescens

Luciferi radiis regnum cedebat olympi.

Nulla mora est: geminis raptim, quæ copia iussâ est,

Castrorum egreditur portis, & protinus agros

(Qui jam conditi fuerant) juvenesque ducesque

Digesti in versus adeunt; dumque agmina pergunt,

Tympanaque, & lituus murmur cantusque repressit.

Scilicet ut signo potuissent ire silenti,

Et clandestino Turcas invadere nisu.

Ante sed ad Thracas ventum est, quam credidit ipse

Palphiacus Ductor, juvenumque exercitus omnis;

Quandoquidem illunis tecti caligine noctis

Instituunt alium Cicones, qui tertius agger,

Et circum longâ prætendunt brachia fossâ.

Hunc igitur vallum, quamquam secus ante putarat,

Palphiadæ offendit cornu; stupet inscia pubes,

Imprudensque novi miles muniminis hæret.

Nam sibi præscriptum recta regione secundum

(Quod visum hesternâ fuerat jam luce) petebat

Cæsareus septum, contra quod destinat iras.

Ut vero ignoto gens incidit inscia vallo

Austriaca, expavit casus iniisse ciendi

Bella, prius calido quam pectore suscitet iras

Martis: ab aspectu porro nox plurima texit,

Z z

Et

Et septum occuluit dubiæ nebula addita nocti.

N. 9. Quandoquidem extremo noctis sub tempore multa

Se nebula offundens campos caligine vestit:

Hæc si quæ reliqua est, jacent quam sydera lucem

Incertam, eripuit penitus, cæcisque tenebris

Aëris affines tractus damnavit, & agros.

Si nebulae causam quæris, non illa suborta est

Humore ab putri, aut requieti uligine stagni,

Nec campis eadem Phæbo demissa cadente.

N. 10. Mystica quæ nubes superis effudit ab oris

Illam Virgo Parens, gentes tectura Latinas.

Nam ne conspicuum Thracis tormenta lacestant,

Occulit veluti cæcis pia Virgo latebris

Agmen: & interiit tali ratione Gelonis

Tormentorum usus: pergit defensus ab igne

Cæsareus miles, propiusque in castra subivit.

N. 11. Huc ubi processum est, & euntibus obviis agger

Ex improvise; quamvis invaserit omnes,

Palphiades unus pugnae a formidine liber

Intempestivæ constat, quin gaudia pectus

Horroris subiere loco: mens alta periculum

* Temnit ubicumque est, seu quod præceperit ante,

* Aut insperatum est: palmis ad sydera passis

Palphiades solvit grates hic ergo Tonanti

Et Matri: tunc ad focios se vertit, & inquit.

Si Numen, si Dia Parens nos Principis ergo,

Qui nimium acceptus, qui Matris cura Deique est,

A flamma asseruit, quid non sperare licebit,

Cum res ad gladium veniet? sub pectore vestro

Incaleant ignes, quos Virgo avertit: in hostem

Per-

Pergite, quem vestro nebulæ miracula ferro
Devovere : vapor fumans e sanguine gentis
Bistonix tenues nebulam dissolvit in auras.

Me sequere o miles, sequor omen Virginis ipse.

N. 12. Palphiacis monitis, quamquam defixa stupore
Aggeris ignoti steterat Germanica pubes,
Se sibi restituit, flammæque instinta furoris
Insolitâ, favor illa, favor a Virgine flamma,
Flamma ferox, flamma armipotens: hac usus utraque
Tum miles nebulæ vicit, noctisque tenebras:
Hujus ope a quovis mens est intacta timore:
Dum furor exuperat sensum formidinis omnem.
Est sibi quisque suus monitor, nec jam amplius ullus
Attendit præcepta Ducis, vocesque monentis.
Quæ satius moneat nebula est; ea credita jussis
Virginis in Thracis meritam demissa ruinam
Obrinet, ut nulla torpens formidine miles
Contendat; volat ergo pilis non obviis ullis:
Dum nebulæ a tenebris lucis silet usus ademptus,
Nec procul aspectu campos aperire liceret
Ismariis, nostras acies quo figere possent
A Ciconum castris longa regione remotas.

13. At vero propius cum ventum est denique, cumque
Promovere gradum, septumque iniere ruentes,
Proditus incursum; nam crebrior impulit aures
Ismarias strepitus (qualem solet edere turma
Plurima, dum mussat) graviorque incessus equorum.
Hic Turcæ intendunt aciem, lucisque malignæ
Præsidio propior demum est conspectus apertus
Agminis; apparent galeæ, ferrumque renidet.

Z z 2

Hostis

Hostis adest, rapite arma, faces immittite, clamant
 E septis vigiles; neque enim laxata manebat
 (Ut foret extremum noctis) custodia Thracum:
 Ast iidem stabant iussa statione frequentes,
 Inque armis, strictisque accincti ad praelia telis.

N. 14. E sclopis ergo bolidum contorta Gelonis
 Densa procella ruit, tum densior excipit imber
 Teutonidum e sclopis: oritur promiscua cædes
 Hac illac: pereunt una milesque ducesque.
 Didita mors late plumbi vulgatur ab alis,
 Igniti plumbi, & nullo discrimine fortes
 Cædit, & imbelles: & utrisque ingloria juxta est;
 Nam quo tempestas incumbit plumbea, nullum
 Est ibi discrimen: moritur piger, impiger: itque
 Segnities primi, bonitas ignota secundi.

N. 15. In sua quid sollers hominum prudentia damna
 Non facit! en armat plumbum, certamque ruinam
 Addidit; innocuum quamvis natura creavit,
 Cui neque duritiem ferri, nec durius auri
 Adjecit pretium: jam vile & flexile pondus
 Bella gerit, pejus ferro, exitius auro:
 Et venit a plumbo peregrina injuria mortis,
 A quo nil tecti est; licet inde recesserit hostis,
 Assequitur: dextrâ quamvis sit strenuus, icit.
 Ah ferus, ah ferrum, qui plumbum excudit in auras!
 An ferus, & ferrum est, plumbi qui protulit usum
 Tam nocuum, & prunis modicos formavit in orbes,
 Intrusitque tubo, flammisque excussit adactum?
 Credere quis posset, plumbum volat ocius Euro,
 Exitioque suo (nam suctu obtunditur ipso)

Nec

Non tantum ossa terit, chalybem sed traiecit ictum,
Loricæque moræ, clypei terebrantur & orbes.

N. 16. Palpius hic citior tendit, cum prima resedit
Tempestat bolidum, turmis ne qua otia rursum
Suppeterent Geticis pyrio cum pulvere plumbum
Injicere in sclopum: & properans secum applicat agmen
Pernici ad vallum incurfu, volat incitus ipse
Inprimis, & nil reliqui facit esse manipulis
Ad cursum. pleno ire gradu, raptimque videres
Agmina, & acclives æque procedere cultros
E sclopo extantes; quæ si committere quicquam est,
Sic cum sublatis surgit seges hispida spicis,
Cui levis incumbit ventus, variusque subinde est,
Mitior, aut gravior; glumas, ut serviat auris,
Erigit, & culmus revocat simul, inde putantur.
Vadere, & evulsæ terræ procedere aristæ:
Si procul aspicias mollis de vertice clivi.

N. 17. Tum simul Austriacæ vallum temere cohortes,
Exarsit rabies, pugnaeque excanduit ardor.
Ut Turcæ intendunt studium sua septa tueri,
Sic ictu Austriadæ vallum conscendere primo
Elati studiis: illi depellere tendunt
Procerisque hastis, intentatisque sarissis:
Hi pede promoti, collatisque undique signis
Insistunt iniisse: pari transacta furore
Integra res pendet, belli & communis utrisque
Mars hæret: quantum Thracis vis multa repugnat,
Teutonicum oppugnat tantum furor acrior hostes.
Barbara gens animis soli concedere morti
Destinat; ante mori, quam se convertere pubes

Obsti-

Obstinat Austriaca, & constat furor æquus utrinque;
Nec satis excutere est, major num cura Gelonum
Urat, an Austriacos ardor; superare Latini,
Hostis ab his vallum obnixus defendere gestit.
Ergo alii in fossas se proripuerunt, nihilque
Est pensi, an pereant; quod ni contingat inulta
Mors votum est, pretium fiet, si scanditur agger,
Atque ultra septum fato concedere detur.
Pars quota contingit voti; nam poena caducis
De Thrace exacta est; sed mors pretiosa negatur
Austriacis, nec vallum intra succumbere fatis
Possè datur, septoque animam effudere sub ipso,
Quos Turcæ oblonga confossos cuspide cadunt.
Insiliunt sociis alii, sociumque ruina
Non cautos, verum cæcos facit esse furore
Vindictæ; cujus multis tam dira libido est
Seminecum e numero, ut quamvis a mole graventur,
Et comitum pedibus vultus, & membra terantur,
Semianimum haud unus pro luctifono ululatu
Edidit has hilaris voces: comes utere nostro
Corpore pro gradibus, quo tutum in Thracia castra
Expedias aditum, nil ipse indignor, at oro
Ne curâ adstrictus nostræ cunctere salutis:
Si gradus evadam, quo possis scandere vallum,
Protere; si stimulus, quo possis pellere Turcas,
Proculca, si forte pii sum causa furoris,
Ut vice de nostra poenas sumpturus ab hoste
Numinis affligas penitus, Matrisque rebelles,
Pessunda: placet ista, mihiq; injuria cordi est.
In me (si qua subest pietas) precor impius esto.

Mi-

Miles feminecis votis indulget, & acer
 Insiit, intrepidisque insistens corpore plantis
 In septum invehitur, lævâque amplexus inhæret
 In conto: adnexus totis dein viribus ensē
 Dirigit incutiens, & quo cumulator illic
 Cópia Bistonidum est, & circumfusa corona,
 Hoc minus incassum romphææ intercudit ictus.
 Ast alii, quorum major vis insita plantis,
 Se raptim jaciunt, & fossas impete jungunt,
 Inque pedes recti salientes prælia miscent.

N. 18. Primus in his vero saltu se Palphius actum
 Librat, & exceptus pedibus munimen inire
 Atque Getas premere, atque Aquilas inferre Latinas.
 Et licet haud princeps aggressus scandere septum,
 Primus at ingressus septum est: pomoeria valli
 Ut pede jam subiit lævo, suspensus in aura
 Plantam aliam; (a dextrâ refugit nam terra dehiscens
 Ingenti scrobis ore) manu rotat ilicet ensē
 Fulmineo gyro, & contos obtruncat, & artus.
 Cernere erat, quantum patitur caliginis atræ
 Horror, acervatim varia pro strage volare
 Brachiaque, mutilasque manus, contosque resectos.
 Barbara gens, quamvis cernens miracula dextræ
 Palphiacæ torpet, pugnam non inde remittit,
 Nec se se ut victam penitus gerit, utque pavore
 Consternati animi jaceant, tamen æqua timentes
 Spes animos recreat; ducibus placet ergo Gelonis
 Undique turmarum revocare ex aggere partem,
 Quâ minus infirmus, nec tanta is mole laborat.

¶ 16. Jussi conveniunt hostes, alique periculo

Ad-

Admoniti, e vallo Thraces venire secundo.
 Hi porro incussa sociis formidine non dum
 Perculsi fusas acies monitisque, minisque
 Restituerunt; quo congressu miscetur ubique
 Lætitiâ gemitus, trepidusque hortamine clamor.
 Nam non dum experti primi, quam multus in enseni
 Palphius insurgat, quo turbine torqueat ictum,
 Incusant profugos, avidique in prælia tendunt.
 Ergo hostis partim trepidus, partimque recepto
 Confluit huc animo, & studiis discordibus actus
 Occurrit sibi, seque fugit, rursusque reductus
 Involuit sese ipse sibi, dum Palphius urget.
 Sic ubi Crabronum testis admoveris ignem,
 Excitæ volucres alio contendere pergunt,
 Ut torrem fugiant, alio sed parvula proles,
 Vindictæque ardor revocat, cellæque relictæ
 Dilapsas: fumusque abigit sobolesque reducit:
 Crescit & immensum, discors dum causa, tumultus.

N.20. Dum pugnae hic species adeo contenta cietur:
 Non minor est alibi, mage nec mansueta malorum
 In Thracem facies, ubi Staremburgius instat.
 Hic simul investus, peditumque in robore prius
 Incubuit Turcis, strictum violentior enseni
 Torquet agens, quâque incussæ lux cuspidis ardet,
 Illius ad fulgur vitæ cito lumen ademtum
 Occidit Ismariis: nec vero dixeris enseni,
 Staremburgiadae fortis quem dextera tractat,
 Sed Lachelis falcem, tot Thracum demetit artus,
 Membrorumque strue terram sic sternit opertam.
 Nam Ciconum ordinibus ruptis dum pandere callem
 Vult

Vult pedibus, qua fecit iter ratione, reclusum
 Obstruit : armorum strages tam plurima limen,
 Membrorum & cumulus, facto velut objice, claudit.
 Nec modo jam gladius radios a sanguine perdit;
 Ipse sed & thorax, caesis madet ipsa cruore.
 Dum vero lorica fluit, dum decolor ensis,
 Purpureo juxta vestitur terra colore.
 Nec quisquam Ismaridum clypeo septemplíce fretus,
 Loricâque ferox, animisque ingentibus audens
 Immunem retulisse pedem lætatus ab hoste;
 Nam quisquis Ciconum se juxta audacior infert,
 Corruit, illatque gradus vestigia vitâ
 Mercatur, pœnasque ausi cum sanguine pendit.
 Et licet ediderit cædes, & trunca Gelonum
 Membra catervatim cumulo congesterit alto,
 Ille tamen semper Geticis obsessus ab armis:
 Nec procul in cunctos fœda de clade coortus
 Se timor evulgat; sed Thracum copia tanta est,
 Ut circumfusus semper novus affluat hostis.
 Dumque ciet Ductor stragem, non segnīs inerique
 Stat miles; siquidem variis incurſibus instans
 Applicat huc illuc se fervidus : omniaque idem
 Expertus Geticum tentat perrumpere septum.
 Nunc explere scrobem, sectum nunc vellere vallum,
 Et jacere in foveam, atque avidus vult quisque subacti
 Aggeris inprimis ad semet vertere plausus:
 Plausus is est vitâ potior pene omnibus, omnis
 Multa ope connixus septum transmittere tendit:
 Nilque intervalli facit usquam, ut Thracia pellat
 Agmina, & hostili tentet statione potiri.

A a a

Gut-

Guttur ut elidens repetitus anhelitus angat,
Spiritus exclusis nec rite reciprocet auris.

At quamvis adeo violenta impressio Turcas
Urgeat, inclinat neutri victoria parti.

- Classicus hic siquidem miles, Prætoria pubes,
(Cui tutela loci cessit) quanto acrior infert
Austria se pubes, hoc firmior ille repugnat.
Nec septo dejectus abit; qua quisque prehensus,
Hac statione perit: certum est prohibere Latinos,
Et si non aliter possit, vivoque negatur,
Stat saltem extincto defendere corpore sedem,
Quam primum obtinuit; nec vero ingloria cæsis
Mors sua contingit: refert, utrumne timentis
In pecudis morem Turcæ cædantur inulti,
An versi in furias animos, & funere funus
Reddentes; ferrum nullus timet ergo necemque,
Sed timet, admissus ne sit stationibus hostis:
Cura necis, vitæque subit postrema: medullas
Quæ carpit potior, quæ durior exedit, illa est;
Exigere instantes acies, & pellere vallo.
Hoc unum in votis, deque unis pugna stativis
Anxia contrahitur: fusi jactura cruoris,
Et vitæ in pretio est, liceat modo castra tueri.
Hinc multis Ciconum non uno ut vulnere pectus
Sit fixum, & quamvis quotquot sunt pectore plagæ,
Ceu totidem e scatebris cruor emicet, ardua constat
Dextera, & ut quondam ferro robusta minatur:
Nec pes sede sua latum se dimovet unguem:
Artus vis animi, atque animum vis sustinet iræ:
Nec nisi vulneribus confossum millibus artus

Cor-

Corruit, exhaustoque occumbit sanguine corpus:
 Sic artus anima, atque animam sic deficit ira.
 Continuo at pugnam nullis cogentibus ultro
 Integer a socio volat accepisse perempto.
 Ergo diu, semperque anceps tenet horrida pugna:
 Et se collidunt acies cum viribus æquis.
 Sic quondam pelagus pelagi revolutus in undas,
 Quâ fauces aperit Calpe, quâque ostia Sestos,
 Murmure multijugo sese invehit æstus in æstum,
 Impete quo, rupti superos aspergine campos
 Offundunt, seque obnixi lacerare videntur,
 Alter & alterius ruit absorbendus hiatu.

N. 21. Dum furor hic ardet, stimulis seque omnibus ira
 Efferat insultans, & neutra e parte senescit,
 Parque est conditio Getici, populique Latini,
 Grandius accedit monstrum. Subit impete jactus
 Aggeris in labrum, rursusque e margine valli
 Profilit in campos, ubi pubes Austria pugnat,
 Et sese excepit pedibus Solimanus ibidem
 Arduus: hic Pharias acies in prælia quondam
 Duxerat: adjectum summo qui vertice septum
 Æquat, & adversas dum brachia jactat in auras,
 Excedit: turrita ingens cui cætera moles
 Membrorum assurgit; pectus thorace superbit
 Effuso, lumbique toris spatiantur obesæ,
 Et magnos agitant immania crura cothurnos.
 Haud secus Ifacidæ quondam videre Gigantem
 Voce laceßentem, proceroque ense minantem,
 Dextera quem Pueri, saxi quem perculit ictus.
 Membrorum hanc molem gemino cum tergo vestit,

Et late obnubit pellis direpta Draconi,
 Hospita cui Nili ripa est : pene ærea pellis,
 Et quam si ferias, operam frustrabere lusam.
 Ergo ubi jam pedibus campi jus hostis adeptus;
 Quæ pedibus nactus, dextrâ vult regna tueri,
 Aut potius proferre ; rotat nam protinus ensẽ
 Fulmineum, invictum, rapidoque volumine tortum
 Incutit incumbens, quo fulmine purgat, an omnem
 Artubus insternit mutilis, & sanguine campum?
 Area lata vacat, quo barbarus incidit ille,
 Vel clades, vel ubique fuga est; nec cominus ullus
 Promovisse pedem, vires conferre nec audet.
 Cum fractos animos vidit Solimanus ubique,
 Substitit infrendens, dextrâque innixus inhæret
 In capulo, & lævam contra munimina tendit,
 Atque ait, en vallum quem quæritis, ite Latini,
 Ite, quis avertit? sociis prohibere negatum est
 Vindice me ; Ciconum vos si quis ab aggere lædet,
 Sentiet ultorem ; nostros nam lædet honores.
 Vallus ego, & valli custos, quid nescitis ultro
 Usque moras? vestræ num flamma obmutuit iræ,
 Nunc ubi jam segnis sclopi cessavit & ignis,
 Quo modo polleris, quo furtim ex hoste triumphos
 Ducitis? hinc vobis ingloria gloria cedit,
 Atque inhonorus honos, fumoque simillimus ignis.
 Si laudes petitis solidas, hic iudice ferro
 Certandum est, ferrum veros adsciscit honores:
 Hoc decus Heroum est, vivæ virtutis & index.
 At cessatis adhuc? ferar ipse, & sternere ferro
 Non prius abistam pecudes, mihi donec & ipse

Eu-

Eugenius. . . Stolidi voces huc usque Sabaudus
Accipit Emmanuel, nec plura his addere passus,
Ast inhibens sclopo ne quisquam incesset hostem;
En, ait, en adsum, qui ferro iudice certem,
Qui magni Eugenii miles, cognatus & idem,
Qui pecudum e numero te tantum Heroa docebo;
Quod non praesidium valli es, vallumque futurus,
Sed gradus, Odrysium quo possim scandere vallum,
Post ubi demissus fueris jam denique morti,
Cui non dederis celeri, sed discere debes
Dedendum prius esse neci, quam funus obibis;
Nec te dignabor fero, quin talia doctus,
Quin irritatus vires depromseris omnes.
Scilicet ut demum noris, quod bellica virtus
Est animi tantum, non magni corporis hospes.
Dixerat: in dictis ille infremit, omnis in ore
Pectoris e latebris exul sese exprimit ira,
Et quassat caput, & dentes collidit, & optat
Solvere; distinctas sed nescit solvere linguam
In voces: quique ore fremit sonus, exhibet Urssi
Rugitus, rabiemque Canum, fremitusque Leonis.
Sic proprias furias vultu Mortalis adumbrat,
Irarumque notas peregrino gutture reddit
Hostis Tartareus, cum dio est carmine tortus:
Cujus & est hospes plagas cum corpore sentit.
Mox ubi confessus flammam, quas occulit hostis,
In gladium assurgens parat ora resolvere verbis:
Exigat ut poenas, referatque ut mutua dicta.
Occupat Emmanuel, mediisque excepit in auris,
Avertitque alio ferrum: dein hostis in ora,

Nil

Nil intercepto, sed eodem protinus ictu
 Ille suum valido contorquet turbine ferrum:
 Transadigitque genas, & hiantis cuspide linguam
 Italus effodit gladius: tum subjicit Heros:
 Hoc habe responsum linguae, dextraeque procacis.
 Frendet in immensum, querulisque ululatibus astra
 Impulit, & punctim tentat fixisse Sabaudum
 Ille ferox, totoque intorquet robore fulmen
 In Ducis Ausonii pectus, qui corpore pronus,
 Acclinisque tenus renum se subtrahit ensi
 Transmisso lumbos ultra, curvataque terga.
 Nec vero interea Juvenis cessavit in ictu.
 Quo siquidem pacto dorsum jam flexit, eodem
 Illicet intendit dextram, gladiumque Gigantis
 Dirigit in ventrem: resilit sed pelle Draconis
 Cuspis abacta, sibi nec deficit Italus Heros;
 Sed rimam advertens, aperit quam futile tergus,
 Sortitusque oculis recta regione coruscat
 Fulmen, & exegit per coxam fervidus enssem.
 Tunc sic pauca refert: fida o custodia valli,
 Si labia & colubri pellis squamosa fuissent
 Suta tibi quondam, gemino non ore paterent,
 Quae tua sacrilego nunc sanguine dicta refellunt.
 Barbarus ad plagam, convitiaque addita plagae
 Frendet iniqua minans, & firmo robore ferrum
 Erigit, & paulum manibus suspensus in ictum
 Incutit acclinis: dum vero in vulnera pender,
 Interea saltu se proripit Italus Heros,
 Digressusque alio librando exivit ab ense,
 Hic ruit inflictus violenti turbinis instar,

De-

Depactusque solo est : terræ discludere morsum
 Dum multus contendit, humoque adnixus in armos
 Ille abit: Emmanuel jactum se protinus intra
 Contiguum retulit, librati & fulminis ictu
 Detergit lævæ digitos ; saluisse videres
 Per terram abscissos, mutilæ ceu cauda colubræ.
 Quo facto abstinuit Pharium demittere morti,
 Infit at Emmanuel: non nostri est moris inermes
 Cedere , vellendi gladii tibi copia detur:
 Ut mortem effugias, dabitur quoque copia fasso
 Cedere te victum . tum terrificos ululatus
 Edidit hostis hiulcus, eos solet edere Taurus
 Saucius , aut undis revolutæ ad litora Phocæ.
 Quin caput offensat, majorique impete ferrum
 Torquet agens: contra proprium Dux Italus ensens
 Objecit, nec vero aliô detorquet , ut olim:
 At gladium implicuit gladio, miraque ligatum
 Arte premit , nullaque sinit divertere parte
 Odrysium ferrum, & tali dum distinet astu,
 Ipse subit sensim, sensim dilabitur ensis,
 Semper at adversus removet, pellitque Gelonum;
 Nec cessat , donec proprior successerit hosti,
 Et donec capulum copulo commisserit Heros
 Austrius: adversam lævæ tum compede dextram,
 Strinxit, & ut nequeat vel latum excedere culmum,
 Efficit : hic Pharii nutantia crura labare,
 Exangues pallere genæ, furixque jacere;
 Ast animi invaluit virtus mavortia contra
 Corporis injussos motus , redimitque vigorem;
 Et robur revocans multâ contendit opum vi,

Ut

Ut dextram expediat manicis, quas Itala læva
 Injecit: vanus cedit sed nisus in auras.
 Mitior amplexus mortalia crura flagellis
 Evincit Polypus: Tygris pacatior aures
 Dentibus infixis Tauri tenet: arsit in iras
 Barbarus, & vinclo se frustra exolvere tentat.
 Emmanuel contra subnixum, & multa frementem
 Sic fatur: Potui, sed dextram avellere parsi;
 Ut facto admonitus, si forsan cedere victum
 Te pudet, abjecto revoces vestigia ferro.
 Sitque argumento, quid Thracum bellica virtus
 Distat ab Austriacâ: non ultra Ægyptius hostis
 Dicentem tolerat, sed inanem infligere lævam
 Ausus in Herois frontem: caput intremittit ictu;
 Offususque stupor menti procul expulit omnes,
 Quos prius excierat generoso in pectore sensus
 Jam pietas, subit ira, furor subit efferus, ense
 Haud mora fulmineum quanto potis impete tortum
 In caput invisum, & toto conamine rursus
 Incutit incumbens, nec flammis ille furoris
 Obsequitur tantum, dum frangere tempora ferro
 Occupat illiso: belli prudentia movit;
 Quandoquidem Turcæ socii discrimine viso
 Et lævam mutili, et dextram ceu compede vincti,
 Continuo selopos intrusis glandibus armant;
 Ut morte Allobrogis redimant a morte Gigantem.
 Hoc ubi compertum est, ferit acrior ense Sabaudus
 In caput obstantem juvenem, nec protegit anguis
 Niliaci, ferro quamvis impervia, pellis.
 Quippe ea vis dextræ, gladii violentia tanta est

Au-

Austriaci Herois, disruptum in fragmina centum
 Ut caput infensi penitus perfregerit hostis.
 Dum siquidem renuit pellis, dum cedere ferrum,
 Et secum collisa obstant, succumbit utrisque
 Contusum caput, & piceo cum sanguine mistum
 Dissiluit cerebrum, pallentiaque inficit ora.
 Ille cadit, rugitque cadens, & iniquus in ipsa
 Morte furit, labensque hostem vel cedere ferro,
 Vel lavam incutere, aut resupinus calce ferire,
 Sed frustra: ruit in caput, & revolutus arenâ
 Palpitat, & suras & brachia jactat in auras.
 Impete quo, sese corio implicat ille colubri:
 Et lapsu, exuviisque refert, fremituque Draconem.
 Tum bonus Emmanuel vasto se corpore tectum
 Abdit, ut hoc Geticas defenderet objice glandes,
 Quarum diluvies illum petit: hæc ubi demum
 Desistit, Austriaci Turcarum in septa feruntur:
 Horum ope subvolvens immania membra Sabaudus
 Applicat ad vallum, quo scandere possit, & uti
 Pro gradibus; coeunt Turcæ, septumque frequentes
 Obsedere: oritur tum pugna acerrima rursus,
 Infensæque cadunt, cadunt & utrinque catervæ.
 N.22. Dum cruda hic feritur, dum pugna atrocior ardet,
 Est itidem inclemens bellum, faciesque pericli
 Communis, curat quâ Vittembergius alâ:
 Agmen ubi vires omnes intendit utrumque,
 Parque pari nifus, par confidentia certat
 Obluctata pari, non hinc, non inde remittens:
 Seque pari sensim perdens certamine constat.
 Et licet ad vallum se miles adegerit acer
 Germanus, quo nusquam alias certamine nixus:

B b b

Et

Et Thraces, quo nusquam alias ardore repugnant.
 Quæ sunt pellendis obfesso ex aggere turmis
 Teutonicis, pro se Ciconum quisque aggerat arma;
 Et decus & prodi gentis putat inde salutem,
 In quo quisque jacens cessat, neque fulminat armis.
 Martia nec vero virtus, & consona dextra
 Fortis Alexandri, quamquam ciet undique strages,
 Proficit ad belli summam; fremit ille, morasque
 Insolitas Thracis dudum sua fulmina passas
 Secum indignatus, quas nullum expertus in hostem est,
 Sævitur acerba furens, rabiemque e pectoris imo
 Excurrit: ut laudis stimulus, qui provocat ingens
 Pectus, ab effrænæ stimulo duplicetur & iræ,
 Et sic armetur gemino cum robore dextra,
 Post ubi suppetias jerit furor auctus honori.
 Tum ruit infestus gemino calcare subactus:
 Hinc furor, inde suas peragit dum gloria partes.
 At sibi fecit iter, sociis aperire nequivit:
 Cædere Strymonios, sed debellare negatum est.
 Nam quot Alexander perculsos dejicit ense
 Bistonas: aut totidem, aut duplos audacia reddit:
 Estque duum veluti semen mors simplicis hostis.
 Sic sese intrudunt gemini, quâ deficit unus.
 Prodigæ gens animæ gladio sese induit ultro,
 Dummodo distineat cursum, validique Magistris
 Interpellat iter, ne cætera turba sequatur;
 Unde foret demum spes conclamata salutis,
 Perditaque accideret gentis res funditus omnis.
 Turcarum insuetos sensus miratur, & ardet
 Ipse etiam insolitis succensus pectora flammis
 Vittembergiades, quòque est confertior hostis,

Hoc

Hoc furor accendit Juvenis præcordia major.
 Utque a congestâ flammæ vis gliscit aristâ,
 Crescit Alexandri fervor sic Thracis ad undam.
 At quamquam ediderit cumulatæ stragis acervos,
 Haud idem valuit sociis quoque sternere callem,
 Quâ simul effusum se cornu intrudere posset.
 Quippe per extincti Thracis, pugnantis & agmen
 Stat semper, turmis pateat ne trames apertus.
 Quin & pugnantum clamor, gemitusque cadentum
 Obtinet, ut parcas habeat, quas spiritus auras
 Ducat. ad hoc, pectus dum creber anhelitus angit,
 Multa obluctatas animas intercipit oris.
 Sic ubi dejecit spissum se milvus in agmen
 Sturnorum, admonitæ volucres vitare periculum,
 Natura dictante, globum glomerantur in arcum
 Collectæ, motisque alis, vocumque fragore
 Attenuant auras, quas densas concipit alâ
 Raptor, & his demtis omnis præcisa facultas
 Prædoni est, avium ne progrediatur in orbem.

N.23. Sed velut in cornu pendens res hæret utroque,
 Quâ licet haud plenas concedat Thracia palmas;
 Cunctando fata causa tamen, serique triumphi
 Dedecus Odrysiæ multo stat sanguine genti;
 Sic vertit medio successus in agmine dispar.
 Quippe ubi convulsis Thracum in munimina signis
 Movit Heisterus, movit Beverenus & unâ
 Bellipotens, plenoque gradu contendit in hostem;
 Incidit in nodos, contra quam credat uterque,
 Inviotos belli nodos, ubi restitit agmen
 Nequicquam obnixum, & semper cum cæde repulsum.

N.24. Clivus erat modico tollens fastigia dorso,

B b b 2

Ra-

Radices facilis, summum cuneatus acumen.
 Sic natum ingenio collem gens Thrassa redegit
 Castellum in faciem (quippe intra castra manebat:)
 Perpetuo hunc late vallo tura sepelit in orbem,
 Præterdixitque scrobem, ductâ quin fluminis undâ
 Fecit, ut a castris, velut intercisus, abesset:
 Inde locat tormenta super fastigia clivi,
 Et peditem in montis pedibus disponit, ut esset
 Præsidio: ne forte iugo commune periculum
 Cum castris, penitusque eadem foret alea martis.
 Hunc contra collem recta regione maniplos
 Egit Heisterus: sed longe excussa pilarum
 Ferrea tempestas stragem dedit: Austria pubes
 Obruta missilium nimbo vestigia retro
 Ni retulit, causæ est; quoniam concedere fato
 Vult eadem, nescitque loco discedere capto.
 N. 25. Fulminet, & glandes iteret suggestus in hostes:
 Teutonicum irritat potius, quam terreat iras.
 Haud mora, signa gradu rapiunt properantia pleno,
 Et vallo incumbunt: at valli a margine Thraces
 Lethalem explodunt sclopiis manualibus imbrem,
 Et dorsum interea collis non cessat ab igne.
 Ergo opportunus geminis, ictusque procellis
 Majore invehitur nisu, si scandere septum
 Austriacus possit miles, collemque subire.
 At quantum ardoris nostris accedit, id omne
 Diluvies ingens plumbi corrumpit, & augeat
 Perniciem: excitas vastat furor iraque mentes,
 Dum res asperior factu est, quam conscia virtus
 Jam sibi persuasit; nam vallo evertere Turcas
 Rem fore sperabant primi certaminis omnes.

Hæc

Hæc vero effectu quamvis transacta fuissent,
 Majus adhuc superabat opus, steteritque cruore
 Non parvo Austriacis ad summum evadere collem;
 Qui quoniam a primo refugit, propiorque secundo
 Est septo, immixtis poterant defendere turmis
 Bistones, & gravius victori offerre periculum
 Post palmam: verum tales attendere casus
 Nescit Heisteri, nec curat vividus ardor,
 Nec sortes acie mentis rimatur, at ensis.

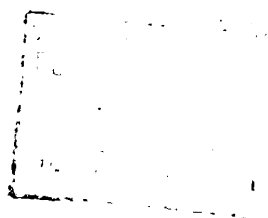
Pugna placet: gladium in Turcas rotat: ejus ab orbe
 Mors Turcis oritur, vitæ spes mortua cedit.
 Nec firmos adeo depinxit in aggere contos
 Hostis, & haud hostes adeo lorica fidelis
 Protegit, invicto cassis conflata nec ære est,
 Quæ furias tolerare, aciemque obtundere ferri
 Possit, Heisteræ robur vel vincere dextræ.

N. 26. Parte alia verò stimulis Beverenus honoris,
 Et flammis iræ indulgens, quæ corda subinde
 Provocat, in vallum ferus insilit; inde Gelonos
 Infestis oculis, rabido & clamore minatus
 Aggreditur gladio; sequitur foedissima cædes.
 At vero in dubio est, vocis num fulmen, an ensis
 Dediderit morti Turcas formidine, plagis;
 Non bene nam Ciconum visus discrevit, & aures,
 An prius acciderit vocis timor, ensis an ira,
 Clamoreve ictus, clamor prævenierit ictum;
 Lumine nam vitæ cecidit Thrax functus eodem
 Momento, quo lingua tonat, quo fulminat ensis.
 Hic verò excitus duplici terrore tumultus
 Exoritur Turcas inter: quo protinus agmen
 Solvitur ordinibus ruptis; sibi que implicuit se

Bar:

Barbara gens: alios alius superincidit, illi est
 In votis fugere, at profugum prævertere tentat
 Alter, & hac illac sese explicuisse laborans
 Hæsit, & ipse fugam movit timor, ipse moratus.
 Haud secus in claustris Taurus furiatus Iberis
 Si procul evadat, vulgique offendant in undam
 Ex improvise: Tauri sibi quisque veretur
 A cornu, primus propriæ modo quisque saluti
 Intendit studuisse, timor communis at omnes
 Quod docet, hoc uni prohibet; confusus ubique
 Cursus, ubique fugæ facies infecta videtur:
 Nec tamen interea Tauro datur ire facultas:
 Et sibi causa moræ est, alios qui concitat, horror;
 Dum cavet ipse suo natos terrore timores.
 Has belli ambages inter Beverenus in hostem
 Sævit, ut oblato (quoniam fors admonet) uti
 Tempore festinet: gladio ferus incutit ictus
 Fatifero, & quales olli fors obtulit hostes,
 Sic ferit. Autaffum cæsum, punctum enecat Effin,
 Dividuum Autaffo caput hinc, atque inde pependit:
 Effidis est haustum pectus: cadit ille supinus
 In terga, hic matrem rabido cum dente petivit
 Præceps in faciem, primus Scythæ, Grajus et alter:
 Nec galea Autaffum, nec thorax protegit Effin:
 Hic pugnae studet, ille fugæ: non subtrahit Effin
 Planta fugax, nec dextra minax sublatus & ensis
 Consulit Autaffo, citus occupat hostis utrumque.
 Aggerat his alios rursus; sed plurima turba
 Ut cadat e Turcis, eadem sarcire Latinæ
 Est impar gentis, quam prorsum absomit inertem
 Plumbea tempestas contorta e vertice clivi.

FRAN-

1 A septus, et 2 monte 3 Getas prior eicit, inde
4 EVGENIUS 5 claves a 6 Thracibus accipit 7 Urbis.

FRANCISCI MARIE CÆSARIS
EUGENIUS
SEU

MARIE VIRGINIS
PER EUGENIUM TROPHÆA.

Accesserunt argumenta AGNELLI DE AMATO
tum soluta, tum ligata oratione.

LIBER XII.

- N.1. **E**ugenius pro comperto habens quid distet campe-
stris a castrensi pugna abstinet pralio, visurus
quo eum majus periculum advocaret.
- N.2. Dilapsa jam nebula Eugenio aperit suorum stragem a
colle illatam.
- N.3. Socios ad certamen hortatus illuc advolat.
- N.4. Equitatus velocitas describitur.
- N.5. Adeo concitus assultus fuit, ut nulla fuerit Turcis
facultas iterum tormenta armundi.
- N.6. Momento Eugenius septum superat.
- N.7. Eugenii intoleranda virtus, inde Turcarum metus.
- N.8. Turcarum in aggere consternatio & cades.
- N.9. Ab Eugenio incussus metus Turcis momento ad uni-
versum priorem aggerem diffunditur: quo facto alii Du-

ces variis locis septum penetrant.

N. 10. *Eugenius post hac collem petit, & expugnat, & tormenta in eo posita verti jubet in secundum hostis aggerem.*

N. 11. *Mox alterum septum invadit, & extemplo superat.*

N. 12. *Quamquam eo Visirius se receptum, & o fuga collectas acies duxisset, & una acrius repugnarent, nihil tamen proficiunt.*

N. 13. *Aliatum Turcarum clades, & metus ab Eugenio incussus.*

N. 14. *In tam fœda strage strenuus Turcarum numerus in quadratum agmen coactus vittrices acies intactus perumpit.*

N. 15. *Conspicatur id Ferdinandus Bavariæ Princeps, & indignatur. Ejusdem oratio ad commilitones.*

N. 16. *Dum ruit petitum Turcas, obvius illi fertur Algizal Equitum Dux: inter eosdem pugna, cæditur Algizal, quo caso Fernandus in Turcas incidit, & prostermit, quod item præstant focii.*

N. 17. *Dispersi hostes in tertium se vallum effundunt, & iterum in fugam conjiciuntur.*

N. 18. *Eugenius quo loco collectos Turcas videt, illuc advocat, & fundit.*

N. 19. *Ubi Eugenius apparet, Turcæ vel eo viso, vel ejus nomine audito præcipites fugiunt.*

N. 20. *Eugenius Deo, & B. Virgini grates super integra victoria agit, & continet milites a prædandi libidine, & quibus ex causis id agat: tum levis armatura equitatum mittit, ut fugientes Turcas insequatur.*

N. 21. *Turcæ ex Urbe videntes sociorum stragem, & vexilla rapta, belli velut immemores jacent animis.*

N. 22:

N.22. Crescit illorum stupor a latitia Austriaci exercitus,
et iis ex causis Turca dedunt Urbem Taurani Eugenio.

N.23. Potissima vero causa ea fuit: sicuti enim Virgo fecit,
ne ardente pugna praesidium Urbis excacatum stupore
ferret opem sociis, invadens a tergo Caesareos, eadem
Virgo fecit postea, ut metu consternatum praesidium
ultrò intactam pene Urbem dederet Eugenio.

ALIUD EJUSDEM ARGUMENTUM.

Eugenius princeps septum, collemque vomentem
Lathiferos ignes superat: dein cætera pubes
Admissa est: reliquosque iniit cum Principe vallos.
Divæ Matris opus, dedunt quod Bistones Urbem.

LIBER XII.

Quid vero interea peragit, qua parte moratur,
 Qui caput, & Latiae est potior fiducia gentis,
 Spiritus ille ferox, animaeque ferocia vastae:
 Illa loci impatiens virtus, inhiansque periclis,
 Europæ columen, terror cladesque Getarum,
 Dic mihi, quandoquidem nosti Regina, roganti,
 Tu quæ pro meritis Coeli meliore recepta
 Sede sedes, foliumque tenes a Numine majus:
 Unde potens animus, virtus unde alta Sabauda,
 Divinus furor unde mihi est nil tale merenti,
 Quo raptus tantis me sperem exolvere rebus,
 Nec vereor belli vastæ succumbere moli:
 Dic quâ distentus curâ, quâ parte Sabaudus
 Se tenet: an stragem durat spectare suorum,
 Hærentesque loco, nec præcipitatur in hostem?
 Sed jam consilium paruit, mensque alta Sabaudi,
 Dum sedet, alterno flagrant ubi bella furore,
 Atque tenet multas dubium certamen in horas,
 Averfus campo penitus nec cernitur hostis
 Strymonius. Noras certe, Dux inclyte, noras:
 Et bene jam rerum prudens præceperat ante
 Mens tua; campestris qualis distantia pugnae
 Præsentia a bello crebra inter septa serendo.
 Quippe ubi contrahitur campis certamen apertis,
 In ducis arbitrio est, illuc præsto esse manipulis
 Suppetias latum, ratio quo dictat & usus,
 Nec scrobe Ductoris cursus intercipit agger:
 Evolat, evaditque celer, quoquo ire periculum

Ad-

Admonet , objectum virtute & disjicit agmen.
 Cum vero in castris hostes invadere clausos
 Est opus , a septis omnis præcisa facultas
 Ductori est , illuc celeres impingere turmas,
 Quâ res nata petit , bellique exegerit astus:
 Sed velut implicitus pedicâ subsistere debet.
 Nam si digressus lævâ , dextrâque recedat,
 Ut ferat auxilium sociis , vetat obvius agger:
 Nomine quo , paulum si forte excesserit idem,
 Ut circumveniens alio ferat agmen , id addit
 Partibus adversis animos , consternat amicas;
 Ignaris neutris , dum circumducitur agmen
 Cum duce , num terror , belli num verterit astus.
 Idcirco Eugenius voluit secedere paulum
 A pugna , nec cum reliquis sese intulit hosti,
 Ut procul assidens subjectas undique turmas
 Haud secus ac specula contemplaretur ab alta,
 Quâque sui irrumpant gravius , qua parte laborent;
 Qua parte inclinent hostes , quâque acrius instent.
 Cumque animadversus rerum status ante Sabaudo
 Non fuerit , donec nebulae caligine pulsâ
 Alma dies pugnae discrimina quæque retexit;
 Propterea Eugenius paulum cessavit , & ortus
 Opperiens lucis secessit ab agmine . Sed jam
 Extulerat croceos Titan ardentior axes,
 Et face purpurea geminas dimoverat umbras:
 Utque recens orta discussit lampade noctem,
 Sic latebras nebulae flammis detexit adultis.
 N.2. Ergo oculis lux certa suum cum reddidit usum
 Frustratum obtentu nebulae , cuncta agmina Princeps
 Ccc 2 Lumi-

Aëre transmissio propere rapiuntur in hostem:
 Haud secus effusis sonipes ruit omnis habenis,
 Extremam Eugenius fudit dum gutture vocem.

N.4. Vox fuit hæc tonitru, cujus sub fine cadentis
 Quot properant equites, belli tot fulmina tendunt.
 Non equites ferri dicas, non ire citato
 Impete quadrupedes credas; sed utrosque volare
 Præsidio alarum, quas binas addidit ira,
 Vindictæque ardor: geminis ita concitus alis
 Vel Dominus, vel fertur equus; neuterque volatum
 Notitiâ attendit plenâ: mens ignea quando
 Omnis in optata versatur imagine palmæ.
 Sed quamvis oculi, quamvis mens fervida palmæ
 Rapta sit a studio, cursus præcedit utrisque.
 Clara sub id tempus liquido tuba murmure clangit;
 Hujusat Austriacas acceptus clangor ad aures
 Accidit, & recreat vires & suscitât iras;
 Sed ferit Odrysiâs ferali carmine mentes
 Auribus admissus, lævum portendit & omen;
 Unde minas mortis, mortem adventare vel ipsam,
 Ac veluti moesti vestam clangoris ab alis
 Quilibet e Turcis credit, damnoque futuro
 Pallet, & ignotâ saliant formidine corda.
 Sic etiam gelido torpent terrore volucres,
 Accipiter pressio volvit cum sibila rostro.
 Sic Lea cum rugit, quamvis procul illa recedat,
 Omne genus pecudum genibus male succidit agris;
 Ipsa etiam terra ipsa labat: nec causa tremoris
 Est modo cornipedum pulsus, sed pene videtur
 A furiis equitum tremere, & concussa moveri;

Hæc

Hæc causa in primis glomeratur pulveris altas
 In nubes, studioque fugæ contendit in auras,
 Quod timet, alipedum pedibus ne perditâ prorsum
 Intereat, prisci que chaos redigatur in umbras.
 Quicquid id est: certe facies rerum horrida visa est
 Alipedum furor ille, soli tremor ille furore
 Ortus ab alipedum, nimbus niger ille tremore
 Natus, & e nimbo rumpens fragor ille tubarum.
 Quaque furor, terræque tremor, nimbusque, tubæque
 Terrorem incutiunt, ignes arserè minaces
 Aut oculis equitum, rutilis aut ensibus orti.
 Haud equidem magnis ausim committere parva,
 At si terrificum quicquam est, quod forte licebit
 Extremæ lucis summo conferre timori,
 Ut vero propius (verbis audacia desit)
 Exprimat horrorem tempestatemque malorum,
 Hoc unum est: utrinque tremor telluris, utrinque
 Fulminibus nubes gravidæ, terrorque tubæque.

N. 5. Dum vero hic equitum nimbus ruit, hostis ab alto
 Aspiciens clivo solitis incessere flammis,
 Non potuit, quamvis nixus: paulo ante pilarum
 Nam pluviam incusâ Bevereni in Principis agmen,
 Postea Strymonis spatium non suspectis equum,
 Pulvis ut ignipotens addatur, & ancea grando,
 Queis tubus armatus mortes explodere posset
 In turmas equitum, tanto volat impetè Princeps,
 Tam cito corripunt equites cum Principe longum
 Campi interstitium: Turcas juga montis habentes
 Sicubi frustratus, simili ratione fefellit
 Edonum visus Princeps, queis credita septa.

Nam

Nam Thraci intento longe medium agmen habere
 Non animadversus cardis novus accidit ultor
 Eugenius: quin ut sensus non ullus ad hostem
 Exitit adventus, sic intercepta facultas
 Pugnandi est; adeo firmus consensus, & acer
 Militis; & constans adeo fuit impetus iræ
 Ut licet obnixi (postquam sensere petitos
 Se Thraces) renuantque animi nudare timorem
 Impete conceptum subito, septumque tueri
 Contendant, frustrata secus spes cedit, & ausum
 It cassum: vires ultra furiosa procella
 Exitit assultus; neque sustentanda Gelonis.

N.7. Ergo nec exiguo spatio certaminis ulla
 Forma fuit: puncto clades evenit eodem,
 Quo fuit adventus, Turcasque involvit in unda
 Sanguinis, incubuit mortis ceu turbine nata
 Illa ubi tempestas: miseri videre Sabaudum
 Jam septo admissum, sed qua ratione subivit
 Haud bene compertum; nescit possessa timore
 Mens Ciconum, vallus fuerit num dirutus, an
 Corpore librato, atque ultra munimina jacto
 Trajectus fuerit turmis magnoque Sabauda,
 Expletane scrobes, foveis æquatus an agger.
 Sic Lamias multa si quis de nocte receptas
 Aspiciat tecto, suspensus torpet & hiscit,
 Non modo consilij, sed inops a lumine mentis.
 Nec tantum imbellis, verum quicumque timoris
 Thrax olim insolitus mortem neglexerat ipsam,
 Nunc jacet Eugenio viso; stupet inscius ergo,
 Victa peregrino trepidant quod corda pavore,

Sed

Sed trepidant tamen ; & quamvis vicisse tremantes
Summa ope contendat sensus audacia, nescit.

N. 7. Tam ferus Eugenio est , habitus truculentus & oris,
Sic oculos flammis gravidos , avidosque cruoris,
Voluit acerba tuens , moto sic corpore mortis
Horrorem , mortisque minas spirare videtur.
Non pascit Libyæ tellus deserta draconem
Ora resolventem , & vibrantem in vulnera caudam,
Lumina stent quamquã flammis , vomat ore venenum,
Et rictu intentet , collique volumine mortem,
Qui possit furias , gelidumque æquare timorem
Eugenii incussum vultu , ferroque minaci.
Nullus in Ismario fortis licet agimine , nullus
Respectuque gradus , stimulisque furoris adactus,
Qui , simul occurrunt , oculos tolerare Sabaudi,
Aspectumque pati valeat ; visumque videntque
Torpet , & invisæ jam sibila credit ad aures
Cuspidis , & dirum jam ferri ad pectora vulnus.
Nullus in innumero numero , tantisque catervis,
Qui minus elabi studeat , sibi siqua potestas
Facta fugæ ; at quoniam multis iter obstruit omne,
Quæ reliqua a tergo non dum conspecta Sabauda
Turba premit , profugosque ruens in bella reducit,
(Ut sæpe in spissis turmis;) hos funere Princeps,
Quandoquidem haud potuit mortis formidine , pellit;
Et ferro molitur iter : quâque alite cursu
Præterit Princeps , monumenta æterna supersunt
Belligeræ dextræ . gladiis ruptisque pharetris
Obsitus est campus : gladiis & pluribus hæret
Scissa manus , galeas passim , sectasque videres

D d d

Lo-

Loricæ , & claudit adhuc (miserabile visu)
 Abscissi capitis partem sub fornice cassis,
 Dividuas costas & thorax mordet hiulus.

Hic mutilis campus lumbis impexus , & illic
 Turcarum evulsis humeris ; nec strenua pubes
 Id tentat prohibere , potest nec plurima turba.
 Equis enim possit furias fregisse Sabaudi?

Si chalybe ex solido vallum , si membra Getarum
 Non ferro, non jam , verum ex adamante rigerent,
 Principis incursum possint superare , patique.

Spes sit rectori potius convertere navim
 Delatam in fluctus, ubi cardo vertitur orbis
 Oceano in magno , & rapida vertigine semper
 Obvius ipse sibi pontus ruit , atque recurrit.

Spes alat indigenas inhibere molaribus ante
 Niliacas undas , & aquarum frangere montes
 Oppositam molem , revolutaque faxa rotantes,
 Quam Turcæ Eugenij furias compefcere sperent.

N. 8. Sic partim extincta, & partim gens faucibus Thracum,
 Cætera se credit plantis & spiritus illuc
 Conternatus abit , pectusque exangue relinquit.
 Reliquiæ quamvis animæ sub limine mortis
 Dent etiam manibus motum : ceu cauda colubræ
 Affectare solet mutilæ ; sic utraq; palma,
 Non veluti quondam scuto metuenda , vel ense,
 Sed penitus nuda est , superas & jacta per oras
 Verberat aërios tractus adnixa , novoque
 Remigio Coeli se tollere tentat ad auras.
 Nec modo matura est , verum properata , notisque
 Omnibus infamis Ciconum fuga ; nullus ubique

Est

Est ignominiae miseris respectus, honoris

Nullus amor: cessitque pudor formidine pulsus,
 Quo ferus incumbit Princeps: cum Principe turmae
 Quam reliquae admissae septis Thracum agmina fundunt.

N.9. Nam satis Eugenius quamvis foret unus ad hostis
 Excidium, quando formidine protinus omnes
 Desolatae acies, profligatque manipuli;
 Non tamen illatae stragis, fusique Geloni
 Emeritas laudes uni sibi vindicat ipse:
 Dum timor incussus Turcis a Principis ense
 Continuo elapsus vallum pervadit in orbem;
 Is timor ut Turcis adimit spem funditus omnem,
 Sic idem ad laudis partem, partique triumphi
 Adscivit reliquas grata ad commercia turmas,
 Debellatque Getas, consternatosque Gelonos
 Exigit exturbans, atque agmina dissita fundit,
 Et vacua admittit demum statione Latinos;
 Unde procul pubes se Bistonis eripit, utque
 In praecipuum abeat, Princeps facit, ense trucidat
 Hic ille Ismarios, alibi formidine pellit:
 Sic & fulgetrum quondam de fulmine rumpens,
 Perpetuis flammis Coeli convexa pererrat,
 Quoque fugit per inane, metus luctusque sequuntur,
 Et ferit adstantes, abigitque timore remotos.
 Unde Getis ergo terror, vigor inde Latinis
 Crevit, & anterior quoquo se porrigit agger,
 Est fuga: Palphiades porro munimen inivit
 Primus ab Eugenio: comitem se Mercius addit,
 Promovitque furens versus in septa secundos
 Agminis: a laeva se Vittembergius infert,

D d d 2

Nec

Nec minus inducit medium **Beverenus** & agmen:

Tunc alij irrumpunt Proceres, alique Tribuni,
Ordinibusque frequens legio signa intulit omnis.

N. 10. Ut demum æqualis quavis victoria parte
Eugenio arrisit, volat ilicet agmine recto,
Et tumuli invadit dorsum, Tressa unde juventus
Austriacas turmas etiam tum glande petebat:
Quaque loci ingenium passum est, erexit equestrem
In tumulos aciem; verum terrenus, & æquo
Mons humero acclivis quâ demum desinit esse,
Non excendit, equi sed præcipitatur ab armo,
Et plantis insistit; eques Ducis acta sequutus
Præstitit hoc ipsum, & spatio superatus eodem
Pene fuit tumulus, primus cum dirutus agger
Succubuit: Threïssa manus nam segnior ultro
Se clivi abripuit pedibus, cum septa tuentes
Aspexit socias ingenti strage phalanges
Afflictas; Ciconum sed præsentissima pubes
Non solum insistit clivum defendere bello,
Sed morti objicitur, clades quos major ab ira
Excipit, & nulli ferri indulgentia parsit.
Sic ubi desertus partim, partimque subactus
Cæsareas collis turmas excepit; in hostes
Eugenii nutu tormenta eurulia versa,
Quorum opportunus jamdudum Thracibus usus
Non solum interiit, sed clades hostibus auxit:
Et jam maturat, quod distulit ante trophæa
Austriacis; dum rapta Getis tormenta Magister
Ignipotens illuc certa collineat arte,
Agminibus Ciconum ruptis ubi copia major.

Pon-

Pondere quin etiam bolidas graviore secundum
 Dirigit in vallum, quis septum excindit, & ictos
 Destinat excidio, Turcasque involuit eodem.
 At vero clemens adeo, mansuetaque clades
 Accidit Odrysiis a tempestate pilarum,
 Si bolidum stragem placeat conferre ruinae
 Illatae Eugenii gladio; defendere glandes
 Nam scrobibus Turcae poterant, a fulmine verò
 Principis haud quicquam tecti est; nil quippe remittens
 Ille suas furias uno contendit in ictu
 Ad vallum (explicitus victo jam monte) secundum.
 Dum vero tendit, sparsos non aucupat hostes
 Ad caedem, quos aut oculis, aut voce minatus
 Ejicit, & septis aliis impingit adactos.
 Excipit hos miles subiens, quem praeda vel ira
 Ad stragem exacuit; quando generosa Sabaudi
 Abnegat in fusos irasci dextera Turcas.
 N. 11. At ubi jam valli sese intulit ille secundi
 In septum, hic vires iterum revocavit, & iras
 Concipit hic iterum, multusque incumbit in hostes.
 Scilicet Odrysiæ quo major copia gentis,
 Quoque iter obstrusum magis est graviusque periculum,
 Hoc furor Eugenii gliscit sub pectore major:
 Estque loco stimuli moles discriminis ingens.
 Ut pelagus vento parens evoluit aquarum
 Cæruleos montes, quâ campos æquor apertos
 Explicat, in scopulos quâ vero offendit, ibidem
 Crebrior insurgit, cumulosque illidit, & instat
 Major hyems: arcem credas invadere faxi
 Velle, quot extollit fluctus, totidem agmina dicas,
 Et

Et vice missilium jactus asperginis ire :

Quin tuba ne desit , quæ rupes murmure plangit,
Exhibet hæc lituos vacua inter saxa frementes.

Haud aliter Princeps ; ubi pubes barbara cursu
Evolat effuso , & pugnam detrectat ; inermes
Præterit , infestos seque injicit acer in hostes.

N. 12. Nec levis est hostis numerus , cui septa tueri
Propositum ; hoc siquidem Visirius aggere stabat,
Huc se subductum pugna demum ille recepit,
Contraxitque manum belli discrimine functam,
Applicuitque aliis turmis , quæ nempe recentes
Viribus , & nulla socium formidine tactæ,
Pro vallo accinctæ stabant , belloque paratæ.
A quarum aspectu , & Getici clamore magistri
Increpitus miles , nuper palatus , & instar
Exanimis terrore , animos nunc colligit audax,
(Et quod raro alias) justis se digerit ultro
Ordinibus , pectus misto subit ira pudore,
Et profligatam pugnam reparare libido est.
Talis aper , quem turba canum premit , ille timore
Impulsus sequitur saltus , perque invia currit,
Donec in hospitium , quod acuto nactus odore est,
Incidat , hic aliis fretus se vertit in hostem,
Cognatumque pecus grunntu ad prælia cogit,
Explicat & frendens setas , & dente laceffit.
At pugnae eventum secus experientia fecit,
Ac fore sperabant Turcæ ; nam plurima Thracum
Vis illa , & numerus laudes ut Principis auxit ;
Si nil distinuit furias , palmasque moratus.
Haud mora , transiluit vallum , septoque receptus

Tot

Tot strages edit, numerus quot Thracius offert
 Obvius, infestis animis quot suggerit ira.
 Quin multis animam de pectore dejicit, ante
 Quam feriat; multosque, prius quam vulnera ferrum
 Lethifera infligat, jam territa vita reliquit.
 Nec modus est plagis; ferit ille a fronte, feritque
 A læva, a dextra, nec quicquam in vulnera cessat,
 Percussis donec pateat vasta area Turcis.

His ergo ejectis, quoniam jam deficit hostis,
 Quâ ruit Eugenius, pariter deferbuit ira.
 Sic ubi materies flammis alimenta ministrat,
 Crescit edax, donec seges illi suppetat, ignis;
 Sed tacet exustis sudibus jam denique flamma.

N. 13. Tum fusi Thraces, disiectus & ilicet ordo,
 Laxatusque globus magni virtute Sabaudi.
 Nam quoquo incumbit Princeps, atque incutit ensem,
 Et Thracem obtruncat, ferri violentia tanta
 Infiicti est, adeo latis discedit & altis
 Ismaridum corpus plagis, ut pectus hiulcum
 Conspicuum late Ciconas deterreat omnes,
 Et plagâ unius visâ vestigia centum
 Edoni referant, quotquot cinxere coronâ
 Extinctum, quotquot vastam videre cavernam.
 Ut lapis in stagni liquidam si mittitur undam,
 Continuo ad taxi casum salit humor, & inde
 Multiplices ducit natos ex orbibus orbes:
 In quibus angustus prior est, quique excipit alter,
 Grandior: inde alii gyro majore sequuntur.
 Sic & quo cecidit cuspis furiosa Sabaudi,
 Ad plagam socii propior quicumque cadenti est

Ex.

Excedit, tum de inde alius se proripit, inde
 Effugiunt, quotquot vulnus crudele tuentur,
 Et varii apparent profugis a Thracibus orbes
 Inscripti, rapido sese eripientibus ensi:
 Orbibus & punctum ductis facit Italia cuspis.
 Abstinet a nudis Princeps de more Gelonis,
 Atque in confertos mentis generosa libido
 Illum agit, hos contra tacitas rursus excitat iras,
 Ensis et aspectu Getici furor ilicet ardet.
 Sic flamma in filicis venis obstrusa coruscat
 Æris ab occurſu, calcis sic inſitus ardet
 Æſtuat exultans, ſi contra invergitur amnis,
 Nec fracto capitur ſaxo; viſque ignea bullis
 Rumpitur, & canum glomerat ſuper aſtra vaporem.
 At quamquam accendit Princeps, aut exuit iras,
 Ut ſolet: armatus, ſive obuius hoſtis inermis:
 Ut ſolet, & miles parili rotat arma tenore,
 Atque indiſtinctâ damnat Getica agmina clade.
 Altera tunc ergo (neque enim eſt cur pugna vocetur)
 Contingit clades, an cladiſ nomine digna
 Non erit? antiquum potius chaos eſſe videtur,
 Quod rerum ſpecies informi involuit acervo.
 Lux illa armorum tacuit, quæ lumina flammis
 Perſtringens ipſo potuit terrore placere.
 Signa tot a variis diſtincta coloribus olim,
 Illita purpureo nunc tantum ſanguine ſordent;
 Sanguine ſi multo tellus diluta cruorem
 Egerit in rivos, rebusque impertit habendum.
 Quin pro tot caſis illi violentia tanta eſt,
 Ut non inficiat ſolum, ſed volvat & arma,

Quæis

Queis fuit effusus; dicas sensum esse cruori
 Exanimi, cujus fuerat dum viveret expers;
 In sua nam vegetus, bellicque cupidine cæcus
 Fata ruit, dextræ robur dira arma rotanti
 Dum dedit, extinctus nunc demum averfus ab armis,
 Hæc alio evolvit, ne cedant rursus in usum,
 Thracis an in damnum? quod certum protinus instat,
 Austriacos contra quoties Thrax utitur armis.
 Sive indignatus sanguis, quod inutilis ensis
 Nec sibi præsidio fuerit, nec nōxius hosti,
 Inde loco poenæ gladium devolvit in æquor;
 Perdat ut in pelago Geticæ instrumenta ruinæ.
 Corpora sed Thracum prohibent decurrere rivos
 In mare, sublimes æquantia corpora ripas.
 Ille igitur campus, fuerat qui nuper amictus
 Tot juvenum exuviis, variis spectandus & armis,
 Quo mortale genus visum fuit omne coisse,
 Nunc maris est instar, mortis quō durior ira,
 Ut genus humanum posset delere, coëgit.
 Victorum ex oculis facies hæc horrida rerum
 Non solum expressit lacrymas, animisque dolorem,
 Ast etiam injecit timidos sub pectore sensus:
 Diriguit cruor unde, comæque horrore steterunt;
 Inculsatque suum pubes Germana furorem.
 N. 14. Dum timet & victor tam sava in imagine mortis,
 Ecce tibi Ciconum se copia cogit, & inde
 Vindictæ stimulos animis collegit, & ignes,
 Unde metus fuerat, victorque expalluit unde.
 Nec mora, fit cuneus validum contractus in orbem,
 Orbis ab extremis gladios extare videres
 Commissos sclopo, luctumque & fata minantes.

E c c

Hic

Hic Thracum numerus medios transire per hostes
Tentat , & effectu ; siquidem quoquo illa procella
Perculit , Austriacis ut circumventa catervis,
Perrumpit furibunda , & trajicit integra casus.

N. 15. Aspicit hoc agmen medias pervadere turmas
Teutonicas , equitum rapida dum primus in ala
Vindelicus Fernandus agit , dum Bistonas urget
Arduus, arma rotans , speciem nec passus iniquam est;
Sed furor erumpens animo prodivit in ora,
Impubesque pudor vultus infecit , & ira
Pectore jam major , plenoque in corde morari
Impatiens . talis nubes suffecta rubore,
Ut primum illuxit , pelagi se attollit ab oris:
Turritosque sinus fluvij , & fulmine fætos
Per Coelum, instantis nimbi prænuntia, volvit.
Tunc sic ad socios ora indignantia solvens
Fernandus fatur : Nusquam hæc victoria constat
Integra, si fructus sequitur, tamen indiga laudum est:
Quin & vertetur , sic debellasse , pudori.
Omnia dum terror , dum cædès obtinet atrox,
Illa manus Ciconum stimulisne intacta timoris
Ibit , & obluens eadem victricibus armis
Læta suum facinus referet , gentisque Latinæ
Segnitiam carpet , patrias ubi tendet ad oras?
Nunquam erit ; æquali damnentur funere Turcæ,
Et decus armorum macula redimatur ab ista.

N. 16. Hæc ubi : quadrupedi subiecit ad ilia calcar:
Verbere quo sonipes solitus transmittere campos
Ad primæ imperium vocis se proripit , Euroque
Ocyor est fuga ; cumque volet perniciosior aurâ,

Fer-

Fernandi furiis tardus, segnisque videtur:
 Castigatque moras scuticâ, frænoque fatigat.
 Dum rapidus ruit in Cicones Fernandus, it illi
 Obuius Algizal, acies qui ductor equestres
 Egerat, Inachiae lectas e flore iuventæ.
 Hic ubi Vindelicum vidit decurrere solum,
 Prægressum socios, & prorsus ab agmine toto
 Sejunctum (quando sequitur vestigia longe,
 Si minus assequitur Dominum gens Norica juxta)
 In furias arsit: nec passa est conscia virtus,
 Ignota aut potius non passa superbia cordis,
 Septus ut agminibus tantis hostem ille maneret:
 Nec mora, proripuit sociis, seque obuius offert:
 Atque ubi deventum, dictis sic increpat ultro.
 Haud equidem occurri, quoniam me vana libido
 Incessit puerum ferro jugulare protervum;
 An tanti es, nostri gladii quem digner honore?
 Non ferrum, sed fustis equum qui verberat, ictum
 Te creber feriet; stolidos nec verbere sperem
 Correxisse animos, scuticis his ipse sequentes
 Exacuam socios, ut flentem avertere virgis
 Festinent, solusque illos sic sternere possim,
 Te cæso qui terga darent. Tum Noricus Heros
 Sic contra: Auxilio socium demittere morti
 Si te deberem, scuticas & rite mererer,
 Et mallet: cuneus porro tuus ille videbit;
 Nam tibi non dabitur, quis proterat agmina solus.
 Dixit, & ante sonus vocis quam totus ab ore
 Prodierat, rapidus per Cælum sibilat ensis,
 Nec prius Algizal ea sibila fronte diremit,

Ecc 2

Et

Et vulnus retulit, quam voces terminet auris ?
 In caput incutitur violenti turbinis instar
 Ante necem latura, ferat quam funeris omen
 Vindelici romphæa : sonat sub fulmine cassis
 Turcica, & admittit gladium jam pervia; transit
 Ensis, & intrusus secuit caput : impete ferri
 Dissiluit conus galeæ, cristæque comantes
 Avulsæ per inane volant : tum Fama volantes
 Collegit pennas, & partem accommodat alis,
 Ocior ut tanti facti vulgaret honores:
 Vindelicæ gentis pedibus partem addit, ut ire
 Maturent. Verum princeps Fernandus in hostem
 Incubuit : sepem gladiis Thrax objicit actam
 Ante oculos & pectus equi, quibus ille paratis
 Indueret sese, si cursum intendere pergat.
 At pede quadrupedis Juvenis magis impigra dextra
 Incursum prævertit equi, præcidit & hostis
 Consilium; incusso gladii nam demetit ictu
 Scloporum tubulos, unde altus prominet ensis.
 Sic jam detorsis gladiis evanida sepes
 Facta, nec incurfus habilis prohibere ruentis
 Principis : invadit densos tunc ille Gelonos,
 Et partim alipedis celeri ruit impete, partim
 Ense necat: late cumulo tumulantur eodem
 Ictus eques, revolutus equus : quâque hispida sepes
 Jam fuit, armatis illic consurgit & armis
 Mons ingens: Ciconum nec quicquam proficit ardor;
 Quamquam ignominia justas acuatur ad iras
 In cote, illati quamquam glomerentur ab omni
 Parte, & diluvio semper majore rebellent,

Instan-

Infantemque petant tercentis ictibus hostem.
 Ille sua virtute magis, quam rectus ab armis,
 Quæ chalybe invicto digiti duxere magistri:
 Ille inquam, aut alio deflectit cuspidis ictus
 Odrysiæ, opponens majori robore ferrum:
 Bistonidum aut enssem mediis obtruncat in auris
 Exceptum, aut gladio dextram furatur adamantam,
 Aut animam dextræ trajecto corpore tollit.
 Si quis at evadens gladiis e millibus unus
 Loricam expugnet, Juvenis frustratus & artem
 Infigat plagam (neque enim prohibere facultas
 Est ope mortali gladios a corpore mille)
 Ille vel acceptum simulat, vel negligit ictum,
 Amplior aut animus nescit sentire dolorem,
 Suppetit aut animi virtus innata dolori.
 Undique tinnitus lorica obnoxia centum
 Fulminibus reddit, funditque attrita favillas,
 Undique contusa est, nec ab una parte dehiscit,
 Admittitque enses: quorum de vulnere sanguis
 Dum sequitur: constant unus vultusque colorque
 Fernando, pugnae constat præsentia cordis,
 Inque Getas odium, spes & concepta trophæi.
 Dum vero impavidus bellum ciet ille feritque,
 De vice pugnantis metuens Ducis ingruit ala
 Norica, & illatis incumbit fervida signis,
 Intentosque Getas unum demittere morti
 Aggreditur, pergitque vias injisse paratas
 Fernando: tunc ergo animis cecidere Geloni,
 Tum spes damnatur, tum confertissimus ordo,
 Disiectus: quo quemque suus tulit impetus, illuc

Ef-

Effluxere , petunt reliquum recto agmine vallum:
 Ultimus is vallis , vallique novissimus agger,
 Et quem præterea Thraci spes nulla receptus:
 Sed pauci tenuere , premit Dux Noricus hostes,
 Et ruit hac , illac , & sanguinolenta Getarum
 Urget agens , pariterque urgens agit agmina calce
 Quadrupedans equus , atque impacti pectoris ictu
 Impellens resupinat humi , revolutaque tundit.
 At vero interea pubes nil segnior instat .
 Vindelicûm , cursuque fugam prævertere Thracum
 Occupat , obiciens sese ad divortia callis.

- N. 16. At quamquam ex horum numero victoris ob iram
 Vix quota pars abiit , adeo fugientibus instant
 Vindelici , multis aliis ex agmine Thracum
 Capta salutaris cessit fuga ; quippe tot hostes
 Plus opportunum fuerat fudisse catervis
 Austriacis , fufos meritæ quam dedere morti.
 His incrementis sed demum in septa receptis,
 Nil animi accessit Turcis , queis tertius agger
 Contigit : at potius miseris roburque vigorque
 Defluit , alterius damno sua quisque pericla
 Metitur ; studium est proprio indulgere timori,
 Cum procul a jugulo ferrum est : * sit tûtiôr alter,
 * Quo magis intrepidus subiit discrimina martis:
 * Audaces timeat , timidos fortuna repellat:
 * Plurima spes illic , ubi conclamata videtur.
 Una salutaris Thraci fuga creditur , una
 Hæc sedet , & renuunt proprio emendare periclo
 Alterius culpam ; nec , si pugnare libido
 Incessat Thracas , qui tertia septa tenebant,

Con-

Contraxisse licet pugnam ; nam prægravat ingens
 Viribus integros turba illa incondita Turcas,
 Quæ duplex numerus secum rapit amnis ad instar
 Invitos , quam nec septis admittere fas est,
 Nec prohibere datur , sic illa impacta timore
 In castra invehitur : timidis violentior instat

N. 18. Contemtim Eugenius , non cladis ductus amore,
 Sed timor ut crescat gravior majorque tumultus.
 Unde Getæ effusi certam , & sine sanguine palmam
 Concedant , nudumque suo jam milite vallum.
 Ergo hoc consilio Princeps quoquo aspicit hostis
 Aut plenas constare acies , aut sistere gressum
 Audentes , seque ad pugnas accingere densis
 Ordinibus , volat ille ferox , seque injicit inter
 Bistonas , erectumque alte suspensus in ensem
 Lethiferum infligit violento turbine ferrum :
 Fulmine quo solvit cuneos , atque agmina laxat.
 Ceu quondam varijs rapitur cum pinus ab undis
 Hac , illac agitata , latusque afflicta procellis,
 Rector ut evadat tumidos securior æstus
 Composito occurrit , rostrumque obvertit in undas;
 Quo facto venientem hyemem sublimior alnus
 Præterit exuperans , molëmque innoxia transit
 Cæruleam. Thracum cuneis sic sponte Sabaudus
 Incidit , & juvenum quâ densior unda superbit,
 Dividit irrumpens ferro , transitque solutam,
 Mille vias iniens velox , iterumque remensus:
 Nunc abit ad dextram , dextraque in parte Gelonis
 Disjectis: cursim ad lævam divertit, & inde
 Regressus , Thracum cuneos post terga manentes,
 Ur-

Urget , & in densos violentior irruit hostes.
 Ut puer excipiens Phœbææ lampadis ignem
 Contractum in speculo , speculum quo dirigit ille,
 Orta repercussi radiis , & imagine Solis
 Lux fugit , itque vias varias , fallitque tuentes,
 Ante locum tenuisse suum , quam tendere visa;
 Aëre nam nitido radios qui præstitit , aufert
 Phœbus , & occultam majori lumine perdit
 Æmulus , in solis passus constare tenebris.
 Sic etiam Eugenius celeri volat impete raptus,
 Quâ maior Ciconum pubes collecta pericli
 Admonet , & junctis prius incidit ille manipulis,
 Quam visus fuerit cursu transmittere campos.
 Ipse equus haud fræni jussu , nec verberis ictu
 Admonitus , quâ conspexit constare cohortes,
 Adsultim Eugenium raptum vehit ; ille ubi uenit,
 Indigus haud gladii est , visos percellat ut hostes,
 Quos uno aspectu , vel nomine disjicit uno.
 N. 16. Nā simul ac Turcis propior jam jam imminet, omnes
 Eugenium Eugenium clamant timido ore Geloni:
 Nomine quo terror natus Thracum agmina fundit.
 Palantes Turcas , obcæcatosque pavore
 Aspiceres passim , revolutaque signa per agros,
 Quâ semel apparet , resoni quâ fulminis instar
 Eugenii accipitur nomen ; sic ordine rupto
 Di versi fugiunt pueri , si forte Magister
 Ex improvise veniens gradiatur arenâ,
 Ludus ubi , & lepto fervent certamine nugæ.
 Viue diu , magnæ nimium dilecte Parenti
 Inclyte Dux , gladios inter quem Virgo facesque
Assc-

Afferit immunem , cujus dat fulmina dextræ,
 Fulmina Bistonis non eluctanda catervis,
 Et conjuratum cogit servire Pavorem
 Thracis in exitium , cujus cum denique pallor,
 Æqualisque fugæ facies comperta Sabauda est;
 N.20. Substitit , & grates Superis , magnæque Parenti
 Ad Cœlum erectis oculis persolvit : & inter
 Solvendum exutus sensim fugit exul ab ore
 Terror , & innatæ surgit pietatis imago,
 Et castis oculis lacrymæ liquuntur obortæ,
 Queis filet extinctâ terror Mavortius irâ:
 Nec gladio interea dextram , nec casside frontem
 Exuit Eugenius , verum collectus in armis
 Perstat ; & ut fusi Turcæ , nihil ille solutus.
 Exin majestas habitu revocata severo
 Oris , & ingenitæ rediit gravitatis imago:
 Atque ita compositus vultum prius imperat ipse,
 Edictum voce jubet præconis ubique,
 Vel prædâ abstineat miles , vel duret in armis,
 Instruetaque acie , ceu rursus ad bella paratus.
 Norat enim cauti norat mens alta Sabaudi,
 * Quod cum neglecta est , recipit victoria casus:
 * Et virtutis opus prædæ plerumque libido
 * Corruptit , Mavors spolians sæpe agmen ovansque
 * Perculit a victo , & belli spes tuta patrati
 * In cladem evasit ; fessis tum cura Sabaudi
 Militibus metuit , quorum labor improbus horas
 Ad quinas tenuit : paucis quin insuper idem
 Est veritus , Thracum poterat vis magna recensque
 (Tertia nam fugiens acies cessarat in armis)

F f f

In-

In prædam effusos, lassos paucosque maniplos
 Sternere Cæsareos, & clade rependere cladem;
 Ni pede suspenso, & prædæ spe miles adempta
 Surrigat intentas aures, vocesque, pedumque
 Accipiat trepidus sonitum, ni lumina volvens
 Exploret, studeatque hostis cognoscere fraudes.

* Quam prudens timor ante tubâ est: tam stultus inersque,

* Si mentem invadit, postquam sonus impulit aures.

Sic Pedes, armorum gravium distractus Equesque

A præda Eugenii jussu, dein imperat idem

Pannonicæ ut gentis levis armatura, fugæque

Expertæ juvenes Turcis instare sequantur:

Neu capto absistant, donec nox explicet umbras,

Et donec dirimant subeuntia sydera stragem.

Pœones ut jussi vadunt, lateque vagantes

Excipiunt Turcas, extrema vel agmina carpunt,

Luctibus & luctus, & clades cladibus addunt.

N. 21. Quid vero interea quid Thracum exercitus urbis

Præsidio addictus, tenuit dum pugna, peregit,

Dum pugnam excepit clades? anne auribus ille,

Anne oculis captus, mentis num luminis impos?

Quin sociæ exitium gentis de moenibus hausit?

Aut quin aspexit, quin mente expendit, & inde

Collegit propriæ discrimina certa salutis?

Aggressusque hostes, juxta sociisque, sibi

Consuluit, quando belli spes integra ferret?

Cur exin veluti somno revocatus ab alto

Se sibi restituit, strages ubi fœda remisit?

Quodque mali impendat, sociæ post funera gentis

Tum demum advertit, stragem tum denique novit,

Tum

Tum timor instantis damni , certique pericli
 Præsidii mentem strinxit , tunc arguit hostem
 Explicitum pugnâ majori in moenia nisi
 Venturum , & merito sumturum sanguine poenas.
 Nam simul atque abiit fumus , pulvisque resedit,
 Atque aperit stragem Turcis spectantibus Urbis
 E muro , miseri relegunt strata undique cæsis
 Arva cadaveribus , tumidosque e sanguine rivos,
 Membrorumque struem , stagnatiaeque arva cruore:
 Idque argumento est , spem conclamare salutis.
 Parte alia vero (visu miserabile) lustrant
 Primorum exuvias , capitisque insigne thiaras,
 Et capita ipsa ducum madidis defixa sarissis:
 Agnoscunt , alioque avertunt lumina flentes,
 Ast inibi occurrunt oculis præpostera pressis
 Tormenta in plaustris , tormenta abrupta , Getisque
 Jam nimis infauſta , & venientia desuper Urbem.
 Ut vero aspiciunt vexilla erepta manipulis,
 Non ea sed tantum , quæ Lunam inscripta referrent,
 Raptari per humum , coenoque & sanguine foeda;
 Ast etiam Alipedum caudas (venerabile signum
 Thracibus)impexas vittis auroque decoras.
 Vana superstitio , nec committenda uel ipsiſ
 Jumentis , quorum sectas colit impia caudas!
 Hæ simul apparent laceræ , coelique per auras
 Contemptim jactæ: vultus & lumina Turcæ
 Has contra obvertunt , fixisque obtutibus hærent
 Attoniti : rumpunt lacrymis suspiria mistis,
 Ingemuere : supet sanguis terrore , rigentque
 Bistonidum cirri , & gladii cecidere remissi.

Fff 2

Tum

Tum pugnae exactae ceu praesens ingruit horror,
 Jamque recrudescit viuis, mentique recurrit:
 Subjectamque oculis credit se cernere stragem
 Praesidium: veluti praesens ferit horridus aures
 Allisi crepitus gladii, quaestusque cadentum.
 Quin capite e lecto gemitus prodire videtur,
 Qui monet, ut dedant Urbem, cedantque Sabauda.
 An melius lingua Procerum capita ipsa loquuntur?

- N.22. At quantum iniecit species funesta timoris
 Praesidio Ciconum, tantum cumulatior ardor
 Austriadum, plaususque, & ovantis gaudia gentis
 Incutiunt: ultra solitum nam terror obortus
 Laetitia ex ipsa Germano spirat ab ore.
- * Sive animos, animisque minas victoria reddit
 - * Victori, victos animus seu deficit: unde
 Insolito credunt hostes ardere furore,
 Haud sustentandis & scandere viribus Urbem.
 Nec penitus delusa fides: nam flagrat honoris
 In corde Austriadum, quamvis extincta cruoris
 Jam sitis Odrysi: pleni studium ergo triumphi
 Caesareis est calcar, * habet quoque gloria calcar;
 - * Haec animos acuit, stimulosque in pectora condit,
 - * Audentesque facit, murumque iniisse paratos;
 Integer ut constet, nec rimis ille dehiscat,
 Inde Getae falsi credunt, jam scandere turres
 Austriacas Aquilas: ventisque inflata secundis
 Dum signa aspiciunt liquidas fluitare per auras,
 Non vento impelli rentur, sed tendere veris
 Romanas pennis Aquilas, metuendaque velle
 Signa super trepidos Urbis depangere muros.

Qui

Qui fluit e gladio sanguis flamma esse videtur,
 Ducentemque comas jurant, ignesque vomentem.
 * Usque adeo visus, & mentem fascinat horror,
 * Quæque animus timet, illa oculis spectare videmur!
 Hoc rerum aspectu, & turbatus imagine mortis
 Thrax sibi persuasit; quod si non dederet Urbem,
 Urbe expugnata, se clades æqua maneret,
 Quæ stravit socios; hinc jam sævire Sabaudum,
 Edere jam foedas credunt per compita strages.
 N. 23. Sed quid ego hæc, multas inter nondū eruta veri est
 Causa mihi: nunquam tanti fuit horror ab hoste
 Mortali incussus, talem qui proderet Urbem.
 Nempe ea (Taurunum referas si rite subactum
 Ad veram eventū causam, & meliora sequaris)
 Nempe ea, quæ Turcis oculos obstruxit & aures,
 Cum pugna arderet, mentis quæ lumen ademit,
 Quo minus auxilium sociis in tempore ferrent:
 Hæc eadem Virgo sensus submisit; at una
 Reddita mens Turcis alia ex ratione laborans.
 Ad rerum eventus olim, nunc cæca timore.
 Hic timor evicit, perculsi ut militis æque,
 Consensusque Ducum victori traderet Urbem
 Foetam armis, muro invictam gravidamque catervis!

LAUS DEO, & B. Mariæ V.

AD AUGUSTISSIMUM
CAROLUM

Ob Hospitium extructum ægrotis militibus
Dominici Cæsaris, qui est alter Poetæ Frater

EPIGRAMMA.

A Titulis aliis alii præconia quærant,
Ut Caroli laudes expediisse queant,
Sive quod ad fasces Leopoldo iudice natus,
Indice quod Pueri legit in ore Pater.
Sive quod imperii maturus fascibus implet
Omen, an excessit vel pia vota Patris?
Dum manus æqualis passim monumenta trophæi
Impressit, nulli non toleranda manus.
Dum magna exhibuit virtutum insignia pectus
A scelerum nullis inficienda notis.
Quis vero instituet monumenta æquantia dotes?
An modo qui poterat, condidit illa sibi?
Tectum augustum ingens, miles cui faucius hospes,
Indicat; ad laudes inde petenda seges.
Hinc nisi quærantur, vel amica silentia tecti,
Vel taciti miles vulneris ore dabit.
Et velut Hospitium referet Pietatis honores,
Hospes belligeræ sic monumenta Manus.

AD

AD SERENISSIMUM
EUGENIUM

Post inducias Turcis datas ægrotantem

Ejusdem Dominici

EPIGRAMMA.

PAx ubi supplicibus concessa precaria Turcis,
Et labor et belli triste remittit opus,
Quid vult Eugenij virtus, quod febre laborans
Cessat, & in lecto decubuisse potest?
Qui vegetus flammæ inter, mortisque pericla
Constitit, huic vires omnia nata premunt?
Cui modo de partis merces referenda triumphis,
Bellica cui fuerat gloria danda, jacet?
Ah jacet, & causa est; animi nam martius ardor
Impetit Eugenij corpus, ubi hostis abest.
Fallor, an haud tales ardor suus excitat æstus?
Dius at, & diæ Religionis amor.
Redde Viro turres, queis Lunæ insignia vellat,
Queis Crucis affigat signa verenda, valet.

EXCELLENTISSIMO

ANTONIO RAMBALDO

Comiti Collaltino, Poëtarum Principi & Patrono

C. & C. Majestatis intimo Consiliario

Poeta Librum suum dat & commendat.

E L E G I A.

Quid Liber expalles Italos transmittere fines,
Orbis & Austriaci tædet adire plagas?
Non equidem inficior, patriis ignotus in oris
Qui fuit, haud alibi cognitus hospes erit.
Hos at solve metus, aderit Patronus, opemque
Sponte tibi, quamvis non mereare, feret.
Præsidio Rambaldus erit, timidumque fovebit,
Et tibi sub tali Præside cedit honos.
Est illi ab genio, studii communis amori
Dum servit, Vatum consuluisse choris.
Ut sibi promeritas gemina ratione Camœnas
Obliget, ex æquo dum fovet, atque colit.
Nec colit ex trivio, primoque e limine portæ,
Ast illi Aonidum sanctior aula patet.
Lynceus in studiis idem; sua multa supellex
Nil habet extritum, deteriusque nihil.
Huic Vatum ut proceres omnes assurgere gaudent,
Sic omnes meritum concinuisse timent.

*

11

ELEGIA.

Id cave tu studeas; satius vel quippe filere est,
 Aut Alii expressis vocibus ore loqui.
 Ast adeas timido similis, plenusque pudoris,
 Purpurâ sit minui vicia pudore tui.
 Hoc ubi præstiteris, submissa voce rogato,
 Te Caroli ad sedes Eugenique ferat.
 Id tum subicias, aliud sibi fingat agendum,
 Nec te consulto tendat utrique manu.
 Quippe ubi te cernes, Cæsar, Ductorque Sabaudus,
 Ni modo me genius fallat, uterque petet.
 Et petet, & releget pariter, si forte vacabit:
 Ni vacet, has partes ipse Patronusaget.
 Quasque refert Caroli laudes, & facta Sabaudi,
 Eloquio amplectens uberiore canet.
 Et tibi; quod pretium, quæ cultas gloria musæ
 Destituit, plusquam poscis habere; dabit.
 Nam tua dum volvet, dum carmina fundet ab ore;
 Mellito reddet nobiliora sono.
 Sic etiam Bacchus rutilo si destuat auro,
 Nescio quod referat, quod decus inde trahat.
 Ast ubi pagellam veniet Rambaldus ad illam,
 Quæ Carolo Puerum vaticinata fuit:
 Ne timeas, fraudata fide simul omnia Cæsar
 Audiet, obsequii culpa sit ista tui.
 Hæc studio Carolus nostræ commenta remittet,
 Proferet ad partus & tua vota novos.
 Unguibus has equidem volui convellere chartas,
 Tangere sed vetuit spes mea freta Deo.
 Ita mihi, an Caroli meritis tot Pignora spondet,
 Quot satis, ut regnis dividat ille suis?

Nec

ELEGIA.

Nec Liber in dubium revoces, quin talia possit
 Rambaldus, quin hæc exhibuisse velit.
 Solus an ignoras hunc quo dignatus honore,
 A Bojis Carolus dum sua testâ petit?
 Tum sua Rambaldus concessit ad oppida velox,
 Unde iter Austriadæ prætereuntis erat.
 Quin etiam Eugenius vadit comes: hospes & illi est,
 Dum peragit cursus menstrua Luna suos.
 Mox ubi se retulit, divertit ad oppida Cæsar,
 Oppida Regali clara futura pede.
 Hic ille expediit tali convivia luxu,
 Et tot in ambrosiæ pocula fudit opes;
 Solus ut Austriades posset tam multa mereri,
 Et Collaltiæ dextera sola dare.
 Idque parum, ut Caroli studiis occurrere posset,
 Et dextræ varias apposuisse feras.
 Quotquot alit passim silvis Germania, quotquot
 Cæsaris ad fulmen credidit esse satis;
 In nemus adjectum tot adaëtos compulit Urso,
 Immitesque Lupos, fetigerosque Sues.
 Miratur numerum Cæsar, paucisque peremptis
 Cessat, & extinxit copia visa sitim.
 Hinc ut Rambaldus Carolo gratissimus olim,
 Factus ab officio carior inde fuit.
 Ergo age, vade Liber tanto confide Patrono,
 Ad Domini tutum te feret ille pedes.
 Mox idem Eugenio, cui nullus gratior alter,
 Offeret, oblato sufficietque decus.

INDEX PROCE RUM.

- A** *Alban* Althanus Legatus fol. 130. 131.
Alban Althanus Michael Vvolphangus Cardinalis , &
 Neap. Prorex a fol. 131. usque ad fol. 135.
Arrach Arrachius 148. 223. 224. 357.
Baviera Maximilianus Noricus , vel Vindelicus Dux , & Elector
 a 52. ad 65. 117. 118.
Baviera Carolus Bavariz Princeps a 116. ad 118. 257. a 285.
 usque ad 294. 388.
Baviera Fernandus Bavariz Princeps a 285. ad 294. 319 402. -
 ad 406.
Bereis Bereittus 135. 173.
Bevern Beverenus Princeps 147. 235. 237. 241. 242. 257. 379.
 391.
Bonneval Bonnevalius 149. 150.
Braune Braunius 150. 151.
Cajeta Franciscus 99. 111. 112.
Carapha Joannes 99. 110. 111.
Cardenas Fernandus de Cardenas 303. 304.
Carolois Princeps Gallus a 280. ad 282. 339. 340. 341. 388.
Crois Croisus 135.
Condrecoart Condrecourtus 135. 173.
Darmestot Darmestatus 129. 130.
Dann Virrigus Dianus Prorex Nap. 148.
Dann Daunus Junior 148. 149. 223. 224. 357.
Detine Detinus a 270. ad 273.
Dombes Dombesius 281. 282. 339. 340. 341. 388.
Ebergeni Ebergenis 136. 357.
Elisabeth Elisa Augusta 103. 104. 105. 106. 107.
Emmanuele da Portogalla Emmanuel Lusitanus 112. 113. 114.
 215. 216.
Emmanuele di Savoia Emmanuel Sabaudus 115. a 373. ad 377.
Euben Eubenus 319. 320. 322.
Falchestein Falchesteinus 135.
Foch Antonius Fochius de Cardona Valentis Præsul a 227.
 ad 229.

Fri.

INDEX PROCE RUM.

- Fridericus Augustus Saxonum Dux, nunc Poloniae Rex.** 303.
 309.
Haffia Hassiacus Princeps Fridericus nunc Suetiae Rex a 194.
 ad 300.388.
Haffia gens 320.
Hau:ois Hautoisus 135.
Heister Sigisbertus Heisterus 144. 179.357 379.381.
Humada Joannes a 225. ad 227. 229.357.
Leopoldus Caesar 12.66. 107.
Leopoldus infans 102. 103. 104.
Lobcovitz Lobcovitzus 135.
Loffeloff Loffeloffius 163.
Lipsia 310.
Malta Melitæ Magnus Magister 131.
Marilach Marilachus Gallus Princeps 281.282.339.340 341.388
Marlebourg Marleburgus 55.
Martignis 356.
Marullus 151. 152.
Mercy Mercius 118. 119. 120. a 266. ad 270.301.356.395.
Montecucoli Montecuculus 357.
Nidaftis Nidaftis 136. 266. 357.
Odvier Odvierius 320. 321.
Palfi Palphius junior Petrus a 122. ad 125.
Palfi Palphius senior Joannes 126. 127. 166. 169.174.179. a 195.
 ad 198.213.2.4.216.217.230.233.237.301.356.a 361.ad 363.
 365. 367.368.395.
Pathe Patheides 136.
Pignatellus Franciscus Neap. Præful 307 308.309.
Pignatellus Fernandus 303.304.
Pomers Pomerus 321. 322.
Portogbesi Lusitanus Rex Joannes III. fol.96.97.98.
Portogbesi Lusitana gens, & classis 95.96.
Rabuttin Rabuttinus 135.
Saxones 309. 310.
Schivendiman Schivendimanus 289.

Scom:

INDEX PROCE RUM.

- Sconbron** Sconbronius 101. 135.
Sechendorf Sechendorff 320. 321.
Spleni Splenis 357.
Starembergb Starembergius Guidusa 143. ad 146.
Starembergb Maximilianus 143. 146. 230. 356. 368. 369.
Starembergb Ottocharus 357.
Steinvil Steinvillius 135. 270. 271.
Storch Storchius 321. 322.
Sulzbach Sulbachius 135.
Vallis 150.
Valmerode Valmerodus 357.
Velen Velenus 136. 357.
Veneti 206.
Viard Viardus 136. a 298. ad 300. 355.
Vindisgratz Vindisgratius 357.
Vittembergb Vittembergius Alexander 120. 121. 179. 234. 235.
 337. 241. 242. 257. 258. 259. 377. 378. 379. 395.
Vittembergb Maximilianus 120. 121. 235. 237. 241. 242. 257.

ERRATA SIC CORRIGE

Fol. 15. vers. 19. lege assidere. fol. 14. vers. 18. lege suz. fol. 55. v. 8. l. coiffé. fol. 60. v. 21. l. conspectus fol. 62. v. 25. l. hifcit. fol. 62. v. 26. l. pe trra. f. 71. v. 11. l. disie tas. f. 78. v. 17. l. Anterior. f. 86. v. 20. l. Eum. f. 111. v. 27. quod l. fi. fol. 124. v. 30. l. propior. f. 125. v. 11. l. propius. f. 131. v. 20. l. faas. f. 135. v. 5. l. nunqua. n. fol. 150. v. 3. l. f. bi. fol. 150. v. 12. l. Pharus. fol. 155. v. 17. l. lurida. fol. 162. v. 5. l. quol. fol. 167. v. 13. l. inermis. fol. 210. v. 21. l. hæ. fol. 216. v. 1. l. pugna. f. 217. v. 1. l. trili x fol. 232. v. 30. l. sed. fol. 239. v. 15. l. Onoxius. fol. 272. v. 4. l. coniecit miser. f. 294. v. 19 l. substitit. f. 301. v. 24. co. nptum que alibi. fol. 366. v. 26. l. ubi. fol. 375. v. 11. l. propior.

Quoniam dictionem illam *nec, & neu* sæpius usurpavimus, utpote delicatiorē, & quia plerique ex amicis non adeo frequenter a classicis autoribus usurpatam esse contendunt; proinde si huic sententiæ placeat subscribere loco illarum *has*, aut his similes supponas fol. 10. v. 20. fol. 78. v. 10. fol. 84. v. 11. fol. 91. v. 11. fol. 119 v. 12. & 21. fol. 140. v. 30. lege *non*. fol. 10. v. 9. fol. 35. v. 7. fol. 53. v. 14. lege *nilque* fol. 53. v. 17. fol. 59. v. 17. lege *nec*. fol. 58. v. 2. fol. 88. v. 8. fol. 173. v. 8. lege *nec jam*. fol. 46. v. 13. fol. 65. v. 21. lege *vixque*. fol. 28. v. 13. lege *nec &*. fol. 42. v. 28. aut fol. 41. v. 10. nunquam. fol. 62. v. 19. *nil*. fol. 125. v. 25. l. *haud*. Cæterum habes amice Lector opus Octaviani Fratris potius, quam meum; ut quod eius obsequio festinanter in lucem edigunt, infra binos annos, quos (annuente Deo) erudiendo limandoque impendam, meum hoc poema iterum in literas promendum habebis, ut porro nonnullorum curis fastidium remittam, monitos velim illos nomina hæc Bithones, Edoni, Hæmonii, Ismarii, Odrysi, &c. pro Turcis me accipere, qui regiaut Urbem in Thracia fixerunt, cujus regionis illi incolæ jam fuerant; sic Teutonici, Latini, &c. pro Christiana gente, ne semper circuitione uterer, me usurpare. Demum si quod nomen gentis verna dictione non Latina extuli ut Hassiæci, &c. ne me proscindas, nam respondeo, quod super psal. 138. Augustinus in simili re. Melius est ut me reprehendant Grammatici, quam non intelligant populi.

5 1929

